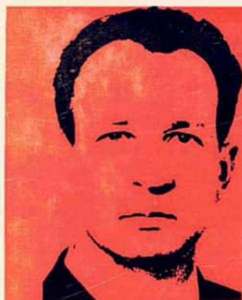
J. A. Krasin



VALLANKUMOUSPROSESSIN DIALEKTIIKKA



Kansankulttuuri



VALLANKUMOUSPROSESSIN DIALEKTIIKKA

J. A. Krasin

VALLANKUMOUS-PROSESSIN DIALEKTIIKKA

Metodologian ongelmia



KANSANKULTTUURI OY

HELSINKI

Venäjänkielisestä käsikirjoituksesta

DIALEKTIKA REVOLJUTSIONNOGO PROTSESSA

PROBLEMY METODOLOGII

suomentanut A A R O M A J A N E N

APN Moskova 1971

ISBN 951-615-001-2

Satakunnan Yhteisvoima Oy Pori — 1972

JOHDANTO

20. vuosisata jää epäilemättä historiaan suurimman sosialistisen vallankumouksen aikakautena. Milloinkaan aikaisemmin ihmiskunta ei ole kokenut yhtä syvällisiä vallankumouksellisia uudistuksia. Luonnollista on, että vallankumouksen ongelmat herättävät tavallista suurempaa mielenkiintoa ja ovat monitahoisen teoreettisen tutkimuksen kohteena.

Tarkasteltaessa mitä tahansa vallankumouksellisen prosessin teorian kysymystä pinnalle nousevat ensisijaisesti yleiset maailmankatsomukselliset kysymykset, joita tajuamatta ei voi päätyä oikeisiin johtopäätöksiin vallankumouksen laeista, työväenluokan, marxilais-leniniläisten puolueiden strategian ja taktiikan periaatteista. Aikamme yhteiskunnallisen vallankumouksen lainalaisuuksien tiedostaminen, vallankumouksellisen kokemuksen, tosiseikkojen ja tapahtumien erittely sekä kerääntyneiden tietojen yleistäminen ja synteesi asettavat etualalle tieteellisen metodiikan omaksumistehtävän. "Ken käy käsiksi osittaiskysymyksiin ratkaisematta ennen sitä yleisiä kysymyksiä, tulee tietämättään ehdottomasti 'törmäämään, joka askeleella näihin yleisiin kysymyksiin", huomautti Lenin. "Ja kun jokaisessa erillisessä tapauksessa joudutaan sokeasti törmäämään niihin, niin se merkitsee oman politiikan alistamista mitä pahimmille horjahteluille ja periaatteettomuudelle." (Lenin, Teokset, suomenkielinen laitos 12. osa, s. 478).

Yhteiskunnalliset vallankumoukset olennoivat selvim-

min objektiivista kehityksen dialektiikkaa. Yhteiskuntaelämän kaikki puolet uusiintuvat uudistusten nopeassa vyöryssä. Yhteiskunnan elintoiminnan uudet muodot syntyvät luokkien ja poliittisten järjestöjen keskinäisestä taistelusta. Työväenluokan suorittamalle yhteiskunnalliselle vallankumoukselle, joka uudistaa ihmiskunnan yhteiskunnallisen olemisen perustan, on ominaista erityinen dynaamisuus. Yhteiskunnallisten ristiriitojen kärkevyys, rajojen liikkuvuus, historiallisen toiminnan muotojen moninaisuus, objektiivisen ja subjektiivisen, vaistonvaraisuuden ja tietoisuuden, talouselämän ja politiikan, kansanjoukkojen luovan toiminnan ja etujoukon vallankumouksellisen aloitteellisuuden yhtenäisyys ja vuorovaikutus ilmenevät siinä poikkeuksellisen voimakkaina. Nopeita muutoksia, äkkikäänteitä, yllättäen avautuvia mahdollisuuksia, taistelun hehkua ja sen henkeä salpaavaa dramaattisuutta — tässä tapahtumien myrskyisessä myllerryksessä dialektiikka aivan kuin tempautuu irti historiallisen prosessin uumenista sen pinnalle.

Dialektinen asennoituminen nykyajan vallankumouksellisiin prosesseihin on kansainväliselle kommunistiselle liikkeelle nykyisin poikkeuksellisen ajankohtainen. Vuosi vuodelta kasvaa metodologian ongelmien osuus marxilais-leniniläisten puolueiden teoreettisessa ja käytännöllisessä poliittisessa toiminnassa. Kommunististen ja työväenpuolueiden neuvottelussa vuonna 1969 nämä ongelmat olivat keskustelun keskipisteenä. Nykyisen maailmantilanteen ja nykyajan imperialismin arvioinnin metodi, vallankumouksellisten perusvoimien ja kommunistisen liikkeen kehittämiseen asennoitumisen kriteerit, imperialisminvastaisen taistelun ohjelman maailmankatsomuksellinen tausta olivat keskeisiä kysymyksiä veljespuolueiden valtuuskuntien puheenvuoroissa. Neuvottelun asiakirjoista saa runsaasti aineistoa aikamme yhteiskunnallisen vallankumouksen dialektiikan filosofista ymmärtämistä varten.

Vallankumouksellisen prosessin metodologian ongelmia on kehitelty syvällisesti Leninin aatteellisessa jäämistössä.

Materialistinen dialektiikka liittyy Leninin teoksissa elimellisesti työväenluokan puolueen teoriaan ja käytäntöön. Yleisen ja erityisen, kansainvälisen ja kansallisen dialektiikka, poliittinen realismi ja luova uskallus, historian tilanteiden erittelyn konkreettisuus, vailla lahkomaista ahdaskatseisuutta oleva puolue- ja luokkakanta tapahtumien arviointiin ja poikkeuksellinen kyky kääntää monimutkaisimmatkin teorian kysymykset reaalipolitiikan kielelle – nämä kaikki leniniläisen metodin piirteet ovat korvaamaton aatteellis-poliittinen työvälineistö marxilais-leniniläisille.

Metodologia ei ole leniniläisittäin ymmärrettynä jähmettynyt säädöskokoelma, vaan sellainen todellisuuden arviointiperiaatteiden järjestelmä, joka on etumaisen vallankumouksellisen luokan tähän todellisuuteen perehtymisen kokemusten filosofis-historiallista yleistämistä ja joka nojaa yhteiskuntakehityksen objektiivisten lainalaisuuksien tiedostamiseen. Se ei ole taikasauva, jota heilauttamalla voidaan ponnistelematta ja etsiskelemättä ratkaista mitkä hyvänsä vallankumouksen ongelmat. Metodologia on analyysin välikappale. Se ei voi korvata analyysiä itseään, johon sisältyy sekä käytännön kokemus että teoreettinen ajattelu ja poliittisten ratkaisujen etsiminen. Metodiikan voimana on luova suhtautuminen todellisuuteen. Käytännöstä, elävästä todellisuudesta irrotettuna siitä tulee kokoelma maagisia kaavoja, joiden roolina on, kuten Kiinan viimeisimmät kokemukset ovat osoittaneet, johtajanpalvonnan ideologinen puolustelu. Metodologian leniniläiset periaatteet ovat Neuvostoliiton kommunistisen puolueen kaiken aatteellis-teoreettisen toiminnan perustana. Puolue on tehnyt viime vuosina paljon työtä että syntyisi luova ilmapiiri teoreettista työskentelyä varten. NKP:n 24. edustajakokoukselle laaditussa keskuskomitean toimintaselostuksessa sanotaan: "Kuluneiden vuosien kokemus on todistanut vakuuttavasti, että yksilöpalvonnan samoin kuin subjektivististen virheiden jälkiseurausten poistaminen on vaikuttanut myönteisesti maan yleispoliittiseen ja ennen muuta ideologiseen tilan-

teeseen. Me olemme olleet ja tulemme edelleenkin olemaan uskollisia marxismi-leninismin perusperiaatteille emmekä koskaan suostu minkäänlaisiin myönnytyksiin aatteellisissa kysymyksissä." Tällä kannalla ollen 24. edustajakokous antoi päättävän vastaiskun Kiinan nykyisille johtajille, jotka ovat vaatineet NKP:ta luopumaan 20. edustajakokouksen linjasta ja NKP:n ohjelmasta.

Metodologian ongelmat ovat oikeisto- ja vasemmisto-opportunismia vastaan, revisionismia vastaan kaikilla suunnilla käytävän taistelun ongelmia. Sosialistisen vallankumouksen teorian ja työväenluokan vallankumouksellisen politiikan periaatteiden revisioinnilla on aina metodologiset juurensa. Ne sisältyvät yksipuolisuuteen, vallankumouksellisen prosessin erillisten piirteiden paisutteluun, tuon prosessin surkastuttamiseen, dialektiikan sisällöttömäksi tekemiseen, monitahoisten ja ristiriitaisten yhteyksien yksinkertaistamiseen ja vulgarisoimiseen. Revisionismin tieteellisen kritiikin välttämättömänä aineksena on tuoda esiin noita metodologisia vikoja, selvittää niiden ilmiöiden ja tapahtumien todellista sisältöä, joiden valheellisella tulkinnalla revisionismi keinottelee.

Revisionismin oman metodologian paljastaminen on ainakin yhtä tärkeää. Siihen kuuluvat relativismi, joka kieltää yleisten olennaisten yhteyksien pysyvyyden vallankumouksessa, ja dogmatismi, joka ei tunnusta kehitystä ja ehtojen monimuotoisuutta; evolutionismi, joka torjuu vallankumouksellisen hyppäyksen ja revolutionarismi, joka ei tunnusta asteittaisuutta eikä periytyvyyttä; subjektivismi, joka ei ota lukuun objektiivista tilannetta, ja objektivismi, joka muuttaa reaalisuuteen vetoamisen (apellaation) kaiken olemassaolevan ylistyspuheeksi (apologiaksi); voluntarismi, joka luottaa vain tahtoimpulsseihin, ja passiivinen kontemplatiivisuus (mietiskelyyn syventyneisyys), joka vain rekisteröi tapahtumien kulun; abstraktinen rationalismi, joka on irrallaan jokapäiväisen taistelun käytännöstä, ja ryömivä empirismi, joka ei näe vallankumouksellista perspektiiviä. Nämä surkastuvat järjestelmät ja ajattelutavat, todellisuuteen asennoitu-

misen tavat, on helppo nähdä marxilais-leniniläisen vallankumousteorian revisionistisina vääristelyinä.

Selkeys maailmankatsomuksellisissa kysymyksissä on välttämätön ehto vallankumousliikkeen kokemusten oikeille teoreettisille yleistyksille, tehokkaille toiminnoille käytännön taistelussa työväenluokan lähimpien ja lopullisten päämäärien puolesta. Maailmankatsomuksen, teorian ja käytännön eheä ykseys on leninismille sisäisesti olennaista. Juuri siitä syystä ”marxilais-leniniläisille, kaikille todella vallankumouksellisille leninismi on vallankumouksellisen ajattelun ja vallankumouksellisen toiminnan metodologia” (NKP:n keskuskomitean Leninin syntymän 100-vuotisteesit).

Tämä tutkimustyö käsittelee vallankumouksellisen prosessin teorian metodologisia kysymyksiä. Tosiasiallisesti kyseessä on dialektis-materialistinen ajattelutapa sovellettuna tämän teorian ajankohtaisiin ongelmiin.

Tekijän tarkoituksena on kiinnittää huomiota näihin metodologisiin ongelmiin ja esittää niiden johdosta joitakin ajatuksia, jotka eivät pyri olemaan täydellisiä tai viimeisteltyjä. Toiset niistä varmaan kaipaavat syvällisempää perustelua, toiset voivat olla epätarkkoja tai yksipuolisia. Siitä huolimatta ne on esitetty kirjassa, koska kirjoittaja on vakuuttunut siitä, että marxilais-leniniläisen tieteen tie totuuteen kulkee pohdiskelun, näkökantojen rinnastamisen ja väittelyn kautta. Sen kuluessa eliminoidaan yksipuolisuudet ja epätarkkuudet ja päästään marxismi-leninismille ominaiseen täysimittaiseen elävän todellisuuden dialektiikkaan.

ENSIMMÄINEN LUKU

Vallankumouksellisen aikakauden dynamismi

Yhteiskunnallisiin ilmiöihin sovelletun dialektiikan perusvaatimuksena on historismi. Tämä vaatimus koskee täydelleen maailman vallankumouksellisen prosessin tutkimista. Tehtävänä on se, että käsitetään tämä prosessi eheänä ilmiönä, jolla on oma historiansa, kehitysvaiheensa.

20. vuosisadan yhteiskunnallisen vallankumouksen genesis, synty

Proletariaatin suorittama yhteiskunnallinen vallankumous käsittää kokonaisen aikakauden, jonka kestäessä syntyvä kommunistinen yhteiskuntajärjestelmä elää rinnan poistuvan kapitalismin kanssa. Kaksi yhteiskuntajärjestelmää ovat vastakkain kuin kaksi erinimistä napaa, joiden voimayhteydet ja toinen toiseensa sekä ihmiskunnan yhteiskunnalliseen elämään vaikuttamisen aste kokevat muutoksia. Jo ensimmäinen voitto Venäjällä aiheutti syvällisiä muutoksia niin objektiiviseen maailmantilanteeseen kuin myös porvarillisen maailman kaikkien luokkien ja sosiaalisten ryhmien käyttäytymiseen. Lenin mainitsi, että lokakuun vallankumouksen seurauksena "koko maailma on muuttunut toisenlaiseksi ja myös porvaristo kaikkialla on muuttunut toisenlaiseksi". (Leninin kootut, 31. osa, s. 84).

Sitä mukaa kuin maa toisensa jälkeen lohkeaa kapi-

talistisesta järjestelmästä, laadulliset muutokset maailman yleisessä tilanteessa jatkuvat. Yksikään syntyvä uusi vallankumous ei kohtaa tiellään samanlaisia sosiaalis-taloudellisia olosuhteita eikä samanlaista sille vihamielisten voimien strategiaa kuin edeltäneet vallankumoukset. Herakleitoksen mietelauselmaa muuntaen voidaan sanoa, ettei voida kahta kertaa astua samaan todellisuuden vallankumouksellisen uudistamisen virtaan, koska niin yhteiskunnallinen ympäristö kuin itse vallankumouksellinen prosessikin kokevat kaiken aikaa muutoksia.

Maailman vallankumousprosessi ei suinkaan ole vesipisarain tavoin samanlaisten vallankumousten summa. Se kulkee tiettyjen vaiheiden kautta, joista jokaisella on omat erikoisuutensa. Nuo vaiheet on aivan kuin nivottu sen olennaisen ympärille, joka luonnehtii maailmanvallankumousta yhtenäisenä prosessina. Mutta tässä yhtenäisessä piirissä on omia muunnoksiaan. Jokainen seuraava vallankumous on edeltäjiensä kokemusten rikastama, se tapahtuu näiden muuttamassa tilanteessa ja kohtaa tappioistaan oppia ottaneen taantumuksen vastarinnan. Uruguayn kommunistisen puolueen keskuskomitean ensimmäinen sihteeri Rodney Arismendi viittasi aivan oikein niiden yksinkertaistettujen arvioiden perusteettomuuteen, joiden mukaan "maailmassa on havaittavissa vain vallankumouksellisten prosessien määrällinen ja automaattinen evoluutio".

Lokakuun sosialistisesta vallankumouksesta on kulunut yli puoli vuosisataa. Maailma on paljon muuttunut. Maailman vallankumousprosessi itsekin on kokenut perusteellisia muutoksia.

— Sosialismi on saavuttanut huomattavia voittoja, se on vakiintunut paitsi Venäjällä, joka ensimmäisenä lähti tälle tielle, myös monissa muissa maissa. On muodostunut sosialistinen maailmanjärjestelmä, johon ihmiskunnan tulevaisuus liittyy. Siitä huolimatta, että sosialismilla on omat ongelmansa, vaikeutensa, ristiriitansa, siitä on tulossa aikamme ratkaiseva voima, sillä on tietty vaikutuksensa koko historian kulkuun.

— Kansallinen vapausliike on saavuttanut suuria voittoja. Vapautusvallankumoukset entisissä siirto- ja puolisiirtomaissa ovat luhistaneet vuosisatojen kuluessa luotuja siirtomaavaltoja. Niiden raunioille on syntynyt nuoria kansallisia valtioita. Tämän maailmanvyöhykkeen edistykselliset voimat etsivät tuloksellisesti uusia kehityssuuntia.

— Työväenliikkeen voima on kasvanut kapitalistisissa maissa. Finanssi- ja taloudellinen harvainvalta on ollut pakotettu tuntuviin myönnytyksiin, myöntämään tietynlaisia sosiaalisia ja poliittisia oikeuksia työtätekeville kapitalismin puitteissa. Työväenliikkeen olosuhteet muuttuvat ja sen vaatimustaso kasvaa.

— Kuluneena kautena myös maailman kommunistinen liike on lujittunut. Nykymaailmaa ei voida kuvitella ilman kommunisteja. Laajaa historian taustaa vasten katsottuna he ovat ihmiskunnan vallankumouksellinen etujoukko. Juuri he ovat niiden edistyksellisten prosessien kärjessä, jotka vievät yhteiskuntaa kohti kommunismin voittoa. Juuri he osoittavat yhteiskunnalle tietä miten päästä ulos kapitalistisen järjestelmän ristiriitojen ja antagonismien suljetusta piiristä.

Tapahtuneiden muutosten tuloksena kansainvälisen työväenliikkeen ja maailman porvariston, sosialismin ja kapitalismin voimasuhde on perin juurin muuttunut. Jos tämäntapaisten laadullisten muutosten ollessa tosiasia väitetään, että vallankumouksellisen taistelun lainalaisuuksissa kaikki on pysynyt entisellään, että sosialistiseen vallankumoukseen ja sen muotoihin suhtautumisen ja sosialistiseen vallankumoukseen siirtymisen menetelmien tulee olla samanlaiset kuin vuonna 1917, se merkitsisi historismin perustalta luopumista.

Nykyajan historian ratkaisevana tekijänä sosialismilla on tavattoman suuri vaikutus myös kapitalistisen tuotantotavan mekanismiin. Sen liikkeen lakeja tutkiessaan Karl Marx aikoinaan turvautui "puhtaan" kapitalismin abstraktioihin. Hän "puhdisti" kapitalismin niistä vielä jäljellä olleista vanhentuneista yhteiskuntamuotojen "li-

säaineista", jotka himmensivät kapitalistisen tuotannon toimintamekanismia. Meidän aikanamme "puhtaan" kapitalismin tarkastelu tuskin on puolusteltavissa. Korkeampaa kehityksen astetta edustavan sosialismin vaikutus kapitalistiseen yhteiskuntamuotoon ei rajoitu puhtaasti ulkoiseen vaikutukseen, vaan saa olennaisen sisäisen tekijän merkityksen. Ilman tätä vaikutusta ei voida tajuta enempää valtiomonopolististen järjestelyjen nykyisiä muotoja kuin kapitalismin suhdetta tieteellis-tekniseen vallankumoukseen, enempää kuin niitä sosiaalisen ennakoltaehkäisyn toimenpiteitäkään, joihin monopolit ovat ryhtyneet. Kapitalismin mukautuminen muuttuneeseen todellisuuteen on sen maailman yleisen kehityksen tulos ja osatekijä, jonka pääsisältönä on siirtyminen kapitalismista sosialismiin.

Maapallomme yhteiskunnallinen kuva on muuttunut leninismin aatteiden käytännössä toteuttamisen ansiosta ennentuntemattomaksi, kun sitä verrataan siihen, millainen se oli puoli vuosisataa sitten. Jos taas mekaanisesti siirretään käsitys maailman vallankumousprosessin varhaisemmista asteista myöhempiin asteisiin, niin näköpiiristä putoavat ne uudet ilmiöt ja prosessit, jotka eniten kaipaavat teoreettista ymmärtämistä. Uskollisuus leninismille ei ole sitä, että kielletään muutokset, vaan sitä, että ymmärretään ja selitetään ne marxilais-leniniläisen opin kannalta. Vallankumouksellisten muutosten syvällisyys ja dynaamisuus asettavat mitä terävimmin kysymyksen tämän opin luovasta soveltamisesta ja kehittämisestä.

Vallankumouksellisten voimien koostumuksen laajentuminen

Maailman vallankumousprosessille ovat nykyisin ominaisia uudet piirteet. Sen maantieteellinen piiri on laajentunut. Myös sen luokkaperusta on avartunut. Liikkeeseen on tullut mukaan laajoja ei-proletaarisia väestö-

kerroksia, jotka työväenluokan aloite on havahduttanut ja jotka ovat paljon oppineet reaalisen sosialismin yli puolivuosisataisesta kokemuksesta.

Entisten siirtomaa-alueiden talonpoikaiston vallankumouksellinen potentiaali on kasvanut. Siitä on tullut joukkopohja kansallisille vapautusvallankumouksille. Koeteltu työväenluokan ja talonpoikaiston liitto on saanut uuden, kansainvälisen ulottuvuuden. Kommunististen ja työväenpuolueiden neuvottelussa vuonna 1969 pitämässään puheessa NKP:n keskuskomitean pääsihteeri Brežnev mainitsi, että "nykyoloissa kysymyksellä työväenluokan ja entisten siirtomaiden talonpoikaiston suhteista on merkittävässä määrin kansainvälinen luonne. Kysymys on koko kansainvälisen työväenluokan ja nuorten vapautuneiden valtioiden talonpoikaiston, kaikkien työtätekevien liiton lujittumisesta."

Aikakauden vallankumouksellinen sähköisyys on siirtynyt myös käsityöläisiin, pienyrittäjiin, pikkukauppiaisiin, pikkuporvarillisen sivistyneistön edustajiin ja armeijojen piiriin. Talonpoikaiston ja noiden väestökerrosten vallankumouksellista energiaa varaten kansallisen vapautuksen vyöhykkeen useiden maiden pikkuporvarillisen demokratian radikaalit piirit ovat kyenneet liittymään yhteen vallankumouksellis-demokraattisiksi puolueiksi, jotka johtavat kansanjoukkojen taistelua syvälle käyvien yhteiskunnallisten uudistusten puolesta.

Vallankumouksellisten mielialojen ja toimintojen piiriin liittyy toisinaan niitäkin voimia, jotka aiemmin olivat konservatiivisella kannalla ja usein taantumuksen välikappaleina taistelussa työväenluokkaa, työtätekeviä vastaan. Perun esimerkki on suuresti horjuttanut aikaisempaa käsitystä ylemmän upseeriston roolista latinalaisessa Amerikassa. Sen sotilashallitus kansallisti öljynnostoteollisuuden ja pakkolunasti amerikkalaisten yhtiöiden osakkeet ja omaisuuden ja on myös alkanut panna toimeen radikaalia maareformia sekä muita feodalismin- ja imperialisminvastaisia uudistuksia.

Kapitalismiin nähden oppositiossa olevien voimien

koostumuksen laajenemista on havaittavissa myös kapitalismin päämaissa. Perinteisen liittolaisen, talonpoikaiston, lisäksi työväenluokka on saanut uusiakin liittolaisia: tekniset toimihenkilöt, laajat toimenhaltijapiirit, merkittävät sivistyneistöryhmät koulutoimen ja terveydenhoidon aloilta. Tieteellis-teknisen vallankumouksen kehityksen tuloksena näiden henkisen työn tekijöihin lukeutuvien työntekijäryhmien lukumäärä ja vaikutus lisääntyy nopeasti.

Imperialisminvastaiseen taisteluun tulee mukaan yhä enemmän nuorisoa, etenkin ylioppilaita. Oppositiomieliala leviää armeijan piiriin, jopa sen päällystön keskuuteen. Edistysmielisen sivistyneistön demokraattiset mielialat siirtyvät suuremmassa tai pienemmässä määrin myös heihin herättäen heidät miettimään imperialististen sotaoppien yhteiskunnallista sisältöä ja synnyttäen kiinnostusta sosialistisia aatteita kohtaan. Aatteellis-poliittinen käymistila on vallannut myös uskovaisten joukot aiheuttaen ideologisen kriisin kirkon piirissä.

Viime vuosikymmenen aikana on monien kapitalististen maiden yleisessä mielialassa ollut havaittavissa vasemmistumista, monopolistisen pääoman kaikkivaltaa ja imperialistista ulkopolitiikkaa vastaan kohdistuvan yleisdemokraattisen joukkoliikkeen vilkastumista. Kukin edellä luetelluista sosiaalisista voimista päätyy omaa tietään monopoleja vastaan käytävän taistelun välttämättömyyden tiedostamiseen. Noilla voimilla ei useinkaan ole järjestelmällisiä oppeja, täsmällistä poliittista ohjelmaa, muotoutuneita järjestöjä. Toisinaan ne ovat muodottomia ja toimivat hajanaisina summittaisesti ja sekasortoisesti. ”Uusvasemmiston” keskuudessa on ryhmiä, jotka poliittista kokemattomuuttaan joutuvat antikommunistisen propagandan uhreiksi. Ne eivät edes tajua sitä, että ovat jo pelkästä olemassaolostaan paljolti kiitollisuuden velassa sosialistiselle maailmalle, joka on kahlinnut imperialismin vainotoiminnan vapautta.

Kaikesta tämän prosessin ristiriitaisuudesta huolimatta yleisdemokraattisen nousun takaa on pääoman maissa

kuitenkin selvästi nähtävissä voimakas historiallinen tendenssi maailman vallankumouksellisen liikkeen yhteiskunnallisen perustan laajentumiseen. Tämä laajeneminen vuorostaan ei ole vain nopeuttanut, vaan myös mutkistanut aikamme yhteiskunnallisen vallankumouksen kulkua ja siihen mukaan tulleiden, koostumukseltaan monenlaisten sosiaalisten voimien keskinäissuhteiden luonnetta. Yhteiskunnallisen vallankumouksen rintama on laajentunut ja sen kehitystiet ja -muodot ovat erilaistuneet.

Uuden yhteiskunnan rakentaminen sosialistisissa maissa, kehittyneen kapitalismin vyöhykkeen työväenluokan taistelu ratkaisevien uudistusten kynnykselle pääsemisestä, kansallinen vapausliike ja edistyksellisten kehityksen muotojen etsintä entisissä siirtomaissa sekä kahden yhteiskuntajärjestelmän kaksinkamppailu kansainvälisellä areenalla ovat kaikki yhtenäisen maailman vallankumousprosessin olennaisia osia, runkona taistelu sen uuden kommunistisen sivilisaation vakiinnuttamiseksi maailmassa, joka kykenee vastaamaan aikakautemme vaatimuksiin.

Vallankumousprosessin kansainvälistymistä seuraa sen yhä suurempi erilaistuminen. Maailman vapautusliikkeen monilukuiset osastot eivät ainoastaan toimi erilaisissa olosuhteissa, vaan ovat vallankumouksellisen kehityksen yleisen linjan eri vaiheissa. Niiden historian käytännön erikoisuus ilmenee erityisenä asenteena monien nykyajan ongelmien ratkaisemiseen.

Kuvan luominen maailman vallankumousprosessista kokonaisuutena unohtamatta niitä ajoittain melko vastakohtaisiakin sävyjä, jotka ovat sen osia, ei ole vain tiedostamis-, vaan myös poliittinen tehtävä, joka voidaan ratkaista ainoastaan ottamalla huomioon historian perspektiivi. 20. vuosisadan yhteiskunnallisen vallankumouksen mutkikkuus ja ristiriitaisuus vaatii tutkijalta näkemyksen avaruutta, joka antaa mahdollisuuden ymmärtää todellisuus dynaamisena, joka avaa uusia, usein yllättäviäkin käänteitä nopeana ristiriitojen kehittymisenä, jo-

ka synnyttää jännittyneitä tilanteita milloin missäkin osassa maailmaa.

Maailman vallankumousprosessin ristiriidat

Proletariaatin yhteiskunnallisen vallankumouksen kulkureitti ei ole suoraviivainen. Siinä on väistämättä mutkia, äkkikäänteitä ja perääntymisiä. "On epädialektista, epätieteellistä ja teoreettisesti virheellistä kuvitella, että maailman historia kehittyisi tasaisesti ja säännöllisesti eteenpäin, tekemättä koskaan jättiläismäisiä hyppäyksiä taaksepäin", kirjoitti Lenin (Lenin, Teokset, 22. osa, s. 300). Maailmanhistorian dialektiikka ilmeni erityisen voimakkaana proletariaatin suorittamassa yhteiskunnallisessa vallankumouksessa. Lenin huomautti: "Ken 'sallii' proletariaatin vallankumouksen vain 'ehdolla', että se sujuu helposti ja kitkattomasti, että eri maiden proletaarien yhteistoiminta alkaa heti, että tappioiden mahdottomuus on etukäteen taattu, että vallankumouksen tie on leveä, väljä, suora, ettei voittoa kohti kuljettaessa tarvitse aika ajoin tehdä mitä raskaimpia uhrauksia, pitää puoliaan piiritetyssä linnoituksessa tai ponnistella eteenpäin mitä kaitaisimpia, vaikeakulkuisimpia, mutkikkaimpia ja vaarallisimpia vuoristopolkuja, — hän ei ole vallankumoustaistelija, hän ei ole karistanut itsestään porvarillisen sivistyneistön pedanttisuutta..." (Lenin, Teokset, 28. osa, s. 53).

Ironisesti ja sarkastisesti Lenin ivasi kaavaoppisia käsityksiä "puhtaasta" proletaarisesta vallankumouksesta, jossa rivistäytyneinä toisiaan vastaan olisi vain kaksi luokkaa: proletariaatti ja porvaristo. Sosialistinen maailmanvallankumous kehittyy epähomogeenisessa, epäyhtenäisessä ympäristössä, reaalisessa maailmassa, joka on täynnä suuria, kapitalistisen kehityksen jyrkän epätasaisuuden moninkertaistamia eroavuuksia.

Historiallisesti ottaen kapitalismi syntyy ja tulee kypsäksi verraten pienessä ryhmässä maita, jotka eivät lä-

heskään edusta ihmiskunnan enemmistöä. Kapitalismilla on kuitenkin enemmän kuin millään muulla yhteiskunnallis-taloudellisella järjestelmällä kiihokkeita ja keinoja laajentua ulospäin. Se vetää piiriinsä kaikki maailman alueet. Syntyy monimutkainen kapitalististen valtioiden hierarkia, joka alistaa valtaansa ja riistää kehityksessään jälkeenjääneitä maita. Kolonialismista tulee kapitalistisen maailmanjärjestelmän pysyvä piirre.

Tällainen on reaalinen todellisuus, joka vaatii laajaa perehtymistä kysymykseen sosialistisen vallankumouksen edellytyksistä. Kehittyneimmät ja voimakkaimmat kapitalistiset maat, jotka ovat eniten kypsyneet vallankumoukseen, saavat tilaisuuden käyttää paremmuuttaan oman maan sosiaalisten ristiriitojen suhteelliseen lieventämiseen. Vähemmän kehittyneissä kapitalistisen järjestelmän maissa sen sijaan syntyy räjähdysalttiita ristiriitasolmuja. Ei ole olemassa suoraa riippuvuutta jonkin maan kapitalistisen kehityksen tason ja ristiriitojen kärjistymisasteen välillä. Sosialistisen vallankumouksen kypsymisnäkymät määräytyvät siitä, mitkä ovat koko kapitalistisen järjestelmän kehityksen lainalaisuudet. Tämä vallankumous kasvaa ja kehittyy epätasaisesti. Se murtaa kapitalistisen järjestelmän ja voittaa aluksi kapitalismin heikoimpien renkaiden kohdalla, joiden sijaintipaikka maailman vallankumousprosessin ensivaiheissa ei, kuten käytäntö on osoittanut, osu yksiin kapitalistisen järjestelmän kehittyneimpien ja siis myös lujimpien paikkojen kanssa. ”Me sanomme, että on helpompi aloittaa liike niissä maissa, jotka eivät lukeudu riistäjämaihin, joilla on helpompi mahdollisuus rosvoamiseen ja jotka pystyvät lahjomaan omien työläistensä huippukerroksen”, sanoo Lenin (Lenin, Teokset, 26. osa, s. 458). Sosialistinen vallankumous saavutti aluksi voiton Venäjällä, joka oli kapitalismin kehitysasteeltaan keskitasoa edustava maa.

Analysoidessaan vallankumousprosessin epätasaisuutta Lenin viittasi merkittävään ristiriitaan maailman sosialistisen vallankumouksen kehityksessä. Hän kirjoitti: ”Jokaiselle, joka on pohtinut sosialistisen vallankumouksen

taloudellisia edellytyksiä Euroopassa, on pitänyt olla selvää se, että Euroopassa on mittaamattomasti vaikeampaa aloittaa vallankumous, ja meillä mittaamattomasti helpompaa aloittaa, mutta vaikeampi jatkaa kuin siellä." (Lenin, Teokset, 27. osa, s. 77). Kapitalistisen järjestelmän keskustakohdissa, missä sosialismin taloudelliset edellytykset ovat eniten kypsyneet, vallankumouksen aloittaminen on vaikeampaa, koska siellä kapitalismi on vahvin. Vallankumouksen aloittaminen Venäjällä oli helppoa, koska siellä luokkaristiriidat olivat kehittyneet jännittyneiksi, proletariaatti osoitti poikkeuksellista vallankumouksellista taistelukykyä ja nojasi talonpoikaiston joukkoliikkeeseen. Mutta taloudellisesti sosialistisen vallankumouksen eteen nousi uskomattoman raskaita tehtäviä, jotka vaativat työväenluokalta ja sen puolueelta jättiläisponnistuksia sosialismin rakentamisessa.

Tämä maailman sosialistisen vallankumouksen ristiriita selittää ne suunnattomat vaikeudet, joita kansainvälinen työväenluokka ja muut vallankumoukselliset voimat meidän aikakaudellamme kohtaavat. Toisaalta ne ovat reaalisen sosialismin muotoutumisen vaikeuksia epäsuotuisissa olosuhteissa, jotka johtuvat verraten alhaisen sosiaalistaloudellisen kehitystason antamasta lähtöpisteestä. Toisaalta ne ovat taistelun vaikeuksia kapitalismia vastaan, joka on vahvoissa asemissa päälinnakkeissa ja jolla ovat säilyneet tavattoman suuret resurssit mukautumista varten vallankumouksellisen aikakauden muuttuvaan tilanteeseen.

Maailman sosialistisen vallankumouksen kulku mutkistuu sen johdosta, että se raivaa tietään monenmoisten sosiaalis-taloudellisten, poliittisten ja kulttuuris-ideologisten olosuhteiden kirjavan mosaiikin lävitse. Maailman mitassa tapahtuu ikään kuin eriluonteisten vallankumouksellisten virtausten painautuminen toisiaan vastaan. Proletariaatin yhteiskunnallinen vallankumous ei koostu vain varsinaisista sosiaalisista vallankumouksista, vaan myös lukuisista kansallisista vapausliikkeistä ja demo-

kraattisista liikkeistä, jotka eivät suoranaisesti aja sosialistisia päämääriä. Kuitenkin ne kehittyvät kapitalistisen järjestelmän yleisen kriisin tilanteessa ja objektiivisesti horjuttavat maailman imperialismin tukipilareita. Kansainvälisen työväenluokan johtoasema maailman vallankumousprosessissa vaikuttaa niiden luonteeseen, kehitysnäkymiin, saattaa ne imperialisminvastaisten voimien yhteisrintamaan. Samalla näiden liikkeiden joukkoperustana ovat pääasiallisesti puoliproletaariset, talonpoikaiset, pikkuporvarilliset väestökerrokset. Tämä ei-proletaarinen joukko liittyy vallankumoukselliseen liikkeeseen, Leninin sanontaa lainaten, "kaikkine ennakkoluuloineen", tuo siihen horjuntaa, epävarmuutta, puolinaisuutta, kärsimättömyyttä, taipumusta seikkailuihin ja nationalismia.

Puoliproletaaristen ja pikkuporvarillisten kerrosten epäjohdonmukainen poliittinen käyttäytyminen tuo ristiriitoja maailman sosialistisen vallankumouksen kehitykseen. Leninin käsityksen mukaan nuo ristiriidat voivat tulevaisuudessa johtaa niin kärkeviin yhteentörmäyksiin ja ristiriitoihin, että niiden yhteydessä "ovat mahdollisia niin vallankumoukset — sosialistista valtiota vastaan — kuin sodatkin". (Lenin, Teokset, venäjänkielinen laitos, viides painos, 30. osa, s. 51). Tärkeimpänä edellytyksenä noiden ristiriitojen voittamiselle on työväenluokan johtoasema vallankumouksellisessa prosessissa, kansanjoukkojen proletaarinen johtaminen. Mutta itse tuo johtaminen muotoutuu kansanjoukkojen poliittisen kokemuksen kasaantumisen kulussa. Siellä, missä kokemus on riittämätöntä ja kansallisesti ahdasta, missä proletariaatti kaiken lisäksi on heikko ja vähälukuinen, vallankumouksellisen kehityksen ristiriidat murtautuvat ulos, jarruttavat liikkeen etenemistä, toisinaan runtelevat ja saattavat vaaraan sen, mitä jo on saavutettu.

Kansallisen vapautuksen vyöhykkeen ongelmat

Kärkevimpinä maailman vallankumouksellisen prosessin ristiriidat ilmenevät kapitalistisen maailman entisissä

siirtomaissa, joille on ominaista suhteellisen kehittymätön taloudellinen ja sosiaalinen rakenne.

Tämän vyöhykkeen laajoilla alueilla asuu 2/3 maapallon väestöstä. Kuitenkin se tuottaa vain hieman yli 10 % maailman teollisuustuotannosta. Sen osuus maailmankaupassa pienenee. Suurin osa tämän vyöhykkeen väestöstä elää äärimmäisessä köyhyydessä ja puutteessa. Monilla seuduilla ei vielä ole selvitty nälkäongelmasta. "Kolmatta maailmaa" ja johtavia imperialistisia valtioita jakava kuilu syvenee vuosi vuodelta. Kehittyneet kapitalistiset maat ovat tulleet tieteellis-teknisen vallankumouksen voimaperäisen toteuttamisen kauteen, ja tämä vallankumous nopeuttaa niiden taloudellisen kasvun vauhtia. Vapautuneet maat ovat vasta teollistumisen alkuvaiheissa. Niiden kehitystä haittaavat salpautunut taloudellinen rakenne ja feodaalisten, puolifeodaalisten ja vieläkin vanhakantaisempien yhteiskunnallis-taloudellisten järjestelmien jäänteiden sitkeähenkisyys. Useimmissa maissa väestön luokkajakautuminen ei ole vielä läheskään päätösvaiheessaan, niiden välikerrosten, joiden luokka-asema ei ole vielä selvä, osuus on suuri. Heimo- ja kastisiteiden vaikutus on suuri, ja ne vaikeuttavat työväenluokan ja muiden työtätekevien kerrosten vallankumouksellisen tietoisuuden ja järjestäytyneisyyden kasvua. Tilannetta vaikeuttaa se, että väkiluvun nopea lisäys nielee merkittävän osan niistä saavutuksista, joita taloudellisella alalla onnistutaan saamaan aikaan.

On syytä puhua myös imperialismin politiikasta. Maiden omaan paikalliseen taantumukseen tukeutuen imperialistiset valtiot pyrkivät estämään vapautuneiden maiden taloudellisen itsenäistymisen. Kursailematta imperialismi sekaantuu niiden sisäisiin asioihin turvautuen usein aseelliseen vastavallankumouksen vientiin pitääkseen ne vaikutuspiirissään ja vetääkseen ne uuskolonialismin järjestelmään.

Ratkaisuaan varten kypsyneiden uudistusten mittavuus ja kiireellisyys noissa maissa törmää yleiseen taloudelliseen ja sivistykselliseen takapajuisuuteen, juuri niiden

luokkien ja sosiaalisten ryhmien, ennen muuta työväenluokan, kehittymättömyyteen, joista voisi tulla radikaalimman, selkeämmän ja pysyvämmän vallankumouksellisen suuntauksen luotettavin tuki. Sen seurauksena, huolimatta niistä suotuisista näkymistä, jotka noille maille avautuvat, poliittisen vakaantuneisuuden puuttuminen johtaa niitä sisäpoliittisen taistelun tiimellykseen, jonka lopputulos kehityssuunnan valintaa ajatellen ei ole läheskään yksiselitteinen.

Ei-kapitalistinen tie, jonka mahdollisuus on tuotu esiin kansainvälisen kommunistisen liikkeen asiakirjoissa, ei ole automaattisen kehityksen tie, vaan historiallinen tendenssi, joka kehittyy sosialismin maailmanjärjestelmän voimistuessa. Sosiaalis-taloudellisen kehittymättömyyden ja poliittisen epävakaisuuden maaperässä se törmää voimakkaisiin keskenään taisteleviin tendensseihin. Avautuvat reaaliset mahdollisuudet jäävät usein käyttämättä (ainakin joksikin aikaa) vallankumouksellisen prosessin subjektiivisten edellytysten heikkouden takia.

Poliittisen itsenäisyyden saavuttamisen jälkeen tämän vyöhykkeen maissa tapahtuu kansallisten vapautusvallankumousten sosiaalisen perustan jakautuminen kerroksiin. Kun edistykselliset voimat kamppailevat sosialistisen suuntauksen puolesta, niin konservatiiviset ja taantumukselliset voimat pyrkivät kääntämään nuo maat takaisin, vetämään ne uudelleen kapitalismin piiriin. Tässä kamppailussa havaitaan jyrkkiä heilahteluja. Vaaka kallistelee puolelta toiselle. Joissakin maissa edistykselliset voimat onnistuvat pääsemään suuriin saavutuksiin, toisissa taas konservatiiviset, ja joskus myös taantumukselliset voimat saavat yliotteen. Jopa sielläkin, missä kehitys kulkee edistykselliseen suuntaan, liikkeen suunta ei suinkaan ole suoraviivainen, vaan saavutusten sijaan tulee usein epäonnistumisia.

Tietenkin perääntymiset saavutetuista asemista ja vielä vähemmän vastavallankumoukselliset vallankaappaukset tässä vyöhykkeessä eivät suinkaan ole väistämättömiä. Paljon riippuu vallankumouksellisten voimien omis-

ta asemista, niiden kyvystä lujaotteisiin ja harkittuihin toimiin. Vallankumoukselliseen taisteluun osallistuvien voimien pikkuporvarillinen luonne aiheuttaa kuitenkin niiden asemissa heikkouksia, joita imperialismi käyttää horjuttamistarkoituksiinsa ja, kuten käytäntö osoittaa niissä maissa, joissa vastavallankumouksellisia vallankaappauksia on tapahtunut, tapaus johtaa usein epädemokraattisen valtajärjestelmän pystyttämiseen.

Tämä ei merkitse sitä, että ei-sosialistinen kehitys olisi vain abstraktinen mahdollisuus. Se on täysin reaalinen. Sen syntymisen tosiasia sinänsä vaikuttaa tavattomasti kansallisten vapautusvallankumousten kehitykseen: niiden eteen avautuu näkymä sosialistisesta suuntauksesta, se lähentää niitä aikamme johtavaan vallankumoukselliseen voimaan — kansainväliseen työväenluokkaan — pakottaa imperialismin vakaviin myönnytyksiin kansalliselle vapautusliikkeelle. Mutta tämän mahdollisuuden toteuttamiseen liittyy paljon mutkikkaampia, erilaisia suuntauksia edustavien sosiaalisten voimien uudelleenryhmittymisprosesseja ja taisteluja mitä aiemmin osattiin ajatellakaan. "Sosialistinen suuntaus noissa maissa raivaa tietään suuria vaikeuksia voittaen ja koettelemuksia kestäen", sanotaan vuoden 1969 neuvottelun asiakirjassa.

Kansallisen vapautuksen vyöhykkeen vallankumouksellisen prosessin ristiriidat sivuavat myös kommunistista liikettä. Työväenluokan puolueet toimivat siellä tosiasiallisesti niiden luokkaolemukselle vähemmän sopivassa sosiaalisessa ympäristössä. Työväenluokka on vähälukuinen noilla alueilla. Useimmissa vapautuneissa maissa palkkatyöväestön osuus ei ole 50 % enempää aikuisesta väestöstä, ja monissa maissa se on vain 20 %. Erotukseksi kehittyneen kapitalismin maista työväenluokan osuus palkkatyöntekijöistä on vähäinen. Se ei ole vielä lopullisesti erottautunut talonpoikais- ja puoliproletaarisista joukoista. Huomattavalla osalla työläisistä on säilynyt yhteydet maaseudulle, heidän ajattelutapansa on edelleen talonpoikaista, ja tietoisuutta hallitsevat patri-

arkaaliset illuusiot. Valtaosa työläisistä toimii pienyrityksissä.

Se seikka, että näissäkin olosuhteissa kommunistisesta liikkeestä on tullut tärkeä poliittinen voima, osoittaa sen voimakkuutta. Samalla vallitsevan yhteiskunnallisen rakenteen piirteet kuvastuvat enemmän tai vähemmän kommunististen puolueiden koostumuksessa ja toiminnassa. Kun kommunististen puolueiden kokonaisjäsenmäärä maailmassa on sodanjälkeisellä kaudella suunnilleen 2,5-kertaistunut, niin esimerkiksi Aasian maissa kommunististen puolueiden jäsenmäärä on 15-kertaistunut. Kun ottaa huomioon entisten siirtomaa-alueiden työväenluokan — kommunististen puolueiden tärkeimmän tuen — vähälukuisuuden, on myönnettävä, että siellä liikkeen kasvu on tapahtunut pääasiassa pikkuporvarillisista joukoista, talonpoikaistosta, tulleista. Toisaalta se on myönteinen ilmiö, osoitus kommunistien arvovallan kasvusta kaikkien työtätekevien kerrosten keskuudessa. Toisaalta näihin puolueiden sosiaalisen koostumuksen muuttumisiin kätkeytyy potentiaalinen vaara.

Pikkuporvarillinen kerrostuma puolueen jäsenkoostumuksessa luo sosiaalisen alkulähteen ultravallankumouksellisuuden ja nationalismin aatteille ja mielialoille. Kuten käytäntö osoittaa, pikkuporvarillinen vaikutus voidaan halvaannuttaa johdonmukaisella proletaarisella politiikalla, joukkojen aatteellisella kasvatustyöllä. Mutta juuri työväenluokan verraten heikot asemat tekevät vaikeaksi selvän proletaarisen poliittisen ja aatteellisen linjan noudattamisen kommunistisen puolueen toiminnassa. Lenin näki selvästi tämän ristiriidan ja siitä johtuvat vaikeudet. Se pani hänet pohdiskelemaan proletaaristen puolueiden politiikkaa siirto- ja puolisiirtomaissa, ”mikäli niitä ylipäätään voi syntyä sellaisissa maissa”. Lenin näki tehtävän sellaisena, että ’etumaisimpien maiden kommunisteille tarkoitettu todellinen kommunistinen oppi käännettäisiin kunkin kansan kielelle”, jotta ”tulevien proletaaristen puolueiden, kommunististen muutenkin kuin nimeltään, ainekset” ryhmiteltäisiin, jotta ”sopeu-

tettaisiin... kommunistinen puolue (sen koostumus, sen erityistehtävät) kolonialisen Idän talonpoikaisten maiden tasolle".

Niissä tapauksissa, jolloin ei pystytä torjumaan pikkuporvarillisuutta, ristiriidat saattavat tunkeutua syvälle puolueeseen. Syntyy sellainen todellinen vaara, että kestämättä epäproletaarisen sosiaalisen ympäristön painetta puolue vähitellen luisuu proletaarisista asemista ja jää vain nimeltään kommunistiseksi. Kommunistista muotoa tarkemmin tutkittaessa tulee näkyviin politiikaltaan ja ideologialtaan ei proletaarinen, vaan pikkuporvarillinen talonpoikainen puolue. Tämän tapaista tendenssiä havaitaan ajoittain suuremmassa tai pienemmässä määrin kansallisen vapautuksen vyöhykkeessä. Voimakkaat häiriöt, peturbaatiot, viime aikoina Kiinan kommunistisessa puolueessa ovat selvin ilmaus siitä.

Kyseessä on nimenomaan tendenssi, jonka vaikutus on sitä heikompi, mitä voimakkaampi on marxilais-leniniläisellä kannalla olevien proletaaristen voimien vastaisku. Tosiseikat osoittavat, että Kiinassakin voluntaristinen suuntaus on kohdannut vastustusta puolueen sisällä.

Muiden vyöhykkeiden ongelmat

Ristiriitoja vallankumousprosessin kehityksessä havaitaan myös kapitalistisen järjestelmän keskustassa.

Lenin sanoi työväenliikkeen käyvän kehityksessään useita vaiheita. Siirtymistä vaiheesta toiseen valmistelevat "työväenluokan elinehdoissa ja koko psykologiassa tapahtuneet syvälliset muutokset, yhä uusien kerrosten herääminen tietoisempaan ja aktiivisempaan taisteluun". (Lenin, Teokset, 8. osa, s. 199). Verraten nopeat muutokset kehittyneen kapitalismin maiden työväenluokan koostumuksessa, elinoloissa, psykologiassa ovat valmistaneet työväenliikkeen astumista korkeammalle asteelle. Mutta sellaiset siirtymiset, kuten Lenin sanoi, "eivät tapahdu kerralla, horjumisitta, ilman suuntataistelua sosia-

lidemokratiassa, ilman palaamista, ja kuten luulisi, kauan sitten aikansa eläneisiin ja haudattuihin katsantokantoihin". (Lenin, Teokset, 8. osa, s. 199). Vastaavanlainen kuva on havaittavissa tänäänkin.

Maailman sosialismin kasvu, muut historialliset muutokset, kapitalististen maiden oman työväenluokan sinnikäs taistelu etujensa ja oikeuksiensa puolesta on pakottanut monopolistisen pääoman tekemään tiettyjä myönnytyksiä työtätekeville. Sen tuloksena yhdessä tuotannon määrän ja tavaravalikoiman lisääntymisen ja reaalipalkan nousun kanssa yleinen kulutustaso on merkittävästi noussut.

Tunnettuja muutoksia työtätekevien taloudellisessa asemassa monopolipääoma pyrkii käyttämään hyväkseen suunnatakseen näiden yhteiskunnallisen toimintahalun mahdollisimman suuren kulutusesinetavoittelun uomaan ja sitoakseen heidät vain kulutuspäämäärien tavoitteluun rajoittuvalla elämänasenteella kapitalistiseen järjestelmään.

"Kulutuskapitalismi" ei tietenkään ole ratkaissut, eikä voikaan ratkaista kapitalistisen yhteiskunnan perusristiriitoja, ei ole poistanut eikä voikaan poistaa työväenluokan, työtätekevien riistoa. Se on jopa luonut kapitalismille ratkaisemattomia uusia ongelmia, joista tulee puhe myöhemmin, Kuitenkin "kulutuskapitalismin" strategia on asettanut työväenliikkeen eteen eräitä uusia ongelmia. Osaan työläisistä kulutusesinetavoittelun henki, kulutusmentaliteetti on tietyssä määrin levinnyt.

Tämä ilmiö on ohimenevä, se on tavallaan työväenliikkeen korkeammalle tasolle nousemisen hinta. Työväenliike on vallannut tiettyjä asemia, on siirtymässä etumaisimpiin asemiin, mutta eräät työväenluokan kerrokset ovat kuin jatkuvuuden vaikutuksesta pysähtyneet jo ohitettuihin vaiheisiin, eivätkä ole kasvaneet tajuamaan käytännön esiin nostattamia joukkotaistelun uusia tavoitteita. Tämä jälkeenjääneisyys tulee poistumaan, kun työväenluokan kaikki kerrokset tulevat tajuamaan saavutetut taistelun tulokset, kun uudet tarpeet ja vaatimuk-

set käytännössä osoittavat työtätekevien enemmistölle perusongelman — pääoman harjoittaman työväenluokan riiston häviämisen — olevan ratkaisematta.

Tilapäisesti jälkeenjääneet konformismiin, yhdenmukaisuuspolitiikkaan viehättyneet työväenluokan kerrokset joutuvat helposti pikkuporvarillisen ideologian vaikutuksen alaiseksi. Kun tuo ideologia aiemmin heijasti pikkuomistajan etuja, niin tänään se kehittyneen kapitalismin maissa ilmentää pienkuluttajan illuusioita, pienkuluttajan, jonka kulutusesineiden hankkimisinnon, n.s. kerskakulutuksen vyöry on temmannut mukaansa ja joka on kadottanut kriittisen luokka-asennoitumisensa todellisuuteen nähden. Sen tapaisia katsomuksia ja mielialoja ylläpitävät reformistiset ja oikeistorevisionistiset tendenssit työväenliikkeessä. Pelko jo saavutetun menettämisestä, pyrkimys mukautua vallitseviin olosuhteisiin synnyttävät luokkataistelun kärjistyneiden muotojen pelon. Poroporvarillista pelkoa herättää sellaisten rauhanomaisten asteittaisten taistelumuotojen yksipuolinen liioittelu, jotka eivät uhkaa järkytyksin vakiintuneita suhteita. Näitä mielialoja vastaavat eristäytymisajatukset, joiden taustana on haluttomuus minkäänlaisiin kansallisiin uhrauksiin työväenluokan kansainvälisten etujen nimessä.

Nykyisten oikeistorevisionististen virtausten sosiaaliset juuret työväenliikkeessä eroavat siten revisionismin sosiaalisista juurista. Aiemminhan revisionismi nojautui pysyvään "työläisaristokratian" kerrokseen. Tämä luo uusia mahdollisuuksia oikeistorevisionististen virtausten eliminoimiselle vähääkään väheksymättä niiden vaarallisuutta ja niitä vastaan käytävän leppymättömän taistelun välttämättömyyttä.

Työväenliikkeessä on myös vasemmistomielialoja. Suuremmalta osalta niitä esiintyy niissä työväenluokan kerroksissa, jotka tieteellis-tekninen kehitys on sysännyt sivulle, joilla on aineellisia vaikeuksia ja joilla heikon ammattitaitonsa ja yleissivistyksensä takia ei ole mahdollisuuksia parantaa asemaansa. Usein se pitää yllä lahkolaismaista kapinointihenkeä, jonka mukaisia ovat va-

semmistorevisionistiset ajatukset, mitkä ilmenevät vaistonvaraisuuden ylistelynä ja kyvyttömyytenä tajuta demokraattisten uudistusten ja laajan monopolienvastaisen liittoutuman luomisen merkitystä.

Vallankumouksellisten voimien koostumuksen laajentuminen, josta edellä oli puhetta, tuo samoin mukanaan eräitä kielteisiä seikkoja. Niinpä kaikesta siitä huolimatta, että edistyksellisellä sivistyneistöllä on tavattoman suuri merkitys työväenliikkeelle nykyoloissa, tuolla sivistyneistöllä on omat heikkoutensa: taipuvuus individualismiin, anarkiaan, epävarmuuteen, horjuntaan, kykenemättömyys tarmokkaaseen toimintaan taistelun jännittävinä hetkinä. Nämä heikot puolet ovat ajoittain niin oikeisto- kuin vasemmisto-opportunististenkin virtausten alkulähteenä. Sosiaalisten voimien nopean laajenemisen kielteiset seuraamukset ovat täydelleen voitettavissa. Mutta siihen tarvitaan aikaa ja marxilais-leniniläisten puolueiden suurta aatteellis-poliittista työtä, joka edellyttää päättävää taistelua oikeisto- ja vasemmisto-opportunismia vastaan, oikeiden menetelmien etsintää suhtautumisessa uusiin yhteiskunnallisiin kerrostumiin.

Vallankumousprosessin ristiriidat ilmenevät myös sosialistisen maailmanjärjestelmän kehityksessä. Kireimmiksi ne kehittyvät siellä, missä on laaja sosiaalinen perusta pikkuporvarillisille tendensseille ideologiassa ja politiikassa ja missä ne eivät kohtaa asiaankuuluvaa vastustusta. Kun nuo tendenssit voimistuvat ja saavat yliotteen, syntyy vaara että menetetään jo aikaansaadut sosiaaliset saavutukset ja vetäydytään jo ohitettuihin asemiin. Yhteiskunnallisen maailmanvallankumouksen etenevässä kehityksessä esiintyy palauttavia tekijöitä, jotka synnyttävät erillisten renkaiden yhteisestä taistelurintamasta putoamisen vaaran. Mutkittelut ja perääntymiset saattavat panna tämän tai tuon osapuolen kulkemaan ankarien järkytysten tragedian kautta, niin kuin Kiinassa. Kaikki se siirtää lopullista voittoa tuonnemmaksi. Kysymys ei ole yksinkertaisesti vain siitä, että tie mutkis-

tuu yhdessä maassa. Kysymys on myös siitä, että kansanjoukkojen tajuntaan jää vääriä käsityksiä sosialismista ja sen rakentamisen teistä.

Vaaralliset restauraatiotendenssit eivät koske vain niitä maita, jotka ovat astuneet sosialistiselle tielle rakenteeltaan heikosti kehittyneissä taloudellisissa ja sosiaalisissa olosuhteissa. Niitä vastaan ei ole taetta niilläkään mailla, jotka astuvat tälle tielle sosialismin sosiaalistaloudellisten edellytysten ollessa kypsyneitä. Siirtymäkauden aikana siellä säilyy vielä sosiaalinen maaperä sosialisminvastaisille tendensseille. Kahden järjestelmän kärkevä kaksinkamppailu maailmassa heijastuu niiden sisäpoliittisessa kehityksessä. Imperialismi ponnistelee sinnikkäästi tunkeutuakseen ideologisesti ja poliittisesti noihin maihin, pyrkii elvyttämään siellä nationalismia, juurruttamaan "kulutusyhteiskunta"-ajattelua ja rappeuttamaan sosialismin periaatteita. Tämän strategian tavoitteena on erillisten renkaiden irrottaminen sosialistisesta järjestelmästä, maaperän valmistaminen kapitalismin palauttamiselle, ei väkirynnäköllä vaan kiertoteitse.

Aikamme yhteiskunnallisessa vallankumouksessa törmäävät yhteen tendenssit, joita erilaatuisten sosiaalisten voimien mukanaolo taistelussa synnyttää. Sen etenevä kulku ei sulje pois poikkeamia yleisestä linjasta ennen muuta niillä alueilla, missä sosialismin sosiaalis-taloudelliset edellytykset ovat vähiten kypsyneet ja missä sosialistisen suuntauksen omaavien vallankumouksellisten voimien edessä on tavattoman vaikeana tehtävänä löytää sellaiset kehityksen siirtymismuodot, jotka luovat nuo edellytykset ja samalla turvaavat edistymisen kamppailussa taloudellista ja sivistyksellistä takapajuisuutta vastaan.

Voimasuhde ei ole pysyvä

Maailman vallankumousprosessin ristiriidat heijastavat siirtymäkauden kärjistyneen ja ankaran taistelun dia-

lektiikkaa. Vanha maailma ei luovu taistelutta. Se takertuu ennakkoluuloihin ja sosiaalis-taloudelliseen takapajuisuuteen, se synnyttää poroporvarillisuutta ja mukautumismielialoja, juurruttaa ja käyttää hyväkseen vapautusliikkeen nationalistisia ja revisionistisia virtauksia. Se että kapitalistinen järjestelmä on tuomittu häviämään ei lainkaan merkitse sitä, että jokaisena ajankohtana ja jokaisessa yhteiskunnallisen maailmanvallankumouksen lohkossa taistelun lopputulos olisi ennakolta selvä. Historiallinen lainalaisuus toteutuu konkreettisen todellisuuden kautta kaikkine sen ristiriitaisuuksineen, jyrkkien yhteenottojen oikkuineen, sattumanvaraisuuksineen, poikkeamineen ja perääntymisliikkeineen.

Kommunististen ja työväenpuolueiden vuoden 1960 Moskovan neuvottelukokouksen aikakauden lainalaisuuksien ja maailman voimasuhteen yleisen erittelyn pohjalta antamassa lausunnossa määritellään täsmällisesti maailmanhistorian nykyvaiheen perussisältö. Tehtiin se johtopäätös, että maailmassa ilmenee yhä suuremmassa määrin sosialismin ylivoima imperialismiin nähden. Se heijasti historian kehityksen yleistä linjaa ja siinä mielessä kuluneiden vuosien yhteiskunnallinen käytäntö on sen vahvistanut. Samalla tuli ilmi maailmanhistorian yleisen suunnan määrittelyn riittämättömyys. Kommunististen ja työväenpuolueiden neuvottelu vuonna 1969 syvensi ja konkretisoi aikakauden luonnehdintaa ottamalla huomioon ihmiskunnan kapitalismista sosialismiin siirtymisen koko mutkikkuuden ja ristiriitaisuuden. Neuvottelun yhteenvetoasiakirja viittaa mahdollisuuksien ja vaarojen kasvun dialektiikkaan nykyaikakaudella. Kulku sosialismiin käy taistellen. Imperialismin ja taantumuksen voimat eivät pysy toimettomina. Ne reagoivat terävästi uusiin mahdollisuuksiin, luovat vaarallisia tilanteita ja tekevät välttämättömäksi sen, että vallankumouksellisten voimien on etsittävä teitä syntyneiden vaarojen neutralisoimiseen.

Tilannetta luonnehtii pysyvä jännitystila maailmaa jakavien antagonististen ristiriitojen navoilla. Jännityksen

aleneminen toisella navalla heijastuu viipymättä voimasuhteen dynamiikassa. Tämä voimasuhde ei ole pysyvä suure. Voimakallistuma sosialismin hyväksi tarkistetaan, sitä ylläpidetään ja lisätään kansainvälisen työväenluokan ja muiden vallankumouksellisten joukko-osastojen imperialismia ja taantumusta vastaan käymän keskeytymättömän jokapäiväisen taistelun kulussa.

Ranskan kommunistisen puolueen pääsihteeri Waldeck Rochet sanoi neuvottelussa, että siinä määrin ”*kuin olisi väärin ja vahingollista kuvitella nykyajan imperialismi kaikkivoivaksi, joka pystyy oman mielensä mukaan ratkaisemaan kansojen rauhan ja vapauden kysymykset, yhtä väärin ja vaarallista olisi olettaa, että voimasuhde on jo nyt lopullisesti ja peruuntumattomasti muodostunut sellaiseksi, ettei imperialismi enää edusta pysyvää uhkaa koko ihmiskunnalle.*” Toisessa äärimmäisyydessä piilee oikeisto-opportunististen antautumismielialojen vaara. Oikeisto-opportunistit asettavat epäilyksenalaiseksi johtopäätöksen voimasuhteen muuttumisesta sosialismin hyväksi. Tästä johtuu pyrkimys korvata vallankumous luokkakompromissilla imperialismin kanssa. Toinen äärimmäisyys on ultravasemmistolainen seikkailupolitiikka, joka ei pidä imperialismia vakavasti otettavana vastustajana, vaan ”paperitiikerinä”. ”Vasemmistolaisen” opportunismin edustajien mielestä maailman voimasuhde on jo lopullisesti ratkaistu ongelma. He eivät huolehdi enempää teiden etsimisestä vallankumouksellisten voimien eteen avautuvien mahdollisuuksien toteuttamiselle kuin noiden voimien yhdistämisestä imperialistisen politiikan luomien vaarojen edessä.

Oikeisto- ja vasemmisto-opportunismin vastapainona on marxilais-leniniläinen strategia kasvavasta paineesta imperialismia vastaan, vastaiskusta sen yrityksille murtaa vallankumouksellinen rintama ja muuttaa voimasuhde maailmassa omaksi edukseen. Tämän hyökkäävän

strategian kulmakivenä on nykyajan vallankumouksellisten voimien yhtenäisyys ja yhteistoiminta. Tämän tarkoitusperän saavuttamiseksi täytyy olla selvä käsitys maailman vallankumousprosessin perusvoimien — sosialistisen järjestelmän, kapitalististen maiden työväenluokan ja kansallisen vapautusliikkeen — paikasta ja tehtävistä tuossa vallankumousprosessissa.

"Maailman maaseutu" - teoria

Yksi maailman vallankumouksellisten voimien keskinäissuhteiden reaalisen kuvan vääristelyn linja on lähtöisin pikkuporvarillisen vallankumouksellisuuden ideologeilta. He asettavat nykyajan vallankumouksellisten voimien johtavaan rooliin pikkuporvariston ja talonpoikaiston. "Maailmankaupungin" teollisuuskeskusten, joihin ovat keskittyneet työväenluokan voimakkaimmat, poliittisesti järjestäytyneimmät osastot, vastapainoksi asetetaan "maailman maaseutu". Näiden katsantokantojen sisällön on Kiinan nykyisiin johtajiin lukeutuva Lin Piao muotoillut avoimesti näin: "Maaseutu, ja vain maaseutu on vallankumouksellisten rajattomana mitä laajimpana toimintakenttänä. Maaseutu, ja vain maaseutu on se vallankumouksellinen tukikohta, josta käsin vallankumoukselliset lähtevät matkaan lopullista voittoa valloittamaan." ("Ženminžibao", 3. 9. 1965).

Siihen ajatukseen, ettei työläinen, vaan talonpoika on nykyisen vallankumousprosessin päähenkilö, yhtyvät monet kansallisen vapautuksen vyöhykkeen vasemmistoradikalismin edustajat. Tätä virtausta edustava tunnettu ideologi F. Fanon sanoo, että "kolmannessa maailmassa vain talonpojat ovat vallankumouksellisia, koska heillä ei ole mitään menetettävänään, mutta voitettavanaan kaikki." (F. Fanon. The Wretched of the Earth, N. Y. 1968, s. 61). Tässä puhutaan talonpoikaistosta samoin sanoin, joita Karl Marx käytti "Kommunistisessa manifestissa" työväenluokasta. Marx ei kuitenkaan selittä-

nyt työläisten vallankumouksellisuuden johtuvan heidän osattomuudestaan, vaan ennen muuta heidän yhteydestään yhteiskunnallisen tuotannon kehittyneimpiin aloihin. Sen sijaan kansallisen vapautuksen vyöhykkeen talonpoikaiston osattomuus, kovaosaisuus, liittyy etupäässä yhteiskunnallisen tuotannon takapajuisimpiin muotoihin. Siinä ovatkin niiden heikkouksien alkulähteet sen asenteissa, joita vapautuneissa maissa jatkuvasti esiintyy. Talonpoikaiston vallankumouksellinen potentiaali on todella suuri. Mutta sen saamiseksi täysin esille, varsinkin kun ratkaistaan vallankumouksen rakentavaan toimintaan liittyviä tehtäviä, tarvitaan välttämättä talonpoikaiston liittoa työväenluokan kanssa kansallisessa ja kansainvälisessä mitassa. Kansallisen vallankumousliikkeen niin voitot kuin tappiotkin osoittavat, että vain sellainen liitto turvaa vakaan vallankumouksellisen linjan.

Voimakas epäluottamus työväenluokkaan on kuitenkin kyllästänyt pikkuporvarillisen radikalismin. Vihamielisyytensä kaupunkikeskuksia kohtaan se ulottaa myös työläisiin. Ranskalaisen sanomalehtimiehen Régis Debrayn mielestä ”. . . kaupunki saattaa porvarillistaa jopa proletaaritkin”. (Régis Debray, Révolucion en la révolucion. La Habana 1967, s. 63). Edelleen hän kirjoittaa: ”Jokainen elämänsä kaupungissa viettävä ihminen on, sitä itsekään aavistamatta, porvari talonpoikiin verrattuna. Hän ei voi kuvitellakaan, miten paljon viimemainitun on uurastettava voidakseen syödä, nukkua, liikkua ja loppujen lopuksi säilyä hengissä vailla toimeentulovälineitä, lukuunottamatta niitä, jotka hän tuottaa omin käsin villiä luontoa hyväksikäyttäen. Kaupunkilainen elää kuluttajana. Ei tarvitse muuta kuin että taskussa on seteliraha, niin pystyy päivän elämään”. (Régis Debray, Révolucion en la révolucion. La Habana 1967, s. 57). Näissä päätelmissä on yksinkertaistetun poroporvarillinen luokkataistelun arviointiin suhtautumisen leima. Ihmisten luokka-asema ja heidän vallankumoukselliset mahdollisuutensa määritellään, ei heidän asemansa perusteella yhteiskunnan tuotantosuhteiden järjestelmässä, vaan asuin-

paikan ja elinehtojen perusteella.

Ensikatsannolta teesi maaseudusta vallankumouksen perustukikohtana on siellä täällä saanut vahvistusta. Kiinassa maaseutupiirit olivat vallankumouksellisten voimien tukikohtia. Mutta ne tulivat sellaisiksi siitä syystä, että liikkeen johdossa oli proletariaatin luoma puolue, joka antoi vallankumoukselle proletaarisen ideologian, proletaariset toimintamuodot ja järjestöt. Kiinan rajamaana oli proletariaatin diktatuurin maa, jonka välityksellä työväenluokka antoi materiaalista, sotilaallista ja poliittista apua Kiinan työtätekeville. Ja, mikä tärkeintä, jo pelkkä sosialistisen valtion olemassaolo heijastui maailman voima-asetelmassa ja loi suotuisan tilanteen Kiinan vallankumouksen voitolle.

Pikkuporvarillinen vallankumouksellisuus jättää huomioonottamatta nämä välilliset kansainväliset siteet, joissa kansainvälisen työväenluokan vaikutus kansallisen vapautuksen vyöhykkeen talonpoikaisliikkeisiin ilmenee. Yksi rengas temmataan irti nykyajan yhteiskunnallisten voimien yleisestä yhteydestä ja asetetaan toisten vallankumouksellisten joukko-osastojen vastapainoksi. Virhettä pahentaa se, että tulkitaan väärin kansallisesti ja historiallisesti otettua johtopäätöstä ja ulotetaan se rajoittuneesta kokemuksesta koko maailmanvallankumoukseen. Vallankumouksellisuuden teoreetikkojen mielestä vallankumouksellista kehitystä myös maailmanlaajuisesti luonnehtii se, että talonpoikaisedut ympäröivät kaupunkisivilisaation taantumuksellisia keskuksia. Lin Piao väittää, että "jos kysymystä tarkastellaan maailman mitassa, niin Pohjois-Amerikkaa ja Länsi-Eurooppaa voidaan nimittää 'maailman kaupungiksi' ja Aasiaa, Afrikkaa ja latinalaista Amerikkaa 'maailman maaseuduksi'. Tietyssä mielessä nykyistä tilannetta maailmanvallankumouksessa voidaan luonnehtia kaupungin olemisena maaseudun piirittämänä". ("Ženminžibao", 3. 9. 1965).

Tämän teorian mukaan maailmanvallankumouksen sysäys lähtee "maailman maaseudulta", Aasiasta, Afrikasta ja latinalaisesta Amerikasta. Näille maanosille, joiden

useimmista maista vielä toistaiseksi puuttuvat objektiiviset edellytykset sosialististen tehtävien ratkaisemiseen, varataan 20. vuosisadan yhteiskunnallisen vallankumouksen keskuspaikan rooli. Proletariaatin hegemonia vallankumousliikkeessä, työväenluokan maailmanhistoriallinen tehtävä ja sosialismin maailmanjärjestelmän johtava rooli nykyajan vallankumouksellisten voimien keskuudessa katoavat kaikki pois. Jäljelle jää "maailman maaseutu" nykyajan vallankumouksen tukiperustana ja talonpoikaisto sen vallitsevana voimana. Proletaarisen vallankumouksen teoria tosiasiallisesti korvataan nationalistisesti väritetyllä teorialla talonpoikaiskapinasta "maailmankaupunkia" vastaan.

Tietenkin "maailman maaseudun" ongelma, tai tarkemmin sanottuna kolonialismista vapautuneiden maiden ongelma on olemassa. Ja maailmanhistorian näkökulmasta katsottuna se on ensiarvoisen merkittävä ongelma. Pitkät ajat imperialismi säälimättä riisti sorrettuja kansoja. Uuskolonialismin metodien avulla se pyrkii vieläkin pitämään vapautuneet maat herruutensa vaikutuspiirissä. "Kolmannen maailman" maiden perusongelmana on se, miten ne voisivat täydelleen vapautua imperialistisista teistä, eliminoida taloudellisen ja sivistyksellisen jälkeenjääneisyytensä ja päästä nykyajan sivilisaation tasolle. Voidaanko tämä ongelma ratkaista siten, että "maailman maaseutu" ja "maailman kaupunki", entisten siirtomaa-alueiden talonpoikaisjoukot ja kansainvälinen työväenluokka, kansallinen vapautusliike ja aikamme muut vallankumoukselliset voimat asetetaan toisiaan vastaan? Vastausta tähän kysymykseen ei voida antaa vain viittaamalla voimakkaisiin kapinamielialoihin kansallisen vapausliikkeen vyöhykkeessä. On tarpeen selkeästi punnita tämän vyöhykkeen ominaispaino maailmantaloudessa, sen aineellis-teknisten ja sosiaalis-kulttuuristen edellytysten kypsyysaste sosialismiin siirtymistä varten ja ottaa huomioon voimasuhde nykymaailmassa. Kun ottaa nämä kaikki seikat huomioon, ei voi olla tulematta siihen johtopäätökseen, että "kolmannen maailman" maat

eivät yksinään pystyisi menestyksellisesti olemaan voimakkaiden imperialististen keskusten vastapainona, eivät pystyisi ainakaan näköpiirissä olevan tulevaisuuden puitteissa ratkaisemaan kansallisen ja yhteiskunnallisen vapautumisensa ongelmia.

Tämän johtopäätöksen vahvistaa maailman vallankumousliikkeen käytäntö, joka vakuuttavasti osoittaa, että kansallisten vapausvallankumousten merkittävät voitot liittyvät saumattomasti työväenliikkeen, maailman sosialismin saavutuksiin. Suurimpiin saavutuksiin sosiaalisten ongelmien ratkaisemisessa yltävät ne vapautuneet maat, joilla on ystävyyden ja keskinäisavun suhteet sosialismin maailmanjärjestelmään. Monet näistä maista pystyvät käytännössä noudattamaan sosialistista suuntausta kehityksessään. Jo käytäntö sysää vapautuneiden maiden vallankumouksellisia voimia liittoon aikamme tärkeimmän vallankumouksellisen voiman — kansainvälisen työväenluokan, sosialismin maailmanjärjestelmän — kanssa.

Tämän tien torjuessaan pikkuporvarillisen vallankumouksellisuuden ideologit turvautuvat messiaanisiin aatteisiin "kolmannen maailman" erityisroolista. F. Fanonin sanonnan mukaan "tänään tämä maailma on yhtenäisenä jättimäisenä voimana Euroopan vastakohta. Kysymys on siitä, että kolmas maailma pani alulle ihmiskunnan uuden historian". Sen kutsumuksena on "muuttaa ihmiskunnan koko elämäntapa, kehittää uusi ideologia ja yrittää luoda uusi ihminen". (F. Fanon, The Wretched of the Earth, s. 311). Tällä tavoin "kolmannen maailman" tehtävänä on yleisinhimillisten ongelmien ratkaiseminen joidenkin sellaisten mystisten arvojen pohjalta, jotka syntyvät sivussa sivilisaation valtateistä.

Messiaaninen nationalistinen nihilismi ideologiassa ja politiikassa on perin juurin ristiriidassa nykyajan yhteiskuntatieteen kanssa, joka ihmiskunnan monien vuosisatojen käytäntöön nojaten tarkastelee maailmanhistoriaa yhtenäisenä prosessina ja sijoittaa kaikkien kansojen kohtalot sen puitteisiin. Todetessaan vallankumouksellis-de-

mokraattisen taistelun nousun Aasian maissa Lenin kirjoitti: "Eikö se merkitse sitä, että materialistinen Länsi on lahonnut ja että valo loistaa vain mystisestä, uskonnollisesta Idästä? Ei, vaan juuri päinvastoin. Se merkitsee, että Itä on lopullisesti asettunut Lännen polulle, että uusia monen monia satoja miljoonia ihmisiä osallistuu tästä lähtien taisteluun niiden ihanteiden puolesta, jotka Länsi on kehitellyt." (Lenin, Teokset, 18. osa, s. 150). Tällainen on se internationalistinen kysymyksen asettelu, jota Lenin päättävästi puolusti väitellessään intialaista kommunistia Royta vastaan Kominternin II. kongressissa. Roy sanoi: "Ilman vallankumouksen voittoa itämaissa Lännen kommunistinen liike saattaa mennä olemattomiin... Sen takia on tarpeen keskittää energia vallankumouksellisen liikkeen kehittämiseen ja nostattamiseen Idässä ja hyväksyä perusteesiksi se, että maailman kommunismin kohtalo riippuu kommunismin voitosta Idässä." Lenin torjui Royn johtopäätöksen: "Toveri Roy menee liian pitkälle väittäessään että Lännen kohtalo muka riippuu yksinomaan vallankumousliikkeen kehitysasteesta ja voimasta itämaissa. Siitä huolimatta, että Intiassa on 5 miljoonaa proletaaria ja 37 miljoonaa maatonta talonpoikaa ei intialaisten kommunistien ole onnistunut tähän mennessä perustaa kommunistista puoluetta maassaan, ja jo pelkästään tästä syystä tov. Royn katsomukset ovat merkittävässä määrin perusteettomia." (Vestnik II. kongressa Kommunistitšeskogo Internatsionala, N 1 27 ijulja 1920 g., str. 2).

Lenin osoitti täsmällisesti haavoittuvan kohdan Idän ratkaisevaa roolia maailmanvallankumouksen kohtaloissa koskevassa teoriassa; sosiaalisten ja taloudellisten suhteiden kehittymättömyys on estänyt sosialistisen vallankumouksen subjektiivisen tekijän kypsymisen. Tämä este voidaan eliminoida vain lujittamalla liittoa kansainvälisen työväenluokan kanssa. Metodologisesti leniniläinen johtopäätös säilyttää täydelleen voimansa tänäänkin.

"Eurooppa-keskeisyys"

Toista maailman vallankumousvoimien vuorovaikutuksen kuvaa väärístelevää linjaa voitaisiin ehdollisesti nimittää Eurooppa-keskeiseksi. Sille ominaisena tendenssinä on kehittyneen kapitalismin vyöhykkeen vallankumousliikkeen tarkasteleminen 20. vuosisadan yhteiskunnallisen vallankumouksen jatkuvan kehityksen keskeisenä renkaana. Koko maailman vallankumousprosessin kulkua arvioidaan "läntisistä" asenteista käsin. Tämän asennoitumisen perussisältö kiteytyy seuraavaan. Näihin saakka sosialismin muotoutuminen on tapahtunut sosiaalis-taloudellisen takapajuisuuden olosuhteissa. Karut olosuhteet ovat heijastuneet sosialismin olemuksessa. Tunnettu trotskilaisuuden kannattaja Isaac Deutscher selittää tätä ajatusta näin: "Sosialismin muodot oli laadittu ennen kuin sen sisältö, talouselämän ja kulttuurin perusaines oli käytettävissä, ja kun sisältöä alettiin saada, muodot turmeltuivat tai vääristyivät." (Isaac Deutscher, Venäjän vallankumous jatkuu yhä. WSOY 1967, s. 49). Tämän logiikan mukaan kaikkia tämän käsitteen kriteerioita vastaava sosialismi syntyy vain vallankumouksen voittaessa länsimaissa.

Se Eurooppa-keskeinen ajatus, että olemassa oleva sosialismi muka olisi epäonnistunut eikä vastaisi tieteellisen teorian periaatteita, on ranskalaisen reformistin Garaudyn kaikkien katsomusten johtoajatuksena. Hänen käsityksensä mukaan sosialismin ja kommunismin aito olemus voidaan uudestiluoda vain kehittyneissä kapitalistisissa maissa. Garaudy varustaa olemassa olevan sosialismin tekaisemallaan alemmuuskompleksilla, pyyhkii yli ja tekee merkityksettömäksi tapahtuneiden sosialististen vallankumousten rakennustyön tulokset sekä kytkee maailman vallankumousprosessin kaikki langat länsimaihin, joiden tehtäväksi tosiasiallisesti annetaan kaiken tekeminen uudelleen ja ihanteellisen sosialismin luominen. Hän on sitä mieltä, että koska sosialismi aluksi rakennettiin sellaisessa maassa, missä vallankumous ta-

pahtui kohta ensimmäisen teollisen vallankumouksen voiton jälkeen, se johti niin talouden kuin politiikankin alalla sellaisen sosialismin mallin luomiseen, jolla on liian selvästi näkyvä viime vuosisadan teollisen vallankumouksen leima, ts. mekaanisen mallin luomiseen. Siten jo olemassa oleva sosialismi on Garaudyn mielestä mekaanista takapajuista sosialismia, joka vastaa viime vuosisadan olosuhteita. Hänen mukaansa tieteellis-tekninen vallankumous synnyttää toisenlaisen sosialismin tarpeen, jolloin mekaanisen mallin sijaan tulee kyberneettinen malli. 20. vuosisadan olosuhteita vastaavan täydellistetyn sosialismin "mallin" pitää hänen käsityksensä mukaan syntyä länsimaissa, riippumatta jo olemassa olevasta sosialismista ja jopa sen vastapainoksi.

Vastaavanlaisia ajatuksia esiintyy Venezuelan kommunistisesta puolueesta erotetun Teodoro Petkoffin kirjassa. Hän kirjoittaa: "Niin kauan kuin vallankumousliike ei saavuta voittoa Länsi-Euroopassa, maailmanvallankumouksen on pakko käydä taisteluja muissa maanomissa, joiden merkitys ilmenee vasta tulevaisuudessa... Suuri menestys Euroopassa lyö hajalle liittoutuma- ja vaikutusaluepolitiikan, sulattaa eurooppalaisen vallankumouksen, lisää toimintamahdollisuuksia toisten maiden vallankumouksellisille, luo etumaisen sosialistisen lähtökohdan ja lopuksi muuttaa maailman voimasuhteet perin juurin." (Teodoro Petkoff, Chedoeslivaglia. El Socialismo problema. Caracas, 1969, s. 464). Näin siis Petkoffin mielestä maailman vallankumousprosessi on takertunut kiinni takapajuisuuden viidakkoihin, saavutettujen voittojen merkitystä ei ole nähtävissä, eikä jo olemassa oleva sosialismi ole aiheuttanut perinpohjaisia muutoksia voimasuhteeseen maailmassa. Kaikki toivo pannaan Länsi-Eurooppaan, joka vasta antaisikin etumaisen sosialistisen lähtökohdan.

Kehittyneen kapitalismin maiden vallankumousliike on yksi proletariaatin sosialistisen maailmanvallankumouksen perustavimpia liikkeellepanevia tekijöitä. Vuoden 1917 lokakuun vallankumouksen jälkeen Lenin pani suu-

ria toiveita eurooppalaisen vallankumouksen voittoon. Se olisi asettanut nuo maat sosialistisen maailmanvallankumouksen etujoukkoon. Lenin ei kuitenkaan läheskään absolutisoinut Lännen roolia tajuten sen, että siellä on kapitalistisen järjestelmän vankin sillanpääasema, että sen kuori siellä on taottu parhaista laatuteräksistä. Lenin näki myös tuon maailmankolkan työväenliikkeen heikkoudet, reformismin voimakkaan vaikutuksen, uudentyyppisten karaistuneiden vallankumouksellisten joukkopuolueiden puuttumisen. Sen johdosta lokakuun vallankumouksen voiton jälkeen syntyneen vallankumouksellisen kriisin luomia mahdollisuuksia ei käytetty. "Juuri tuona hetkenä proletariaatti olisi voinut selviytyä kapitalisteista yhdellä iskulla. Lukuisten syiden takia se ei onnistunut Länsi-Euroopan työläisille." (Lenin, Teokset, 32. osa, s. 99). "Siitä syystä sosialistisen vallankumouksen hitaampi, mutkallisempi, polvittelevampi kehitys Länsi-Euroopassa asetti meidän kannettavaksemme uskomattomia vaikeuksia." (Lenin, Teokset, 30. osa, s. 194).

Venäjän työväenluokan suoritettavaksi tuli sen ollessa joka puolelta kapitalismin ympäröimänä historiallisesti ainutlaatuinen tehtävä, tien puhkaiseminen kohti sosialismia. Ja se oli suoritettava maassa, missä lähtökohtana olleiden monopolistisen kapitalismin kehityksen valmistamien sosialismin edellytysten minimi nousi imperialistisen ja kansalaissodan näännyttämän, monia talousmuotoja käsittäneen talouselämän valtamerestä. Leninin sanonnan mukaan tämä ei suonut mahdollisuutta heti "todistaa jokaiselle havainnollisesti silmin nähden, että sosialismissa piilee jättiläismäisiä voimia ja että ihmiskunta on nyt astunut uuteen, tavattoman loistavia mahdollisuuksia tarjoavaan kehitysvaiheeseen." (Lenin, Teokset, 33. osa, s. 489). Valtaosa vallankumouksen synnyttämästä tarmokkuudesta kului taloudellisen ja sivistyksellisen jälkeenjääneisyyden poistamiseen, esikapitalististen rakenteiden uudelleenjärjestämiseen ja sen sosialistisen talouselämän rungon asentamiseen, joka loogisen kehityskaavan mukaan syntyy kapitalismin uumenissa.

Suotuisammissa olosuhteissa sosialismin rakentamiskustannukset olisivat varmasti olleet pienemmät, moni asia olisi voitu tehdä nopeammin ja paremmin. Mutta objektiivisista syistä suotuisia olosuhteita ei ollut. Sosialismia ei rakennettu ihanteellisissa olosuhteissa, vaan siitä materiaalista, mikä oli saatavissa siellä missä työväenluokka oli saavuttanut voiton. Miten tekopyhiä tässä valossa ovatkaan ne valittelut, ettei sosialismi syntynyt maailmaan heti puhtaassa muodossa, ongelmattomana, kaikessa täydellisyyden loistossaan, kuin Afrodite meren vaahdosta.

Siitä huolimatta, että vallankumous viivästyi muualla maailmassa, sosialistisen maailmanvallankumouksen kansainvälinen perustehtävä ratkaistiin Venäjän leniniläisen puolueen, työväenluokan, työtätekevien sankarillisin ponnistuksin. L. Brežnevin V. I. Leninin syntymän 100-vuotispäivän juhlaistunnossa pitämässä selostuksessa sanottiin: "Neuvostokansan osaksi tuli paljon vaikeuksia ja vastoinkäymisiä. Sen harteille laskeutui suunnaton historiallinen vastuu. Mutta se voitti miehuullisesti ja sinnikkäästi kaikki koettelemukset ja täytti ansiokkaasti suuren tehtävänsä... Ensi kerran maailman sivilisaation historiassa sosialismi on voittanut täydellisesti ja lopullisesti, on rakennettu kehittynyt sosialistinen yhteiskunta ja luotu edellytykset kommunismin rakentamiseksi menestyksellisesti." (L. I. Brežnev. Leninin aate elää ja voittaa, s. 25).

Meidänkin päivinämme kehittyneen kapitalismin vyöhykkeen vallankumousliikkeestä riippuu paljon. Sodanjälkeisinä vuosina siinä on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Melko pitkään ne olivat ikään kuin kapitalistisen järjestelmän reuna-alueiden vapautustaistelun loistavien saavutusten varjossa. Se antoi pikkuporvarillisen revolutionarismin ideologeille aihetta perusteettomalle "myrskyjen vyöhykkeen" ja "hiljaisuuden vyöhykkeen" vastakkainasettelulle. Tämä vastakkainasettelun perusteettomuus tulee selvästi näkyviin tänään, kun kansallisten vapautusvallankumousten alkuvaiheen nopea vauhti on

vaihtunut rakentamistehtävien ratkaisu- ja sosiaalis-taloudellisten kehitysteiden etsimisvaiheen hitaampaan vauhtiin. Syntyivät ne yhteentörmäykset ja ristiriidat, joista edellä puhuttiin. Kävi selväksi näiden tehtävien ratkaisemisen riippuvuus imperialisminvastaisen taistelun ja sosialistisen vallankumouksen saavutuksista kapitalistisen järjestelmän tärkeimmissä keskuksissa. Siellä tapahtuvista muutoksista ovat osoituksena ne kärkevät kriisitilanteet, joita yhä useammin syntyy kapitalismin kotimaassa.

Kehittyneen kapitalismin maat ovat imperialismin linnakkeena. Sosialistisen vallankumouksen aloittaminen siellä on nytkin erittäin vaikeaa. Viimeisinä elinvuosinaan Lenin ohjasi länsimaiden kommunistisia puolueita, ei suoraan rynnäkköön kapitalismia vastaan kuten Venäjällä oli asianlaita, vaan pitkäaikaiseen piiritykseen, asemien valmistamiseen hyökkäykselle pääoman valtaa vastaan. Tässä mielessä on saavutettu suurta edistystä. Perinpohjaisten sosiaalisten ja taloudellisten uudistusten tarpeen tajuavat yhä laajemmat työväenluokan, työtätekevien kerrokset, jotka ovat nousseet taisteluun monopolistisen pääoman kaikkivaltaa vastaan. Sen merkityksen maailman vallankumoukselliselle prosessille määrittelee yhtä hyvin se, että se jäytää imperialismin, taantumuksen ja sodanvaaran lähteen perustukikohtaa kuin sekin, että tässä maailmankolkassa on keskittyneenä kapitalistisen maailman suurin teollinen potentiaali, teollisuusproletariaatin kokeneimmat ja poliittisesti valveutuneimmat joukot. Sosialismin puolesta käytävän taistelun menestykset kapitalismin päälinnakkeissa epäilemättä nopeuttaisivat vallankumousprosessin kehitystä, keventäisivät sosialistisia maita rasittavaa imperialisminvastaisen taistelun taakkaa ja edistäisivät ”kolmannen maailman” ongelmien tehokasta ratkaisemista.

Ei kuitenkaan ole aihetta päätellä, että sosialistisen vallankumouksen voitto kehittyneen kapitalismin maissa ratkaisisi kaikki ongelmat ja poistaisi kaikki maailman vallankumousprosessin vaikeudet. Jo nyt on nähtävissä, että

noissa maissa sosialismiin siirtyminen synnyttää erityisvaikeuksia, kuten esimerkiksi laajoihin väestökerroksiin levinneen kulutushakuisen todellisuuteen suhtautumisen poisjuurimisen ongelman. Olisi epärealististista luulla, että tuossa vyöhykkeessä syntyisi heti sellainen ihanteellinen, epäkohdaton ja ristiriidaton sosialismin muoto, josta tulisi esikuva kaikille maille.

Vallankumousvoimien vuorovaikutus

Niiden teorioiden, joissa varataan ratkaiseva rooli maailman vallankumousprosessissa joko Idälle tai Lännelle, yleisenä metodologisena vikana on niiden yksipuolisuus, ahdas nurkkakuntalaisuus, kyvyttömyys tarkastella aikakautta kokonaisuutena.

Kaikesta maailman eri vyöhykkeiden olosuhteiden monimuotoisuudesta huolimatta, kaikesta niissä toimivien vallankumouksellisten voimien konkreettisten tehtävien erilaisuudesta huolimatta maailman sosialistinen vallankumous on yhtenäinen prosessi. Se kasvaa esiin imperialismin ristiriidoista ja horjuttaa sitä eri puolilta, raivaa tietä kommunistisen sivilisaation muotoutumiselle. Mekaaninen asennoituminen paloittelee tämän prosessin osiin. Olennaisten osien erikoispiirteet huomioon ottava dialektinen asennoituminen panee pääpainon aikamme vallankumouksellisten voimien yhtenäisyyteen, vuorovaikutukseen. Tämä vuorovaikutus on dynaamista. Tänä tai tuona aikana tapahtumien objektiivinen logiikka saattaa asettaa jonkin vallankumousosaston maailmanlaajuisen taistelun etulinjaan. Mutta se ei yksinään pysty vastustamaan imperialismia ja vielä vähemmän ottamaan ratkaistavakseen maailman vallankumousprosessin kaikkia tehtäviä. Vuosisatamme yhteiskunnallisen vallankumouksen voimanlähteenä on sen kaikkien liikkeellepanevien voimien yhtenäisyys.

Sosialismin ja kapitalismin maailman mitassa käynnissä olevan taistelun, pääoman maiden työväen- ja

demokraattisen liikkeen ja kansallisten vapautusvallankumousten välinen keskinäisyhteys tulee yhä kiinteämmäksi. Imperialismi pyrkii vahvistamaan järjestelmänsä heikkoja renkaita ja suojaamaan niitä pääkeskustensa mahdilla. Siten oli ensimmäisinä vuosina sodan jälkeen monissa Euroopan maissa. Siten tapahtuu tänään kansallisen vapautuksen vyöhykkeessä. Kapitalistisen järjestelmän maiden sisäisen kehityksen ristiriidat ovat yhä enemmän riippuvia voimasuhteesta kansainvälisellä areenalla.

Imperialismin strategian tavoitteena on myös "heikkojen renkaiden" etsiminen maailmanvallankumouksen rintamasta, sosialistinen järjestelmä siihen luettuna. Niin vallankumouksen kehittyminen kuin vastavallankumouksen toimintakin erillisissä maissa on meidän aikanamme säännöllisesti liittyneenä voimien taisteluun kansainvälisessä mitassa.

Luokkataistelun kansainvälistyminen johtaa sosialistisen järjestelmän lisääntyvään rooliin maailman vallankumousprosessissa. Jo ensimmäisen voiton jälkeen lokakuussa 1917 olemassa olleesta sosialismista tuli kaikkia vallankumouksellisia voimia puoleensa vetävä keskus. Lenin kirjoitti: "...Kaikki maailmanpolitiikan tapahtumat keskittyvät vääjäämättä yhden keskuspisteen ympärille jona on maailman porvariston taistelu Venäjän neuvostotasavaltaa vastaan,joka vääjäämättä ryhmittää ympärilleen toisaalta kaikkien maiden eturivin työläisten neuvosto-liikkeet ja toisaalta kaikki siirtomaiden ja sorrettujen kansakuntien kansalliset vapausliikkeet." (Lenin, Teokset, venäjänkielinen laitos, viides painos, 41. osa, s. 163). Nykyoloissa sosialismi on kaikkien imperialisminvastaisten voimien taloudellisen ja poliittisen mahdin peruslinnake. Vuoden 1960 Moskovan neuvottelukokouksen lausunnossa korostetaan, että "nykyisen aikakauden keskiönä on kansainvälinen työväenluokka ja sen tärkein luomus — sosialismin maailmanjärjestelmä."

Ymmärrettävää on, että imperialismin strategia tähtää ensisijaisesti sosialistisen maailmanjärjestelmän hor-

juttamiseen. Nykyisin muodostunut voimatase tekee toivottomaksi imperialismin yritykset kukistaa sosialismi sotilaallisin keinoin. Imperialistiset strategit siirtävät horjuttamistoimintansa painopisteen poliittiselle ja ideologiselle alueelle. Monopolit eivät käytä tieteellis-teknisen vallankumouksen hedelmiä vain sisäistä sosiaalista manöverointia varten, vaan myös hyökkäykseen sosialismia vastaan. Juuri sellaisille laskelmoinneille pohjautuu sosialismin sisältä päin rappeuttamisen politiikka. Kehittyneen kapitalismin luomia kulutusmahdollisuuksia käytetään välikappaleena "länsimaisen elämäntavan" mainostamiseen sosialististen maiden kansojen keskuudessa. Tavoitteena on vähittäisen "kommunismin eroosion" aiheuttaminen aluksi ideologisella alalla ja sitten myös politiikassa. Tähän linjaan perustuen huomattava antikommunismin ideologi Brzezinsky kehottaa länsivaltoja luomaan "suotuisan ilmapiirin Itä-Euroopan, ja viime kädessä myös Neuvostoliiton, poliittisten järjestelmien positiiviselle evoluutiolle." ("New Republic", 3. 1. 1970). Imperialismi tukeutuu pääasiassa revisionistisiin ja nationalistisiin virtauksiin, ristiriitojen kärjistymiseen ja keskipakoisten virtausten voimistumiseen sosialistisessa järjestelmässä.

Kun ottaa huomioon olennaiset erot sosialististen maiden sosiaalis-taloudellisessa kehitystasossa, samoin kuin eroavuuden poliittisissa asenteissa, joka ilmenee siinä, että Kiinan nykyjohto ajaa omaa erikoista, hegemonistis-nationalistista politiikkaansa, on erilaisuuteen perustuva asennoituminen sosialismin maiden roolin arviointiin maailman vallankumousprosessissa täysin oikeudenmukainen.

"Vasemmistolaiset" revisionistit väittävät, ettei Neuvostoliitolla ole enää ratkaisevan vallankumouksellisen voiman asemaa, vaan että tuo rooli on siirtynyt Kiinalle. Italian kommunistisesta puolueesta erotetun revisionistisen Manifesto-ryhmän asiakirjoissa julistetaan suoraan, että Neuvostoliittoa muka "ei enää voida pitää vallankumouksellisen rintaman joukko-osastona ja että on syy-

tä evätä valinta, jonka se tekee sisäisellä ja kansainvälisellä pohjalla. Kapitalisminvastaisen liikkeen keskustelukumppani – on Kiinan vallankumous." (Il Manifesto. Per il communismo. Ed D edalo, settembre, 1970, ss. 16–17). Kiinan johdon vallankumouksellisuutena revisionistit pitävät "joukkotaistelun jatkuvaa käyttämistä proletaarisen kulttuurivallankumouksen toimeenpanoa varten omassa maassa" ja kieltäytymistä rinnakkainolosta, "kaikenlaisesta stabilisaatiosta", "imperialismin ja sosialismin välisen yhteentörmäyksen frontaalisen ja molemmille osapuolille kuolemanvaarallisen luonteen korostamisesta". (Sama teos, s. 14).

Tällaisten pohdiskelujen perustana on primitiivis-anarkistinen käsitys kansainvälisen luokkataistelun luonteesta ja pääsuunnista nykymaailmassa. Näihin käsityksiin tekee voimakkaan vaikutuksen Kiinan nykyisten johtajien pikkuporvarillinen vallankumouksellisuus, heidän yltiövallankumouksellinen sanahelinänsä ja kehotukset tasaamiseen. Tästä myös johtuu suoranainen "kulttuurivallankumouksen" käytännön ja Maon yksilönpalvonnan puolustelu, jotka ovat saattaneet Kiinan vallankumouksen sosialistiset arvot vaaraan.

On loogista tehdä sellainen päätelmä, että sosialistisen maailmanjärjestelmän vallankumouksellinen keskus ei sijaitse niissä renkaissa, joita sosialismin olemukselle vieraat vaikutukset eniten ovat sivunneet, vaan siellä, missä sosialismi on saanut kypsempiä muotoja, ja jotka siten ovat olleet vähimmin tuon vaikutuksen alaisia.

Juuri Neuvostoliitossa on muodostunut luokka-antagonismeista vapaa sosiaalinen rakenne, on syntynyt historiallisesti uudenlainen ihmisyhteisö – neuvostokansa, ja on luotu kypsää sosialistista yhteiskuntaa vastaava teknis-taloudellinen perusta. Kommunistisen sivilisaation jättiläismäiset voimat, joista Lenin puhui, tulevat esiin yhä täydellisemmin rikastaen sosialistista yhteiskuntajärjestelmää, osoittaen sen ehtymättömät mahdollisuudet, sen kyvyn ratkaista syntyvät ongelmat. Talousreformit, syvälle luotaava käänne tieteellis-teknisen vallankumouksen

elimelliseen yhdistämiseen sosialismin etujen kanssa, käänne kansan hyvinvoinnin jyrkkään kohottamiseen, johtamismetodien ja taloudenhoitomekanismin parantaminen, sosialististen maiden välisen yhteistyön tehokkaimpien muotojen etsintä, sosialistisen demokratian kehittäminen, henkisen tuotannon piirin ominaispainon lisääntyminen — nämä kaikki ovat sen prosessin olennaisia aineksia, jotka merkitsevät kommunistisen yhteiskuntamuodon astumista niihin asemiin, joista avautuvat äärettömät tieteellis-teknisen ja sosiaalisen edistyksen näkymät.

Historia on asettanut Neuvostoliiton maailman vallankumousprosessin etulinjaan. Se kantaa suurinta taakkaa taistelussa imperialismia vastaan ja uuden järjestelmän voiton puolesta. Maailman luokkataistelun kanavien kaikesta monitahoisuudesta huolimatta sen akseli kulkee kahden yhteiskuntajärjestelmän keskinäissuhteiden linjalla.

Minkäänlaiset saavutukset maailman vallankumousrintaman yhdellä lohkolla eivät tietenkään sinänsä voi ratkaista toisilla lohkoilla syntyviä ongelmia. Maailmanvallankumous koostuu kaikkien vallankumouksellisten voimien yhteistoiminnasta. Mitä mutkikkaampi tilanne on, sitä tärkeämpää on niiden toimintojen yhteensopeuttaminen, sitä suurempi on niiden jokaisen vastuu yhteisen strategian laatimisessa taisteltaessa imperialismia vastaan. Suurin vastuu lankeaa aikakauden vallankumoukselliselle etujoukolle — kansainväliselle kommunistiselle liikkeelle.

Yhteiskunnallisen vallankumouksen etujoukko

Meidän aikakaudellamme kommunistinen liike on maailman sosialistisen vallankumouksen järjen ilmentymä, sen tärkeimmän liikkeellepanevan voiman — kansainvälisen työväenluokan — poliittinen etujoukko.

Kommunistisesta liikkeestä on lähtöisin sosialistisen vallankumouksen historiallinen aloite. Leninin luoma

kommunistinen puolue oli ensimmäinen proletaarinen vallankumouksen puolue. Eikä vain teoriansa puolesta, ei vain ohjelmaltaan, vaan myös käytännön toiminnassa.

Sosialistisen vallankumouksen aattona kävi täysin selväksi, että sosialidemokratiasta, joka siihen saakka oli ollut työväenliikkeen poliittisena päävoimana, oli tullut reformistinen virtaus ja ettei se kykene todella vallankumoukselliseen toimintaan. Se oli liukunut sovittelun kannalle ja objektiivisesti auttoi porvaristoa taistelussa vallankumousta vastaan. Tällä historiallisesti vastuullisella hetkellä kommunistit, nostaen vallankumouksellisen marxismin lipun, pelastivat työväenliikkeen kunnian, johdattivat työväenliikkeen vallankumoukselliselle tielle, jolla oli tulevaisuus.

Lokakuun suuren sosialistisen vallankumouksen voitto merkitsi myös kommunistisen liikkeen voittoa. Se alkoi muodostua kansainväliseksi virtaukseksi. Sen syntyminen oli lainmukainen vastaus alkaneen proletariaatin yhteiskunnallisen vallankumouksen kehityksen tarpeisiin. Se herätti yhtymistä kaipaavat vallankumouksellisen toiminnan voimat. Lenin huomautti, että tehdessään päätöksen Kominternin perustamisesta sen perustajat vahvistivat sen, mikä oli jo saanut sijansa kansanjoukkojen tietoisuudessa. Lenin kirjoitti: "Kaikki tiesivät, ja kaiken lisäksi kaikki näkivät, tunsivat, aistivat, kukin oman maansa kokemuksesta sen, että maailmassa on alkanut kuohua uusi, ennennäkemättömän voimakas ja syvällinen proletaarinen liike, ja ettei se mahdu minkäänlaisiin vanhoihin kehyksiin..." (Lenin, Teokset, 28. osa, s. 472).

Maailman vallankumouksellisen uudistumisen aikakausi synnytti sellaisen poliittisen liikkeen tarpeen, joka antaisi työväenluokalle strategeja, organisaattoreita, vallankumoustoiminnan mestareita. Siitä syystä, vaikka maailman taantumus ponnisteli estääkseen "bolševismin basillin" leviämisen, kommunistinen liike tuli nopeasti kansainvälisesti vaikuttavaksi. Se kasvoi maailmanvallankumouksen edistymisen myötä. Puolessa vuosisadassa kommunistinen liike saavutti joukon historiallisia voittoja.

Jokainen niistä lujitti sen etujoukon asemaa. Käytäntö on osoittanut kommunistisen liikkeen olevan voimakas työväenluokan, työtätekevien vallankumouksellisen energian ilmaisija. Maailmassa tapahtuneet perusteelliset muutokset liittyvät läheisesti kommunistien toimintaan, ja ilman heitä muutokset eivät olisi olleet ajateltavissa.

Kommunististen puolueiden johdolla kapitalistiseen järjestelmään on puhkaistu ammottavia aukkoja, ja on syntynyt ja avartunut uusi vallankumouksellisen taistelun suuntaus — sosialistisen vallankumouksen rakentavien, luovien tehtävien ratkaisemisen suuntaus.

Kehittyneen kapitalismin vyöhykkeessä kommunistiset puolueet ovat monopolien herruutta vastustavana poliittisena perusvoimana. Fasismin ja taantumuksen vuosina ne olivat demokratian puolesta taistelevien eturiveissä. Monen monen tuhannen kommunistin elämä sammui taistelussa fasismia vastaan. Mutta uhraukset eivät olleet turhat. Fasismista saavutettu voitto avasi uusia mahdollisuuksia taistelussa demokratian ja sosialismin puolesta. Tänään tämän maailman alueen kommunistiset puolueet käyvät sitkeää taistelua noiden mahdollisuuksien toteuttamiseksi. Ilman niiden mukanaoloa tai tukea monopolien kaikkivaltaa vastaan suuntautuva vakaa vasemmistopolitiikka ei ole mahdollista. Niiden ohjelmissa on esitetty reaalinen näkymä sosialismiin lähentymisestä ja siihen siirtymisestä kapitalismin päälinnakkeissa.

Kommunistiset puolueet ovat esittäneet tärkeää osaa kansallisissa vapautusvallankumouksissa. Maailman tässä vyöhykkeessä ne ovat toimineet mitä vaikeimmissa olosuhteissa. Sosiaalis-taloudellisen kehittymättömyyden, joka on heijastunut puolueiden koostumuksessa ja politiikassa ja toisinaan johtanut virheellisiin ratkaisuihin, mukana on seurannut siihen liittyneenä ankaria vainotoimia siirtomaaviranomaisten ja paikallisen taantumuksen taholta. Siitä huolimatta kommunistit ovat antaneet arvokkaan lisänsä kansallisen vapautusliikkeen historiaan. Tänään he ovat eturiveissä etsimässä edistyksellisiä teitä vapautuneiden maiden kehitykselle. He ilmaisevat joh-

donmukaisimmin sosialistista suuntausta.

Kokonaisuudessaan kansainvälinen kommunistinen liike antoi poliittisen virikkeen sosialistiselle maailmanvallankumoukselle, hahmotteli sen ohjelman, osoitti ihmiskunnalle ulospääsyn umpikujasta, johon kapitalismi on sen ajanut. Puhuessaan neuvottelukokouksessa vuonna 1969 Brežnev korosti sitä, että "monien maiden historiallisen kehityksen kokemus, luokkataistelun kokemus on osoittanut vakuuttavasti, miten välttämätöntä kommunististen puolueiden toiminta on ihmiskunnalle, miten hedelmällistä tämä toiminta oli yhteiskuntakehitykselle. Marxilais-leniniläistä teoriaa ohjenuoranaan pitäen kommunistiset puolueet valaisevat kansoille tietä kommunistiseen tulevaisuuteen. Ne nostattavat kansoja taisteluun, taipumattomina ne kulkevat sosialistisen kehityksen suurien päämäärien puolesta toimivien joukkoliikkeiden kärjessä. Kommunistit ovat aina työtätekevien tärkeimpien oikeuksien puolesta, rauhan puolesta taistelevien etujoukossa. He kantavat korkealla sosialistisen vallankumouksen voittamatonta lippua."

Historian kokemus osoittaa, että kommunistinen liike on täydellisimmin ilmaissut aikamme yhteiskunnallisen kehityksen syvimpiä tarpeita. Se on vaikutusvaltaisin poliittinen voima, maailman vallankumousprosessin taisteluetujoukko. Tulokset kuljetusta taipaleesta velvoittavat paljoon. Maailman vallankumousprosessin jännittynyt dynamismi vaatii etujoukolta taitoa nopeasti perehtyä tapahtuviin muutoksiin jokaisessa vaiheessa, todistaa yhä uudelleen kykynsä kulkea poliittisesti, organisatorisesti ja teoreettisesti vapautusliikkeen kärjessä.

Yhteiskunnallisen vallankumouksen aamunkoitossa, tehtäessä ensimmäistä murroskohtaa kapitalistiseen järjestelmään, ainoastaan kommunistien myötä kulkeneet työväenluokan kärkijoukot taistelivat tietoisesti sosialismin puolesta. Merkittävät voimat väestöstä, joiden etuja sosialismin voitto vastasi, vailla käytännön kokemusta ja selvää käsitystä sosialismista monesti ja vastoin omaa etuaan omaksuivat passiivisen odotteluasenteen, tai jopa

liittyivät vallankumoukselle vihamieliseen leiriin. Puolen vuosisadan aikana kommunistisen liikkeen hankkima kokemus taistelusta sosialismin puolesta on tullut laajojen kansanjoukkojen tietoisuuteen, muuntunut paitsi työväenluokan, myös talonpoikaiston kaupunkien pikkuporvarillisten kerrosten, edistyksellisten sivistyneistöryhmien ja ylioppilaiden voimakkaaksi liikkeeksi. Kommunistisen liikkeen mitä suurimpana ansiona on se, että se on kirvoittanut kansanjoukkojen aloitteellisuuden ja herättänyt niiden tarmokkuuden historiallisessa kamppailussa sosialismin voiton puolesta koko maailmassa.

Kansanjoukkojen radikalisoituminen on aiheuttanut tiettyjä muutoksia pikkuporvarillisten puolueiden asenteissa. Osa niistä ei ainoastaan kannata sosialismia, vaan tilanteen painostamana niissä ilmenee myös kykyä osallistua käytännössä sellaisiin taistelumuotoihin, jotka objektiivisesti tuovat sosialismia lähemmäksi. Vasemmistovirtaukset sosialistisissa ja sosialidemokraattisissa puolueissa ovat voimistuneet. Monissa sosialidemokraattisissa puolueissa on käynnissä jakautuminen, kuten vuoden 1960 neuvottelukokouksen asiakirjassa todetaan. Jotkut niiden johtajista puolustavat monopolistisen pääoman etuja. Toiset ovat taipuvia ottamaan huomioon rauhan ja edistyksen puolesta taistelevien joukkojen vaatimukset. Vapautuneissa maissa sosialistisesta suuntauksesta kiinni pitävien vallankumouksellis-demokraattisten järjestöjen rooli on voimistunut. Kapitalistisen maailman maissa on syntynyt lukuisia vasemmistolaisia poliittisia virtauksia, jotka ilmaisevat edistyksellisen sivistyneistön, ylioppilaiden etuja. Jotkin noista virtauksista ovat avoimen vihamielisiä kommunisteille, jotkin eivät ole vielä vapautuneet antikommunistisista ennakkoluuloista ja peloista, toiset ovat valmiit yhteistyöhön kommunististen puolueiden kanssa, mutta eivät hyväksy niiden poliittista johtoasemaa.

Kaikki nämä muutokset vaativat sen selkeää tajuamista, mikä paikka marxilais-leniniläisillä puolueilla on vallankumouksellisen taistelun nykyvaiheessa.

"Kommunistit kehittäkööt sen (sosialistisen liikkeen) puitteissa marxilais-leniniläistä politiikkaansa ja sosialistit omaansa ja luotakoon siitä synteesi, joka vastaa meidän olojamme", kirjoittaa Suomen Kansan Demokraattisen Liiton puheenjohtaja Ele Alenius. "Oikein ymmärrettynä moninaisuus voi merkitä uutta luovaa yhteistyötä." (Ele Alenius, Sosialistiseen Suomeen. Helsinki. 1969, s. 18). Tosiasiallisesti tässä esitetään ajatus kommunistisen liikkeen sulautumisesta laajempaan vasemmistovoimien sosialistiseen liikkeeseen. Tässä yhteydessä on paikallaan palauttaa mieliin ne seikat, jotka erottavat kommunistisen liikkeen muista poliittisista virtauksista ja asettavat sen vallankumouksellisen etujoukon rooliin.

Ensiksikin, kommunistit ovat kommunistista sivilisaatiota rakentavan yhteiskunnan johdossa. Maailmassa on paljon kapitalismiin nähden oppositiossa olevia puolueita. Mutta kommunistien lisäksi ei ole muuta poliittista virtausta, joka pystyisi vastaamaan kysymykseen, millaisen tulee olla sen yhteiskuntarakenteen, joka vastaa saavutettua edistystasoa. Kommunistinen liike avaa käytännössä oven ihmiskunnan huomispäivään. Kuten vuoden 1969 neuvottelukokouksen asiakirjassa sanotaan, kommunistien johtamana luotu sosialistinen järjestelmä on osoittanut käytännössä, että se "pystyy turvaamaan suunnitelmallisen, kriisittömän talouden kehittymisen kansan edun mukaisesti, takaamaan työtätekevien sosiaaliset ja poliittiset oikeudet, luomaan edellytykset todelliselle demokratialle, laajojen kansanjoukkojen todelliselle osallistumiselle yhteiskunnan johtamiseen, persoonallisuuden kaikinpuoliselle kehitykselle, kansakuntien tasa-arvoisuudelle ja niiden väliselle ystävyydelle." Sosialismin saavutukset vahvistavat vapaustaistelun positiivisia arvoja ja ihanteita.

Tietenkin kommunistisen yhteiskuntamuodon rakentamisessa syntyy suuri määrä ongelmia. Ratkaistujen tilalle tulee uusia, jotka vaativat uusia ponnisteluja. Eikä

aina heti löydetä parasta mahdollista ratkaisutapaa. Tässä asiassa ilmenee puutteellisuuksia, epätarkkuuksia ja jopa virheitä. Kukaan ei ole niistä vapaa. Mutta juuri siinä onkin kommunistien uroteon suuruus, että kaikista vaikeuksista ja esteistä huolimatta, tuskallisen käytännön etsinnän tietä he ratkaisevat mitä suurimman maailmanhistoriallisen tehtävän — raivaavat tietä kommunistiseen yhteiskuntaan.

Toiseksi, kommunistinen liike edustaa aikakauden etumaisen luokan poliittisesti järjestäytynyttä vallankumousliikettä. Kansainvälinen työväenluokka on edistyksen ratkaiseva sosiaalinen voima, kaikkien imperialisminvastaisten voimien yhtymiskeskus. Tätä luokkaa edustavien kommunististen puolueiden kutsumuksena on noudattaa johdonmukaista vallankumouksellista linjaa imperialisminvastaisessa taistelussa ja neutralisoida epävakaiden virtausten horjunta.

Työväenluokan perusedut, joita kommunistit tulkitsevat, käyvät yksiin nykyajan historian etenevän kulun, 20. vuosisadan yhteiskunnallisen vallankumouksen kehitysnäkymien ja koko maailman käsittävän voiton kanssa. Kansainvälisen kommunistisen liikkeen ohjelmalliset asiakirjat sisältävät vastaukset kaikkia edistyksellisiä voimia askarruttaviin sodan ja rauhan, kansallisen vapautuksen, demokratian puolustamisen, imperialismia ja taantumusta vastaan käytävän taistelun, sosialismiin siirtymisen kysymyksiin. Asemansa perusteella kommunistinen liike toteuttaa uudistajan tehtävää hitsorian etumaisten tehtävien ratkaisemisessa. Ollen proletaarinen se samalla muita syvällisemmin ja muita täydellisemmin ilmaisee yleisinhimillisiä etuja.

Kolmanneksi, kommunistinen liike on olemukseltaan kansainvälistä. Ei ole ollut eikä ole toista poliittista virtausta, joka olisi kyennyt murtamaan kansallisen rajoittuneisuuden kehykset. Vain kommunistinen liike on koko historiallaan todistanut proletaarisen kansainvälisyytensä, pystyvyytensä puolustamaan työväenluokan yhteisiä etuja kansallisuudesta riippumatta. Kommunistisen liik-

keen synty oli jo sinänsä sosialidemokratian johtajien hylkimän proletaarisen kansainvälisyyden perinteen uudelleensyntymistapahtuma. Samaan aikaan se oli todellisen isänmaallisuuden tapahtuma, koska se antoi jokaiselle kansalle kansallisen ja yhteiskunnallisen vapautumisen sekä aktiivisen yleisinhimilliseen kehitykseen osallistumisen ohjelman.

Kommunistinen liike toimii eheänä liikkeenä, jota yhdistää luokkasolidaarisuus, kansainvälisen tehtävänsä ykseys. Se on koko maailman käsittävä edistyksen tekijä. Tämän johdosta se esittää yhdistävää roolia imperialisminvastaisessa taistelussa, vetää toisia yhteiskunnallisia liikkeitä proletaarisen kansainvälisyyden piiriin ja liittää ne kansainvälisen työväenluokan ympärille.

Neljänneksi, kommunistinen liike on aseistautunut tieteellisellä ideologialla — marxismi-leninismillä. Sen luova soveltaminen antaa kommunisteille mahdollisuuden ymmärtää aikakauden lainalaisuudet, maailman vallankumousprosessin päävirtaukset, tajuta teoreettisesti ja yleistää vasta hankittua historian kokemusta. Kun monet imperialisminvastaiseen taisteluun osallistuvat puolueet ja liikkeet määrittelevät poliittisen käyttäytymisensä linjan kokemusperäisesti, antautuen kokemuksen vaistonvaraisuuden valtaan, niin kommunistit soveltavat tieteellistä suhtautumista tilanteen erittelyyn ja politiikkansa kehittämiseen. Se suo heille tavattoman suuret etuisuudet sekä antaa mahdollisuuden ymmärtää luokkataistelun tehtävät välittömässä yhteydessä historian kehityksen yleisiin virtauksiin, ja liittää päivänpoliittinen toiminta työväenliikkeen ja demokraattisen liikkeen lopullisten päämäärien kanssa.

Viidenneksi, kommunistiselle liikkeelle, joka on hankkinut runsaan kokemuksen maailman vallankumouksellisesta uudistamisesta ja joka on omaksunut marxilaisleniniläisen tieteellisen maailmankatsomuksen, lankeaa imperialisminvastaisen taistelun strategian ja taktiikan laatiminen. Kommunistien laatimat periaatteet ja jopa taistelukeinotkin auttavat yhdistämään kaikki demokraat-

tiset voimat samaan imperialisminvastaiseen rintamaan. Vieläpä sielläkin, missä kommunistiset puolueet ovat verraten pieniä, ne vaikuttavat toisten poliittisten voimien asenteisiin ja ne joudutaan ottamaan huomioon radikaalimpana imperialisminvastaisena virtauksena työväenliikkeessä.

Kuudenneksi, kommunistinen liike on voimakas tietoisuudessaan suuresta moraalisesta ja poliittisesta vastuustaan ihmiskunnalle. Yksikään muu poliittinen virtaus ei sillä tavalla ymmärrä sille lankeavan historiallisen vastuun koko mittavuutta. Pitäen lähtökohtanaan leniniläistä arviointia historiallisen aloitteellisuuden roolista yhteiskuntakehityksessä kommunistit kamppailevat sinnikkäästi nykyisen aikakauden avaamien mahdollisuuksien toteuttamiseksi. He tietävät, että ellei ole aloitteellinen, mahdollisuudet voivat mennä sivu suun, mikä saattaa aiheuttaa yhteiskunnalle korvaamattomia menetyksiä. Kommunisteilla on aktiivisimmat asemat maailman vallankumousliikkeen toisten osastojen joukossa.

Kommunistisen liikkeen historiallinen tehtävä aikamme sosialistisessa vallankumouksessa on valtava. Se asettaa sille suuria velvoituksia työväenluokkaan, koko ihmiskuntaan nähden. Imperialisminvastaisen taistelun mittasuhteiden laajeneminen, uusien voimien osallistuminen siihen ei vähennä kommunistisen liikkeen etujoukkoroolia eikä johda sen sulautumiseen toisiin vasemmistovoimiin. Portugalin kommunistisen puolueen pääsihteeri A. Kunjal huomauttaa: ”Kommunistinen liike on imperialisminvastaisen taistelun etujoukko ja runko. Kommunististen puolueiden sulautuminen imperialisminvastaiseen rintamaan merkitsisi kommunistisen liikkeen loppua sellaisenaan, työväenluokan ja työtätekevien riippumattomana liikkeenä ja siten riistäisi siltä sen johtavan roolin vallankumousprosessissa. Kommunistiset puolueet eivät pyri vain ratkaisemaan imperialisminvastaisen taistelun välittömiä ja ajankohtaisia tehtäviä, vaan myös uudistamaan maailmaa, tekemään ainiaaksi lopun imperialismista, johtamaan työtätekevät saavuttamaan sosia-

lismin ja kommunismin. Se on juuri kommunistisen liikkeen olemassaolon perussisältö, juuri se on sen vallankumoustaistelun päämäärä, jota jokainen kommunistinen puolue johtaa."

Etujoukon vastuu lisääntyy

Vallankumouksellisten voimien kokoonpanon laajeneminen lisää etujoukon vastuuta. Kommunistien tehtävänä on löytää sellainen kohta taisteluun osallistuvien voimien mutkikkaassa, eikä aina hahmottuneessa punoutumassa, joka mahdollisimman suuresti edistäisi noiden voimien yhtymistä ja lähentymistä työväenluokkaan, joka on imperialisminvastaista liittoa lujittava perusvoima. Tämän tehtävän ratkaisemisesta muodostuu marxilais-leniniläisen puolueen vallankumouksellisen joukkotaistelun poliittisen johtamisen kypsyneisyyden tärkein kriteeri. Kommunistien ja muiden puolueiden ja järjestöjen poliittisten liittojen järjestelmän laajeneminen taistelussa demokratian ja sosialismin puolesta, kontaktien, yhteistoiminnan aikaansaaminen ja vastaavien muotojen löytäminen keskinäissuhteille niiden kanssa vaatii, kuten kokemus osoittaa, luokkaperiaatteellisuuden ja taktisen joustavuuden taitavaa yhteensopeuttamista.

Toisaalta vasemmistovirtaukset kommunistisen liikkeen ulkopuolella osoittavat usein poliittista horjuntaa ja epäjohdonmukaisuutta. Ongelmana on niihin vaikuttaminen vallankumouksellisista luokka-asenteista käsin. Toisaalta kommunistisen puolueen johtava osuus muihin virtauksiin nähden ei voi olla määräyksellä toteutettavissa. Lenin kirjoitti: "Eihän riitä, että sanoo itseään 'etujoukoksi', etumaiseksi osastoksi. On myös toimittava siten, että kaikki muut osastot näkisivät ja olisivat pakotetut myöntämään meidän kulkevan edellä." Tehtävä, jonka toteuttaminen on työväenluokan vallankumouksellisten puolueiden kutsumuksena, ei merkitse sitä, että kommunistiselle puolueelle kuuluu automaattisesti joh-

tava rooli. Se pitää saavuttaa poliittisten suuntien taistelussa, aatteiden yhteenotoissa, ei irrottautumalla liittolaisista, vaan vakuuttamalla ja liittämällä niitä yhteen.

Erityisen kärkevinä nämä kysymykset ovat kansallisen vapautuksen vyöhykkeessä, missä johtavaa roolia vallankumouksessa esittävät usein vallankumouksellis-demokraattiset puolueet, eivätkä kommunistit. Sosiaaliselta koostumukseltaan, politiikaltaan ja ideologialtaan ne eivät ole proletaarisia ja toisinaan horjuvat vallankumouksellisen linjan toteuttamisessa, eivät ole aina toiminnoissaan johdonmukaisia. Näiden puolueiden yhteistoiminta kommunistien kanssa vastaa imperialisminvastaisen liikkeen, kansallisen riippumattomuuden lujittamisen ja sosiaalisen kehityksen etua, kuten Brežnev totesi puheessaan NKP:n 24. edustajakokouksessa.

Kommunistien suorittama joukkoliikkeen johtaminen ei vähennä muiden imperialisminvastaiseen taisteluun osallistuvien puolueiden ja järjestöjen roolia. Vuoden 1969 neuvottelukokouksen asiakirjoissa korostetaan, että kommunistit kannattavat kaikkein demokraattisimpia menetelmiä valmisteltaessa ja toteutettaessa yhteisiä toimia kaikkien edistyksellisten voimien kanssa kansallisessa, alueellisessa ja kansainvälisessä mitassa. Pyrkiessään yhteisymmärrykseen erilaisten imperialisminvastaisten virtausten kanssa kommunistit ottavat huomioon ja kunnioittavat niiden kunkin omaperäisyyttä ja itsenäisyyttä. Nykytilanne vaatii etujoukon ja muiden imperialisminvastaiseen liittoutumaan osallistuvien välisten suhteiden joustavien muotojen kehittelyä.

Yhteiskunnallinen vallankumous on astunut vastuulliseen vaiheeseen. Edistyksen ja taantumuksen voimien vastakkaistuminen on käynnissä. Maailman vallankumousliikkeen perusosastot ovat asettumassa etulinjaan. Samalla on havaittavissa taistelun voimistuminen työväenluokan, demokraattisten voimien ja monopolistisen porvariston, imperialismin välillä. Kommunistisesta liikkeestä, sen kyvystä ja valmiudesta olla kaikkialla nykyajan vaatimusten tasalla ja astua samaa jalkaa aika-

kauden kanssa, riippuu hyvin paljon.

Esiin nousevien ongelmien oikeiden ratkaisujen etsimiseen liittyy teorian, strategian ja taktiikan luova kehittäminen, kaavaoppisten ja vanhoillisten virtausten voittaminen, taistelu revisionismia vastaan, joka pyrkii käyttämään tilanteen uudenlaisuutta verukkeena periaatteiden tarkistamiseen. Etujoukolta vaaditaan poikkeuksellista dynaamisuutta teoreettisissa arvioissa ja sellaisten toimintamuotojen ja -menetelmien löytämisessä, jotka vastaavat nopeasti muuttuvaa todellisuutta.

Kaikki se liittyy ristiriitojen, vaikeuksien eliminoimiseen. Pyrkiessään keinottelemaan niillä antikommunismin ideologit puhuvat luulotellusta "kriisistä" ja jopa "hajaannuksesta" maailman kommunistisessa liikkeessä. Tunnettu antikommunismin ideologi R. Lieventhal kirjoittaa: "Vaikka kommunismin historia ei ole vielä läheskään päättynyt, niin kuitenkin 'maailman kommunismin' historia on päättymässä." (Marxism in the modern World. Stanford, California. 1965, s. 225).

Antikommunistien päätelmät kumoaa käytäntö, joka osoittaa kansainvälisen kommunistisen liikkeen elinvoimaisuuden. Kommunististen ja työväenpuolueiden neuvottelukokouksesta on tullut tärkeä askel tiellä yhtenäisyyteen. Se osoitti selkeästi, että "maailmankommunismin" historia jatkuu, että kommunistinen liike on valmis voittamaan tiellään olevat vaikeudet. "Kommunistit ovat tietoisia siitä, että tavattoman suurten historiallisten saavutusten ohella liikkeemme on kehityksen kulussa kohdannut viime vuosina vakavia vaikeuksia. He ovat kuitenkin vakuuttuneita siitä, että vaikeudet voitetaan. Tämä vakuuttuneisuus perustuu siihen seikkaan, että kansainvälisen työväenluokan tulevaisuuden päämäärät ja edut ovat yhteiset, sekä jokaisen puolueen pyrkimykseen löytää sellainen ratkaisu esiinnouseville ongelmille, joka vastaa niin kansallisia kuin kansainvälisiäkin etuja ja kommunistien vallankumouksellista tehtävää. Se perustuu kommunistien tahtoon yhdistyä kansainvälisessä mitassa", sanotaan kommunististen ja työväenpuolueiden

kansainvälisen neuvottelukokouksen lausunnossa.

Se poliittinen eristyneisyys, johon Kiinan kommunistisen puolueen johto on joutunut, oikeistolaisia ja "vasemmistolaisia" revisionisteja vastaan käytävän taistelun aktivoituminen, kasvava pyrkimys paitsi poliittiseen, myös aatteelliseen yhtenäisyyteen ovat osoituksena edellytysten kypsymisestä kommunistisessa liikkeessä nykyisen kehitysvaiheen vaikeuksien voittamiselle.

Yhä selvemmäksi tulee se, että kommunistisen liikkeen joissakin osissa ilmenevät revisionistiset ja nationalistiset virtaukset ja nationalismin pohjalta syntyneet keskipakoiset voimat ovat luonteeltaan väliaikaisia. Ne ovat sivutuotteita kommunistisen liikkeen siirtyessä toteuttamaan etujoukkorooliaan maailman vallankumousprosessissa.

TOINEN LUKU

Objektiivinen välttämättömyys ja vallankumouksellinen aloitteellisuus

Objektiivisen lainalaisuuden ja subjektiivisen tekijän suhde on vallankumousteorian perustavimpia filosofisia ongelmia. Marxilaisuuden arvostelijat ovat jo vanhastaan yrittäneet löytää siitä sen filosofis-historiallisen teorian Akilleen kantapään. He puhuvat luulotellusta determinismin ja voluntarismin välisestä ristiriidasta. Toisaalta Marxin päätelmät sosialismin väistämättömästä astumisesta kapitalismin tilalle nojautuvat taloudellisten lakien selkeään erittelyyn, päättelevät arvostelijat. Toisaalta Marxin oppi uskoo kapitalismin kukistuvan vallankumouksellisen luokan väkivaltaisin toimenpitein. Nämä käsitykset marxismin "dualismista" ovat lähtöisin determinismin mekaanisesta tajuamisesta.

Historiallinen determinismi

Lenin on esittänyt poikkeuksellisen täsmällisen luonnehdinnan marxilaisesta dialektisesta suhtautumisesta historialliseen prosessiin. "Marxilaisuus eroaa kaikista muista sosialistisista teorioista siinä, että asian objektiivisen tilan ja kehityksen objektiivisen kulun analyysin täydellinen tieteellinen selkeys yhtyy siinä mainiosti joukkojen – ja tietysti myös eri henkilöiden, ryhmien, järjestöjen ja puolueiden, jotka osaavat löytää yhteyden määrättyihin luokkiin ja toteuttaa sen – vallankumouksellisen tarmokkuuden, vallankumouksellisen luomistyön,

vallankumouksellisen aloitteellisuuden merkityksen mitä päättävimpään tunnustamiseen." (Lenin, Teokset, 13. osa, s. 23).

Porvarilliset arvostelijat erottavat mekaanisesti toisistaan kaksi dialektisessa ykseydessä olevaa marxilaisuuden puolta – materialistisen determinismin ja tietoisen vallankumouksellisen toiminnan teorian. Elävä dialektiikka korvataan kahden kuolleen kaavan vastakkainasettamisella. Leninismi, jolle on ominaista työväenluokan ja sen poliittisen puolueen historiallisen aloitteellisuuden roolin ja vallankumouksellisen tietoisuuden korostaminen, kuvataan Marxin opin voluntarististen piirteiden kehittelemisenä.

Noiden järkeilyjen kestämättömyys käy selväksi, jos niiden arvioimiseen käytetään yhteiskunnallisen vallankumouksen yli puolivuosisataisen kokemuksen mittapuuta. Onko mielekästä nykyisin selittää lokakuun vallankumous ja sen aikaansaamat jyrkät muutokset ihmiskunnan yhteiskunnallisessa olemisessa ja tajunnassa yhden puolueen voluntarististen aikeiden ja toimien tuotteeksi? Realismin maaperällä pysytellen näin syvällekäyneitä ja mittavia uudistuksia on mahdotonta selittää vastoin objektiivista välttämättömyyttä toimivien tahdon ja tietoisuuden mielivallan tulokseksi. Tämän jyrkän käänteen taustana on objektiivinen lainalaisuus, kypsynyt tarve siirtyä uuteen, kommunistiseen sivilisaatioon.

Yhteiskunnallinen käytäntö on osoittanut, että nykyisen vallankumouksellisen aikakauden objektiiviset lait ovat saaneet ilmauksensa Leninin opissa. Tämä oppi lähtee materialistisesta determinismistä. Johtopäätös sosialistisen vallankumouksen väistämättömyydestä tehdään monopolistisen kapitalismin uumenissa olevien sosialismin objektiivisten edellytysten kypsymisen tarkan tieteellisen tutkimisen perusteella.

Lenin korosti sitä, että yhteiskunnan sosialistinen uudestijärjestäminen voidaan toteuttaa "vain ehdolla, että kapitalismi on riittävässä määrin luonut sille taloudelliset, sosiaaliset, sivistykselliset ja poliittiset perusedelly-

tykset". Jättiläismäisten yhdestä keskuksesta käsin raaka-ainelähteitä, myyntimarkkinoita ja tuotantoprosessin perussektoreita valvomaan pystyvien monopolien muodostuminen puhui siitä, että tuotannon yhteiskunnallistuminen kapitalististen tuotantosuhteiden kuoren alla oli saavuttanut korkean asteen. Kuori ei enää selvästikään vastannut sisältöä. Osoituksen kapitalismin kypsyydestä yhteiskuntajärjestelmänä sosialistista maailmanvallankumousta varten Lenin näki siinä, että yhteiskunnallistuneen kapitalistisen tuotannon sisällä oli muodostunut talouselämän yhteiskunnallisen sääntelyn koneisto, josta vallan siirtyessä työväenluokalle tulee sosialististen taloudellisten suhteiden runko. Aineellisten edellytysten kannalta katsottuna siirtyminen sosialismiin oli täysin valmisteltu. "Sosialismi katsoo nyt meihin nykyajan kapitalismin kaikista ikkunoista, sosialismi häämöttää välittömästi, *käytännöllisesti* jokaisesta suuresta toimenpiteestä, joka on askel eteenpäin tämän uusimman kapitalismin pohjalla", kirjoitti Lenin. (Lenin, Teokset, 25. osa, s. 364).

Kehitellessään Marxin Pääomassa soveltamaa metodia Lenin osoittaa, kuinka kapitalistisen tuotannon yhteiskunnallistuminen lisää sen sisäisten ristiriitojen jännittyneisyyttä. Monopolistisen kapitalismin ristiriitojen todellisen liikkeen logiikka johdattaa sen aivan sosialistisen vallankumouksen tuntumaan. Lenin kirjoitti, että noiden ristiriitojen kärjistyminen "on sen historian siirtymäkauden mahtavin liikkeellepaneva voima, joka alkoi silloin kun maailman finanssipääoma pääsi lopullisesti voitolle." (Lenin, Teokset, 22. osa, s. 290).

Leninin mielestä ne mekaanisen determinismin metodologiset kannanotot, joita vaistonvaraisuuden ja kapitalismin automaattisen luhistumisen teorian kannattajat pitivät lähtökohtanaan, olivat periaatteellisesti kelpaamattomia. Objektiivisten ristiriitojen liike sinänsä, työväenluokan vallankumouksellisen toiminnan ulkopuolella, ei turvaa sosialismiin siirtymistä. Kapitalistinen järjestelmä ei ole jähmettynyt kuori, joka automaattisesti särkyy

lisääntyvän sisäisen paineen vaikutuksesta. Kapitalismi on historiallinen, sillä on suuret sopeutumismahdollisuudet, jotka auttavat selviytymään tilanteista, joissa ei näyttäisi olevankaan ulospääsyä, ellei vallankumouksellinen luokka ole käyttänyt hyväkseen sisäisten ristiriitojen jännitystilaa.

Leninismille ominainen voimakas subjektiivisen tekijän roolin korostaminen johtuu näin ollen vallankumouksen kypsymisen objektiivisten edellytysten materialistisesta erittelystä. Työväenluokan ja sen puolueen valmiudesta historiallisesti kypsyneen tehtävän suorittamiseen tuli imperialismin kaudella yhteiskunnallisen vallankumouksen kehittymisen ja menestymisen ratkaiseva tekijä.

Historiallista välttämättömyyttä ei marxilaisuuden metodologiassa ole milloinkaan tahdottu esittää todellisen historian yläpuolella olevana kohtalonomaisena voimana. Riittänee vetoaminen Engelsin 90-luvun kirjeisiin, joissa on esitetty loistava arvostelu "taloudellisesta materialismista". Engels osoitti, että historian kehitys on niiden tahdon, tietoisuuden, intohimon ohjaamien reaalisten voimien elävää vuorovaikutusta, joilla on omat intressinsä ja poliittiset ohjelmansa. Taloudellinen välttämättömyys vain viime kädessä puhkaisee tien läpi monenlaisten yhteiskunnallisten voimien mutkikkaan yhdistymän. Vaihtamalla dialektiikan mekaanisuuteen "taloudellinen materialismi" surkastuttaa historiaa eliminoiden siitä luokkien kiihkeän taistelun, politiikan, ideologian.

Mekanistinen käsitys ilmeni trotskilaisessa kapitalismin "pysähdystilan" teoriassa. Kapitalistisen yhteiskunnan joutuminen yleisen kriisin vaiheeseen tulkittiin sen kehityksen täydelliseksi pysähtymiseksi. Ei otettu huomioon kapitalismin mahdollisuutta sopeutua muuttuneeseen tilanteeseen, eikä porvariston kykyä ottaa oppia kriiseistä ja tappioista, kykyä manöveroida, etsiä yhteiskunnallisen ennakoltaehkäisyn toimenpiteitä.

"Ei ole olemassa ehdottoman toivottomia tilanteita", huomauttaa Lenin. Kriisin puhjettua on vielä todistet-

tava "vallankumouksellisten puolueiden käytännön toiminnalla, että niillä on riittävästi tietoisuutta, järjestyneisyyttä, yhteyksiä riistettyihin joukkoihin, päättävyyttä ja taitoa käyttää tätä kriisiä menestyksellisen, voittoisan vallankumouksen hyväksi." (Lenin, Teokset, 31. osa, s. 213). Mikäli vallankumouksen subjektiivisen tekijän valmiusaste on riittämätön porvariston kukistamiseen kyseessä olevassa kriisitilanteessa, ei kapitalismin automaattista luhistumista tapahdu. Taantumuksen subjektiivinen tekijä on samoin aktiivinen, sen käytettävissä on kylliksi keinoja lujittaa porvariston herruutta vainotoimenpitein ja sopeutumistoimenpitein, ja keinoja tehdä sellaisia muutoksia järjestelmään, jotka väliaikaisesti vakauttaisivat tilanteen.

Leninin opissa sosialistisen vallankumouksen historiallista vääjäämättömyyttä ei johdeta kapitalismin kehityksen umpikujaan päätymisen perspektiivistä, vaan kehittyvästä konfliktipaineesta, sisäisestä jännitystilasta, sen ristiriitojen kärkevyydestä. Tällöin kapitalismin ristiriitojen liikunnan ja ilmenemisen muodot muuttuvat. Siitä syystä joka kerta kun työväenluokan eteen nousee käytännössä uudelleen vallankumouksellinen tehtävä, sen ratkaiseminen ei voi olla kirjaimellisesti edellisen ratkaisun toisto. Ratkaisun pitää olla uutta luova, jossa otetaan huomioon kapitalismissa tapahtuneet kehityksenmuutokset, uudet seikat porvariston strategiassa ja taktiikassa.

Kapitalismi sopeutuu

Kapitalismi yhteiskuntajärjestelmänä ei nykyoloissakaan luovuta asemiaan taistelutta. Nopeammin tai hitaammin se reagoi syntyvään tilanteeseen. Jättiläismäiset muutokset maailmassa ovat olennaisesti vaikuttaneet sen kehitykseen, kapitalistisen riiston menetelmiin, tämän järjestelmän koko sisäiseen mekanismiin. Pysyen olemukseltaan riistojärjestelmänä kapitalismi on kokenut vakavia muodonmuutoksia. Se manöveroi, kehittelee jousta-

vampia keinoja taistelussa olemassaolonsa puolesta.

Nykyajan kapitalismin tärkeimmillä elinkeskuksilla on tavattoman suuret voimavarat. Kehittyneen kapitalismin maissa on muodostunut ja kehittyy laaja valtiomonopolistisen sääntelyn mekanismi. Sitä käytetään pääoman taloudellisen ja poliittisen voiman yhdistämiseen kansallisissa ja alueellisissa mitoissa. Pyritään saamaan tietynlaista suunnitelmallisuutta kansantalouteen, jotta keskuksesta käsin tapahtuvan asioihin puuttumisen avulla estettäisiin syvälliset talouspulat, säänneltäisiin työllisyyttä, nopeutettaisiin teollista kasvua, sanalla sanoen vältyttäisiin taloudellisilta katastrofisilta järkytyksiltä, joihin liittyy kapitalismille mitä vakavimpia seuraamuksia ja joita se tuskin pystyisi kestämään nykytilanteessa. Kapitalismi ei tietenkään pysty vapautumaan vioistaan. Mutta tiettyjä tuloksia se pystyy saamaan aikaan.

Tieteellis-teknisen vallankumouksen saavutuksiin nojaten monopolit turvautuvat työväenliikkeeseen kohdistetun avoimen väkivallan ohella yhä useammin porvarilliseen reformismiin, sosiaalisen luovimisen strategiaan. Ottaen huomioon historiallisten tappioiden kokemukset monopolistinen porvaristo kohdistaa yhteiskuntapolitiikkansa kärjen sosialistisen vallankumouksen subjektiivisen tekijän horjuttamiseen.

Koko historian kulku on asettanut kapitalistisen yhteiskunnan vaikeasti ratkaistavan pulman eteen: on joko luovutettava paikka sosialismille, jonka edellytykset ovat kauan sitten kypsyneet, tai "petkutettava' 'historiaa, etsittävä suurpääomalle kelvollinen vaihtoehto. Tieteellisteknisen vallankumouksen tuloksena saavutettu työn tuottavuuden ja tavarapaljouden ennen näkemätön kasvu on antanut monopolistiselle porvaristolle "pelastavan" mahdollisuuden ajaa voittojen kasvamiselle vaaratonta työtätekeville tehtävien myönnytysten valtionpolitiikkaa kulutuksen piirissä työväenluokan rauhoittamiseksi ja vallankumouksellisten uudistusten ennakolta ehkäisemiseksi. Nämä myönnytykset eivät tietenkään ole suinkaan monopolien lahja. Ne työväenluokka on ottanut sitkeällä

taistelulla, joka nykyisissä oloissa on osa maailmanlaajuista työn ja pääoman, sosialismin ja kapitalismin välistä sosiaalista taistelua. Välittömässä yhteydessä aikakauden vallankumouksellisiin muutoksiin porvariston oman maansa työväenluokalle ehkäisymielessäkin tekemät myönnytykset ovat loppujen lopuksi pakkotoimenpide. Siitä huolimatta monopolistinen pääoma pyrkii käyttämään niitä luokkapäämääriensä hyväksi.

Kulutuksen lisääntyminen tulee porvaristolle luokkaristiriitojen lieventämisen strategian lähtökohdaksi. On laadittu "kulutusyhteiskunta"-teoria. Porvarillinen propaganda on käynnistänyt joukkokampanjan kulutusideologian ja -psykologian juurruttamiseksi. Tarkoituksellisesti korostetaan vaikuttimia, jotka kiihottavat henkilöä kuluttamaan yhteiskunnallista energiaa olohuoneen, keittiön ja autotallin rajoittaman lähiympäristön saattamiseksi hyvään kuntoon. Kotoinen mukavuus ja huvitukset asetetaan poliittisen taistelun vastapainoksi. Kannustetaan väestön kulutusaktiivisuutta, joka useasti tähtäytyy sellaisten tavaroiden hankkimiseen, jotka on tarkoitettu propagandan ja massakulttuurin luomien poroporvarillisten "kerskakulutus"-tarpeiden tyydyttämiseen, ja jotka eivät paranna työläisen asemaa eivätkä rikasta häntä henkisesti. Muotitavaroiden tehostetulla mainostamisella pyritään kiehtomaan ihmisen äly ja sydän, tekemään hänestä omaisuuden hankkimisen ja siis myös omaisuuden hankkimisjärjestelmän orja. Suhteellisen riittävän aineellisen toimeentulon ja olojen poroporvarillisen hyvinvoinnin tehtävänä on tukahduttaa oppositio kapitalistista järjestelmää kohtaan.

Mukautumisalttiin "kulutusyhteiskunta"-järjestelmän puitteissa kiihkeästä tavaroiden tavoittelusta tulee samanlainen sairaalloinen tarve kuin narkomaanilla on heroiinin tai oopiumin tarve. Samoin kuin huumausaine antaa mahdollisuuden unohtaa hetkellisesti raskas todellisuus, niin myös mahdollisimman suuren kuluttamisen tavoittelu elämänasenteessa luo harhakuvitelman että on väliaikaisesti vapautunut yhteiskunnallisesta sorrosta.

Todellisuudessa se on taitavampi keino kahlita työtätekevät henkisesti ja poliittisesti poroporvarillisen elämäntavan ja ajattelutavan kahleilla.

Raottaessaan nykyajan kapitalismin "suojakeinojen" ovea taloustieteilijä J. Galbraith myöntää, että ensisijaisten aineellisten tarpeiden laajempaa tyydyttämistä käytetään USA:ssa määrätietoiseen vaikuttamiseen kulutuksen sisältöön. Hän kirjoittaa, että "mitä kauemmas ihminen etääntyy fyysisestä tarpeesta, sitä alttiimpi hän on taivuttelulle – tai ohjailulle – joka kohdistuu siihen, mitä hän ostaa." (J. K. Galbraith: Uusi yhteiskunta. 1968. Kirjayhtymä, s. 246). Hän huomauttaa, että järjestelmän vakavuus vaatii sen tyyppistä ihmistä, joka on lujasti yhdentynyt siihen kulutuksen kautta. "Mainostus ja siihen liittyvät alat auttavat siten kehittämään teollisen järjestelmän päämääriin soveltuvaa ihmistä – ihmistä, joka käyttää tulonsa luotettavasti ja työskentelee luotettavasti, koska hän on aina lisätulon tarpeessa." (J. K. Galbraith: Uusi yhteiskunta. 1968. Kirjayhtymä, s. 255).

"Kulutusyhteiskunnan" arvostelua

Kuluttamismentaliteetin eräitä yhteiskunnallisia seuraamuksia tarkastellaan Herbert Marcusen teoksissa pikkuporvarillisen radikalismin pohjalta. Sosiaaliselta sisällöltään hänen teoriansa ovat yhtä kaukana marxilaisuudesta kuin hän itsekin on kaukana työväenluokasta, jonka vapauttajantehtävän hän kiistää. Mainittakoon vain, ettei Marcuse tee eroa kapitalismin ja sosialismin välillä, vaan pitää niitä "teollisen yhteiskunnan" eri lajeina. Kuitenkaan ei voida kiistää hänen "kulutuskapitalismiin" kohdistetun arvostelunsa eräiden puolien positiivista arvoa. Hän osoittaa, että kulutuksen kasvu kehittyneessä kapitalistisessa yhteiskunnassa pannaan palvelemaan sen ideologisia periaatteita. Ne ikään kuin ruumiillistuvat tarkoituksellisesti viljellyssä elämänmuodossa, jonka tulee

mukauttaa ihminen ajatuksineen ja käyttäytymisineen todellisuuteen. "Siten syntyy *yksiulotteinen ajattelu- ja käyttäytymistapa* joka joko kokonaan torjuu ne aatteet, pyrkimykset ja tavoitteet, joiden sisältö ylittää vallitsevan puhe- ja toimintamaailman puitteet, tai sitten supistaa ne niin että ne sopivat tämän maailman puitteisiin." (Herbert Marcuse: Yksiulotteinen ihminen. Weilin & Göös, Hki 1969, s. 36). Kulutustavoitteellinen suhtautuminen todellisuuteen ja siitä esiin kasvavat mukautumistendenssit tukahduttavat yhteiskuntaelämän kaikille aloille tunkeutuessaan kyvyn osoittaa aktiivista vastarintaa vallitsevalle järjestelmälle. Mukautumismielialoilla on turmiollinen vaikutus taiteeseen, moraaliin, tieteeseen, filosofiaan, koko henkiseen elämään. Tällöin muutokset kulutuksessa "... eivät korvaa sitä tosiasiaa, että ratkaisut, jotka koskevat elämää ja kuolemaa, henkilökohtaista ja kansallista turvallisuutta, tehdään tasolla jota yksilöt eivät pääse valvomaan. Kehittyneen teollisen kulttuurin orjat ovat sublimoituja orjia, mutta he ovat orjia." (Herbert Marcuse: Yksiulotteinen ihminen. Weilin & Göös, Hki 1969, s. 54).

Marcuse kumartaa "kulutusyhteiskunnan" mukautumistendensseille pitäen niitä tosiasiallisesti vastustamattomina. Hän ei näe voimakkaita taistelevia tendenssejä, ei näe niiden vallankumouksellisten voimien nousua, jotka kykenevät johdattamaan yhteiskunnan kapitalismin ulkopuolelle. Nämä voimat tuntuvat hänestä täydelleen "yhdentyneen" kapitalistiseen järjestelmään. "Marcuselaisuuden" haavoittuva kohta on vallankumouksen subjektiivinen tekijä. Yhteiskunnallisen mullistuksen liikkeelle panevat joukkovoimat katoavat tämän pikkuporvarillisen radikalismin ideologin näkökentästä. Radikaalin sivistyneistön ja hyljeksittyjen rotuvähemmistöjen oppositioryhmät eivät kykene tätä tehtävää ratkaisemaan, kuten Marcuse itse myöntää. Sen nykyajan kapitalismiin nähden pikkuporvarillisen vasemmistoradikaalisen opposition, joka pyrkii esiintymään aikakauden yhteiskunnallis-poliittisesta päävoimasta — kansainvälisestä työväen-

luokasta – riippumatta, viimeisenä sanana on pessimismin filosofia.

Tosiasiallisesti marcuselaiset hyväksyvät niiden monopolien puolestapuhujien kaavailun, jotka väittävät kapitalismin muka kokeneen perusteellisen "muodonmuutoksen" ja löytäneen ulospääsyn niistä syvällisistä antagonismeista, jotka määräävät sosialistisen vallankumouksen väistämättömyyden. Kuitenkin sopeutumistekijä on vain yksi valtiomonopolistisen kapitalismin kasvun puolista. Tämän prosessin toinen puoli on kapitalismin ristiriitojen syveneminen. Molemmilla puolilla on vuorovaikutus toinen toisiinsa. Valtiomonopolistisen kapitalismin dialektiikka on tällainen: kapitalistisen järjestelmän lujittamiseen tarkoitetut keinot kääntyvät lopulta sitä itseään vastaan.

Kun dialektiikkaa pidellään pahoin ja tarkastellaan vain prosessin yhtä puolta, niin silloin kapitalismin sopeutumiskehityksen historialliset rajat huuhtoutuvat ja jopa häviävät. Ele Alenius kirjoittaa: "Jos oletamme, että yhteiskunta kehittyy edelleen kapitalisminkin vallitessa, merkitsee tämä sitä, että sosialistisen liikkeen ei pidä pyrkiä asettumaan nykyisen yhteiskunnan ulkopuolelle. Päinvastoin sen on oltava siinä mukana ja pyrittävä muuttamaan se vielä paremmaksi ja nopeammin kehittyväksi muuttamalla järjestelmä asteittain sisältä päin... Toiminnan rakentaminen sen varaan, että kapitalismin yleinen kriisi syvenee ja johtaa tilanteen muuttumiseen, merkitsee mielestäni liian staattista lähtökohtaa. Näin voi tietenkin tapahtua. Mutta on syytä varautua myös siihen, että yhteiskunta vielä jatkaa kehittymistään nykyiselläkin pohjalla ja rakentaa toiminta sen mukaan dynaamiseksi." (Ele Alenius, Sosialistiseen Suomeen. Helsinki 1969, s. 56).

Kirjoittaja on oikeassa kehottaessaan työväenluokan politiikan luomisessa ottamaan huomioon kapitalistisen järjestelmän dynamiikan. Mutta hän näyttää tekevän metodologisen virheen, kun hän ei tule ottaneeksi huomioon kapitalismin kehityksen ristiriitaisuutta. Kapitalistisen yhteiskunnan etenevä kehitys asetetaan sen ylei-

sen kriisin syvenemisen vastapainoksi. Todellisuudessa se on kaksinaisprosessi. Kapitalismin sisäisten ristiriitojen paine on väistämätön, ja yhtä väistämättömiä ovat ne kriisitilanteet, jotka tulevat myös etenevän kehityksen olosuhteissa asettamaan kysymyksen nimenomaan "menosta nykyisen yhteiskunnan ulkopuolelle". Jos ei ota huomioon tätä poliittista orientoitumista, jos tekee laskelmansa vain kapitalistisen yhteiskunnan muuttumiseen "parempaan", sen muuttumiseen "vielä nopeammin kehittyväksi yhteiskunnaksi", "järjestelmän vähittäiseen muuttumiseen sisältä päin", se merkitsee luopumista vallankumouksellisista asemista ja asettumista kapitalismin kehityksellisen "muodonmuutoksen" kannalle.

Taistellessaan "legaalisia marxilaisia"* vastaan Lenin varoitti, että raja kapitalismin dynaamisuuden osoittamisen ja sen ylistämisen välillä on varsin kapea. Dynaamisuuden irrottaminen ristiriitojen liikkeestä johtaa objektivismiin. Metodologinen virhe kasvaa poliittiseksi.

Vallankumous — objektiivinen tarve

Mitä korkeampi on valtiomonopolistisen kapitalismin kehitystaso, sitä merkittävämpi on tuotannon yhteiskunnallistuminen, sitä kärjistyneempi, jännittyneempi on kapitalismin perusristiriita — tuotannon yhteiskunnallisen luonteen ja kapitalististen omistussuhteiden välinen ristiriita. Kapitalismin kehitys saa kapitalistisen omistuksen rakenteessa aikaan jonkinlaisen muutoksen. Tuotantovoimien yhteiskunnallinen luonne pakottaa pyrkimään pääoman yhteiskunnalliseen käyttämiseen. Tapahtuu pääoman kollektivisoituminen. Kapitalistisen omistuksen yksilöllisten

---

* "Legaalinen marxilaisuus" — 19. vuosisadan lopulla liberaalisen porvarillisen sivistyneistön keskuudessa esiintynyt yhteiskunnallis-poliittinen virtaus, joka kielsi marxilaisuudessa opin luokkataistelusta, proletaarisesta vallankumouksesta ja proletariaatin diktatuurista.

muotojen sijaan tulevat kollektiiviset ja, kaikkein yhteiskunnallisimmat, valtiolliset muodot. Kapitalistisen omistuksen ja kapitalistisen riiston olemus ei siitä muutu. Mutta tarve kapitalismin uumenissa kypsyvän talouselämän yhteiskunnallisen sääntelymekanismin sosialistisesta käyttäytymisestä käy yhä pakottavammaksi. Mitä suuremmassa määrin yhteiskunnallisen tuotannon valvonta keskittyy, mitä enemmän siinä on suunnitelmallisuuden aineksia. sitä kärkevämpänä tunnetaan tarve yhteiskunnassa vallan anastaneen finanssiharvainvallan huippukerroksen syrjäyttämiseen ohjauspöydän ääresta ja valvonnan siirtämiseen koko yhteiskunnalle. Sisäisen kehityksen logiikka kuljettaa kapitalismia vääjäämättä kohti sitä rajaa, jonka takana on väistämättä sosialistinen vallankumous.

Ollen voimaton vapautumaan perinteisistä antagonismien ilmauksista – kansanjoukkojen köyhyydestä, työttömyydestä, talouspulista, imperialistien välisistä konflikteista – kapitalismi synnyttää uusia ristiriitojen muotoja. Jyrkkä työn voimaperäistyminen lisää työväenluokan riiston astetta. Talouden militarisoiminen suuntaa tieteellis-teknisen vallankumouksen saavutukset sotilaallisten tarpeiden tyydyttämiseen. Imperialismin haaroittuva sotatarviketeollisuuskompleksi nielee järjettömästi ihmisajattelun ja -työn tuloksia. Työn tuottavuuden kasvua ei seuraa vastaava tuotantovolyymin lisääntyminen. Kapitalismi haittaa ihmisyhteiskunnan eteen avautuvan ajan ja energian ennennäkemättömän säästämismahdollisuuden toteuttamista, mikä edistäisi persoonallisuuden monipuolista kehittämistä ja henkisten arvojen tuottamisen ja kuluttamisen laajentamista. Sillä tavoin kapitalismi joutuu mitä kärkevimpään ristiriitaan inhimillisen sivilisaation kehityksen kanssa.

Nykyajan porvarilliset ideologit maalaavat idyllisiä kuvia ”jälkiteollisesta yhteiskunnasta”, ”teknotroniikan vuosisadasta”, ”jälkisivilisaatiosta”. Mainostetaan sellaista ajatusta, että tieteellis-tekninen vallankumous muka automaattisesti ratkaisee kapitalismin ristiriidat. Jos myön-

netäänkin olevan joitakin ongelmia, niin niitä pidetään pikemminkin teknis-taloudellisina kuin sosiaalisina ja luokkaongelmina. Nykyajan revisionismin edustajat kulkevat näiden ylistysteorioiden vanavedessä. Heihin lukeutuu niin Roger Garaudy, joka tosiasiallisesti vaihtaa yhteiskunnallisen vallankumouksen ongelmat tieteellisteknisen vallankumouksen ongelmiin, kuin myös Teodoro Petkoff, joka järkeilee "uudesta historian aikakaudesta" ja "uusista inhimillisistä ulottuvuuksista", jotka eivät synny suinkaan yhteiskunnallisen vallankumouksen, vaan yksistään tieteellis-teknisten keksintöjen tuloksena.

Tieteellis-tekninen vallankumous vie tuotannon automaatioon ja ihmisen vapautumiseen tuotantoprosessista. Tällä perustalla ovat kärjistyneet selkkaukset väistämättömiä. Kapitalismin aikana automatisoinnin takaa häämöttää joukkotyöttömyyden, pakollisen huollettavana elämisen, "joutilaisuuden yhteiskunnan" ja yleisen tyytymättömyyden aave. Automaatio vaatii tuotannon työntekijältä korkeaa kulttuuria. Mutta siihen liittyy hänen poliittisen tietoisuutensa ja yhteiskunnallisen aktiivisuutensa kasvaminen, mikä vääjäämättä voimistaa kapitalisminvastaista mielialaa. Työn tuottavuuden kohoaminen luo edellytyksiä henkisen tuotannon piirin laajenemiselle. Mutta nuo edellytykset eivät voi toteutua yhteiskunnassa, missä toiminnallisuuden tärkeimpänä vaikuttimena on liikevoitto. Siinä tarvitaan korkeampia pyrkimyksiä, joita pääoman valta tukahduttaa ja rajoittaa: perinnäistä ihmissielun pyrkimystä vapauteen, totuuden tiedostamiseen, kauneuteen.

Historian päiväjärjestyksessä on muitakin kärkeviä ongelmia: talouselämän ja muiden sosiaalisten prosessien tietoisen sääntelyn ongelma, kansainvälisen taloudellisen ja sivistyksellisen yhdentymisen ongelma, sosiaalisen tasa-arvoisuuden ongelma, sodan ja rauhan ongelma, ns. köyhien ja rikkaiden kansakuntien ongelma, räjähdysmäisen väestönlisäyksen ongelma. Kapitalismi ei pysty löytämään vähääkään tyydyttävää vastausta mihinkään niistä.

"Kulutusyhteiskuntakaan" ei suo kapitalismille ulospääsyä. Kapitalismi ei pysty edes teollisen kehityksen ollessa korkealla tasolla läheskään täydelleen tyydyttämään laajojen työtätekevien kerrosten alkeellisimpiakaan tarpeita. Myös "rikkaissa" imperialistisissa maissa on laajoja köyhyydenalueita, entisten siirtomaiden kansojen kurjasta asemasta puhumattakaan.

Kulutustavoittelu elämänasenteena ja mukautuminen tuovat yhteiskuntaelämään poroporvarillisuutta, luovat henkisen ilmapiirin ahdistavan pysähdystilan, mikä on ristiriidassa nykyisen aikakauden koko sisällön, tieteellis-teknisen vallankumouksen olemuksen, ihmiskunnan kulttuurisen kehityksen nopean vauhdin kanssa. "Kulutusyhteiskunta" paljastaa kapitalismin aatteellisen köyhyyden, sen periaatteiden vihamielisyyden niitä korkeita ihanteita ja pyrkimyksiä kohtaan, jotka maailman vallankumouksellisen uudistumisen ja tieteen ja tekniikan päätä huimaavien saavutusten ansiosta ovat nykyisin tulossa haaveiden piiristä reaalisten mahdollisuuksien piiriin. Tämän selkkauksen pohjalta kasvaa laajojen kansankerrosten kapitalisminvastainen liike. Sivistyneistön protestointi, ylioppilasnuorison kapinointi, uskovaisten levottomuudet ovat ensi oireita joukkomittaisesta tyytymättömyydestä "kulutuskapitalismin" ulkokultaisuutta, kyynisyyttä, hengettömyyttä, luovan työn hedelmättömyyttä vastaan.

Syyt työväenluokan sorrettuun asemaan eivät johdu kulutuskysymyksestä, vaan omistussuhteista. Niin kauan kuin ne eivät joudu vallankumouksellisten muutosten kohteiksi, elämänkokemus opettaa työläisille sen, ettei suhteellinen aineellinen vauraus vapauta heitä yhteiskunnallisesta oikeudettomuudesta, ei epävarmuudesta huomispäivän suhteen eikä tyytymättömyydestä siihen että joutuvat elämään syrjässä politiikan suurista ongelmista. Työtätekeville tulevat yhä ajankohtaisemmiksi todella inhimillisten työ-, vapaa-ajanvietto- ja elinolosuhteiden tarve, taipumusten ja kykyjen vapaan ilmaisemisen ja kehittämisen tarve. Nykyajan työläinen ei tarvit-

se vain ruokaa, asunnon, vaatteet jne. Sen jälkeen kun on saavutettu tietty aineellisen hyvinvoinnin ja sivistyksen taso, koetaan tarve kehittää vapaasti kykyjään ja määrätä vapaasti elämänsä päämäärä ainakin yhtä voimakkaana kuin fysiologisten tarpeiden tyydyttämistarve. Viimeisimmissä työväenluokan eturivin joukkojen esiintymisissä on esitetty välittöminä vaatimuksina työläisten täysiarvoinen osallistuminen yhteiskunnan sosiaalistaloudelliseen, poliittiseen ja henkiseen elämään. Se on työväenluokan vastaus "kulutuskapitalismille". Proletariaatin lukuisten liittolaisten protesteihin sulautuessaan tämä vastaus ennakoi aktiivista vallankumouksellista painetta monopolien valtaa vastaan.

"Kapitalismin yritykset mukautua uusiin olosuhteisiin eivät vie sen vakaantumiseen yhteiskuntajärjestelmänä", sanotaan NKP:n 24. edustajakokouksen päätöslauselmassa.

Objektiivisen ja subjektiivisen dialektiikka

Marxilainen historiallinen determinismi lähtee objektiivisen ja subjektiivisen dialektiikasta. Nämä vallankumousprosessin kaksi puolta punoutuvat elimellisesti yhteen. Objektiiviset tarpeet vallankumouksellisiin uudistuksiin nähden vireyttävät edistyksellisten luokkien ja sosiaalisten kerrosten proletaarista aktiivisuutta, muuntuvat niiden tahalliseksi tietoiseksi toiminnaksi. Toiminnan tulokset vuorostaan aineellistuvat objektiivisissa muutoksissa.

Objektiivisen ja subjektiivisen välinen raja ei kaikessa selvyydessään ole absoluuttinen. Siitä puhuu näiden käsitteiden rajaamisen tietty ehdollisuus. Laajassa mielessä vallankumousliike kokonaisuutena on kyseessä olevaan järjestelmään nähden muutosten subjekti. Mutta tässäkin liikkeessä voidaan erottaa objektiivinen (vallankumouksellisten luokkien syntyminen ja kasvaminen, niiden mahdollisuudet, niiden välille muodostuvat suhteet) ja subjektiivinen (luokan tietoisuus asemastaan ja roo-

listaan, tehtävistään, valmiusaste niiden toteuttamiseen, poliittisen puolueen toiminta luokkataistelun ohjelman, strategian ja taktiikan laatimisessa) puoli. Jos taas pysyttäydytään yhden puolueen toiminnan tutkimisen piirissä, niin objektiivisen ja subjektiivisen raja muuntuu. Ei vain se sosiaalinen ympäristö, jossa puolue toimii, vaan myös kehkeytyneet järjestömuodot, taistelutavat, traditiot esittäytyvät sen toiminnan objektiivisina ehtoina kyseisellä hetkellä. Jopa teorian kehittelyssä ne aatteet, jotka jo ovat tulleet käytäntöön ja käytetään tilanne-arvioinnin välineenä, esiintyvät objektiivisesti annettuina ideologien teoreettiseen ajattelutyöhön nähden. Koordinaattijärjestelmästä riippuen erotetaan useita objektiivisen ja subjektiivisen rajaamistasoja vallankumousliikkeessä.

Leninismissä ruumiillistunut objektiivisen ja subjektiivisen dialektiikka vastustaa niin hyvin mekaanista viimeksimainitun johdattamista ensiksimainituksi, jolloin subjektiivinen tekijä esittäytyy objektiivisten ehtojen peilikuvana, kuin myös voluntaristista tietoisen toiminnan irrottamista reaalista tilanteesta. Leninismille on ominaista aktiivinen vallankumouksellinen suhtautuminen todellisuuteen. Objektiivisten ehtojen ja tarpeiden pohjalta toimiva subjektiivinen tekijä esiintyy vallankumouksellisten uudistusten aloitteentekijänä. Leniniläisen vallankumousteorian tarkasteleminen historiallisen aloitteellisuuden teoriana on tässä mielessä puolustettavissa.

Leninismi muotoutui taistelussa passiivisuuden ja sivusta tarkkailun poliittista filosofiaa vastaan. Opportunismin ideologit ovat rajoittaneet marxilaisuuden kaavamaiseksi sosialismin edellytysten laskemiseksi. He ovat irrottaneet marxilaisesta opista vallankumouksellisen olemuksen: vallankumouksellisen teorian yhtymisen vallankumoukselliseen politiikkaan, luokkataistelun käytäntöön. Teoria on heidän tulkitsemanaan muuttunut elottomaksi, tunteettomaksi, pedanttiseksi kaavaksi. Luokille, puolueille, poliittisille johtajille tässä kaavassa on varattu statistien rooli, joiden jokainen askel on ennakolta

kirjattu. Ivatessaan oikeisto-opportunistien marxilaisuuden madaltamista Lenin korosti, että "jos yritetään ottaa etukäteen huomioon *aivan tarkkaan* onnistumismahdollisuudet, se olisi puoskarointia tai auttamatonta pedanttisuutta..." (Lenin, Teokset, 12. osa, s. 97). Näin suhtautuen yleiskuvasta putoaa perusseikka — etumaisen luokan vallankumouksellinen uutta luova toiminta. Historiaa tarkastellaan täten sellaisen sivusta tarkkailevan henkilön objektivistisesta näkökulmasta, joka muka kiihkottomasti ottaa lukuun kaikki mahdollisuudet, eikä "niiden näkökulmasta, jotka sitä *luovat* voimatta ottaa edeltäpäin *erehtymättömästi* huomioon onnistumismahdollisuuksia." (Lenin, Teokset, 12. osa, s. 97).

Oikeisto-opportunismin kaavaoppineet haluavat laatia tarkan aikataulun etenemiselle kohti sosialismia, jonka yhteydessä ei tarvita rohkeita vallankumouksellisia tekoja, joihin liittyisi riski, mahdolliset uhraukset. He haluavat sosialismiin siirtymisen tapahtuvan jollakin tavoin itsestään, tuotantovoimien kasvamisen tietä, objektiivisen tilanteen kehittymisen kautta ilman jännittynyttä taistelua, johon liittyy sekä tilapäisten perääntymisien että osittaisten tappioiden vaara. Objektiivisten ehtojen kypsyneisyys luo kuitenkin vain reaalisen mahdollisuuden siirtymiselle sosialismiin. Miten se mahdollisuus toteutuu, missä määrin ja millaisen ajan kuluessa, se riippuu subjektiivisesta tekijästä, työväenluokan voimasta ja kyvystä rohkeisiin vallankumouksellisiin tekoihin, proletaarisen puolueen oikeasta asennoitumisesta. Tässä suhteessa on arvokas Italian kommunistisen puolueen perustajiin kuuluneen etevän marxilaisen teoreetikon Antonio Gramscin maininta, että aktiiviseen vallankumouspolitiikkaan sisältyy myös täytymisen momentti, eikä pelkästään objektiivisen tilanteen lukuunottaminen. Hän kirjoitti, että on tarpeen toimia reaalisen todellisuuden pohjalta, mutta toimia siten, että osaa hallita sitä ja ylittää sen (tai myötävaikuttaa siihen). "Pitää olla" on siis konkreettisuutta ja kaiken lisäksi se on ainoaa realistista historismiin pohjautuvaa todellisuuden tulkintaa, ainoaa

teoissa toteutuvaa historiaa ja filosofiaa, ainoaa oikeaa politiikkaa. Tässä on oikein todettu leniniläiselle poliittiselle filosofialle luonteenomainen piirre — aktiivinen suhtautuminen todellisuuteen, objektiivisesti kypsyneiden tehtävien ratkaisemiseen.

On tarpeen, että vallankumouksen mahdollisuuden synnyttäviin objektiivisiin muutoksiin yhtyisi "vallankumouksellisen luokan kyky vallankumoukselliseen joukkotoimintaan, joka on kyllin *voimakas* murskaamaan (tai murtamaan) vanhan hallituksen, joka ei koskaan, ei edes kriisikausina 'kaadu', ellei sitä 'kaadeta'." (Lenin, Teokset, 21. osa, s. 205). Subjektiivisen tekijän heikkous, vallankumouksellisen aloitteellisuuden puuttuminen saattaa johtaa siihen, niin kuin työväenliikkeen historiassa on käynyt, että mahdollisuudet päästetään menemään ohi, eivätkä ne enää toistu samassa muodossa, samalla maailmanlaajuisen luokkataistelun lohkolla. Se merkitsee sitä, että historian etenevän liikkeen yleinen lainalaisuus häiriintyisi. Loppukädessä vallankumouksellisten muutosten objektiivinen tarve uurtaa tiensä etumaisen luokan tietoisuuteen ja tahtoon, havahduttaa sen toimimaan, mutta tie tulee olemaan paljon mutkikkaampi ja pitempi.

Vallankumouksellinen aloitteellisuus

Polemisoidessaan venäläisen menševikin Suhanovin teorioita vastaan Lenin esitti Napoleonin sanonnan: "Kunhan ensin ryhdytään vakavaan taisteluun, sittenpähän nähdään". "Niinpä me ryhdyimmekin ensin lokakuussa 1917 vakavaan taisteluun", kirjoitti Lenin, "ja sitten jo näimme kehityksen sellaisetkin yksityiskohdat (maailmanhistorian kannalta ne ovat epäilemättä yksityiskohtia) kuin Brestin rauhan tai uuden talouspolitiikan jne. Eikä nykyään enää ole epäilystä sen suhteen, että siinä, mikä on tärkeintä, olemme saavuttaneet voiton." (Lenin, Teokset, 33. osa, s. 469). Tämä katkelma on varsin opettava. Se suuntautuu kokonaan sen oikeisto-opportunismin pas-

siivista tarkastelevaa metodologiaa vastaan, joka panee toimettomuutensa ja vallankumouksellisen taistelun pelkonsa syyksi objektiivisten ehtojen puuttumisen ja luokkataistelun kärkevimpien muotojen ja metodien aiheuttaman liian suuren riskin. Lenin korostaa sitä, että niiden vallankumouksen voiton mahdollisuuksien laajeneminen, jotka aluksi saattavat tuntua epämääräisiltä, riippuvat työväenluokan ja sen puolueen toiminnan mittavuudesta. Tämä toiminta avaa sellaisia uusia suuntia taistelulle voiton puolesta, jotka eivät avautuisi itsestään, vallankumouksen historiallisen luovan toiminnan ulkopuolella. Aivan kuin nähden ennakolta oikeisto-opportunististen tendenssien mahdolliset uusiintumiset Lenin tekee yleisen johtopäätöksen Venäjän vallankumouksen kokemuksista: "miten vallankumoukset ylipäänsä voisivat tapahtua toisin." (Lenin, Teokset, 33. osa, s. 469).

Leniniläiseen metodologiaan erottamattomasti kuuluvaa piirrettä — vallankumouksellista aloitteellisuutta — leninismin arvostelijat pyrkivät tulkitsemaan pragmatismin ilmaukseksi. Amerikkalainen professori A. Meyer puolusti tätä näkökantaa Leninin syntymän 100-vuotispäivän merkeissä UNESCO:n järjestämässä kansainvälisessä symposiumissa huhtikuussa 1970. Meyerin väittämän mukaan edellä mainittu Napoleonin sanonta muka todistaa sitä, että Lenin oli "pragmaattisluonteinen nero antiteoreettisine tendensseineen". Hän muka pelkäsi, että se "dialektiikan hienostuneisuus ja runous", jolla "todellisuus rajoittuu alituiseen muuttuvaan fluidusiin", johtaa toimettomuuteen, estää selkeän ja lujan politiikan ajamisen. Puheessaan Meyer väitti Leninin "olevan henkilö, joka elämäntaipaleellaan rohkeilla iskuilla aukoili Gordionin solmuja. Minusta tuntuu, että se on merkki epädialektisesta asennoitumisesta."

Amerikkalaisen professorin mielestä dialektiikka on puhtaan spekulatiivisuuden ala, johon ei päästetä käytännön miestä, joka karkealla asioihin puuttumisellaan saattaisi vain särkeä todellisuuden teoreettisen ihailemisen "hienostuneisuuden ja runouden" lumouksen. Huo-

mion kohdistamista reaalipolitiikkaan, jonka ankarissa luokkataisteluissa, intohimojen, tunteiden, emootioiden, vakaumusten myllerryksessä luodaan todellista historiaa, "hengen aristokraatit" ylenkatseellisesti sanovat pragmatismiksi. Esittämällä vetonsa käytännön suhteen he pyrkivät eristäytymään elämästä, joka lyö pirstoiksi ne kammioiden hiljaisuudessa laaditut teennäiset kaavat, jotka vastaavat historian dialektiikkaa pelkäävien luokkaetuja.

Leninin nerokkuus on siinä, että hän yhdisti maailmaa vallankumouksellisesti uudistavan teorian ja käytännön vastaamaan Marxin teesiä: filosofit ovat näihin asti vain selittäneet maailmaa, mutta meidän tehtävänämme on muuttaa se. Se mikä A. Meyerista näyttää "epädialektiselta asennoitumiselta" — huomion kohdistaminen toimintaan — on todellisuudessa sitä, joka kuuluu erottamattomana luonnekuvana tieteelliseen dialektiikkaan spekulatiivisen dialektiikan vastakohtana. "Historian Gordionin solmuja" ei voida avata pelkällä ajattelutoiminnalla. Kun käytäntöön nojaava teoreettinen analyysi on todennut vallankumouksellisten uudistusten objektiivisesti kypsyneen tarpeen, silloin puheenvuoro on käytännön politiikalla. Teorian avulla tarve muotoillaan käytännön tehtäväksi, mutta sen ratkaisemista varten on mentävä teorian ulkopuolelle poliittisen joukkotaistelun piiriin.

Leninin dialektisella asennoitumisella teorian ja käytännön suhteeseen ei ole mitään tekemistä pragmatismin kanssa. Yhtä kaukana se on myös niistä piirteistä, joita Petkoff tahtoo sille antaa. Hän väittää Leninin "osoittautuneen pystyväksi arvioimaan silloisen tilanteen omaperäisyyden ja lähtemään rohkeudella, josta ei puuttunut seikkailumaisuuttakaan, vallan valloittamiseen." (Teodor Petkoff, El. Socialismo para Venezuela, s. 84). Petkoffin väite seikkailumaisuuden aineksista leniniläisessä politiikassa on ristiriidassa tosiasioiden kanssa ja perustuu samanlaiseen Leninin sanojen yksipuoliseen tulkintaan kuin Meyerillakin.

Niin kauan kuin Venäjän ja koko maailman tilanteen erittely osoitti, ettei sosialistisen vallankumouksen käytännöllinen tehtävä Venäjällä ollut kypsynyt, että päiväjärjestyksessä oli porvarillis-demokraattinen vallankumous, Lenin ei ainoastaan varonut kehottamasta "ryhtymään taisteluun", vaan myös päättävästi paljasti trotskilaisten teorioiden ja iskulauseiden seikkailumaisuuden. Kun sitten objektiivinen tehtävä oli kypsynyt, kävi välttämättömäksi löytää vallankumouksellisella toiminnalla ne reaaliset tiet sen ratkaisemista varten, joita spekulatiivisesti on mahdoton määritellä. "Historian Gordionin solmut" avataan vallankumouksellisen luokan käytännön toiminnalla. Muuta tietä ei ole.

Sen lisäksi taktisena ongelmana on vielä taistelun aloittamishetken valinta. Sekin ratkaistaan deterministisistä asemista käsin. Huhtikuussa ja jopa heinäkuussa 1917 Lenin vastusti "taisteluun ryhtymistä". Voimatilanne oli epäedullinen, joukot eivät olleet valmiita lähtemään etujoukon perässä avoimeen taisteluun. Lokakuussa 1917 Lenin sanoi, että viivytteleminen on samaa kuin kuolema. Ratkaiseviin toimiin ryhtymisen ajankohta määritellään sen poliittisen todellisuuden (poliittisten voimien sijainti, vallanelimien tila, vallankumouksellisen luokan valmius toimintaan) selkeän arvioinnin perusteella, jolla on omat kehityslakinsa.

Siirtyminen teoriasta käytännön toimintaan tuntuu leninismin arvostelijoista epäoikeutetulta "ylimaallisuudelta, transsendenttiudelta" satunnaisuuden alalla. Lontoon yliopiston professori D. Kipp väittää, että Leninin mukaan "se, mitä meidän aikanamme toisinaan sanotaan 'x-tekijäksi', ennustamattomaksi tai satunnaiseksi elementiksi, saattaa ajoittain muodostua ainoaksi vedenjakajaksi voiton ja tappion välillä. Se oli todella arvokas näkemys asiantilasta, mutta sitä on varsin vaikea sovittaa yhteen perinteisen marxilaisen determinismin kanssa." (Lenin, The Man, the Theorist, the Leader, s. 146). Kipp hyökkäilee leninismiä vastaan determinismin mekanistisen tulkinnan asemista käsin. Jos kaikki on ennalta

määrättyä ja peruuntumatonta, ei historialliselle aloitteellisuudelle jää sijaa. Asenteen ollessa dialektinen vallankumouksellisten muutosten tarve taittuu elävän historian prosessin monisärmäisen prisman lävitse, kaikkien yhteiskunnallisten ja poliittisten voimien lävitse.

"Puhdas" teoreettinen analyysi saattaa havaita yleisiä tendenssejä vallankumouksellisessa kehityksessä, mutta ei pysty tuomaan esiin sen kaikkia mahdollisuuksia, koska etumaisten voimien aktiivisuus jää analyysin ulkopuolelle. Ja mitä suurempi on väestön poliittisesti aktiivisen joukon määrä, mitä laajemmat ovat järkiperäisesti laskemattomat mahdollisuudet (palautamme mieliin sen Leninin ajatuksen, että vallankumouksellisina aikoina mahdolliset rajat avartuvat), sitä epätäsmällisempiä ovat abstraktisen analyysin johtopäätökset ja arvioinnit. Pelkän teorian avulla ei voida todeta mahdollisen todellista määrää konkreettisessa historian tilanteessa. Tarvitaan etumaisen luokan ja sen etujoukon käytännöllistä aloitteellisuutta, joka raivaa tietä vallankumouksellisille uudistuksille. Kysymys ei ole salaperäisestä "x-tekijästä", vaan siitä, että käytännön taistelussa tulee näkyviin kaikkien luokkien ja puolueiden reaalinen potentiaali, niiden valmiusaste eteen nousevien tehtävien täyttämisessä. Käytännöllinen vallankumouksen kehitysmahdollisuuksien ja -suuntien etsintä ei ole historiallisen determinismin ulkopuolella, vaan kuuluu sen sisältöön.

Vallankumouksellisten toiminta ja ympäristö

Jatkuva tietoinen aktiivista vallankumouksellista toimintaa varten avautuvien mahdollisuuksien etsintä on leninismin teorian ja käytännön erottamaton piirre. Mutta tämä toiminta tapahtuu tietyssä sosiaalisessa ympäristössä ja ollakseen tuloksekasta, sen tulee vastata sen tilaa ja dynamiikkaa. Tässä kysymyksessä ilmenee leninismin syvällinen ero pikkuporvarillisesta radikalismista, joka vaatii aktiivista suhtautumista todellisuu-

teen, mutta ei piittaa ympäristön olosuhteista. Ainoaksi vallankumouksellisuuden aktiivisuuden määreeksi tunnustetaan vallankumouksellisten toimintahalu, heidän päättävyytensä yhtyä taisteluun. Pikkuporvarillinen radikalismi aina ja kaikkialla orientoituu suoran vallankumouksellisen toiminnan muotoon. Leniniläinen teoria edellyttää tämän muodon soveltamisessa vallankumouksellisen tilanteen olemassaoloa, joka todistaa laajojen kansanjoukkojen yhtymistä poliittiseen liikkeeseen.

Ellei vallankumouksellista tilannetta ole, järkeilevät vasemmistoradikalismin ideologit, niin sellainen pitää luoda avoimeen vallankumoukselliseen taisteluun ryhtyvien vallankumouksellisten rohkealla aloitteella. Tämä ajatus ilmenee Régis Debrayn artikkeleissa melko seikkaperäisesti selostetussa "pesäketeoriassa". "Pesäkkeellä" tarkoitetaan sissiryhmää, jossa on aluksi 10—30 aseelliseen taisteluun fyysisesti valmennettua ammattivallankumouksellista. Debray kirjoittaa, että "pesäke sijaitsee sytyttimenä räjähdyspanoksen vähiten räjähdykseltä suojatussa paikassa". Sieltä se "öljyläiskän tavoin vähitellen leviää, ulottaa samakeskisyysvaikutuksensa talonpoikaisjoukkoihin, sen jälkeen välillä olevien kaupunkien asukkaisiin ja lopulta pääkaupungin asukkaisiin." Kasvu "tapahtuu eristetystä vähemmistöstä kansanliikkeen ytimen muodostamaan vähemmistöön, muuttuakseen loppuvaiheen hillittömän vuoksen käynnistäjäksi." (Les Temps Modernes. N:o 224 Janvier de 1965). Debray kirjoittaa, että sissipesäke on "pikkumoottori" ja joukkojen liike on "iso moottori". "... Tapahtuma kehittyy nousevaa linjaa: pienemmästä suurempaan... 'Pikkumoottori' panee liikkeelle joukkojen 'ison moottorin'..." (Régis Debray, Révolucion en la révolucion. La Habana, 1967, s. 69).

Ensi näkemältä tämä kaava tehoaa yksinkertaisuudellaan. Se suuntaa vallankumouksellisia välittömään toimintaan sellaisessa muodossa, joka tavallisesti tempaa mukaansa vilkkaan mielikuvituksen. Mutta se yksinkertaistaa objektiivisen tilanteen, joukkojen liikkeen ja val-

lankumouksen etujoukkovoimien toiminnan välillä olevia monimutkaisia yhteyksiä. Syntyy sellainen harhakuva, kuin kaikki riippuisi siitä, käynnistyykö "pikkumoottori", ts. vallankumoustoimintaan antautuneiden taistelijoiden ryhmän suorasta aseellisesta toiminnasta. Käytännössä sellaisten ihmisten rohkeus, jotka heittävät haasteen ylivoimaiselle vastustajalle, herättää ihailua. Usein sellaisilla jopa epäonnistuneillakin yrityksillä on positiivinen tehonsa, kun ne vetävät uusia kannattajia vallankumouksen puolelle. Tässä on kuitenkin vielä eräs vaara, josta Lenin varoitteli: "... Pelkällä etujoukolla ei voiteta. Olisi paitsi tyhmää myös rikollistakin heittää etujoukko yksin taisteluun ennen kuin koko luokka, ennen kuin laajat joukot ovat asettuneet joko suoranaisesti tukemaan etujoukkoa tai ainakin alkaneet suhtautua siihen suopean puolueettomasti ja muuttuneet täysin kykenemättömäksi tukemaan tämän etujoukon vastustajia." (Lenin, Teokset, 31. osa, s. 77).

Vasemmistoradikalismin metodologia jättää ottamatta huomioon vallankumouksellisen joukkoliikkeen muotoutumisen ja vallankumoukseen siirtymisen dialektiikan. Tämän metodologian perustana on se idealistinen käsitys, että riistojärjestelmän syvällä olevat antagonismit, jotka määräävät vallankumouksen vääjäämättömyyden, muka jatkuvasti pitävät yllä joukkojen vallankumouksellista potentiaalia lähellä kiehumispistettä olevalla tasolla. Ei tarvita muuta kuin kannustava sysäys kriittisen pisteen ohittamiseen ja joukkojen liikkeelle saamiseen.

Asiaintila ei ole kuitenkaan niin yksinkertainen. Joukkoliikkeen syntyminen riippuu taloudellisten, sosiaalisten, poliittisten, psykologisten ja muiden syiden kokonaisuudesta. Tuotantotavan ristiriitojen tulee nousta pinnalle luokkasuhteiden piirissä, politiikan piirissä, ja niiden tulee yhtyä valtaelinten kriisitilaan. Vuosien ja vuosikymmenien kuluessa kasaantuneen tyytymättömyyden tulee muuntua joukkomittaiseksi poliittiseksi käymistilaksi, joka pystyy muodostumaan vallankumouksellisen toiminnan sosiaalisen energian lähteeksi. Vallankumous

tarvitsee suotuisan yhteiskunnallisen ja poliittisen tilanteen. Lenin luonnehti sitä lakonisesti seuraavin perustuntomerkein:

1) alemmat kerrokset eivät halua, ylemmät kerrokset eivät voi,

2) kärjistynyt hätä,

3) tavallisuudesta poikkeava aktiivisuus.

Näiden sosiaalisten ryhmien, puolueiden ja luokkien tahdosta riippumattomien objektiivisten muutosten kokonaisuutta Lenin nimitti vallankumoukselliseksi tilanteeksi. Hän sanoi, että yleisen säännön mukaan ilman niitä vallankumous ei ole mahdollinen. Vallankumouksellinen tilanne on joukkojen poliittisen aktiivisuuden osoitin. Se merkitsee sitä hetkeä luokkataistelun kehityksessä, jolloin joukkojen potentiaalinen energia alkaa muuttua historiallisen toiminnan energiaksi, joka turvaa vallankumoukselliselle etujoukolle joukkotuen.

Vallankumouksellista tilannetta ei voida synnyttää

Vallankumouksellisen tilanteen syntymismekanismi on mutkikas ja herkkä. Juuri luokkien ja puolueiden sosiaalis-poliittisten keskinäissuhteiden piirissä kulkee objektiivisen, historiallisen välttämättömyyden ja ihmisten tietoisen toiminnan yhtymälinja. Toinen muuttuu toiseksi. Sosiaalis-taloudellisten ristiriitojen kärjistyminen herättää etumaisen luokan poliittiseen aktiivisuuteen, josta vuorostaan tulee välttämätön tapahtumien vastaisen kehityksen rengas.

Vallankumouksellinen tilanne syntyy välittömästi luokkien välisistä, poliittisen päällysrakenteen ja vanhaa elämäntapaa vastustavien joukkojen välisistä ristiriidoista, itse päällysrakenteen ristiriidoista. Niiden dynamiikka käsittää luokkien, puolueiden, poliittisten johtajien toiminnan niiden elämän ja taistelun olosuhteiden vaikutuksen alaisena valitsemaa käyttäytymislinjaa vastaavasti. Vallankumouksellisen etujoukon aktiivisuus on siis

yksi tilanteeseen vaikuttamisen vipusimia. Niin kauan kuin vallankumouksellinen tilanne ei ole syntynyt täydelleen, mutta on havaittavissa piirteitä poliittisesta käymistilasta, etujoukon aktiivinen toiminta, mukaan luettuna suotuisissa olosuhteissa myös aseellinen taistelu, saattaa nopeuttaa sen kypsymistä ja kasvamista vallankumoukseksi. Siten tapahtui Kuuban vallankumouksen aikana. Vastaavanlaisen tapahtumien kulun mahdollisuuteen "esivallankumouksellisen tilanteen" olosuhteissa viittaa R. Arismendi korostaessaan, että "etujoukon kyky puuttua prosessiin on erottamaton komponentti itse prosessista." ("Rinascita", 17. 11. 1967).

"Pesäketeoriassa" aseellinen taistelu ei kuitenkaan ole alkaneen poliittisen joukkoliikehdinnän kasvamisen jouduttamiskeino, vaan vallankumouksen alkulähde ja alkusyy. Kiistatonta on, että kapinoitsijaryhmän aseellinen taistelu pystyy muodostumaan joukkojen nousuun vaikuttavaksi tekijäksi, jos se on oikein koordinoitunut toisiin, voimakkaimpiin, objektiivisiin vallankumouksellisen tilanteen syntymisen tekijöihin. Päinvastaisessa tapauksessa, niin kuin traaginen kokemus sissiosastojen taistelusta monissa latinalaisen Amerikan maissa on osoittanut, aseistautuneen vähemmistön aktiivisuus kohtaa vastassaan joukkojen ymmärtämättömyyden ja passiivisuuden muurin. Vallankumousten historia kertoo, ettei vallankumouksellista tilannetta voida synnyttää vallankumouksellisten ryhmän ponnisteluin, olkootpa ne miten uhrautuvia tahansa. Tavallisesti yritys päättyy tappioon.

Subjektiivinen tekijä ei ole todellisuuden luoja. Sen mahdollisuudet sanelee objektiivinen ympäristö. Vallankumouksellista tilannetta ei luoda vallankumouksellisten tahdonponnistuksin. Se syntyy objektiivisen tilanteen kehityksestä, tilanteen, johon voidaan vaikuttaa, kun tunnetaan sen tendenssit, mutta jota ei voida muuttaa ja järjestää uudelleen subjektiivisen mielivallan mukaan. Aseellisen taistelun pesäkkeiden kannustava vaikutus vallankumousliikkeeseen riippuu mitä ratkaisevimmin sosiaalis-poliittisen ympäristön tilasta.

Vallankumouksellinen on aina aktiivinen. Mutta objektiivinen tilanne sanelee hänen toimintansa suunnan ja muodot. Niin kauan kuin ei ole vallankumouksellista tilannetta, etujoukon energia on suunnattu vallankumouksen poliittisten voimien kokoamiseen ja opettamiseen, niiden asemien lujittamiseen. Tämän arkisen vallankumouksellisen työn tulokset eivät useinkaan ole havaittavissa pinnalla, mutta sen tulokset tulevat selvästi esiin joukkoliikkeen nousun kaudella. Lenin huomautti, että radikaaleihin toimenpiteisiin siirtymistä varten on tarpeen tietää "minkälaiset seikat ovat merkittäviä".

Sen hetken määrääminen, jolloin etujoukon on käytävä avoimeen taisteluun vallasta, ei ole helppo tehtävä. Varoittaessaan ennenaikaisesta liikkeelle lähtemisestä Lenin piti tarpeellisena "vallankumouksen *kasvattelemista* hedelmän *täydelliseen* kypsymiseen saakka". Tähdentäessään aseellisen toiminnan riippuvuutta objektiivisesta tilanteesta Lenin kirjoitti, ettei pidä nostaa esiin aseellisen kapinan toimintatunnusta "ennen kuin kumouksen yleiset ehdot ovat kypsyneet, ennen kuin selvästi ilmenee joukkojen kiihtymys ja toimintavalmius, ennen kuin ulkoiset seikat johtavat ilmeiseen kriisiin." (Lenin, Teokset, 9. osa, 357). Ei ole mielekästä ryhtyä ennakolta tarkkaan ennustelemaan, milloin nimenomaan missäkin maassa sellainen hetki koittaa. Vallankumouksellisen tilanteen kypsymiseen vaikuttavat monet osatekijät, joiden joukossa on sekä satunnaisia, todennäköisiä että arvaamattomia. Vallankumouksellisen kriisin koittamishetken tietty epämääräisyys on aina väistämätön. Se vaatii vallankumoukselliselta puolueelta suurta liikkuvuutta ja taitoa vaihtaa nopeasti taistelumuotoja, metodeja ja taistelutunnuksia.

Vaistonvaraisuus ja tietoisuus

Vallankumouksellinen aloitteellisuus ei ole erotettavissa työväenluokan ideologiasta, poliittisesta tietoisuu-

desta, joka ruumiillistuu marxilaisen puolueen teoriassa, ohjelmassa ja kaikessa määrätietoisessa toiminnassa. Ilman vallankumouksellista teoriaa ei voi olla vallankumouksellista liikettäkään, on Leninin lakoninen ja paljon sisältävä muotoilu tuolle ajatukselle. Liittäessään yhteen vallankumouksellisen aktiivisuuden ja poliittisen tietoisuuden leninismi vastustaa vaistonvaraisuuden teoriaa, opportunismin ideologiaa työväenliikkeessä.

Vaistonvaraisuus on mukana kaikessa joukkojen protestiliikkeessä. Lenin piti sitä merkkinä liikkeen syvällisyydestä. Se osoittaa, ettei joukkoliikkeen nousu ole keinotekoisesti "ylhäältä" käsin suunniteltua, vaan se purkautuu spontaanisti "alhaalta" käsin, kasvaa esiin lainalaisesti, sorrettujen luokkien yhteiskunnallisen olemisen ristiriidoista. Mutta jokaiseen vaistonvaraiseen liikkeeseen sisältyvät tietoisuuden idut, koska siinä ilmenee noiden luokkien suhtautuminen vallitsevaan järjestelmään. Jo syntymällään vaistonvarainen liike asettaa kysymyksen: Mitä on tehtävä? Mihin on mentävä? Se luo taistelun ehtojen ja päämäärien tiedostamisen tarpeen ja synnyttää pyrkimyksen tuohon tiedostamiseen. Viitatessaan venäläisten ekonomistien ahdaskatseiseen suhtautumiseen työväenliikkeeseen, jonka kehityksen määrää heidän sanojensa mukaan ympäristön ja "liikkeen materiaalisten ainesten" vuorovaikutus", Lenin korosti: "Tietoisuus *osallistuu* tähän vuorovaikutukseen ja tähän määräämiseen." (Lenin, Teokset, 5. osa, s. 306). Vaistonvaraisesti liike törmää teoreettisiin, poliittisiin ja organisaatiokysymyksiin, ja ilman niiden ratkaisemista se ei pysty liikkumaan eteenpäin, ja niiden ratkaisemista varten tarvitaan kasaantuneen kokemuksen ylistämistä ja omaksumista, sosialistisen tietoisuuden kehittämistä.

Siten vaistonvaraisuuden ylistely on ristiriidassa vallankumousprosessin luonnollisen kehityksen kanssa, ja vallankumousprosessiin sisältyvien korkeammalle asteelle nousemisen edellytysten kanssa. Tämä koskee yhtäläisesti vaistonvaraisuuden teorian molempia lajeja — oi-

keisto-opportunistista ja vasemmisto-opportunistista.

Oikeisto-opportunismi levittää sellaista harhaluuloa, että kapitalismin aikana sosialistinen tietoisuus muka vähitellen kasvaa esiin vaistonvaraisesta liikkeestä ja leviää yhtä vähitellen työväenluokan enemmistöön. Vaistonvaraisessa työväenliikkeessä piilevät edellytykset ja pyrkimys sosialistiseen tietoisuuteen esitetään itse tietoisuuden kehityksellisenä kypsymisenä. Päästetään näköpiirin ulkopuolelle ne laadulliset vaiheet, hyppäykset työväenluokan tietoisuuden kehityksessä, jotka liittyvät luokkataistelukokemuksen lisääntymiseen, sen ymmärtämiseen kaikessa monisärmäisyydessään, ristiriitaisuudessaan, kansainvälisessä keskinäisyhteydessään.

Vaistonvaraisuuden teoria ei ota huomioon luokkatietoisuuden syntymisen dialektiikkaa. Asia esitetään sillä tavoin, että jokainen työläinen voi itsenäisesti kulkea koko taipaleen arkisuudesta teoreettiseen tietoisuuteen. Todellisuudessa kuitenkin proletariaatin perusjoukko tulee tajuamaan sosialismin välttämättömyyden oman poliittisen taistelun kokemuksensa kautta, mikä jo edellyttää työväenluokkaa valtioon ja muihin luokkiin ja järjestöihin nähden edustavan itsenäisen proletaarisen puolueen olemassaoloa.

Tässä on otettava huomioon toinenkin seikka. Lenin totesi, että ”valistuneimmissakin maissa on jokaisessa edistyksellisimmässäkin luokassa, joka ajan olojen ansiosta on kaikilta henkisiltä voimiltaan tavattoman korkealla kehitystasolla, aina sellaisiakin luokan edustajia jotka *”eivät* lainkaan ajattele eivätkä kykene ajattelemaan ja heitä *tulee* väistämättömästi *olemaan* niin kauan kuin on luokkia, niin kauan kuin luokaton yhteiskunta ei ole täydellisesti lujittunut, vakiintunut ja kehittynyt omalla perustallaan. Jos ei näin olisi, kapitalismi ei olisikaan joukkoja sortavaa kapitalismia.” (Lenin, Teokset, 31. osa, s. 53). Osa luokasta ottaa vastaan poliittisen opin lähinnä uskona, nojautuen luokkavaistoon, luottamukseen etujoukkoaan kohtaan.

Sellaisen vallankumouksellisen puolueen kasvaminen

esiin työväenliikkeestä, joka pystyy viemään teoreettisesti tajutun kokemuksen takaisin joukkoihin ja johtamaan nämä sosialismiin niiden oman taistelun käytännön tietä, merkitsee laadullisesti ratkaisevaa rajapyykkiä työväenluokan tietoisuuden kehityksessä.

Vasemmisto-opportunistinen vaistonvaraisuuden ylistely ilmenee yliolkaisuutena tieteellis-teoreettista tietoisuutta kohtaan. Vallankumous esittäytyy järjettömänä sokeana kapinamellakkana, jolle annetaan messiaanisuuden piirteitä. Suorasukaisimman tämän teorian muunnoksen — suoran kehotuksen anarkiaan, sekasortoon, "kontrolloimattomaan liikkeeseen" — esitti uusanarkistisen virtauksen johtohenkilöihin kuuluva D. Cohn-Bendit puheissaan Ranskan ylioppilaslevottomuuksien aikana vuoden 1968 keväällä. Hän sanoi: "Liikkeemme voima onkin juuri siinä, että se nojaa 'kontrolloimattomaan' vaistonvaraisuuteen, että se antaa sysäyksen valloilleen päästämänsä toiminnan käyttämiseen omien etujensa mukaisesti, yrittämättä ohjata sitä määrättyyn uomaan... Siitä syystä on vältettävä organisaation viivyttelemätöntä luomista ja ohjelman määrittelemistä, sillä sellainen väistämättä halvaannuttaisi liikkeen. Liikkeen ainoa onnistumismahdollisuus on sekasorto, joka antaa ihmisille mahdollisuuden tuoda ajatuksensa julki vapaasti ja joka saattaa muovautua jonkinlaisen itsejärjestäytymisen muotoon." ("Le Nouvel Observateur", 20. V 1968).

Tässä vaistonvaraisuuden teoria johdetaan mielettömyyteen saakka ja törmätään olemassaolevaan ristiriitaan: sen julistama "puhdas vaistonvaraisuus" ei ole yhteensovitettavissa edes anarkistisen organisaation itsensäkään kanssa. Varauksista huolimatta joudutaan tekemään poikkeus. Meidän esittämämme organisaatiomuoto ei tarkoita sen paremmin avantgardea kuin jälkijoukkoakaan, vaan sen tulee olla liikkeen osa. Emme halua olla vallankumousliikkeen organisaatio, vaan haluamme luoda joukon kapinakeskuksia, olkootpa ne ideologisia ryhmiä, tiettyjen instituutioiden ryhmiä tai 'nahkatakkien' joukkoja...", kirjoittavat uusanarkismin ideologien roolia ta-

voittelevat Cohn-Bendit-veljekset. "Jokaisella ryhmällä on oltava omat ilmaisu- ja tiedotustapansa..." (Daniel ja Gabriel Cohn-Bendit: Radikaali vasemmisto. Kirjayhtymä. Hki, 1969, s. 370). Mutta ensiksikin, alkuperäisen vaistonvaraisuuden "puhtautta" häiritsevät tämänkin tyyppiset organisaatiot. Toiseksi, mikä takaa sen etteivät nuo organisaatiot yrittäisi ohjata vaistonvaraista liikettä tiettyyn uomaan? Vuoden 1968 touko-kesäkuun tapahtumissa, joista Cohn-Bendit-veljekset kirjoittavat, äärivasemmistolaisryhmät tekivät kaikkensa houkutellakseen vaistonvaraisen liikkeen antikommunismin tielle. Kolmanneksi, uusanarkistinen ohjelma vie työväenliikkeen ja demokraattisen liikkeen hajaannukseen, suuntautuu tuon liikkeen hajaannukseen, virtausten väliseen keskinäiseen taisteluun.

Kieltäytyminen poliittisesta tietoisuudesta

Vallankumouksellinen aloitteellisuus ei rajoitu spontaaniin mellakointiin, joukkojen jatkuvaan vaistonvaraiseen protestiin, jonka virikkeenä ei ole niinkään tietoisuus kuin tunne, mieliala, emootio. Vallankumouksellinen aloitteellisuus edellyttää tietoista järkevien ratkaisujen etsintää, selkeää todellisen tilanteen varteen ottamista, harkitun toimintaohjelman laatimista. Mikä voisikaan olla yksinkertaisempaa kuin että ylioppilaat vaistonvaraisesti valtaavat yliopiston ja muodostavat itsehallinnon, ja työläiset vaistonvaraisesti ottavat tehtaan haltuunsa ja järjestävät itsehallinnon. Ranskan touko-kesäkuun liikehdinnän heikkoutena Cohn-Bendit-veljekset pitävät sitä, ettei ylioppilaiden onnistunut tehdä edes tiedekunnasta "punaista tukikohtaa", jonka puolustaminen olisi innostanut työläisiä pitämään tehtaat hallussaan.

Vasemmistoanarkistiselle konseptiolle on ominaista nurkkakuntainen ahdaskatseisuus. Kunhan tiedekunnasta tehdään "punainen tukikohta", niin sillä tulee puhkaistuksi "aukko" kapitalistisen herruuden järjestelmään.

Ei vakavaa taloudellisen taistelun ohjelmaa taistelussa monopolistista pääomaa vastaan, ei valtiokysymyksen ratkaisemista, ei uuden vallan yleiskansallisten ja kansainvälisten tehtävien kaiken monimutkaisuuden tietämistä, ei vastavallankumouksen voimien ja oveluuden tajuamista, ei vihjaustakaan talouselämän demokraattista johtamisjärjestelmää tieteellis-teknisen vallankumouksen aikakaudella koskevasta realistisesta kysymyksen asettelusta — mitään sellaista ei ole vasemmisto-opportunismin teoreetikoilla. Vaistonvaraisuudella puolustellaan selkeän poliittisen ohjelman puuttumista. Vuoden 1968 touko-kesäkuun kriisin aikana Ranskassa tämä anarkistinen vallankumousleikki muodostui ajoittain objektiivisesti provokaatioksi, joka helpotti taantumuksen taistelua työväenliikettä ja demokraattista liikettä vastaan. Historia opettaa suhtautumaan vakavasti sosialistiseen vallankumoukseen. Ensisijaisesti se vaatii, että työväenluokalla on teoreettinen ja poliittinen esikuntansa — puolue, joka pystyy mukauttamaan joukkojen toiminnan konkreettiseen tilanteeseen, tosiasiallisesti vallitsevaan voimasuhteeseen ja liikkeen lopullisiin päämääriin.

Vaistonvaraisuuden roolin liioittelua on havaittavissa myös Régis Debrayn järkeilyissä sotilaallisen sissiliikkeen etusijasta (primaatti) poliittiseen liikkeeseen nähden. Viimeksimainittu tosiasiassa sulautuu ensinmainittuun. Korostetaan sissiliikkeen poliittisen itsenäisyyden välttämättömyyttä, sen rajaamista erilleen poliittisen puolueen aatteellis-poliittisesta johtoasemasta. ”. . . On tarpeen sissiliikkeen tunnustaminen koko liikkeen johtavaksi ja liikkeellepanevaksi voimaksi.” (Régis Debray. Révolucion en la révolucion, s. 61). Vaikka tällöin puhutaankin aloitekykyisen vähemmistön vallankumouksellisen tietoisuuden osuudesta, ei sillä kuitenkaan tarkoiteta luokan tieteellistä ideologiaa, vaan kapinoitsijoiden moraalista vakaumuksellisuutta asiansa oikeellisuudesta. Sitä paitsi tämäkin ominaisuus kirjoittajan tulkinnan mukaan syrjäytyy taka-alalle. ”Puhumatta moraalisista tekijöistä (vakaumus), kaikista sissisotaa varten välttä-

mättömistä ominaisuuksista fyysinen tekijä on perustekijä. Molemmilla tekijöillä on tärkeä merkitys. Hyvä marxilainen valmennus alkua varten — mutta se ei ole ratkaiseva ehto... Fyysinen ominaisuus on ehtona kaikkien muiden mahdollisten ominaisuuksien ilmenemiselle," (Debray, mainittu teos, s. 86). Tosiasiallisesti Régis Debray ei kiinnitä enää huomiota luokkien keskinäissuhteen analysointia yleisvaltakunnallisessa mitassa edellyttävään politiikkaan, vaan sissiosastojen aseellisen taistelun tekniikkaan: "Kaikki tämä on hieman arkista, triviaalista, eikä muistuta teoriaa, mutta kuitenkin aseellisella taistelulla ilmeisesti ovat omat perustelunsa, joita teoria ei tunne." (Debray, mainittu teos, s. 86).

Silloin kun tilanne asettaa päiväjärjestykseen sissitaistelun, sotilaallinen strategia ja taktiikka, tekniikka ja jopa taistelijoiden fyysinen valmennuskin tulevat tietenkin ensisijaisen tärkeiksi. Se ei suinkaan vähennä, vaan moninkertaisesti lisää vallankumouksellisen taistelun aatteellis-poliittisen johdon osuutta yleisvaltakunnallisella tasolla. Aseellisen taistelun lopputulos siihen osallistuvien kaikesta sankaruudesta huolimatta riippuu siitä, missä määrin sissiosaston paikalliset sotatekniset tarpeet sopeutetaan koko maan luokkavoimien asetelmaan ja dynamiikkaan. Puhtaasti sotilaallisen työn yhteyttäminen aatteellis-poliittisen työn kanssa on omiaan edistämään sitä, että raskaiden vihollista vastaan käytävien taistelujen arjessa sissit kaiken aikaa tuntisivat olevansa vallankumouksellisen luokan osa, joka tuntee koko kansakunnan elämän sykkeen. Aatteellis-poliittisen työn sulautuminen sotilaalliseen työhön saattaisi vain jarruttaa sen vallankumouksellisen tietoisuuden kasvua, joka ei synny omaehtoisesti.

Myös maolaisuuden teoreetikot käyttivät vaistonvaraisuuden ylistelyä "kulttuurivallankumouksen" ja siihen liittyneiden väärinkäytösten ideologiseen puolustelemiseen. Vaistonvarainen "alhaalta" nouseva mellakointi nostatettiin vastamyrkyksi niille ideologisille "harhaopeille", jotka syntyivät ideologisen toiminnan piirissä. Sen

mukaan ei vallankumouksellinen tietoisuus nostata joukkoliikettä korkeammalle asteelle, vaan vaistonvarainen liike antaa tiukat kriteerit, jotka "varjelevat" tietoisuutta menemästä kertakaikkiaan asetettujen dogmien ulkopuolelle. Sen tapainen ideologia saa irrationaalisen uskonnollis-mystisen värin ja siitä tulee sotaisen nationalismin, sen kiihkokansallisten pyrkimysten ilmentäjä. Tässä ei ole enää vallankumouksellista älyä, josta marxismi-leninismissä puhutaan, vaan kokoelma rukouksia, jotka eivät salli epäilyjä ja jotka omaksutaan uskona.

Vaistonvaraisuuden teoria puoluetta vastaan

Vaistonvaraisuuden teoria kieltää työväenluokan poliittisen etujoukon johtavan osuuden vallankumouksessa. Marxilais-leniniläiseksi puolueeksi järjestäytyneen tietoisen etujoukon käsite korvataan hämärällä käsityksellä avustavia toimia suorittavasta aktiivisesta vähemmistöstä.

D. Cohn-Bendit sanoo: "On kieltäydyttävä 'johtavan etujoukon' teoriasta ja hyväksyttävä paljon yksinkertaisempi ja paljon rehellisempi teoria aktiivisesta vähemmistöstä, joka esiintyy sinä jatkuvasti toimivana hiivana, joka sysää ihmisiä toimimaan, eikä vaadi johtoasemaa..." ("Le Nouvel Observateur" 20. V 1968). Kaikenlainen johtaminen muka tappaa vaistonvaraisen liikkeen demokratian. Me heitämme haasteen "vallankumouksellisen johdon välttämättömyydestä, puolueen välttämättömyydestä", sanovat uusanarkismin teoreetikot.

Jopa sekin rajoitettu ja tendenssimäisesti esitetty asia-aineisto vuoden 1968 touko-kesäkuun tapahtumista Ranskassa, joka sisältyy Cohn-Bendit-veljesten kirjaan, puhuu toista kuin heidän teoriansa. Pariisin eri kaupunginosissa spontaanisti syntyneet toimintakomiteat joutuivat toiminnan yhdenmukaistamistarpeen eteen. Tarve tietää "mitä tapahtuu" vaatii tilanteen poliittista arviointia paitsi paikallisesti, myös yleiskansallisessa mitassa.

Käytäntö synnytti joukoissa pyrkimyksen solidaarisuuteen ja poliittiseen järjestäytymiseen. Tämän pyrkimyksen takana on työväen- ja demokraattisen liikkeen kokema marxilais-leniniläisen puolueen taholta tulevan vallankumouksellisen poliittisen johtamisen tarve. Vain Ranskan kommunistisen puolueen periaatteellinen ja joustava asenne vuoden 1968 touko-kesäkuussa auttoi välttämään sen seikkailumaisen linjan vaaralliset seuraamukset, jolle vasemmisto-opportunistit sysäsivät työväenliikettä.

Régis Debrayn kirjassa poliittinen puolue tosiasiallisesti korvataan sissiliikkeellä. "Etujoukkopuolue voi olla olemassa sissipesäkkeen muodossa. Sissiliike on kypsymisaikakauden puolue... Kysymys on kaikenlaisen elimellisen yhteyden katkaisemisesta poliittisten puolueiden kanssa ja voimia menettäneiden poliittisten etujoukkojen korvaamisesta." (Régis Debray, Révolucion en la révolucion, s. 90).

Hegemonistis-šovinistista suuntausta edustavan pikkuporvarillisen vallankumouksellisuuden teoria ja käytäntö joutuu samoin selkkaukseen työväenluokan puoluetta koskevan marxilais-leniniläisen opin kanssa. On havaittavissa pyrkimystä muuttaa puolue työväenluokan tietoisesta etujoukosta kulttuuriorgaanisaatioksi, jonkinlaiseksi sotilaallistettua lahkoa muistuttavaksi, joka sokeasti toteuttaa johtajan "jumalallisia" määräyksiä.

Vallankumouksellisen luokan tietoinen toiminta edellyttää ehdottomasti, että sillä on poliittinen etujoukko.

Antikommunismin ideologit ja oikeistorevisionistit väittävät, että joukkojen suorittama tietoinen politiikan valinta voi muka tapahtua porvarillisen vaalijärjestelmän puitteissa tapahtuvan äänestyksen tuloksena. Tämä väite lähtee siitä valheellisesta edellytyksestä, että jokainen äänestäjä tajuaa selkeästi poliittiset etunsa. Todellisuudessa "vapaat" vaalit porvarillisessa yhteiskunnassa merkitsevät sitä, että politiikan kysymyksissä annetaan puheenvuoro kaikille väestökerroksille ja ryhmille, joiden parissa on paljon etäällä poliittisesta elämästä

olevia, paljon passiivisia, paljon poroporvarillisten pelkojen ja ennakkoluulojen vallassa olevia, paljon virallisen politiikan harhauttamia. Etumaisen luokan todellinen tietoisuus, joka on ilmaistu sen ideologiassa ja on sellaisessa tieteellisesti yleistetyssä muodossa vain sen poliittisesti aktiivisimpien edustajien tajuttavissa, hukkuu useasti muodollisen enemmistön keskitasoa edustavien mielipiteiden joukkoon. Tämä ei kuitenkaan merkitse, että demokraattiset vaalit eivät voisi olla joukkojen poliittisen tietoisuuden ilmentämisen ja sen kasvun mittaamisen keinona. Mutta tässäkin suhteessa myönteiset tulokset vaativat luokkaedut ja päämäärät selkeimmin tiedostavan vallankumouksellisen luokan poliittisen etujoukon uutteraa ja sinnikästä työtä.

Tietoisen vähemmistön propagandistista valistustyötä ehkäisee kapitalististen suhteiden koko järjestelmä, noiden suhteiden yläpuolella olevien ideologisten siteiden ja laitosten järjestelmä ja niiden muotoilema elämäntapa. Porvarillisten edustajien, porvarillisen maailman tunteen luominen kahleiden katkaisemiseksi ei tarvita yksinkertaisesti vain poliittista puoluetta, vaan vallankumouksellisen toiminnan puolue. Se ei voi täyttää sosialistisen tietoisuuden työväenliikkeeseen juurruttamisen tehtävää, jos se on parlamenttiryhmän lisäke, joka on mukautunut ei-vallankumoukselliseen tilanteeseen ja joka joutuu halvaannustilaan vallankumouksellisen kriisin hetkinä.

Työväenluokan puolue ei ole keskustelukerho, ei kansanvalistusseura eikä tiedotuskeskus. Se on sosialistisen vallankumouksen puolue, taisteleva poliittinen järjestö, joka kykenee saamaan koko luokan ja sen liittolaiset vallankumoukselliseeen taisteluun käyttäen näiden valistamistyössä työtätekevien omaa käytännön kokemusta. Vain käytännön toiminnan ahjossa syntyy se vallankumouksellisen tietoisuuden seosteräs, jota poliittinen etujoukko, joukkojen itsensä vallankumouksellinen liike edustaa.

Tietoisuuden vieminen joukkoihin on mutkikas tapahtumasarja

Tietoisuuden vieminen työväenliikkeeseen ei ole kertatoimenpide. Eikä se ole edes yksinkertainen toimenpiteiden summa, toimenpiteiden, jotka toistuvat joka kerta kun uudet työläispolvet ovat astumassa poliittiseen elämään. Tiedon vieminen työväenliikkeeseen on mutkikas tapahtumasarja, joka saa uusia piirteitä sitä mukaa kuin työväenluokan elinolojen muuttuminen kapitalistisesssa yhteiskunnassa muuttaa sen oman aseman arvioinnin kriteerejä. Uusien tarpeiden ja uusien, kekseliäimpien ja naamioitujen työväenluokan riiston muotojen tajuaminen vaatii entistä paljon suuremmassa määrin järkiperäistä ymmärtämistä, työn ja pääoman, talouden ja politiikan, perustan ja päällysrakenteen jne. välillisten yhteyksien selvittämistä.

Eräät pikkuporvarillisen radikalismin teoreetikot tulkitsevat muutokset työläisjoukkojen suhtautumisessa sosialistiseen ideologiaan sosialismia kohtaan tunnettavan kiinnostuksen vähenemiseksi. Herbert Marcusen mielestä nykykapitalismi on muuttanut "ihmisen infrastruktuurin", luonut tämän "toisen luonnon", joka ikuistaa "vapaaehtoisen" orjuuden. Omistamisen, kuluttamisen, esineiden ja mukavuuksien jatkuvan uusimisen tarve, jota "kulutusyhteiskunta" tyrkyttää, muka "tulee biologiseksi tarpeeksi", joka kapinoi muutoksia vastaan. "Vastavallankumous on heittänyt ankkurin itse vaistojen struktuuriin". (Herbert Marcuse, Ihmisen vapautuksesta, Helsinki 1971, s. 13—14). Tämän "tietoisuuden vankeuden juuret" piilevät, Marcusen väittämän mukaan, "biologisessa ulottuvuudessa", joka ei ota laskuihin marxilaista teoriaa. (Marcuse, edellä main. teos, s. 19). Kahlitun tietoisuuden vapautumisen tienä hän näkee sen, että todellisuuden uudenlainen tajuaminen yleistyy "esteettisessä ulottuvuudessa", joka on vapaa aineellisten tarpeiden plebeijisestä luonnosta. Uudenlaisen maailmannäkymän vakiinnuttaminen on sen radikaalin nuorison kut-

sumuksena, joka turvautuu epäpoliittisiin "surrealistisiin protestimuotoihin", ja jotka muka pystyy lyömään pirstoiksi "repressiivisen järjen diktaatin", luomaan "uuden aistillisuuden" ja "uuden esteettisen ympäristön". (Marcuse, edellä main teos, ss. 34—48).

Järjestä kieltäytyessään Marcuse vetoaa vaistojen ja tunteiden piiriin, irrationaalisiin metodeihin, koska rationaalisuudesta muka on tullut "kulutuskapitalismin välikappale. Tosiasiallisesti se on antautumista porvarillisen ideologian edessä, monopolistisen pääoman ideologisen koneen edessä. Marcusen katsomusten aristokraattinen keikailu ilmenee yliolkaisena suhtautumisena työtätekevien aineellisiin tarpeisiin. Hän lähtee siitä olettamuksesta, että "kulutuskapitalismi" on muka tyydyttänyt työväenluokan päivänkohtaiset aineelliset tarpeet. Niin kuin edellä todettiin, asia ei ole läheskään niin. Vielä tänäänkin toimeentuloturvan puuttuminen, joka saa erilaisia ja kaiken lisäksi uusia muotoja, on voimakkaana työläisten vallankumouksellisten mielialojen syntymisen lähteenä ja kannustaa kiinnostusta tieteellistä kommunismia kohtaan. Ainakin yhtä voimakkaita vallankumouksellisen mielialan lähteitä ovat eri muodoissa ilmenevä työtätekevien yhteiskunnallinen sorto ja oikeudettomuus, joiden raskaus ei vähääkään vähene työläisten aineellisen hyvinvoinnin suhteellisesta kasvamisesta kapitalismin aikana. Tältä pohjalta syntyvä ja entistä selkeämpänä ilmenevä yhteiskunnallisen aktiivisuuden ja tasa-arvoisuuden tarve samoin sysää proletariaattia marxilaisuutta kohti.

Työväenluokan pyrkimys sosialistiseen ideologiaan voimistuu. Mutta sen rinnalla voimistuu tendenssi sen tajuamiseen tieteellisten aatteiden järjestelmänä rationaalis-teoreettisessa muodossa. Tähän suuntaan vaikuttaa myös työväenliikkeen oma poliittinen kasvu, työtätekevien valistuneisuuden ja poliittisen kulttuurin kohoaminen. Heidän maailmankatsomuksensa ja ajattelukykynsä tulee yhä järkiperäisemmäksi. Samalla porvarillisen propagandan metodit paranevat ja tulevat yhä hienostuneem-

miksi. Sen ideologinen vaikutus työtätekevien tietoisuuteen nojaa sosiaalipsykologian, yksilöpsykologian ja yleisen mielipiteen muodostamislakien tutkimiseen. Marxilais-leniniläisen puolueen työ sosialistisen tietoisuuden juuruttamisessa työväenliikkeeseen kohtaa vaikeuksia ja esteitä. Sen pitää olla dynaamista, sen pitää ottaa huomioon työväenliikkeen historia ja sen kehittymisen olosuhteet. Se ei siedä kaavamaisuutta, vaan vaatii uusien teiden etsimistä työtätekevien järkeen ja sydämeen vaikuttamiseksi.

Vallankumouksen subjektiivisen tekijän kypsyneisyyden rakenne ja aste eivät ole pysyviä. Ne kokevat muutoksia työväenluokan asemassa ja tietoisuudessa, sen keskinäissuhteissa toisiin luokkiin ja sosiaalisiin kerroksiin tapahtuvien muutosten tuloksena, väestön poliittisen valistuneisuuden ja kulttuurin kasvun tuloksena. Aikaisemmin merkittävä osa työläisistä äärimmäisen vaikean, usein toivottoman vaikean, taloudellisen aseman painostamana yhtyi vallankumouksen etujoukon kutsusta, vailla korkeaa poliittisen tietoisuuden tasoa. "Kulutuskapitalismin" oloissa subjektiivisen tekijän kypsyys vaatii sosialistisen tietoisuuden laajempaa levittämistä joukkoihin. Suomen kommunistisen puolueen puheenjohtaja Aarne Saarinen toteaa: "Nykyisten olosuhteiden vallitessa sosialismin toteuttaminen on entistä enemmän riippuvainen ideologisesta taistelusta, sen voimasta, tasosta ja vakuuttavuudesta. Siihen vaikuttavat nyt enemmän kuin aikaisemmin älylliset tekijät, yhteiskunnallisen ajattelun järkeistyminen ja eettiset näkökohdat. Yhteiskunnallisten epäkohtien aiheuttama vaistonvarainen ja spontaani liike ei näyttele enää sellaista osaa kuin aikaisemmin, ellei olosuhteissa tapahdu jyrkkiä muutoksia." (Kansan Uutiset, 20. 1. 1970).

Vallankumouksellisen puolueen osuus

Kun työväenluokalla on vallankumouksellinen puolue, jolla on läheiset siteet joukkoihin, joka on taistelukykyi-

nen ja yhdistää riveihinsä luokan tietoisimman osan, on se sosialistisen vallankumouksen subjektiivisen tekijän muotoutumisen ja kypsyyden osoituksen tärkeä vipusin.

— Puolue edustaa vallankumouksellista tietoisuutta, antaa mahdollisuuden selvittää yhteiskunnallisen vallankumouksen sisällön ja nostattaa työväenliike internationalistisen luokkatehtävien ymmärtämisen tasolle.

— Puolue on aatteellis-poliittinen keskus, joka yhdistää luokkataistelun kokemuksen, tekee sen koko vallankumousliikkeen omaisuudeksi ja turvaa vallankumouksellisen työn pysyvyyden ja jatkuvuuden.

— Puolue toimii sosialistisen vallankumouksen kollektiivisena strategina, joka määrää yleisen toimintasuunnitelman, voimien sijoittelun poliittisella kentällä ja pääiskusuunnat,

— Puolue toimii vallankumouksen esikuntana, joka ohjaa ja koordinoi vallankumouksen poliittisten voimien taistelutoimia liikkeen yleisten tehtävien mukaisesti ja turvaa vallankumouksellisten osastojen toimintayhtenäisyyden.

— Puolue on joukkojen vallankumouksellisen toiminnan välitön järjestäjä; hyökkäyskausina sen parhaat voimat ovat joukkoliikkeen kärjessä, väliaikaisten perääntymisten kausina ne uhrautuvalla taistelullaan suojaavat vallankumouksen joukkovoimien järjestynyttä perääntymistä.

Puolueen toiminnassa sulautuu elimellisesti yhteen tieteellinen ajattelu vallankumouksellisen toiminnan kanssa, objektiivisen tilanteen selkeä erittely kykyyn tehdä tarvittavana hetkenä vastuullinen ratkaisu ja antautua kaikella tarmolla vallankumoukselliseen kamppailuun, sekä vetää siihen mukaan mahdollisimman paljon käytettävissä olevia voimia ja apukeinoja.

”Proletariaatilla ei ole valtataistelussa muuta asetta kuin organisaatio... Proletariaatti voi tulla ja se tulee ehdottomasti voimattomaksi mahdiksi vain siten, että marxilaisuuden periaatteiden mukaisesti tapahtuvaa sen aatteellista yhdistämistä lujitetaan aineellisella järjestö-

yhtenäisyydellä, joka liittää miljoonat työtätekevät työväenluokan armeijaksi." (Lenin, Teokset, 7. osa, s. 400). Vallankumouksellisen työväenliikkeen tieteellis-teoreettisen ajattelun ja toiminnan poliittisen johtamisen keskuksena marxilais-leniniläinen puolue on tärkeänä tekijänä työväenluokan eteen avautuvien sosialismin puolesta taistelemisen mahdollisuuksien etsimisessä, ymmärtämisessä ja toteuttamisessa. Leniniläistyyppisen puolueen muotoutumisen ja sen tehtäviensä täyttämisen tiellä saattaa syntyä vaikeita ongelmia. Pelkkä puolueen olemassaolon tosiasia ei vielä takaa joukkojen vallankumouksellisen aloitteellisuuden kehittymistä. Siihen tarvitaan sitä, että vallankumouksellisista luokka-asemista käsin uutta luovasti toimien puolue pystyisi kirvoittamaan joukkojen aloitteellisuuden. Se riippuu poliittisen etujoukon kyvystä ja taidosta astua samaa jalkaa ajan mukana ja jatkuvasti koota ja yleistää joukkojen vallankumouksellinen kokemus. Lenin torjui ehdottomasti sellaisen harhakuvitelman, että ryhmä saattaisi tulla voimaksi vain julistautumalla kommunistiseksi ilman syvällistä taistelua vaikutuksen voittamiseksi joukkojen keskuudessa. Kuitenkaan vaikeudet puolueen johtavan osuuden valloittamisessa työväenliikkeessä eivät saata epäilyksen alaiseksi sen yleistä kehityslakia: työväenluokan historiallinen aloitteellisuus ei voi nousta todella vallankumoukselliselle tasolle niin kauan kuin luokan etumainen, aktiivisin ja tietoisin osa ei ole yhtynyt poliittiseksi organisaatioksi, joka kykenee asettumaan liikkeen johtoon.

Marxilais-leniniläisen puolueen johtavan osuuden välttämättömyys vallankumouksellisessa työväenliikkeessä nostattaa esiin kysymyksen kommunistien suhteista toisiin sosialistista tai vallankumouksellis-demokraattista suuntausta edustaviin puolueisiin. On tärkeää tähdentää sitä, että Lenin ei koskaan tulkinnut marxilaisen puolueen johtavaa osaa sosialistisessa vallankumouksessa esteeksi toisten sosialististen voimien ja puolueiden osallistumiselle taisteluun sosialismin puolesta. Päinvastoin,

edustaessaan työväenluokan etuja, ajaessaan johdonmukaisesti vallankumouksellista linjaa marxilainen puolue taistelee kaikkien niiden voimien yhdistämiseksi, jotka ovat kykeneviä osallistumaan taisteluun sosialismin puolesta. Valmistauduttaessa lokakuun vallankumoukseen Lenin, bolševikit tekivät kaikkensa laajentaakseen sosialismin puolesta taistelevien vallankumouksellisten voimien piiriä. He eivät syrjäyttäneet muita puolueita ja vallankumouksellisia ryhmiä osallistumasta vallankumoukseen.

Bolševikkien ponnisteluista oli tietty positiivinen tulos. Lokakuun aseellisen kapinan valmisteluun osallistuivat vasemmistoeserrät — pikkuporvarillisen demokratian radikaalia siipeä edustava puolue. Sittemmin he tulivat mukaan neuvostohallitukseen. Ei ole kommunistien syytä, että useimmat menševikit ja eserrät omaksuivat sovitteluasenteen, eivät kyenneet katkaisemaan välejään porvaristoon, ja vallankumouksen kehityksen logiikan voimasta päätyivät barrikadin toiselle puolelle. Ensimmäisessä sosialistisessa vallankumouksessa, jolloin voimien rajaus oli erityisen selvä, yksi puolue oli historiallisen tehtävän tasalla. Se oli työväenliikkeen vallankumouksellisen siiven puolue — leniniläinen bolševikkien puolue. '...Vallan valtaamisen ja neuvostotasavallan muodostamisen hetkellä bolševismi osoittautui yhtenäiseksi, se johdatti mukanaan sille läheisten sosialistisen ajattelun virtausten kaiken parhaan, se liitti ympärilleen proletariaatin koko etujoukon ja *työtätekevien jättiläismäisen enemmistön.*" (Lenin, Teokset, venäjänkielisen laitoksen viides painos, 39. osa, s. 216).

Puolivuosisatainen reaalisen sosialismin historia on osoittanut työväenliikkeen leniniläisen vallankumouksellisen siiven olleen oikeassa, se on rikastuttanut kaikkien luokkien poliittista kokemusta, laajentanut niiden joukkovoimien kokoonpanoa, jotka ovat kykeneviä osallistumaan sosialistiseen vallankumoukseen. Myös niiden poliittisten puolueiden, jotka esiintyvät joukkojen nimessä, on pakko ottaa huomioon historian kokemukset. Se avar-

taa kommunistien mahdollisuuksia olla yhteistyössä toisten vasemmistopuolueiden kanssa, edellytyksellä, että viimemainitut luopuvat sovittelupolitiikasta.

Puolue ja luokka

Porvarillisen yhteiskunnan liberaalis-demokraattisten piirien teoreetikot kysyvät: minkä takia työväenluokan puolueen pitää edustaa sosialistisen vallankumouksen tieteellis-teoreettista ohjelmaa? Teoria on lukeneiston toimintakenttä. Eikö sitten sille kuulu sosialistisen ohjelman muotoilu? On totta, että työväenluokan ideologiaa luovat ja kehittelevät yhteiskuntatieteestä perillä olevat henkisen työn tekijät. Mutta heidän toimintansa tulokset ilmaisevat tieteellisesti työväenluokan perusetuja vasta silloin, kun tuo toiminta tapahtuu sen proletariaatin luokka-asemista käsin, jonka yhteiskunnallinen asema nostattaa johdonmukaisimman vallankumouksellisen voiman roolin.

Vallankumouksellinen tietoisuus tuodaan työväenliikkeeseen ulkoapäin, mutta se on luokkaolemukseltaan tästä liikkeestä erottamaton. Se on työväenluokan elinehtojen ja taistelukokemusten teoreettista tajuamista. Marcuse katkaisee tämän sisäisen yhteyden. Hän pitää kapitalismin nykyistä astetta "stabilisaatiokautena", hän väittää, että näissä oloissa työväenluokka "omaksuu itselleen stabilisoivan, konservatiivisen funktion, mutta muodonmuutoksen katalysaattorit toimivat 'ulkoa käsin' ". (Herbert Marcuse, Ihmisen vapautuksesta, Helsinki, 1971, s. 65). Tietoisuuden tuojaksi tulee muka voima, joka on työväenluokalle vierassyntyinen. "Subjektiivinen tekijä, ts. poliittinen tietoisuus on nonkonformistisen nuoren sivistyneistön keskuudessa". (Marcuse, edellämainittu teos, s. 66). Se aineellinen voima, jonka pitää kukistaa kapitalismi, jätetään potentiaalisesti työväenluokalle. Ei kuitenkaan voida tajuta, kuinka työväenliikkeelle vieras poliittinen tajunta voidaan keinotekoisesti juurruttaa siihen. Marcuse panee toivonsa milloin valistustyöhön, mil-

loin onnelliseen sattumaan, joka auttaa ongelman ratkaisemisessa. "Mutta on mahdollista, että... historialliset äärimmäisyydet kohtaavat jälleen: ihmiskunnan kehittynein tietoisuus ja sen riistetyin voima." (Herbert Marcuse, Yksiulotteinen ihminen. Weilin & Göös, Hki. 1969, s. 262).

Monien liberaalis-demokraattisten sivistyneistöpiirien esimerkki osoittaa, että kapitalismin teoreettinen kritiikki, jota ei käydä työväenluokan asemista käsin, saattaa melko syvällisesti osoittaa kapitalistisen järjestelmän kriisin, mutta se ei pysty osoittamaan tietä yhteiskunnan vallankumoukselliselle vapautumiselle kapitalismista ja uuden, kommunistisen sivilisaation vakiintumiselle. Tämä tietoisuuden rajoittuneisuus on tulos siitä että ollaan irti työväenluokan sosialismin puolesta käymän taistelun reaalisesta kokemuksesta.

Leniniläisessä teoriassa puolue ei ole yksinkertaisesti aktiivinen vähemmistö. Se on joukkojen itsensä poliittinen etujoukko, joka puolustaa niiden elinetuja ja siitä syystä on elimellisesti niihin sidoksissa.

Leninismin arvostelijat asettavat useasti puolueen työväenluokan vastakohdaksi. Amerikkalainen sosiologi Robert Waelder kirjoittaa, että Lenin tajusi, etteivät "työläiset itsestään nouse vallankumoukseen, eikä sitä siis voinut jättää työväenluokan käsiin, se täytyi tulla puolueen — eliitin — asiaksi." (Robert Waelder, Progress and Revolution. N:o 4. 1967, s. 231).

Etujoukkotehtäväänsä toteuttaessaan puolue ei sulaudu joukkoihin. Voi käydä niinkin, että puolue asettuu myös virtausta vastaan. Ensimmäisen maailmansodan vuosina Venäjän bolševikit asettuivat rohkeasti vastustamaan kiihkokansallista "isänmaan puolustamisen" tunnusta. Puolue ei mukaudu kaikkiin joukkojen mielialojen käänteisiin, vaan pyrkii luomaan joukoissa vallankumouksellista mielialaa. Kuten Lenin korosti, "puolueen luja linja, puolueen järkkymätön päättäväisyys on *myös* mielialan *tekijä* varsinkin kärkevimpinä vallankumouksellisina hetkinä." (Lenin, Teokset, 26. osa, s. 191).

Arvostelijat eivät pysty tajuamaan poliittisen etujoukon ja joukkojen, puolueen ja luokan keskinäissuhteiden dialektiikkaa. Luokka ja puolue esitetään vastakkaisina napoina, joista toiseen on keskittynyt passiivisuus, ekonomismi ja vaistonvaraisuus ja toiseen luja aktiivisuus, poliittisuus ja tietoisuus. Lenin oletti, kuten porvarillinen sovjetologi Adam Vlam väittää, että "työläinen haluaa hänelle maksettavan enemmän, ja sosialismi pitää iskeä hänen päähänsä ulkoa käsin, sivistyneistön toimesta." (Adam B. Vlam. Lenin and the Bolsheviks. London, 1966, s. 178). Siitä syystä leniniläisessä puolueteoriassa on muka uskonnollisen messiaanisuuden leima. Se on "lähempänä Nietzschen kollektiivisen sankarin – yli-ihmisen tai jonkun keskiaikaisen ritariston konseptiota kuin yksitoikkoisen poliittisen yhtymän, jollaisen sosialidemokraattisen puolueen pitäisi olla, konseptiota." (Adam B. Vlam. edellä main. teos, s. 179).

Sofismia noissa päätelmissä on se, että puolue erotetaan työväenluokasta ja esitetään sille vierasperäisenä organisaationa. Leniniläinen teoria lähtee kuitenkin puolueen ja luokan elimellisestä sukulaisuudesta. Marxilainen puolue ei synny työväenliikkeen ulkopuolella, vaan sen tuotteena, sen väistämättömänä kehitysvaiheena, tuloksena proletariaatin muuttumisesta "luokasta sinänsä", "luokaksi itseään varten". Asia ei ole lainkaan siten kuin antikommunismin ideologit pyrkivät kuvaamaan, että työläiset muka haluavat taloudellisia parannuksia, mutta puolue tyrkyttää heille politiikkaa. Kehityksensä koko logiikan voimasta työväenliike päätyy perusluokkaetujensa puolesta käytävän poliittisen taistelun välttämättömyyteen. Tämän seikan ilmauksena onkin sitä politiikan piirissä edustavan puolueen syntyminen. Sen toiminnassa ei ole mitään yli-inhimillistä, messiaanisuutta. Puolueen poliittisen toiminnallisuuden sysäykset lähtevät työväenliikkeen reaalisista tarpeista, työväenliikkeen, joka törmää välttämättömyyteen tiedostaa paikkansa historian prosessissa ja tehtävänsä taistelussa kapitalistisesta riistosta vapautumiseksi.

Työväenluokka ei voi täyttää tehtäväänsä tärkeimpänä liikkeellepanevana voimana, sosialistisen vallankumouksen subjektina, nostamatta keskuudestaan esiin poliittista etujoukkoa, vallankumouksellista puoluetta.

KOLMAS LUKU

Vallankumouksellinen hyppäys

Yhteiskunnallisen vallankumouksen sisältönä on toisen yhteiskunnallis-taloudellisten suhteiden järjestelmän vaihtaminen toiseen. Siitä syystä yhteiskunnallinen vallankumous on aina hyppäys, kyseisen sosiaalis-taloudellisen järjestelmän piirissä tapahtuvien muutosten kehitysprosessin katkeaminen, siirtyminen uuteen laatuun. Niin kuin Lenin huomautti, marxilainen teoria tarkastelee vallankumousliikettä "ei vain hitaita muutoksia näkevien 'evolutionistien' typerän käsityksen mukaisesti, vaan dialektisesti." (Lenin, Teokset, 21. osa, s. 60).

Hyppäyksen muotojen historiallisuus

Vallankumouksellisen hyppäyksen muodot riippuvat sen konkreettisen tilanteen erikoisuuksista, jossa se tapahtuu. Noiden tilanteiden kirjaimellista sellaisenaan uusiintumista ei voi olla yhteiskuntaelämän monipuolisuuden ja dynaamisuuden johdosta. Huomiota herättää niin pikkuporvarillisten ultraradikaalisten käsitysten kaavaoppinen suppea ahtaus, että vain kivääri synnyttää vallan, kuin myös reformististen oppien ahdaskatseisuus, niiden absolutisoidessa rauhanomaiset, asteittaiset, evolutioniset kehityksen muodot. Molemmat teoriat johtavat yhteiseen periaatteeseen ne kehityksen piirteet, joilla maailmanhistorian näköpiiristä katsoen on yksityinen, tietylle maiden ryhmälle tai tietylle alueelle ominainen merkitys.

Vallankumousprosessien muoto erillisissä maissa joutuu epäilemättä kokemaan niiden maailman voimasuhteiden muutosten voimakkaan vaikutuksen, joita tapahtuu proletariaatin yhteiskunnallisen vallankumouksen kulussa, joka jo itsessään on maailmanhistoriallinen hyppäys. Tällä hyppäyksellä on omat vaiheensa. Sen alkuvaiheeseen sisältyy erityisiä vaikeuksia, jotka aiheutuvat siitä, että on tarpeen murtaa vanhan laadun puitteet ja puhkaista kapitalistiseen järjestelmään se aukko, josta kypsynyt vallankumouksellisten uudistusten tarve voi murtautua ulos ja panna alulle sosialismin muotoutumisen. Lähtövaihe johtaa siirtymiin, jotka olennaisesti muuttavat vallankumousprosessien edelleen sujumisen olosuhteet. Seuraavat vaiheet eivät ilmeisestikään voi olla alkuvaiheen toisinto. Kukin niistä tuo vuorostaan lisäaineksia maailman vallankumousprosessiin muuttaen sen kehittymisen ehtoja. Sillä on syvällinen vaikutus maailman käsittävän hyppäyksen perusosiin, niihin pieniin hyppäyksiin, jotka suhteessa koko prosessiin ovat sosialistisia vallankumouksia erillisissä maissa. Maailman vallankumousprosessin kypsimmät vaiheet luovat luonnollisesti myös suotuisamman tilanteen niille vallankumouksille, jotka puhkeavat kapitalistisen järjestelmän muissa renkaissa.

Imperialistisen ketjun murtamisen tapahtuessa ensimmäistä kertaa sosialistisen vallankumouksen rauhanomainen ja suhteellisen asteittainen kehitys voi olla vain tapahtumien harvinaisen yhteenpunoutumisen seurauksena. Sellainen siihen aikaan harvinainen mahdollisuus avautui Venäjällä helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen voiton jälkeen ja vallitsi aina heinäkuun kriisiin saakka, sekä sitten muutamien päivien aikana Kornilovin kapinan kukistamisen jälkeen.* ”Yksi-

* Vuoden 1917 elokuussa taantumusvoimat järjestivät salaliiton vallankumouksen nousun pysäyttämiseksi. Vallankumousliikkeen sotilaallisen kukistamisen toimeenpanijaksi valittiin kenraali Kornilov.

kään luokka ei uskalla nousta kapinaan neuvostoja vastaan ja Kornilovin kapinaliikkeen antaman kokemuksen opettamina tilanherrat ja kapitalistit luovuttavat sovinnolla vallan neuvostojen uhkavaatimuksesta." (Lenin, Teokset, 26. osa, s. 177). Näin ollen sosialistisen vallankumouksen rauhanomaista kehitystä varten tarvitaan sellainen tilanne, jossa hallitsevat luokat eivät voi tai eivät rohkene käyttää avointa väkivaltaa joukkoja vastaan. Työväenluokan vallankumouksellisen etujoukon — bolševikkien puolueen — kaikista ponnisteluista huolimatta rauhanomaisen vallankumouksen mahdollisuus Venäjällä ei ollut toteutettavissa. Luokkavoimien jyrkkä muutos, luokkataistelun kärkevyys ja ankaruus, historiallisen kokemuksen puuttuminen, mikä oli antanut joukoille mahdollisuuden nähdä käytännössä mitä sosialismi on, pikkuporvarillisten sosialististen puolueiden sovittelulinja — kaikki se sysäsi vallankumousta ei-rauhanomaiselle tielle.

Sosialismin maailmanhistorialliset voitot, muutokset voimasuhteissa maailmassa kansainvälisen työväenluokan hyväksi ovat avartaneet mahdollisuuksia sosialistisen vallankumouksen rauhanomaiselle kehitykselle. Nykyoloissa rauhanomaisen sosialismiin siirtymisen mahdollisuutta useissa kapitalistisissa maissa ei enää määrää harvinainen tapahtumien yhteenpunoutuminen, vaan työväenluokan ja sosialismin hyväksi vallitsevan voimasuhteen logiikka, demokratian puolesta käytävän joukkoliikkeen laajuus ja monopolienvastaisen luonteen omaavien syvällisten demokraattisten uudistusten kipeä tarve. Noiden maiden marxilais-leniniläiset puolueet esittävät asteittaisen sosialismiin siirtymisen strategisen teorian. Palmiro Togliatti mainitsi puheessaan Italian kommunistisen puolueen 10. edustajakokouksessa, että ottaessamme huomioon tämän perspektiivin "me esitämme asteittaisen kehityksen teorian, jossa on varsin vaikea tarkkaan määritellä milloin tapahtuu laadullinen muutos." Ranskan kommunistinen puolue totesi 19. puoluekokouksen teeseissä, että se "pitää mahdollisena sitä, että sosialismiin siirtyminen Ranskassa tapahtuu rauhanomaista tietä."

Avautuneet mahdollisuudet marxilaiset liittävät siihen maailman vallankumousprosessin kypsempään vaiheeseen, joka alkoi lokakuun vallankumouksen voiton ja sen synnyttämien historiallisten tendenssien tuloksena. Italian kommunistisen puolueen 9. edustajakokouksen aineistossa huomautetaan, että lokakuun sosialistisesta vallankumouksesta alkoi historian suuri tendenssi, joka on perin pohjin muuttanut maailman todellisuutta ja aiemmin vallinnutta voimasuhdetta, luonut uusia edellytyksiä ja mahdollisuuksia kansoille niiden edetessä sosialismin tietä.

Rauhanomaisen ja ei-rauhanomaisen tien yhteys

Sosialistisen vallankumouksen verraten asteittaisen ja suhteellisen rauhanomaisen kehityksen mahdollisuuksien laajeneminen ei merkitse sellaisen kehitystien ehdottomuutta. Hyppäyksen muoto kussakin maassa ja tänään riippuu sisäpoliittisista olosuhteista. Ilmeisesti osalle kapitalistisen maailman maista, joissa on vallalla diktatorinen järjestelmä ja demokraattiset vapaudet puuttuvat, tämä kehitystie nykyvaiheessa on tukossa. Sielläkin, missä rauhanomainen siirtyminen sosialismiin on mahdollinen, sen lopputulos riippuu voimien taistelusta, työväenluokan kyvystä luoda ratkaiseva ylivoima puolelleen ja estää porvariston aseellinen vastarinta.

Rauhanomainen ja ei-rauhanomainen tie eivät ole vastakkaisnapoja. Työväenluokan vallanvaltaamismuotojen kaikesta erilaisuudesta huolimatta tämän vallankumouksellisen teon peruslainalaisuudet ovat samat:

— olkoon tie vallan valtaamiseen mikä tahansa, "taistelemaan halukkaiden ja siihen kykenevien vallankumouksellisten luokkien voima on välttämätön", korosti Lenin. Yhtä välttämätöntä on muodossa tai toisessa tapahtuva vallankumouksellinen väkivalta kukistettuihin luokkiin nähden (aseellinen tukahduttaminen siinä tapauksessa, että noustaan aseelliseen toimintaan vallan-

kumousta vastaan, pidätykset sabotaašitapauksissa, valvonta ja muut pakotustoimenpiteet);

— kaikissa tapauksissa taistelu vallasta sosialistisessa vallankumouksessa on työväenluokan enemmistön ja sen liittolaisten laajaa poliittista joukkoliikettä;

— niin rauhanomaisen kuin ei-rauhanomaisenkin tien ollessa kyseessä kaiken vallan siirtäminen työväenluokalle nojaa vallankumousliikkeen yleiskansalliseen nousuun, joka syntyy vallankumouksellisen tilanteen ja yleiskansallisen kriisin olosuhteissa;

— molempien teiden ollessa kyseessä ankara luokkataistelu on väistämätön eikä sen tulos ole ennakolta ratkaistavissa, vaan se riippuu subjektiivisen tekijän vallankumouksellisesta aloitteellisuudesta ja joukkojen kypsyystasosta;

— kaikissa olosuhteissa työväenluokan suorittama vallan valtaaminen merkitsee valtion luokkasisällön perinpohjaista muutosta, siirtymistä proletariaatin diktatuuriin muodossa tai toisessa ja vanhan vallan taantumuksellisen valtiokoneiston murskaamista;

— taistelussa vallasta, tapahtukoon se missä muodoissa tahansa, porvariston kanssa sovittelupolitiikan, oikeisto-opportunististen ja vasemmistolahkolaisten toimintojen paljastaminen on välttämätöntä;

— uuden vallan menestyminen vaatii aina vallankumouksellisen marxilais-leniniläisen puolueen lujaa, johdonmukaista ja taitavaa johtoa.

Vallankumouksellisen hyppäyksen molempien muotojen sisällön ykseys on myös siinä, että niiden rakenteeseen kuuluvat samat ainekset. Historian kokemus ei tunne hyppäyksen "puhtaita" muotoja. Rauhanomaiset ja ei-rauhanomaiset muodot, asteittaisuus ja asteittaisuuden katkot, evoluutiot ja yhteiskunnallisten suhteiden perinpohjainen laadullinen uudelleenjärjestäminen, reformit ja vallankumouksellinen murros ovat seikkoja, piirteitä ja puolia, jotka ovat ominaisia mille tahansa vallankumoukselle erilaisina määrinä ja yhdistelminä. Näiden ainesten sidonnaisuuden suhteesta ja luonteesta riippuukin

vallankumousprosessin konkreettinen muoto. Emme puhu rauhanomaisesta ja ei-rauhanomaisesta muodosta, asteittaisesta siirtymisestä tai kerralla tapahtuvasta jyrkästä murroksesta siksi, että vallankumouksessa olisivat mukana vain toiset ainekset ja toiset puuttuisivat tyystin, vaan siksi, että kyseessä olevissa konkreettisissa olosuhteissa toiset vallankumouksellisen hyppäyksen ainekset, piirteet ja puolet ovat toisia määräävämpiä, ovat etusijalla ja määräävät sen omalaatuisen muodon.

Ellei hyppäys ole kypsynyt, ellei sitä varten ole kasaantunut voimia, niin ei mikään aseellinen taistelu voi ratkaista yhteiskunnallisen vallankumouksen tehtäviä. Vallankumouksen edellytykset kypsyvät enemmän tai vähemmän asteittaisesti, pintapuolisesti katsoen usein huomaamattoman joukkojen poliittisen kokemuksen kasaantumisen tuloksena, pääasiallisesti rauhanomaisin keinoin tapahtuvan vallankumouksellisten etujoukkovoimien uutteran toiminnan tuloksena. Kun vallankumous sitten alkaa kehittyä aseellisen taistelun muodossa, ei se merkitse rauhanomaisten poliittisten menettelytapojen kokonaan pois sulkeutumista. Ne ovat välttämättömiä tässäkin tapauksessa vallankumouksellisen luokan uusien ryhmien saamisessa mukaan taisteluun, horjuvien neutralisoimiseksi. Tälläkin kehitystiellä suoran aseellisen taistelun voimakkaan kärjistymisen jaksot vuorottelevat sen suhteellisen asteittaisen kehityksen jaksojen kanssa, joka on välttämätöntä saavutettujen tulosten lujittamiseksi, voimien keräämiseksi uusia koitoksia varten. Vallankumouksen rauhanomainen muoto vuorostaan edellyttää aina jonkinlaisten pakotuskeinojen käyttöä, jättämättä laskuista pois myöskään aseellisia yhteenottoja taantumuksen kanssa joillakin lohkoilla joinakin hetkinä.

Vallankumouksellisen taistelun rauhanomaisten ja ei-rauhanomaisten muotojen ja menetelmien erilaiset yhteenpunoutumat ovat mahdollisia. On syytä ottaa huomioon niiden rajauksen tietty suhteellisuus. Vallankumous saattaa tapahtua rauhanomaisena, mutta käsittää paikallisia aseellisia yhteenottoja. Se saattaa alkaa aseel-

lisella toiminnalla, mutta punoutua sitten yhteen suhteellisen rauhallisten vaiheiden kanssa.

On osattava käyttää kaikkia taistelukeinoja

Erilaisten ja sitä paitsi ennakolta arvaamattomien vallankumouksellisen taistelun muotojen mahdollisuus vie siihen johtopäätelmään, että on tarpeen osata käyttää kaikkia vallankumouksellisen toiminnan menetelmiä, ettei saa kaavamaistaa työväenluokan vallan valtaamisen strategiaa ja taktiikkaa. Politiikassa ei voi tietää tarkalleen ennalta "mikä taistelukeino saattaa niissä tai näissä olosuhteissa osoittautua meille vastaisuudessa sopivaksi ja edulliseksi. Ellemme osaa käyttää kaikkia taistelukeinoja, voimme kärsiä suunnattoman — toisinaan jopa ratkaisevankin — tappion, jos meidän tahdostamme riippumattomat toisten luokkien asemassa tapahtuneet muutokset asettavat päiväjärjestykseen sellaisen toiminnan, jossa olemme kovin heikkoja. Mutta jos osaamme käyttää kaikkia taistelukeinoja, voitamme varmasti, koska ajamme todella edistyksellisimmän, todella vallankumouksellisen luokan etuja." (Lenin, Teokset, 31. osa, s. 80). Leniniläisestä asennoitumisesta seuraa, että pidettäessä silmämääränä tätä tai tuota vallan valtaamisen kehitystietä, joka vastaa nykytilannetta ja voimasuhdetta omassa maassa ja kansainvälisesti, on tarpeen ottaa huomioon myös ympärystilan dynamiikka, mahdolliset äkkikäänteet poliittisessa kehityksessä, jyrkät muutokset luokkien, puolueiden, poliittisten järjestöjen toiminnassa.

Tilanteen tarkan arvioinnin ja aikakauden päätendenssien varteenottamisen pohjalta suoritettu strateginen orientoituminen tietynlaiseen vallan valtaamismuotoon saattaa törmätä sellaiseen luokkavihollisen vastatoimintaan, joka vaatii paitsi taktiikan, myös itse orientoitumisen muuttamista. Vallasta käytävän taistelun dynaamisen strategian pitää ottaa huomioon nopean siirtymisen mahdollisuus raiteilta toisille, aina keskittämällä ponnistelut työskentelyyn joukkojen parissa, niiden ratkaise-

vien poliittisten sillanpääasemien valtaamiseen, jotka ovat välttämättömiä olipa kysymyksessä mikä tahansa tie valtaan. Arvellen mahdolliseksi rauhanomaisen sosialismiin siirtymisen kommunististen ja työväenpuolueiden neuvottelukokous vuonna 1960 korosti lausunnossaan: "Olosuhteissa, joissa riistäjäluokat turvautuvat väkivaltaan kansaa kohtaan, on tarpeen ottaa lukuun toinen mahdollisuus — ei rauhanomainen sosialismiin siirtyminen. Leninismi opettaa ja historian kokemus vahvistaa sen, etteivät hallitsevat luokat vapaaehtoisesti luovu vallasta. Luokkataistelun kovuusaste ja muodot eivät näissä oloissa riipu niinkään paljon proletariaatista kuin taantumuspiirien vastarinnan voimasta kansan valtaenemmistön tahtoa vastaan, noiden piirien väkivallan käytöstä tässä tai tuossa sosialismin puolesta käytävän taistelun vaiheessa".

Viime aikojen tapahtumat vahvistavat mitä selvimmin sen marxilais-leniniläisen johtopäätöksen ajankohtaisuuden, että työväenluokan on välttämätöntä osata käyttää kaikkia muotoja taistelussa vallasta ja olla valmis niiden nopeaan vaihtamiseen. Yhä uudelleen käytäntö osoittaa joko pelkästään rauhanomaisen sosialismiin siirtymisen tai pelkästään aseelliseen taisteluun perustuvien yksipuolisten laskelmien kestämättömyyden.

Useissa Länsi-Euroopan maissa, joissa on olemassa reaalinen mahdollisuus rauhanomaisesti siirtyä sosialismiin, on taantumuksen hyökkäily demokraattisia instituutioita vastaan viime vuosina huomattavasti voimistunut. Puhuessaan NKP:n 24. edustajakokouksessa Italian kommunistisen puolueen apulaispääsihteeri Berlinguer sanoi: "Luokkataistelun logiikan mukaisesti työväen ja demokraattisen liikkeen nousu ja aloitteellisuus on väistämättä aiheuttanut taantumusvoimien ankarat vastahyökkäilyt. Taantumusvoimat turvautuvat yhä useammin provokaatioihin, organisoituun väkivaltaan ja terroritekoihin työväenjärjestöjä ja niiden toimivia jäseniä vastaan." Taantumuksen toiminta antaa vahvistusta siihen, että työväenluokka saattaa joutua pakosta torjumaan sen voiman avulla.

Käytäntö kumoaa toisenkin äärimmäisyyden: ultravasemmistolaisen näkemyksen vallan valtaamisesta yksinomaan kiväärin avulla. Sellaiset näkemykset ovat olleet varsin levinneitä latinalaisen Amerikan maissa. Vastoin tätä dogmaattista kaavaa Chilen Kansan yhtenäisyysliittoutuma saavutti perustuslaillista tietä voiton vaaleissa. Mutta sielläkään taantumus ei osoita olevansa halukas vetäytymään vapaaehtoisesti näyttämöltä. Ei ole mahdotonta, etteikö se provosoisi aseellista taistelua ja estäisi vallankumouksen rauhanomaista kehitystä. Chilen kokemus vahvistaa jälleen sen yleisen lainmukaisuuden, että vallan valloittamiseksi ja sen pitämiseksi työväenluokalla pitää olla riittävästi voimaa taantumuksen hillitsemiseksi.

Luokkataistelun kansainvälistyminen nykymaailmassa varoittaa liian tiukoista kehyksistä työväenluokan vallan valtaamisen muotoja valittaessa. Vaikka maailman voimasuhteiden yhä suurempi kallistuma sosialismin hyväksi avartaa sosialistisen vallankumouksen rauhanomaisen kehityksen mahdollisuuksia kapitalistisen järjestelmän maissa, ei pidä jättää huomiota vaille muitakaan tendenssejä. Kapitalististen maiden taloudellinen yhdentyminen, imperialistiset hyökkäyshenkiset liitot ja sotaliittoutumat mutkistavat kysymystä työväenluokan valtaanpääsystä erillisissä maissa. Tämä vaikuttaa vallankumoustaistelun muotojen valintaan ja vaatii selkeyttä, joustavuutta, dialektisuutta niiden määräämisessä. Toisaalta lisääntyy äärivasemmistolaisten ainesten seikkailumaisen toiminnan vaara, kun ne saattavat provosoida yhteenoton omia voimia suurempien maailman taantumuksen voimien kanssa. Toisaalta suuntauduttaessa rauhanomaiseen tiehen ei voida olla ottamatta lukuun aseellisen väkivallan mahdollisuutta, eikä vain pelkästään kyseisen maan hallitsevan luokan taholta, vaan myös imperialististen liittoutumien sotakoneiston taholta.

Sosialismiin lähentymisen ja siihen siirtymisen muotojen historiallinen konkreettisuus saa ilmauksensa marxilaisissa asettamuksissa vallankumouksellisen kehityksen siirtymämuotojen moninaisuudesta.

Siirtymismuodot

Karl Marx viittasi siirtymävaiheiden ja toimenpiteiden mahdollisuuteen tiellä kapitalismista sosialismiin. Hän piti mahdollisena "yhteiskunnan siirtymätilaa", jossa "toisaalta yhteiskunnan nykyistä taloudellista perustaa ei vielä ole uudistettu, ja toisaalta työläisjoukot ovat hankkineet riittävästi voimaa *pakottaakseen ryhtymään siirtymätoimenpiteisiin,* joiden tarkoituksena on toteuttaa viime kädessä yhteiskunnan radikaali uudelleenjärjestäminen." (Marx ja Engels, Teokset, venäjänkielinen laitos, 16. osa, ss. 384—385).

Leninin aatteellisessa jäämistössä tätä kysymystä on kehitelty perusteellisesti. Mainittakoon vain teoria demokraattisen vallankumouksen kasvamisesta sosialistiseksi, joka edustaa teoriaa jatkuvasta vallankumouksesta, joka läpäisee useita vaiheita siirtymismuotoja käyttäen. Talouselämässä se tarkoittaa sellaisten perinpohjaisten toimenpiteiden järjestelmää, jotka eivät johda kapitalismista ulos, mutta horjuttavat pääoman taloudellista mahtia ja luovat perustan sosialistisille uudistuksille. Politiikassa se tarkoittaa valtion siirtymätyyppiä, proletariaatin ja talonpoikaiston vallankumouksellis-demokraattista diktatuuria, joka vallankumouksen muodostuessa syvällisemmäksi kehittyy proletariaatin diktatuuriksi.

Sosialistinen maailmanvallankumous ei suju kapitalismin kehityksen yleisten lakien loogisesta kaavasta johdetun aikataulun mukaisesti. Se murtaa kapitalistisen järjestelmän siellä, missä syntyvät suotuisat edellytykset. Erilajisten sosiaalis-taloudellisten rakennekerrostumien voimakkaat siirtymät, kaikkein takapajuisimpien yhteiskunnallisten suhteiden oikukkaat kerrostumat eivät anna mahdollisuutta päästä sosialismiin oikotietä. Niin oikeisto-opportunistiset ohjelmat, joissa neuvotaan pysähtymään ja odottamaan kunnes kapitalismi tekee työtään, kuin myös äärivasemmistolaiset kehotukset hypätä kerralla proletariaatin diktatuuriin haittaavat oikean tien löytämistä, siinä olevien välivaiheiden hahmottelemista.

Proletariaatin yhteiskunnallisen vallankumouksen alkuvaiheessa siirtymismuotojen käyttö oli voimakkaasti rajoitettua. Ensimmäisen uuteen laatuun läpimurron rajuus vaati heti sellaisten sosiaalis-taloudellisten ja poliittisten muotojen löytämistä, jotka tekisivät mahdolliseksi viipymättömän täsmällisen pesäeron tekemisen kaikesta vanhasta. Muussa tapauksessa sosialismin puolesta käytävän taistelun historiallisen kokemuksen puuttuessa joukoilta, vanha olisi saattanut nielaista uuden laadun idut. Siitä huolimatta Lenin lokakuun vallankumouksen edellä pohdiskeli paljon sosialismin puolesta käytävän taistelun siirtymämuotoja. Kun kysymys vallasta oli ratkaistu, hän antoi suuren merkityksen taloudellisten siirtymätoimenpiteiden käyttämiselle.

Nykyaikana Leninin ajatukset siirtymävaiheet sisältävän vallankumouksellisen hyppäyksen erityismuodoista ovat tulleet erittäin ajankohtaisiksi. Ensisijaisesti se koskee kansallisen vapautuksen vyöhykkeen maita, jotka ovat valinneet sosialistisen suuntauksen. Niiden kehityksessä syntyy taloudellisten uudistusten, sosiaalisten keskinäissuhteiden, poliittisten linjojen, vallankumouksellisdemokraattisen valtion siirtymämuotoja. Vaihesiirtymien etsiminen sosialismiin johtavalla tiellä on tärkeää myös kehittyneen kapitalismin vyöhykkeelle. Syvälliset demokraattiset uudistukset yhteiskunnan taloudellisessa rakenteessa, demokraattisen liiton valtio, vasemmistovoimien liittoutuman hallitus ovat kommunististen puolueiden esittämien perinpohjaisten reformiohjelmien tavoitteita, joiden kutsumuksena on olla välivaiheina ja siirtymismuotoina tiellä sosialismiin sosialistisen vallankumouksen sosiaalis-taloudellisten edellytysten korkean kypsyysasteen olosuhteissa.

Vallankumouksellisen hyppäyksen muodot eroavat kestoaikansa, aineskoostumuksensa, välivaiheiden lukumäärän ja erityispiirteidensä perusteella. Mutta kaikissa tapauksissa vallankumoukselliselle hyppäykselle on ominaista sisäinen lainalainen logiikka. Se on laadusta toiseen siirtymisen logiikka, sellaisen vallankumouksen lo-

giikka, joka perin pohjin uudistaa yhteiskunnan taloudellisen ja sosiaalisen rakenteen ja siirtää poliittisen vallan työväenluokalle. Tämä logiikka on havaittavissa niin kärkevimmänkin sosialismin puolesta käytävän aseellisen taistelun tiellä kuin myös suhteellisen rauhallisen ja verraten asteittaisen kehityksen tiellä. Siinä on ilmaistuna sosialistisen vallankumouksen olemus.

Vallankumous ja reformit

Reformi-käsite ja vallankumouskäsite ovat epäilemättä vastakkaisia; tämän vastakkaisuuden unohtaminen, näitä kumpaakin käsitettä erottavan rajan unohtaminen johtaa alinomaa mitä pahimpiin virheisiin kaikissa historiaa koskevissa päätelmissä. Mutta tämä vastakkaisuus ei ole ehdotonta, tuo raja ei ole kuollut, vaan elävä, liikkuva raja, joka on osattava määrittää kussakin erillisessä konkreettisessa tapauksessa." (Lenin, Teokset, 17. osa, s. 97). Vallankumous merkitsee kyseisen yhteiskunnallis-taloudellisen järjestelmän hävittämistä, siirtymistä toiseen laatuun; reformi taas on uudistus kyseisen järjestelmän piirissä, kyseisen laadun rajoissa. Ne ovat vastakkaisia, mutta ne ovat myös keskinäisyhteydessä. Reformit ovat vankka vallankumouksellisen taistelun tuote. Ne voivat vuorostaan palvella vallankumouksellisia päämääriä.

Sitä, missä määrin vallitsevana on näiden käsitteiden yhteys ja missä määrin vastakkaisuus, ei voida ratkaista abstraktisesti. Toisissa tapauksissa reformeista tulee vallankumouksen vaihtoehto. Toisissa taas reformit ja vallankumous kulkevat samaan suuntaan. Lokakuun vallankumouksen valmistelukaudella Lenin piti maan, pankkien ja syndikaattien kansallistamista ja niiden valvontaa neuvostojen toimesta "sosialismiin siirtymistoimenpiteinä". Kysymys reformien ja vallankumouksen välisestä rajasta ratkaistaan aina konkreettisesti.

Voidaan mainita meidän aikakautemme demokraattisten reformien ja sosialistisen vallankumouksen toisiaan

lähentymisen yleinen historiallinen tendenssi. Puhe on nimenomaan tendenssistä. Joissakin olosuhteissa vastustavat tekijät saavat yliotteen, ja silloin tässä tai tuossa maassa ja vastoin yleistä historian tendenssiä reformien ja vallankumouksen välinen vastakkaisuus muodostuu jopa kovemmaksi.

Mikä antaa perusteet puhua demokraattisten reformien ja sosialistisen vallankumouksen toisiaan lähentymisen tendenssistä?

Siihen johtaa maailman vallankumousprosessin laajeneminen ja syveneminen. Se kaava, että reformit ovat vallankumoustaistelun sivutuote, ei ole kansallisten kehysten rajoittama. Monissa kansallisen vapautuksen vyöhykkeen maissa toteutetut ja toteuttamisvaiheessa olevat radikaalit reformit eivät ole tulos ainoastaan noiden maiden kansojen taistelusta, vaan myös seuraus syvällisistä muutoksista maailman mitassa. Kehittyneen kapitalismin vyöhykkeessä työväenluokka on sosiaalisista saavutuksistaan suuresti kiitollisuuden velassa taistelun menestyksille sosialistisen maailmanvallankumouksen toisilla lohkoilla, ennen muuta jo olemassa olevan sosialismin voitoille. Tänään demokraattisia reformeja, toteutettiinpa niitä missä tahansa, pitää tarkastella välittömässä yhteydessä maailmanhistorialliseen kapitalismista sosialismiin hyppäykseen.

Demokraattisten reformien ja sosialistisen vallankumouksen toisiaan lähentymisen tendenssi saa elinvoimaa myös tieteellis-teknisen vallankumouksen kehityksestä, kehittyvästä tuotannon yhteiskunnallistumisesta, valtiomonopolistisen sääntelyjärjestelmän laajenemisesta. Valtiomonopolistinen kapitalismi on tuonut yhteiskunnan aivan sen ratkaisevan toimenpiderajan tuntumaan, jonka takana ovat väistämättömät perinpohjaiset laadulliset muutokset. Jokainen vakava puuttuminen kapitalistisen yhteiskunnan sosiaalis-taloudellisten suhteiden rakenteeseen, vaikkapa tuo puuttuminen ei olisikaan luonteeltaan sosialistinen, pystyy järkyttämään järjestelmän epävakaata tasapainoa ja antamaan sysäyksen sellaisille muu-

toksille, jotka horjuttavat monopolistisen pääoman kaikkivaltaa. Perusteelliset demokraattiset reformit, jotka periaatteessa eivät mene kapitalistisen järjestelmän ulkopuolelle, voivat objektiivisesti toimia eräänlaisena siltana sosialistiseen vallankumoukseen.

Monopolien ja kansan välisen ristiriidan syveneminen, sen yhä läheisempi punoutuminen työn ja pääoman väliseen, työväenluokan ja porvariston väliseen ristiriitaan, tämän pohjalle rakentuva imperialisminvastaisten voimien laaja liitto luovat sosiaalis-poliittista maaperää demokraattisten reformien ja sosialistisen vallankumouksen toisiaan lähentymisen tendenssille.

Vallankumouksen ja reformien välisen rajan siirtyilemistä puoleen tai toiseen eivät tietenkään määrää vain objektiiviset olosuhteet. Reformien tehtävä kapitalistisessa yhteiskunnassa ei ole yksiselitteinen. Kaikki riippuu siitä, mikä luokka onnistuu alistamaan ne palvelemaan omia etujaan. Porvaristo saattaa turvautua reformeihin ennakolta ehkäisyn mielessä, tehden reformeista kapitalismin lujittamiskeinon. Työväenluokka pyrkii käyttämään reformeja kapitalistisen järjestelmän horjuttamiskeinona, tehden niistä ”etenevän työväenliikkeen tukikohtia tiellä proletariaatin täydelliseen vapautumiseen”, kuten Lenin sanoi. Reformien luonne, suuntaus ja syvällisyys ovat kärkevän luokkataistelun kohteita.

Reformien ”sieppaaminen”

Milloin demokraattisten reformien tarve on suuresti kypsynyt ja kansakunnan laajat kerrokset tajuavat sen, kapitalismin ideologit ja poliittiset johtajat turvautuvat useasti reformien ”sieppaamisen” taktiikkaan. Niin tapahtui monissa maissa kansallistamisvaatimukseen nähden, niin tapahtui talouselämän ohjelmoinnin suhteen, työväenluokan osallistumisen suhteen tuotantolaitosten ohjaamiseen.

Porvarillis-reformistinen poliittinen taktiikka ilmeni sel-

västi Ranskassa politiikassa, joka liittyi de Gaullen nimeen. Pian vuoden 1968 touko-kesäkuun tapahtumien jälkeen Ranskassa de Gaulle esitti reformiohjelman, joka suurpääoman asenteesta lähtien heijasti eräitä joukkoliikkeen esittämiä ratkaistaviksi kypsyneitä vaatimuksia. Muun muassa vaatimukselle työläisten osallistumisesta tuotantolaitosten asioihin de Gaulle pyrki antamaan sellaisen luonteen, joka vastasi suurpääoman herruuden lujittamistavoitetta. Lehdistötilaisuudessa de Gaulle sanoi: "Osallistumisen järjestäminen siellä, missä sitä ei vielä ole, ja sen laajentaminen siellä, missä sitä jo on, on sitä, mikä meidän on saatava aikaan, mutta yhdellä ehdolla... sillä ehdolla, että tulemme kaikkialla tukemaan järjestystä... Näen, millainen taloudellinen ja sosiaalinen edistys saadaan aikaan, kun tällaisen yhteistoiminnan henki ja käytäntö asteittain korvaa luokkataistelun hengen ja käytännön..." "'Osallistumisesta" tehdään kapitalistisen järjestyksen tukemisen ja luokkataistelun heikentämisen keino — voiko selvemmin ilmaista porvarillisen vastareformiohjelman perusolemusta?

Teoreettisen perustelun porvarillisen reformismin politiikalle esittää muuan vasemmistogaullismin ideologi L. Hanon. Hän arvostelee kärkevästi niitä hallitsevan huipun piirissä olevia konservatiiveja, jotka eivät halua ymmärtää tämän politiikan luokkasisältöä. Hän opettaa luokkansa edustajia seuraavaan tapaan: ..."Elämä suosittelee kaikille järjestelmille, jotka haluavat 'saavuttaa menestystä', ts. kunnostautua ja olla olemassa kauan, kaitaa tietä, joka konservatismin ja vallankumouksellisen draaman sivuuttaen kulkee viisaiden, oikeudenmukaisten ja johdonmukaisten reformien kautta." ("Le Monde" 11. 9. 1968).

Porvarillisen reformismin ideologi esittää tässä sosiaalisten reformien ohjelman: ammattiliittojen vaikutuksen voimistaminen, "edistykselliset sopimukset", korkeakoulujärjestelmän demokratisoiminen, yhteiskunnallisia portaita nousemisen helpottaminen, sosiaalisen joustavuu-

den lisääminen. Näiden reformien tarkoituksena on vaikuttaa tietoisesti kapitalismin kehitykseen, tehdä "korjauksia, jotka synnyttävät toivon todellisuuden muuttumisesta", "hävittäää niin pian kuin mahdollista... epäoikeudenmukaisuus, jonka säilyminen tekee vallankumouksen väistämättömäksi..." ("Le Monde" 18. 5. 1970). Tässä ei voi mitenkään olla palauttamatta mieliin Leninin hämmästyttävän terävä-älyistä huomautusta: "...reformismi sosialistista vallankumousta vastaan — sellainen on nykyajan 'edistyksellisen' sivistyneen porvariston kaava." (Lenin, Teokset, 17. osa, s. 212). Porvarillisesta reformismista on nykyisin tullut yksi kapitalismin valtiomonopolistisen politiikan pääsuunnista.

Työtätekevien luokkaetuja puolustaen kommunistiset puolueet asettavat kysymyksen syvällisten demokraattisten uudistusten ohjelmasta. Noihin uudistuksiin kuuluu johtavien teollisuusalojen kansallistaminen, tuotannon kehittämisen julkinen valvonta, työväenluokan osallistuminen tuotannon johtamiseen, vero- ja maareformi, yhteiskuntaelämän kaikkien puolien demokratisoiminen.. Nämä uudistukset eivät vielä merkitse sosialismia. Kuitenkin olosuhteissa, joissa sosialismiin siirtymisen sosiaalis-taloudellisten edellytysten kypsyysaste on korkea, demokraattiset uudistukset saattavat mennä yli tavanomaisten reformien, tunkeutua kapitalismin rakenteeseen ja heikentää sen tukipilareita. Tämä ohjelma voidaan toteuttaa vain sitkeässä taistelussa monopolistisen pääoman yrityksiä vastaan "siepata" demokraattiset vaatimukset ja mukauttaa ne omiin luokkaetuihinsa.

Nykyisin pääoman maissa on törmännyt vastakkain kaksi reformiohjelmaa: porvarillisen reformismin ohjelma, joka tähtää kapitalismin pelastamiseen, ja kommunistien ohjelma, jonka päämääränä on edellytysten valmistaminen riistojärjestelmän hävittämiselle. Työväenliikkeen reformististen voimien yritykset löytää "kolmas tie" johtavat jatkuvaan horjuntaan ja porvarilliselle reformismille antautumiseen.

Tietenkin myös porvarillinen reformismi on konkreet-

tis-historiallinen. Kehittyneen kapitalismin maissa sillä on toinen sisältö kuin kansallisen vapautuksen vyöhykkeessä. Viimemainitulle on ominaista sävyjen asteikko radikaalista imperialisminvastaisuudesta aina oikeistolaiseen valereformismiin saakka riippuen siitä, mitkä kansallisen porvariston kerrokset ovat reformiohjelman takana. Siellä, missä vasemmistopiirit ovat johtoasemissa, reformit kansanliikkeen painostuksesta usein murtavat porvarillisen reformismin ahtaan näkökentän ja enemmän tai vähemmän, tavalla tai toisella heikentävät kotimaisen taantumuksen asemia ja saavat imperialisminvastaisen sisällön. Viime kädessä kuitenkin sielläkin porvarillinen reformismi on puolinaista ja epäoikeudenmukaista ja on useasti porvariston välikappale vallankumouksen hillitsemisessä. Siitä syystä tukiessaan vasemmistolaisten porvarillis-reformististen ohjelmien radikaaleja toimenpiteitä ja samalla paljastaessaan niiden rajoittuneisuuden, marxilais-leniniläiset puolueet kamppailevat siirtymisestä sellaisten perinpohjaisten vallankumouksellisten uudistusten toteuttamisen tielle, joihin sisältyy sosialistisen suunnan omaavien syvälle ulottuvien sosiaalis- taloudellisten ja poliittisten reformien järjestelmä.

Taistelu "vaarallisessa vyöhykkeessä"

Taistelu reformeista monissa kapitalistisissa maissa alkaa kehittyä sillanpääasemissa, jotka ovat välittömässä tuntumassa omistuksen ja vallan piiriin tai ovat jopa tunkeutuneet siihen.

Työväenluokan poliittiset ja ammatilliset järjestöt ovat viime vuosina yhä sitkeämmin esittäneet vaatimuksen työväenluokan osallistumisesta talouselämän johtamiseen – tuotantolaitostasolta valtakunnalliseen tasoon asti. Ranskan suurin ammatillinen keskusjärjestö CGT vaati ensitoimenpiteenä työläisten valitsemien työpaikkakomiteoiden oikeuksien laajentamista, laajempien valvontatehtävien antamista niille. Vaatimus osallistumisesta ta-

louselämän johtamiseen ja tuotannon valvontaan on monissa maissa tullut luokkataistelun käytännön vaatimukseksi, ja se on juurtunut eturivin työläisten tietoisuuteen. Siihen johdattavat ne saavutetut voitot, jotka paljastavat syvällisen ristiriidan työväenluokan nykyisen johtavan roolin ja sen tosiasiallisen aseman välillä kapitalismissa, joka ei salli osallistumista talouselämän ja politiikan konkreettisten kysymysten ratkaisuun.

Muutoksen tarve on siinä määrin kypsynyt, että monopolistisen huippukerroksen on monesti pakko etsiä hetkellisesti helpottavia ratkaisukeinoja, joilla synnytettäisiin sellainen näennäinen vaikutelma, että työläiset on liitetty mukaan aktiiviseen yhteiskunnalliseen toimintaan kajoamatta kuitenkaan omistus- ja valtasuhteiden järjestelmän perusteisiin. Käytännössä monet yritysten omistajat pyrkivät, käyttäen tekosyynä sitä, että sallivat tuotantolaitoksen työläisjärjestöjen osallistuvan laitoksen johtamiseen, panemaan niille vastuun normaalista kapitalistisesta tuotantotoiminnasta. Näistä pyrkimyksistä huolimatta tosiasiaksi jää, että luokkataistelu on siirtynyt monopolien herruudelle vaaralliseen vyöhykkeeseen. Johtamistoimintaan osallistuminen, vaikkapa tuotantolaitostasollakin, raottaa työläisille kapitalistisen riiston "salaisuuksien" verhoa ja suo mahdollisuuden käytännössä perehtyä vastuullisissa talousasioissa päätöksenteon piilossa pidettäviin menetelmiin. Pystytään mitä selvimmin havaitsemaan valtiomonopolistisen kapitalismin perustan ja päällysrakenteen, talouselämän ja politiikan mitä läheisin yhteys. Työväenliike on pääsemässä sen linjan tuntumaan, jonka takana taloudellinen taistelu kasvaa poliittiseksi. Kokemus opettaa työläisille, että siihen, missä määrin he todella voivat osallistua talouselämän johtamiseen, vaikuttaa ratkaisevasti poliittisten asemien saavuttaminen koko valtakunnan mitassa. Vaatimuksilla työtätekevien osallistumisesta johtamiseen ja valvontaan rakennetaan siltaa taistelusta välittömien etujen puolesta työväenliikkeen lopullisten päämäärien puolesta käytävään taisteluun.

Ei olekaan ihme, että monopolistisen porvariston vaikutusvaltaiset piirit ovat muurina vastustamassa jopa porvarillis-reformistisia toimenpiteitä työtätekevien näennäisestä osallistumisesta tuotantolaitosten johtamiseen. Suurpääoman edustajien mielestä työläisten osallistuminen hallintoon asettaa kyseenalaiseksi itse yksityisomistuksen periaatteen tuotantolaitoksessa. Monopolit käyttävät jokaista tilaisuutta mitätöidäkseen työläisten typistetytkin oikeudet osallistua tuotantoelämän johtamiseen. Länsi-Saksasta on kuvaava esimerkki. Asemiensa heikentymisen takia monopolistinen pääoma oli ensimmäisinä vuosina sodan jälkeen pakotettu sallimaan työtätekevien rajoitetun osallistumisen tuotantolaitosten johtamiseen. Pian kuitenkin finanssiharvainvalta aloitti vastahyökkäyksen. Vuosina 1952 ja 1956 hyväksyttiin lait, joilla tosiasiallisesti kumottiin työtätekevien ja yrittäjien periaatteellisuus tuotantolaitosten tarkkailuneuvostoissa ja estettiin työläisten osallistuminen tuotantolaitosten talouspolitiikan periaatteellisten kysymysten ratkaisemiseen. Suurpääoma ei taistelutta luovuta asemiaan. Kuitenkin puolustussuojalaitteeet ovat jo siirtyneet kohtiin, jotka sijaitsevat lähellä ratkaisevaa, sosialismia kohti johtavaa vallankumoukselliseen hyppäykseen lähestymisen ja siihen siirtymisen linjaa.

Nykyisin käydään yhä useammin taistelua ei yksittäisistä reformeista, joista jokaisen kapitalismi pystyy "sulattamaan", kuten kokemus osoittaa, vaan kokonaisen reformien sarjan puolesta, jotka luovat edellytyksiä ja näkymiä siirtymiseen kapitalismin piiristä ulos. Jokaisen taistelun tällä tiellä täytyy valmistella uutta, täytyy kohottaa joukkotietoisuuden ja joukkotaistelun tasoa, lujittaa sosialistisia tavoitteita joukkojen vakaumuksissa ja tunteissa, täytyy saada nämä vakuuttuneiksi välttämättömyydestä puolustaa saavutettuja voittoja entistä laajamittaisemmilla voitoilla. Ilmeisesti tämä kaikki edellyttää, että on olemassa yleinen taisteluperspektiivi, että on olemassa yleinen vaihtoehto kapitalismille, jolloin jokaiselle voitolle tulee tarkoitus uutena askeleena tiellä lopul-

liseen päämäärään. Mikäli yleinen näköala puuttuu, silloin suuren sopeutumiskyvyn omaava kapitalismi imee itseensä reformit, olkootpa ne miten pitkälle tähtääviä tahansa.

Marxilaisen käsityksen mukaan mikä tahansa vakavasti otettava askel eteenpäin demokraattisten uudistusten tiellä on vaihe laajassa hyökkäyksessä pääoman valtaa vastaan, rengas kehittyvässä reformien eskalaatiossa, leviämisessä, ja jokainen reformi vaatii seuraavien toteuttamista. Johtavien teollisuusalojen kansallistaminen nostattaa päiväjärjestykseen taistelun työväenluokan osallistumisesta kansallistettujen tuotantolaitosten johtamiseen, ja tämä vaatimus heijastuu politiikan alalle synnyttäen yhteiskuntaelämän demokratisoimisen, finanssiharvainvallan rajoittamisen tarpeen.

Työväenluokan poliittisten asemien lujittaminen on keskeisenä renkaana toteutettaessa vaiheittain syvälle käyvien demokraattisten reformien sarjaa. Vallankumoustaistelun kokemus osoittaa, että tämänkin toiminnan piirissä työväenluokka pystyy jo ennen kaiken vallan ottamista valtaamaan joitakin asemia valtion sisällä. Siihen myötävaikuttavat muutokset valtion virkamiehistön kokoonpanossa ja asemassa. Valtion toiminnan laajentuessa ja sen elinten lisääntyessä virkamiesten määrä moninkertaistuu. Valtion viranhaltijoiden enemmistö on menettänyt aikaisemmat oikeutensa. Heistä on tullut hengettömän valtiomonopolistisen koneiston ruuveja ja he tuntevat yhä suurempaa tyytymättömyyttä asemansa johdosta. Valtiokoneiston huokosiin on syntynyt kanavia, joita myöten demokraattisia aatteita ja mielialoja "soluttautuu" niiden keskuuteen, joiden kutsumuksena on toimia monopolistisen pääoman tahdon toimeenpanijoina.

Suurimmat mahdollisuudet demokraattisten voimien tukikohtien muodostamiselle valtion sisällä ovat valtiovallan edustuselimissä, erittäinkin paikallisissa elimissä. Tähän suuntaan käyvät ponnistelut laajentavat luokkataistelurintamaa, antavat mahdollisuuden hyökkäykselle mo-

nopolistisen pääoman valtaa vastaan yhdistämällä alhaalta käsin tapahtuvan joukkojen toiminnan toimintaan ylhäältä päin, vallankumouksellisten voimien vaikutusvallan alaisten valtiovallan renkaiden ja ainesten toimintaan. Se helpottaa taistelua monopolien syrjäyttämiseksi täydelleen vallasta. Tämän keskeisen tehtävän ratkaisemista varten tarvitaan kaiken vallan siirtämistä työväenluokan johtamalle monopolienvastaisten voimien liitolle, vallankumouksellis-demokraattisen valtion luomista, joka pystyy viemään loppuun asti demokraattisten reformien ohjelman.

Taistelu demokratian puolesta ja sosialistinen vallankumous

Demokraattisten uudistusten kärki tähtäytyy monopoleja vastaan, sillä ne ovat suurimpana esteenä tiellä yhteiskunnan sosialistiseen uudestijärjestämiseen. Olematta sosialistisia nuo uudistukset raivaavat objektiivisesti maaperää etenemiselle kohti sosialismia. Tämäntapaisia toimenpiteitä tarkoittaen Lenin korosti, että "objektiivinen historian tilanne ei salli niiden asettamista sosialistisen vallankumouksen sidonnaisuuden ulkopuolelle". Lenin sanoi, ettei 20. vuosisadalla voi olla vallankumouksellinen demokraatti pyrkimättä sosialismiin. Leninin aatteiden hengessä vuoden 1969 neuvottelukokous totesi, että kommunistien demokraattisten reformien ohjelmaan sisältyvät perinpohjaiset poliittiset ja taloudelliset uudisdistukset "turvaavat suotuisimmat olosuhteet taistelun jatkamiselle sosialismin puolesta."

Olettakaamme, että demokraattisten uudistusten tavoite on saavutettu ja monopolien kaikkivalta murrettu. Sosialismia ei vielä tule, sillä ei monopolistisen pääoman syrjäyttäminen avainasemista vielä hävitä kapitalistisia tuotantosuhteita. Eikä valtakaan ole vielä luonteeltaan sosialistinen, koska se on laajan monopolienvastaisen liittoutuman valtaa, ja tähän liittoutumaan lukeu-

tuu voimia, joilla ei ole sosialistisia päämääriä. Kuitenkin monopolien taloudellisen ja poliittisen vallan tosiasiallinen horjuttaminen merkitsee samaa kuin kapitalistisen riistojärjestelmän ja pääoman poliittisen herruuden voimakkaimpien suojamekanismien saattaminen epäkuntoon. Tämän tehtävän pystyy luultavasti ratkaisemaan vain riittävän luja ja voimakas valta. Kehittyneen kapitalismin vyöhykkeessä demokraattisen liiton voimakas valta ei ole ajateltavissa ilman työväenluokan ratkaisevaa mukanaoloa. Sen mukanaolo ja johtava asema määrää demokraattisten voimien liiton vallankehityksen pääsuunnan: kohti sosialismia.

Demokraattiset uudistukset on se toimintaohjelma, jonka perustalla voidaan muodostaa laaja vasemmistovoimien liittoutuma, monopolien kaikkivallan hävittämistä haluavien luokkien ja väestökerrosten liitto. Tähän taisteluun osallistuu erilaisia väestöryhmiä, erilaisia poliittisia virtauksia ja puolueita, erilaisen vakaumuksen ja uskonnollisen käsityksen omaavia ihmisiä, joilla on usein hämärä käsitys tieteellisestä sosialismista. Mutta heillä on sama pyrkimys — taantumuksen vastustaminen ja demokraattisten vapauksien puolustaminen ja laajentaminen. Sellaisen vaatiminen, että demokraattinen liike heti ja epäröimättä lähtisi toimimaan sosialismin puolesta, on liian suuri vaatimus. Käytännössä se saattaa vain heikentää yleisdemokraattisen liikkeen yhtymistä proletariaatin luokkataisteluun sosialismin puolesta. Itse taistelu demokratian puolesta antaa mahdollisuuden paljastaa työväenluokan useimmille demokraattisille liittolaisille monopolien herruuden liittyneisyyden kapitalistisen järjestelmän periaatteisiin ja saada ne vakuuttuneiksi siitä, että on välttämätöntä taistella sosialismin puolesta.

Olemukseltaan syvälle ulottuvat demokraattiset reformit ja sosialistinen vallankumous eivät voi olla keskenään ristiriidassa. Kuten Lenin huomautti, demokraattissuuntaiset poliittiset uudistukset valmistelevat maaperää sosialistiselle vallankumoukselle, "tuovat sitä lähemmäksi, laajentavat sen perustaa, vetävät mukaan sosialisti-

seen taisteluun uusia pikkuporvariston kerroksia ja puoliproletaarisia joukkoja." Toisaalta nykyisenä kautena demokraattiset uudistukset voivat johdonmukaisesti ja täydessä laajuudessaan toteutua käytännössä vain sosialismin puolesta käytävän taistelun tiellä.

Radikaalien reformien ohjelma pyrkii olemaan kansakunnan enemmistön hyväksyttävissä oleva valtiomonopolistisen kapitalismin demokraattinen vaihtoehto. Proletariaatin yhteiskunnallisen vallankumouksen kaudella tämä vaihtoehto sulautuu yhteen sosialistisen näköalan kanssa. Taistelu demokratian puolesta on erityinen muoto lähentyä sosialistista vallankumousta ja siirtyä siihen. Ranskan kommunistisen puolueen 19. edustajakokouksen teeseissä sanotaan: "Meidän aikanamme ja meidän maassamme, missä on jo luotu kaikki taloudelliset ja sosiaaliset perusteet sosialismin rakentamista varten, edistyksellisen demokratian voimaansaattamista ja siirtymistä sosialistiseen yhteiskuntaan ei tule erottamaan pitkällinen historian ajanjakso. Edistyksellinen demokratia on yksi sosialismiin siirtymisen muodoista."

Demokraattiset uudistukset heikentävät kapitalismia, ja ne voivat joillakin lohkoilla jopa tehdä aukon sen sosiaalis-taloudelliseen rakenteeseen luodessaan uusia mahdollisuuksia ja näkymiä siirtymiselle sosialismiin. Rakennemuutokset tapahtuvat kuitenkin kapitalismin puitteissa. Sen sijaan siirtyminen sosialismiin vaatii vanhan rakenteen täydellistä hävittämistä, vallankumouksellista hyppäystä, sosialistista vallankumousta.

Hyppäys ja asteittaisuus

Verraten asteittaisessa vallankumousprosessin kehityksessä ei ole mahdollista ehdottoman tarkkaan todeta, milloin demokraattiset uudistukset loppuvat ja sosialistiset alkavat. Ei voida laatia sosialismiin menon aikataulua, jossa olisi ennakolta merkittynä kaikki väliasemat ja pedanttisesti erotettu demokraattiset ja sosialistiset

tehtävät. Suomen kommunistisen puolueen poliittisen toimikunnan jäsen Ville Pessi sanoo aivan aiheellisesti: "Tällaisessa kysymyksen asettelussa puuttuu dialektinen suhtautuminen asiaan ja ilmenee pyrkimys asettaa vastakkain toisaalta ne tiet, joita myöten joukot johdetaan vallankumoukselliseen hyppäykseen, ja toisaalta tämä varsinainen hyppäys. Tosiasiassa emme saa asettaa niitä vastakkain. Vallankumoukseen johtava tie ja itse vallankumous liittyvät kiinteästi toisiinsa. Toinen riippuu toisesta." (Kansan Uutiset 21. 11. 1967)

Se ei kuitenkaan anna perustetta samastaa vallankumoukseen johtavia teitä itse vallankumoukseen. Sellaista tendenssiä on kuitenkin havaittavissa. Niinpä Ele Aleniuksella rakennereformien toteuttaminen "ei merkitse enää pelkkää edellytysten luomista sosialismiin siirtymiselle jossakin määrätyssä vaiheessa, vaan jo itse asteittaista siirtymistä sitä kohti. Se ei ole enää vain vallankumouksellisen tilanteen odottamista, vaan, jos niin halutaan sanoa, meidän oloissa tapahtuvaa jatkuvaa vallankumousta." (Ele Alenius, Sosialistiseen Suomeen, s. 136).

On väärin tarkastella vallankumouksellista hyppäystä yllättävänä, ilmestysmäisenä iskuna, joka ei liity sosialistisen vallankumouksen lähentymisen ja siihen siirtymisen objektiiviseen logiikkaan. Mutta yhtä väärin on sulattaa se demokraattisten reformien summaan. Kun toisessa tapauksessa absolutisoidaan vallankumousprosessin keskeytyvyys, niin toisessa taas sen keskeytyksettömyys. Vallankumouksellinen hyppäys on kuitenkin, dialektiikan kielellä sanottuna, keskeytyvyyden ja keskeytyksettömyyden ykseys.

Demokraattiset ja sosialistiset uudistukset punoutuvat läheisesti toisiinsa. Kuten tiedetään, lokakuun sosialistinen vallankumous ei voittanut ainoastaan sosialistisin tunnuksin, vaan myös demokraattisin tunnuksin — rauhaa, maata, kansallinen vapautus. Näihin asti joidenkin Euroopan sosialististen maiden historioitsijat ovat väitelleet demokraattisten ja sosialististen uudistusten jaksoista ja niiden yhteyksien luonteesta noissa maissa toisen maa-

ilmansodan jälkeen. Kummatkin uudistukset kietoutuvat siinä määrin toisiinsa, että joskus on vaikea sanoa, onko ollut kysymyksessä demokraattisen vallankumouksen kasvaminen sosialistiseksi, vai onko tapahtunut saman kansandemokraattistyyppisen sosialistisen vallankumouksen kasvamisen ja kehittymisen etappimuutos.

Marxilainen asenne ei ole sellainen, että pyritään hyvin yksityiskohtaisesti erottelemaan demokraattiset uudistukset sosialistisista, samoin kuin ei myöskään sellainen, että samastetaan ne keskenään. Erottava linja on olemassa, ja se kulkee kapitalistisen järjestelmän puitteissa tapahtuvien uudistusten ja sellaisten uudistusten välillä, jotka merkitsevät siirtymistä uuteen laatuun. Tätä linjaa ei kuitenkaan voida vetää abstraktisesti pitämällä konkreettisesta tilanteesta riippumatta tätä tai tuota uudistusta pysyvänä toimenpiteenä. Kaiken määrää koko vallankumousprosessin konkreettinen sisältö, taistelevien voimien suhde. Yksi ja sama toimenpide saattaa jossakin yhteydessä muodostua konservatiiviseksi, toisessa taas demokraattiseksi, ja vielä jossakin muussa yhteydessä sosialistiseksi. Suurten teollisuudenalojen kansallistamisen, jos ei sen yhteydessä tapahdu vakavia poliittisia muutoksia, kapitalismi sulattaa joillakin rakenteessaan tapahtuvilla muodonmuutoksilla. Jos taas samanaikaisesti työväenluokan poliittiset asemat vahvistuvat, se pystyy aiheuttamaan osittaisia laadullisia muutoksia tuohon rakenteeseen, ja taas tilanteessa, jossa valta siirtyy työväenluokalle, se muuttuu sosialistiseksi toimenpiteeksi.

Vallankumousprosessin keskeytyvyyden ja keskeytyksettömyyden dialektiikka velvoittaa olemaan pysähtymättä aikaansaatuihin demokraattisiin saavutuksiin sekä käyttämään niitä luokkataistelun laajentamiseen ja syventämiseen aina niin pitkälle, että siihen kytketään kysymykset vallasta ja omistussuhteiden perinpohjaisesta muuttamisesta. Tällainen asennoituminen antaa mahdollisuuden ennemmin tai myöhemmin ylittää se raja, jonka takana demokraattisten uudistusten ketjureaktio kasvaa sosialistiseksi vallankumoukseksi. Jos poistatte tuon ra-

jan, niin vallankumouksellisen hyppäyksen dialektiikan sijaan saatte sen tapaisen madalletun evoluutiokaavan, jollainen on esitetty Tanskan Sosialistisen kansanpuolueen oikeistosiiven lehdessä. "Kapitalistisessa yhteiskunnassa tunkeutuu esiin sosialistisen yhteiskunnan ituja. Demokratia saa yhä suuremman vallan talouteen ja tuotantoon nähden. Työväenpuolueiden parlamenttienemmistö voi antaa tälle vallalle sosialistisen suunnan. Kansa voi pakottaa poistamaan yksityisedut tärkeiden valtiollisten kysymysten piiristä. Askel askeleelta. Järjestöjen aktiivisen toiminnan tietä, kunnalliselinten aloitteellisuuden tietä ja lainsäädännöllistä tietä. Sosialismi ei saavu ensi yönä. Mutta se tulee. Vähitellen, mutta vääjäämättä." (Ib Nørlund. Det Kommunistiske synspunkt. København 1968, s. 152).

Tanskan kommunistisen puolueen poliittisen toimikunnan jäsen Ib. Nørlund huomauttaa aiheellisesti, että "asteittaisen kasvamisen" kehitysteoria sulkee silmänsä siltä, että yhteiskuntakehityksen ratkaisevana tekijänä on "taistelu herruudesta yhteiskuntaa johtavan ratkaisevan valtakoneiston — valtion suhteen... Tämän valtion luokkaluonne pitää muuttaa." (Nørlund, Det Kommunistiske synspunkt, s. 153).

Yhteiskuntajärjestelmän laadullisen muuttamisen ratkaisevista kohdista käytävän taistelun sijasta reformistit esittävät sosialismiin ryömimistä "askel askeleelta" vanhan järjestelmän perusparametrien säilyessä ennallaan. Sosialismiin siirtyminen ymmärretään prosessina, jossa sosialismin hiukkaset vähitellen kasaantuvat eläen rinnakkain kapitalististen rakenteiden kanssa. Sosialistinen järjestelmä alkaa muka siitä hetkestä lähtien, jolloin sosialismin ainekset alkavat saada määrällisen yliotteen kapitalismin aineksista.

Asteittaisuus on keskeytyvää

Sosialismiin siirtymisen evoluutioteoriaa kannattaa itse asiassa myös Ele Alenius. Hän olettaa, että kehittyneessä

kapitalistisessa yhteiskunnassa muodostuu "yhdistelmätalous", jonka vallitessa "tuotantoelämässä on samanaikaisesti sekä kapitalistinen yksityinen sektori että julkinen ja osuustoiminnallinen sektori. Yhdistelmätalouden luonteen sanelee talousjärjestelmän kannalta katsottuna se, mikä mainituista sektoreista on pääasiassa vallitseva ja mihin suuntaan niiden keskinäiset suhteelliset osuudet koko taloudessa kehittyvät." (Alenius, Sosialistiseen Suomeen, ss. 157—158).

Tämän katsomuksen mukaan liike kapitalismista sosialismiin tapahtuu vallitsevien talousmuotojen määrällisten suhteiden asteittaisena muuttumisena. "Sosialismiin siirtyminen tapahtuu tällöin vaiheittain ja rakenteellisten muutosten tietä. Niin kauan kuin yhteiskunnallinen sektori on kapitalistista yksityissektoria pienempi, edellinen esimerkiksi 40 % ja jälkimmäinen vastaavasti 60 % bruttokansantuotteesta, voimme sanoa yhdistelmätalouden olevan voittopuolisesti kapitalistinen.

Sen jälkeen kun yhteiskunnallisen sektorin osuus kansantuotteesta kasvaa yksityisen sektorin osuutta suuremmaksi, voidaan sanoa yhdistelmätalouden olevan voittopuolisesti sosialistista luonnetta edustavaa taloutta." (Ele Alenius, Sosialistiseen Suomeen, ss. 160—161).

Tämän teorian pohjalta esitetään varsin yksinkertainen sosialismiin siirtymisen suunnitelma. Johtaville talousaloille tehtävien investointien tulee olla valtion investointeja, mikä vähitellen ja kivuttomasti muuttaa talouselämän tasasuhdetta julkisen sektorin hyväksi. Jopa kansallistaminen voi aiheuttaa luokkataistelun kärjistymisen. Sen sijaan investoinnit ovat etenemistä "ei-kenenkään maalla".

Aleniuksen mukaan sosialismiin siirtymisessä ei tosiasiallisesti ole keskeytyvyyttä. Talouselämän valtiollisen sektorin kasvaminen on samaa kuin sosialismin vähittäinen muotoutuminen. Tällaisessa asennoitumisessa kysymys vallasta on tosiasiallisesti poistettu päiväjärjestyksestä, ikään kuin se olisi jo ratkaistu sosialististen voimien hyväksi, koska vain näin olettaen valtionsekto-

ria voidaan tarkastella julkisena, sosialistisena sektorina. Muussa tapauksessa valtionsektorin kasvaminen merkitsee valtiomonopolistisen kapitalismin kasvamista. Samoin kirjoittajan näköpiiristä katoaa tiukka luokkataistelu demokraattisten uudistusten puolesta. Toisin sanoen on jätetty pois juuri ne tekijät, jotka väistämättä tuovat kehitykseen hyppäyksellisyyttä ja keskeytyvyyttä. Kaikki sujuu helposti, yksinkertaisesti, suoraviivaisesti, koska alusta lähtien vaieten oletetaan juuri ne kysymykset ratkaistuiksi, jotka tosiasiallisesti ratkaistaan vallankumouksen tuloksena kärkevissä luokkayhteenotoissa.

Asteittaisuus sosialismiin siirtymisessä ei voi koskaan olla absoluuttista keskeytyksettömyyttä. Sekin on vallankumouksellinen hyppäys, joka on täynnä vallankumouksellista taistelua, vallankumouksellisia uudistuksia. Kaikissa olosuhteissa sille on ominaista rakenteen mutkikkuus. Se on pikemminkin monivaiheinen, sysäyksellinen prosessi. Jokainen vaihe, jokainen seuraava vuoksiaalto tuo liikkeeseen joitakin laadullisia muutoksia. Jokaisessa rajakohdassa taantumuksen voimat järjestävät vastarintansa, ryhmittäytyvät uudelleen ja soveltavat uusia demokraattisten reformien torjumismenetelmiä. Jokaisen vuorossa olevan askelman valtaaminen avaa uusia näkymiä, nostattaa työväen ja demokraattisen liikkeen uusien tehtävien tasalle, herättää ja vetää mukaan taisteluun uusia voimia. Joukkotaistelun energia purkautuu aivan kuin annoksittain, "kvantteina", antaen demokraattisille uudistuksille sysäyksen toisensa perään. Tällöin askelmat tai hyppäykset eivät ole merkittävyydeltään samanarvoisia. Tämä prosessi ei koostu samansuuruisten osasten summasta. Se muodostuu koko yhteiskunnallis-poliittisten suhteiden järjestelmän radikaalien uudistusten suurista etapeista, vaiheista.

Ei liene pahitteeksi palauttaa tässä yhteydessä mieliin kautskylaisia haaveita ristiriidattomasta ja kriisittömästä proletaarisesta vallankumouksesta, joka, niin kuin Karl Kautsky arveli, tulee olemaan paljon vähemmän dramaattinen kuin porvarilliset. "Se on kuivempi ja vähem-

män tapahtumarikas kuin porvarillinen vallankumous." (Karl Kautsky, Proletaarinen vallankumous ja sen ohjelma. Berliini 1922, s. 106). Sosialistisen vallankumouksen kehittyminen tulee Kautskyn mukaan tapahtumaan "ilman väkivaltaisia aktioita, asteittain, valmistellen varovasti jokaista seuraavaa askelta eteenpäin ja huolehtien isällisesti kapitalistisesta omistuksesta." (Kautsky, edellä mainittu teos, s. 236). Tässä jää vallankumouksesta jäljelle vain oppisana. Kaikki muu on tehty sisällyksettömäksi: ei ole vallankumouksellisten tapahtumien dramaattisuutta, ei ankaria yhteenottoja työväenluokan ja porvarillisen taantumuksen välillä, ei väkivaltaisia otteita. Maltillisuutta, säntillisyyttä, varovaisuutta, eikä tosiasiallisesti minkäänlaista työväenluokan luokkataistelua.

Rauhanomainen tie sosialismiin ei ole suoraviivainen. Sen myötä seuraa monia kriisejä, joukkojen spontaaneja nousuja, jyrkkiä yhteenottoja demokratian voimien ja taantumuksen välillä, armeijan astumista poliittiselle kentälle, poliittisen ilmapiirin yllättäviä muutoksia. Puhkeavat kriisit, polveilut ja käänteet rauhanomaisella ja asteittaisella sosialismiin lähentymisen ja siihen siirtymisen tiellä asettavat lukuisia vaikeita ongelmia, joiden ratkaiseminen on ainakin yhtä vaikeaa kuin aseellisen taistelun ongelmien ratkaiseminen.

Rauhanomaisella tiellä on paljon "ansoja", joita porvaristo asettaa pyrkiessään kahlitsemaan työtätekevien vallankumoukselliset järjestöt valtiomonopolistisen kapitalismin järjestelmään, aivan kuin se menneisyydessä kahlehti siihen sosialidemokratian. Juuri siitä syystä on niin tärkeää paljastaa reformistiset harhakuvitelmat selkkauksettomasta etenemisestä sosialismiin parlamenttiryhmien "pelisääntöjen" puitteissa. Luokkataistelu on tällä tiellä ainakin yhtä sitkeää, ja edustuslaitosten seinien ulkopuolella toimivien joukkovoimien osallistuminen siihen on ainakin yhtä tärkeää kuin käytäessä aseellista taistelua vallasta.

Murros on väistämätön

Onko murroshetki väistämätön työväenluokan taistelussa vallasta rauhanomaisella ja verraten asteittaisella tiellä? Ele Aleniuksen tulkinnassa tämä hetki sulautuu monotoniseen asteittaisuuteen. Hän kirjoittaa, että "luomme nykyisin jo suhteellisen demokraattisesta valtiostamme vielä demokraattisemman valtion... Demokratian vaatimusten laajetessa... voi tällainen demokraattinen valtio ryhtyä toteuttamaan asteittaista siirtymistä kehittyneeseen sosialismiin." (Ele Alenius, Sosialistiseen Suomeen, s. 120). Toisessa kohdassa sanotaan: "Porvarillinen demokratiamme on siten tehnyt mahdolliseksi valtiovallan tietynmääräisen siirtymisen näinä kausina vasemmiston haltuun tai toisin päin sanoen sen ainakin osittaiseen poistamiseen taloudellisesti hallitsevalta kapitalistiselta luokalta." (Ele Alenius, Sosialistiseen Suomeen, s. 121). Kirjoittaja huomauttaa edelleen, että itse asiassa poliittinen valta on jo sosialististen voimien hallussa, ja suurpääomalle on jäänyt vain taloudellinen valta. "Pääomapiireillä on maassamme taloudellinen valta ja omalla työllä toimeentulevilla on tällä hetkellä poliittinen valta, ainakin suuremmassa määrin kuin pitkään aikaan." (Ele Alenius, Sosialistiseen Suomeen, s. 124).

Tällaisessa asennoitumisessa kysymys poliittisen vallan siirtymisestä työväenluokalle on hämärretty. Jos valta on siirtynyt työväenluokalle, niin miksi kapitalististen omistusuhteiden ja kapitalistisen riiston järjestelmä on koskematon? Se ettei valtiovalta toteuta sosialistisia uudistuksia, on osoituksena siitä, ettei vallankumouksen peruskysymystä ole ratkaistu.

Sosialististen ja demokraattisten voimien osallistuminen valtiovallan eräiden elinten, myös sen keskuselinten, toimintaan ei vielä ole kaiken vallan siirtymistä työväenluokalle. Se on sillanpääasema taistelussa suurpääoman kaikkivaltaa vastaan. Se voi laajetessaan rajoittaa monopolien mahdollisuuksia. Mutta mitä pitemmälle työväenluokka liittolaisineen etenee rauhanomaista tietä kohti

sosialismia, sitä sitkeämpää on monopolistisen porvariston vastarinta. Mitä lähemmäksi työväenluokka lähestyy vallan ohjaamoa, sitä tarmokkaammin pääoma puolustaa ratkaisevia asemia. Ei ole vaikea ennakolta nähdä tärkeimmistä vallan vipusimista käytävän taistelun mittavuutta ja tulisuutta. Olkoon sosialismiin siirtymiselle ominaista millainen asteittaisuus ja vaiheittaisuus tahansa, tällä tiellä tulee vääjäämättä ratkaiseva kohta työväenluokan ottaessa kaiken vallan, mikä muuttaa valtion luokkaolemuksen, koko sen politiikan. Tämän rajakohdan ylittämiseen tarvitaan joukkomittainen yleiskansallinen nousu. On välttämätöntä, että vallankumouksellisten voimien valtiovallan järjestelmän sisältä käsin suorittamaa toimintaa tukisi kansan enemmistön poliittinen liike, mikä on mahdollista vain yleiskansallisen kriisin vallitessa, joka syntyy vallankumouksellisen tilanteen pohjalta.

Kautskya vastaan polemisoidessaan Lenin sanoi, että sosialistinen vallankumous edellyttää ehdottomasti joukkoja tukahduttavan porvarillisen valtiokoneiston murskaamista. Sellainen on vallankumouksellisen hyppäyksen poliittinen perusolemus ja ratkaiseva kriteeri. Tämä kriteeri on kokonaan sovellettavissa jokaiseen sosialistiseen vallankumoukseen, tapahtuipa se missä muodossa tahansa. Valtion tehtävien laajentuminen kapitalistisessa yhteiskunnassa, yhteiskunnan elämän taloudellisiin, sosiaalisiin ja jopa henkisiin prosesseihin ulottuvan laajan valtion sääntelyjärjestelmän syntyminen ei poista päiväjärjestyksestä kysymystä porvarillisen valtiokoneiston murskaamisesta. Vaikka valtio ottaa suorittaakseen monia tehtäviä, jotka johtuvat nykyajan tuotantovoimien kehittämisen tarpeesta, ne suoritetaan suurpääoman luokkaetujen vuoksi. Valtio pysyy tällöin joukkojen poliittisen ja henkisen alistamisen koneistona, porvariston luokkaherruuden koneistona. Uusi seikka suhtautumisessa porvarilliseen valtioon ei sisälly kieltäytymiseen murskaamasta tätä koneistoa, vaan sellaisten muotojen löytämiseen tuon murskaamisen toteuttamisessa, joilla säilytettäisiin työväenluokan ja koko yhteiskunnan edun mukaisesti porva-

rillisen valtion uumenissa muodostunut kansantalouden julkisen sääntelyn mekanismi.

Kansan tahto on korkein laki

Monissa kapitalistisissa maissa työtätekevät ovat yltäneet merkittäviin saavutuksiin jo porvarillisen demokratian, porvarillisen oikeus- ja laillisuusjärjestelmän puitteissa. Epäilemättä demokratia on kapitalismin vallitessa luokkasisällöltään, rajoittuneisuudeltaan ja muodollisesta luonteestaan huolimatta viime kädessä tulosta joukkojen taistelusta. Ellei olisi kansan vastarintaa, pääoma pitäisi luonteensa mukaisesti parempana muotona avointa itsevaltaista diktatuuria. Juuri työväenluokka on ottanut porvaristolta koko joukon demokraattisia oikeuksia, juuri se on nykykaudella pääasiallisin demokratian puolustaja ja sen puolesta taistelija. Kaikki tämä synnyttää ja voimistaa porvarillisen demokratian sisäistä ristiriitaisuutta ja johtaa sellaiseen paradoksaalisuuteen, että monissa maissa porvariston taantumuksellinen huippukerros pyrkii ”murskaamaan” porvarillis-demokraattisen järjestelmän, mutta työväenluokka puolustaa sitä sellaisilta aikeilta. Nämä vallankumouksellisen hyppäyksen kypsyneisyyttä osoittavat ristiriitaiset prosessit samalla ruokkivat niitä revisionistisia harhaluuloja, että on mahdollista siirtyä kohti sosialismia tarvitsematta mennä porvarillisen oikeuden ja porvarillisten demokratian muotojen piirin ulkopuolelle.

Työväenluokan valtaamat asemat vanhan rakenteen sisällä huojuttavat sitä, mutta kokonaisuutena valtion ja oikeuden luokkaolemus ei muutu. Vallankumouksellinen hyppäys vaati pesäeron tekemistä vanhasta rakenteesta ja vallan ja oikeuden luokkaolemuksen täydellistä muuttamista. Porvarillisen demokratian ja sosialistisen demokratian välinen luokkasisällön mukainen erottava raja ei voi hävitä tai sulautua. Kysymys tästä rajasta onkin kysymys vallankumouksellisesta hyppäyksestä, vallan

siirtymisestä luokalta toiselle, mikä on vallankumouksen tärkein tunnusmerkki niin käsitteen tiukan tieteellisessä kuin käytännöllisessäkin merkityksessä.

On tietenkin työväenluokan edun mukaista säilyttää sosialismiin siirryttäessä, jos siihen on pienikin mahdollisuus, kapitalismin aikana saavutetut demokraattiset muodot ja instituutiot. On tarpeen karistaa niistä pois rajoitukset, täyttää ne sosialistisella sisällöllä ja panna kokonaan palvelemaan kansaa. Demokraattisten muotojen periytyvyys, mitä on jo Euroopan sosialistisissa maissa, ei kuitenkaan missään määrin poista vallankumouksellisen proletariaatin diktatuuriin hyppäyksen välttämättömyyttä. Se merkitsee astumista ulos porvarillisen demokratian ja porvarillisen oikeuden rajoitetuista kehyksistä ja työväenluokan etuja ilmaisevan uuden valta-, oikeus- ja laillisuusjärjestelmän rakentamista.

On hyödyllistä palauttaa mieliin Friedrich Engelsin huomautus siitä, että porvaristo vaatii proletaarisia vallankumouksellisia luopumaan vallankumouksellisten menetelmien käyttämisestä ja pysyttelemään laillisuuden rajoissa. Korostaessaan työväenluokan etujen mukaisen laillisuuden hyväksikäytön tärkeyttä porvarillisessa yhteiskunnassa Engels samalla sanoo ehdottomasti: "Me emme voi tehdä herroille porvareille sellaista palvelusta." Vallankumousta ei voida tehdä pysyttämällä voimassa oikeusjärjestelmä, jossa on olennoituna porvariston tahto ja joka juridisesti vahvistaa kapitalistiset omistussuhteet. "Salus populi suprema lex este" — kansan paras on korkein laki — on jokaisen kansanvallankumouksen periaate. Sosialistinen vallankumous on voimakkaasti kansanvallankumous. Se toteuttaa työväenluokan, työtätekevien tahdon. Se tekee lopun riistäjien poliittisesta herruudesta ja siinä mielessä se on arvovaltainen. "... Mutta huono on se vallankumousmies, joka kärkevän taistelun hetkellä pysähtyy lain järkähtämättömyyden edessä. Ylimenokautena laeilla on väliaikainen merkitys. Ja jos laista on haittaa vallankumouksen kehitykselle, niin se kumotaan tai sitä parannetaan." (Lenin, Teokset, 27. osa,

s. 509). Sosialistinen vallankumous on edistyksellisimmän luokan johtaman kansan käytännöllinen tahdonilmaus, ja siitä tulee porvarillisen oikeuden rajoituksista vapaan vallan lähde, jonka kutsumuksena on panna toimeen sosialistiset uudistukset yhteiskunnan perustassa ja päällysrakenteessa.

Demokratian muotojen periytyvyyden sekoittaminen sen luokkaolemukseen perusteellisten laadullisten muutosten kanssa, sosialistisen vallankumouksen kanssa, johtaa virheellisiin johtopäätöksiin, jotka vääristelevät sitä leniniläistä teesiä, että proletariaatin diktatuuri "on lailla rajoittamatonta valtaa". Tätä teesiä kommentoidessaan jugoslavialainen tiedemies M. Dizdarevic-Pelezc väittää Kautskyn olleen oikeassa, kun hän Leninin kanssa väitellessään piti kiinni laillisuuden noudattamisen välttämättömyydestä. (Kts. "Pregled", Sarajevo, 1967, N:o 11—12, ss. 476—477). Tämän mukaan Lenin, puhuessaan lakeihin sitoutumattomasta vallasta, muka vastusti laillisuuden noudattamista, vaikka hän tosiasiallisesti tarkoitti valtion ja oikeuden luokkaolemuksen vaihtamista, fetiššioimatta porvarillis-oikeudellisten normien ja lakien järjestelmää, joka on laadittu nimenomaan hallitsevan luokan etuja puolustamaan. Samalla uusi valta on sellaisia lakeja laativana elimenä, jotka ilmaisevat työväenluokan, työtätekevien tahtoa, sellaisen vallankumouksellisuuden laillisuuden edustajana, joka suojelee mielivallalta vallankäytössä. Työväenluokan nimessä uusi valta säätää sosialistisen oikeuden, sosialistisen laillisuuden, sosialistisen demokratian. Viimeksi mainittuun sisältyy uudistetussa muodossa ne demokraattiset saavutukset, joihin työtätekevät ovat yltäneet kapitalismin puitteissa. Periytyvyyden määrä ja sen luonne riippuvat niistä konkreettisista historiallisista olosuhteista, joissa sosialistinen vallankumous tapahtuu.

Runsaasti aineistoa tämän kysymyksen pohdiskeluun antaa Chilen vallankumous, joka latinalaisen Amerikan historiassa johti ensimmäistä kertaa perustuslaillista tietä kansanhallituksen syntymiseen. Perustuslaillisissa ra-

joissa kehittyessään vallankumous on kuitenkin törmännyt kaikille kansanvallankumouksille samaan tehtävään: vallan, oikeuden, laillisuuden koko rakenteen perinpohjaisen uudelleen järjestämisen välttämättömyyteen. Chilen edustaja L. Corvalan sanoi NKP:n 24. edustajakokouksessa: "Me perustimme kansanhallituksen, mutta emme ole saaneet täydellistä poliittista valtaa". Tämän päämäärän saavuttamiseksi ja vallankumousprosessin saamiseksi peruuntumattomaksi on tarpeen mennä pitemmälle. "Me tajuamme maamme kaipaavan poliittisia uudistuksia", sanoi Corvalan Pravdan haastattelijalle. "Me esitämme kaksikamarisen parlamentin muuttamista demokraattisemmaksi yksikamariseksi. Samoin me esitämme tuntuvia muutoksia oikeuslaitosjärjestelmään... Uusi perustuslaki ja uusi lakikokoelma tai sen olennainen uudistus ovat välttämättömiä. Me kannatamme valtiota, joka perustuu oikeuteen ja lakeihin, demokraattisempiin lakeihin kuin ovat ne, jotka nykyisin ovat voimassa maassamme. Me suoritamme vallankumouksellisia uudistuksia Chilen perustuslaillisia normeja ja lakeja vastaavasti... Tällöin me emme tietenkään kieltäydy muuttamasta vanhentuneita oikeus- ja perustuslakijärjestelmää."

Vallan luokkasisällön muuttaminen, vallan siirtyminen työväenluokalle on välttämätön vaihe siirryttäessä kapitalismista sosialismiin mitä tietä tahansa. Se merkitsee jokaisessa vallankumouksessa väistämätöntä asteittaisuuden keskeytymistä. On tärkeää nähdä tämä ratkaiseva etappi, jotta valmistettaisiin työväenluokkaa, joukkoja sellaiseen laajaan liikehtimiseen, joka pystyy halvaannuttamaan porvariston vastavallankumoukselliset toimet.

Reformismi ja vallankumouksellisuus

Kysymys hyppäyksen ja asteittaisuuden, vallankumouksen ja reformien, vallankumousprosessin keskeytyvyyden ja keskeytyksettömyyden suhteista on eräs pääasiallisim-

pia vedenjakajia dialektisen vallankumousteorian ja reformistisen ja vasemmistoanarkistisen opportunismin yksipuolisten oppien välillä. Viimeksi mainitut, Leninin sanonnan mukaan, "alinomaa paisuttavat milloin kapitalistisen kehityksen yhtä, milloin toista piirrettä, milloin yhtä, milloin toista tämän kehityksen antamaa 'opetusta', kohottavat ne yksipuoliseksi teoriaksi, yksipuoliseksi taktiseksi järjestelmäksi... Todellinen elämä, todellinen historia kuitenkin sisältää nämä erilaiset tendenssit, samoin kuin elämä ja kehitys luonnossa sisältää sekä hitaan evoluution että nopeat hyppäykset, asteittaisuuden keskeytykset." (Lenin, Teokset, 16. osa, s. 348).

"Filosofisissa vihkoissa" Lenin esittää lainauksen Hegelin "Logiikan tieteestä". Lainaus valottaa tuon yksipuolisuuden tieto-opillisia alkulähteitä. Hegel kirjoittaa: "Vaikeutena sellaiselle käsittämään pyrkivälle ymmärrykselle on jonkin laadullinen muuttuminen yleensä toisekseen ja vastakohdakseen; tämän vaikeuden välttämiseksi se kuvittelee samuuden ja muuttumisen olevan määrällisen yhdentekeviä ulkoisia muutoksia." (Lenin, Teokset, 38. osa, s. 101). Tällainen on reformistisen ajattelun logiikka. Anarkistisen järkeilyn logiikka jakaa mekaanisesti erilleen muutoksen ja samuuden ja tarkastelee muutosta historian prosessin absoluuttisena katkeamisena. Se antaa vanhasta laadusta uuteen siirtymiselle mystisen leiman, joka ei ole järjellisesti selitettävissä.

Oikeisto- ja "vasemmistolaisten" opportunististen katsomusten metodologiset juuret heijastuvat niiden edustajien poliittisista päätelmistä. "Revisionistit pitävät kaikkia päätelmiä ,hyppäyksistä' ja työväenliikkeen periaatteellisesta vastakohtaisuudesta koko vanhaan yhteiskuntaan nähden fraaseina. He luulevat reformeja sosialismin osittaiseksi toteuttamiseksi. Anarko-syndikalisti hylkää 'vähäpätöisen työn', varsinkin parlamentin puhujakorokkeen käyttämisen. Todellisuudessa tämä viimeksi mainittu taktiikka merkitsee suurten päivien odottelemista silloin, kun ei osata koota voimia, jotka saisivat aikaan suuria muutoksia." (Lenin, Teokset, 16. osa, s. 349).

Reformismi heijastaa sellaisen hyvinsyöneen poroporvarin asennetta, joka purnaa ja on tyytymätön monopolien sorron takia, mutta joka samalla on täynnä "pyhää intoa" kapitalistisen sivilisaation johdosta. Hän on sydämestään ihastunut "kulutusyhteiskuntaan". Vallankumous pelottaa häntä poroporvarillisen olemassaolon totuttujen kehysten mahdollisen luhistumisen takia. Äärivasemmistolainen vallankumouksellisuus ilmentää niiden alempien kerrosten kärsimättömyyttä ja "hysterian purkauksia", joiden asema on äärimmäisen epävakaa ja joita alituiseen ahdistaa pelko joutua "kirjoista poispyyhityksi tavaraksi" ja sortua yhteiskunnan "pohjalle". Näiden kerrosten määrä on meidän aikanamme lisääntynyt niin kansallisen vapautuksen vyöhykkeessä kuin myös kehittyneen kapitalismin maissa. Sosiaalisten muutosten syvällisyys ja vauhti maailmassa ja tieteellis-tekninen vallankumous ovat särkeneet suurten väestöjoukkojen totunnaisen elämänjärjestyksen. Osa tästä aiemman asemansa menettäneestä joukosta ei ole löytänyt uutta asemaa. Sen asema on epämääräinen ja useimmissa tapauksissa vailla tulevaisuudennäkymää. Näille osattomille kerroksille on ominaista radikaalisuus, mutta ei niilläkään ole kestokykyä eikä kykyä selkeään tilanteen arviointiin, ja ne joutuvat helposti epätoivoon. Mellakointiin taipuvaisina ne eivät hyväksy siirtymäohjelmia, välitavoitteita eikä asteittaisuutta. Niiden mielialaa vastaa vallankumouksen tulkitseminen jonakin kaikki hävittävänä kapinamellakkana, eräänlaisena Deus ex machinana, joka yhdellä iskulla ratkaisee yhteiskuntaelämän ongelmat ja ristiriidat.

Suuntaus sosialistisen vallankumouksen rauhanomaiseen ja asteittaiseen kehittymiseen, mikä vastaa monien kehittyneen kapitalismin maiden olosuhteita, epäilemättä lisää reformistisen ideologian vaaraa. Tällä tiellä vallankumouksellinen etujoukko saa alituisesti kokea painetta reformistiseen suuntaan niin työväenliikkeen sisältä kuin ulkoapäinkin. Tämä on yksi syy niihin oikeistotendensseihin, joita ajoittain ilmenee tämän maailman alueen kommunistisessa liikkeessä. Tietenkin vaarat vaanivat

vallankumouksellisia millä tiellä tahansa. Kuitenkin rauhanomaisen sosialismiin siirtymisen puolesta taistelemisen kulussa työväenluokkaa vastaan käytettävät menetelmät ja keinot ovat erikoisia. Avoimissa yhteenotoissa porvaristo käyttää joukkoja vastaan tykkejä ja konekiväärejä, iskee niitä kuvaannollisesti sanoen panssaroidulla nyrkillä. Rauhanomaisen sosialismiin lähentymisen ja siihen siirtymisen tiellä se toisinaan käyttää silkkihansikkaita, ja toisinaan se on olevinaan jopa valmis päästämään työväenluokan edustajat kuviteltuun huoneeseen, jossa on ohjausnappulat. Hallitseva huippukerros tavoittelee tällöin luokkapäämääriä, pyrkii sitomaan vallankumouksellisten kädet, tyrkyttämään näille reformistista suuntausta, pakottamaan nämä luopumaan sosialistisesta vallankumouksesta.

Rauhanomaiseen tiehen suuntautumisessa tarvitaan demokraattisten uudistusten ohjelman ja reformistisen ohjelman täsmällistä rajaamista. Viimeksi mainitun olemus sisältyy siihen, että reformeista tehdään itsetarkoitus ja niitä pidetään kapitalististen suhteiden "sosiaalisen paikkaamisen" keinona. Kysymys on pikkureformeista, kun puuttuu perspektiivi. Sen sijaan reformistit itse ovat kapitalismin "sairaanhoitajia". Kommunistien esittämä demokraattisten uudistusten ohjelma tähtää kapitalistisen järjestelmän horjuttamiseen ja hyökkäyksen laajentamiseen pääoman valtaa vastaan. Reformeista muodostuu vallankumouksellisen taistelun apukeino. Reformismi kadottaa erillisten reformien taakse lopullisen päämäärän — sosialismin. Demokraattisten uudistusten ohjelman tarkoituksena on sosialistisen vallankumouksen lähentäminen ja siihen siirtyminen, voimien valmistaminen sosialismin puolesta käytävään taisteluun.

Ei edes johdonmukaisinkaan demokraattinen ohjelma sinänsä turvaa sosialismiin siirtymistä. Lenin arvosteli ankarasti sitä opportunistista väitettä, jonka mukaan puolueen minimiohjelmat yhteensä antavat mahdollisuuden siirtyä periaatteellisesti uuteen yhteiskuntajärjestelmään. Lenin kirjoitti: "Eivät tunnetut minimiohjelmien

vaatimukset... *ei* minimiohjelmien vaatimusten *koko summa* milloinkaan anna mahdollisuutta 'siirtymiseen periaatteellisesti uuteen yhteiskuntajärjestelmään'. Sillä tavalla ajatteleminen merkitsee siirtymistä periaatteessa reformismin kannalle ja sosialistisen vallankumouksen näkökannalta luopumista." (Lenin, Teokset, venäjänkielisen laitoksen viides painos, 30. osa, ss. 385—386). Vaikka demokraattiset reformit menisivät miten pitkälle ja miten syvälle tahansa, ne eivät johda sosialismiin niin kauan kuin tuotantovälineet eivät ole siirtyneet yhteiskunnan omistukseen, minkä vuorostaan voi turvata kaiken poliittisen vallan siirtyminen työväenluokalle. Nämä kaksi seikkaa muodostavat sosialistisen vallankumouksen olemuksen.

Välittömässä yhteydessä sosialismin puolesta käytävään herkeämättömään taisteluun tarkasteltavat demokraattiset reformit muodostuvat vallankumoustien vaihejaksoiksi. Mutta niistä tulee reformistisia, elleivät ne tähtäydy kapitalistisen järjestelmän keskeisiin solmukohtiin ja jos niitä esitetään yhteiskunnan sosialistisen uudistamisen selkeiden näkymien ulkopuolella. Ranskan kommunistisen puolueen keskuskomitean manifestissa sanotaan: "Kun opportunisteille taistelu reformien puolesta kapitalismin oloissa näyttää olevan itsetarkoitus, niin kommunisteille se on osa luokkataistelua suurpääomaa vastaan, sen saamiseksi perääntymään ja heikennetyksi, kadottamatta tässä koskaan näköpiiristä lopullista päämäärää — sosialismia." ("l'Humanité", 7. 10. 1968).

Vasemmisto-opportunismin vaara kasvaa ajanjaksoina, jotka seuraavat vallankumouksellisia nousuja, jotka tempaavat laajoja väestöpiirejä politiikan pyörteisiin. Nousun jälkeen koittaa joko liikkeen laskujakso, kärsivällinen työskentely voimien kokoamiseksi uutta nousua varten, tai siirtyminen vallankumouksen rakentavien tehtävien ratkaisemiseen, sinnikkääseen jokapäiväiseen työhön uuden yhteiskunnan rakentamiseksi. Mutta pikkuporvari tahtoisi heti kerralla, vaikeuksien yli hypäten, päästä nauttimaan kaikista sosialismin antimista. Tällai-

sia mielialoja vastaa äärivallankumouksellisuudelle ominainen iskulause "kaikki tai ei mitään". Käytännössä äärimmäissuuntaus sulautuu konkreettisesta todellisuudesta irrallaan olevaan vallankumouksellisilla korulauseilla keikailuun. Se johtaa lahkolaiseen omaan piiriinsä sulkeutuneisuuteen, arkisen vallankumoustyön kaihtamiseen. Sosialistinen näkymä katoaa samalla tavoin kuin reformisteiltakin, koska lopullinen päämäärä irrotetaan todellisista käytännön toimista.

Vastakohdat ovat kaksosia

Reformistien ja yltiöradikaalien asenteet poliittisten voimien kokoamisessa sosialismin puolesta käytävään taisteluun näyttäisivät olevan täysin päinvastaiset. Mutta he päätyvät poliittiselta ajatukseltaan samanarvoisiin johtopäätöksiin.

Reformistit pyyhkäisevät pois eron osittaisuudistuksiin pyrkivien ja sosialistisen vallankumouksen liikkeelle panevien voimien väliltä. Sellaisen linjan torjuessaan Lenin kirjoitti: "Proletaarien ei tietenkään koskaan pidä 'yhteensulautua' yleisdemokraattisen liikkeen kanssa. Marx ja Engels eivät 'sulautuneet yhteen' porvarillisdemokraattisen liikkeen kanssa Saksassa vuonna 1848. Me bolševikit emme 'sulautuneet yhteen' porvarillis-demokraattisen liikkeen kanssa vuonna 1905." (Lenin, Teokset, venäjänkielisen laitoksen viides painos, 49. osa, s. 326).

Yhteensulautumisesta olisi raskaita seuraamuksia. Demokraattinen liike on sosiaalisesti ja poliittisesti eriaineksinen. Siinä vaikuttavat sosialistiset, ei-sosialistiset ja jopa antisosialistisetkin virtaukset. Demokratian ja sosialismin voimien liitto syntyy sisäisten ristiriitojen voittamisesta. Se vaatii työväenluokalta selkeää, lujaa itsenäistä politiikkaa. Demokraattisen liikkeen täydellinen yhteensulautuminen kommunistisen liikkeen kanssa heikentäisi paitsi työväenluokan taistelua sosialismin puolesta, myös taiste-

lua demokratian puolesta, koska se sekoittaisi proletariaatin johdonmukaisen vallankumouksellisen linjan toisiin poliittisiin virtauksiin. Se johtaisi demokraattisen liikkeen epämuotoisuuteen, sen sosialistisen suuntauksen heikentymiseen.

Äärivasemmistolainen lahkolaismainen toimintaohjelma "kaikki tai ei mitään" tosiasiallisesti sulkee ylipäätään pois kysymyksen työväenluokan johtaman demokraattisten voimien laajan liittoutuman muodostumisesta. Esitetään sellaisia enimmäisvaatimuksia, joissa ei oteta huomioon proletariaatin potentiaalisten liittolaisten erityisintressejä, eikä niiden reaalisia mahdollisuuksia. Kieltäytyessään kaikenlaisista kompromisseista ja tilapäisistä sopimuksista vasemmistolahkoiset istuvat "ylhäisessä yksinäisyydessään" luulotellun ideologisen tahrattomuuden Olympos-vuorella. Tosiasiallisesti he osoittavat mitä täydellisintä voimattomuutta taistelussa proletariaatin johtoasemasta kansanliikkeessä ja kyvyttömyyttä ymmärtää vallankumouksellisen etujoukon osuutta. Sairaalloinen pelko siitä, että tahraa itsensä kanssakäymisellä asiaan perehtymättömien kanssa, johtaa irtautumiseen poliittisesta todellisuudesta. Marxilaisuuden periaatteista vasemmistolahkolaisten tulkitsemina tulee yhteiskunnallisesta käytännöstä irrotettu valtavalle enemmistölle käsittämätön "arvo sinänsä".

Marxilaisesti ymmärrettyinä periaatteet eivät suinkaan ole väliseinä, joka erottaa oikeauskoisten lahkon joukoista, eikä myöskään este vallankumouksellisen proletariaatin liitoille toisten väestökerrosten kanssa. Historia ei kulje sellaista tietä, että se aluksi luo ideaalisen ihmismateriaalin sosialismiin siirtymistä varten ja sitten "puhtaiden" sosialistien käsin panee toimeen vallankumouksen. Taistelu marxilaisuuden periaatteiden puolesta käydään todellisen, ristiriitoja täynnä olevan yhteiskuntaelämän piirissä. Kontaktit, sopimukset, kompromissit sellaisten yhteiskunnallisten voimien kanssa, jotka eivät ole omaksuneet edistyksellisen etujoukon periaatteita, tai omaksuvat ne vain osittain — sellainen on se todellinen

käytäntö, jossa marxilais-leniniläisten puolueiden johtama työväenluokka perehtyy vallankumouksellisiin periaatteisiin ja juurruttaa niitä liittolaisten riveihin. Suosiessaan lahkokuntalaisia, jotka vaalivat periaatteiden puhtautta kieltäytymällä käytännön politiikasta, Lenin näki kommunistien tehtävän sellaisena, että "on osattava *kaikissa kompromisseissa,* mikäli ne ovat kiertämättömiä, pysyä uskollisena periaatteilleen, luokalleen, vallankumoukselliselle tehtävälleen, omalle asialleen, ts. vallankumouksen valmistelulle sekä kansanjoukkojen kasvattamiselle voittoisaa vallankumousta varten." (Lenin, Teokset, 25. osa, s. 309).

Niin oikeisto-opportunistisen kuin vasemmistolahkolaisenkin strategian ja taktiikan metodologiset juuret sisältyvät poliittisten periaatteiden ja todellisen politiikan keskinäissuhteiden vääristelyyn. Oikeisto-opportunistit uhraavat periaatteet hetken käytännön etujen vuoksi. Luokkalinja hukkuu heillä erilaisten yleisdemokraattisten virtausten aritmeettiseen keskiarvoon. Vasemmistolahkolaiset erottavat toisistaan periaatteet ja käytännön politiikan, asettavat luokkalinjan vastapainoksi yleisdemokraattiselle liikkeelle. Marxismi-leninismissä periaatteet ja poliittinen käytäntö ovat vuorovaikutuksessa, sulautumatta täysin yhteen ja muuttumatta polaarisiksi vastakohdiksi. Se tekee mahdolliseksi havaita sosialismiin lähentymisen ja siihen siirtymisen johdonmukaisten ja keskinäisessä yhteydessä olevien etappien asteisuuden. Strategia ja taktiikka ottavat huomioon sekä sisäisen yhteisyyden että olennaisen eroavuuden proletariaatin luokkataistelun yleisdemokraattisten ja sosialististen tavoitteiden välillä. Tällainen dialektinen asenne antaa mahdollisuuden vetää taisteluun kapitalismia vastaan yhteiskunnallisia joukkovoimia kadottamatta samalla sosialismiin tietä viitoittavia suuntamerkkejä.

Reformismi ja äärivallankumouksellisuus ovat vastakohta-kaksosia. Ne ovat toisilleen vihamielisiä. Mutta niillä on yhteinen metodologinen perusta. Ne kasvavat esiin työväenliikkeelle vieraasta sosiaalisesta maaperästä ja

ruokkivat toisiaan. Kun lahkolaismainen vallankumouksellisuus on rangaistus reformistisista synneistä, niin äärivasemmistolainen kaavaoppisuus vuorostaan kannustaa oikeistorevisionismia luovuttaen sille yksinoikeuden tulkita uusia ongelmia. Juuri siksi on tarpeen taistella molempia äärimmäisyyksiä vastaan. Tällainen taistelu kahdella rintamalla on marxilais-leniniläisten puolueiden ja kansainvälisen kommunistisen liikkeen kehityksen laki.

NELJÄS LUKU

Yleisen ja erikoisen dialektiikka

Yleisen ja erikoisen dialektiikalla on ensiarvoinen merkitys sosialistisen vallankumouksen teorialle. Se antaa avaimen vallankumouksellisen teorian ja käytännön perusperiaatteiden keskinäisen suhteen ja niiden eri maiden konkreettisiin olosuhteisiin ja työväenliikkeen historian eri aikakausiin sovelluttamisen erikoisuuksien selvittämiseen. Yleisen ja erikoisen ongelma on kärkevän ideologisen taistelun kohde. Se luo valoa marxismi-leninismin revisionististen ja dogmaattisten vääristelyjen tieto-opillisiin alkulähteisiin. Ei ole ollut eikä ole ainoatakaan revisionistia, joka marxilais-leniniläisen teorian periaatteiden kumoamisyrityksessään ei olisi vedonnut historiallisiin tai kansallisiin erikoisuuksiin. Ei ole ollut eikä ole ainoatakaan dogmaatikkoa, joka yleisiin lakeihin ja periaatteisiin vetoamalla ei olisi peitellyt hedelmätöntä ja käytännöllisesti katsoen poliittista luutuneisuuttaan, aloitteellisuuden puutettaan ja kyvyttömyyttään perehtyä luovasti alituiseen uudistuvaan historian kokemukseen.

Yleisen ja erikoisen ykseys

Proletariaatin yhteiskunnallinen vallankumous kasvaa lainmukaisesti esiin niistä olosuhteista, jotka ovat tulosta maailmanhistorian kehityksestä. Se on yhtenäinen maailmanhistoriallinen, kansainvälinen prosessi, jolle ovat omi-

naisia ne yleiset lait, jotka johtuvat kapitalistisen yhteiskunnallis-taloudellisen järjestelmän kypsyysasteen saavuttaneen ihmisyhteiskunnan olosuhteiden ja tarpeiden ykseydestä. Yhtenäinen maailmanhistoriallinen tehtävä ratkaistaan kuitenkin yhteiskunnassa, joka on historiallisesti jaettu kansallisilla ja valtiollisilla raja-aidoilla. Proletariaatin yhteiskunnallinen vallankumous kohtaa kansallisia erikoisuuksia, tasoltaan erilaista taloudellista ja poliittista kehitystä, erilaisia sosialismin edellytysten kypsyysasteita ja joukkojen tietoisuuden erilaisia kypsyysasteita aikakauden vallankumouksellisten tehtävien tajuamisessa. Vaikka kapitalismi onkin sulkenut yhtenäisen järjestelmänsä piiriin koko tämän kirjavan ja monivaiheisen rakenteen, se ei ole suinkaan tasoittanut, vaan kehityksensä hyppäyksenomaisuuden, ristiriitaisen epätasaisuuden vaikutuksesta lisännyt ja syventänyt erilaisuuksia ja antanut niille erityistä vastakohtaisuutta.

Kaikki tämä aiheuttaa sen, että vallankumouksen yleiset lait ilmenevät erityisellä tavalla eri maissa. Vallankumousprosessissa on havaittavissa yleisen ja erikoisen mutkikas dialektiikka johon kuuluvat muodonmuutokset, rajojen liikkuvuus ja samalla yleisten olemuksellisten yhteyksien vakaantuneisuus, niiden toistuvuus omaperäisten ja ainutkertaisten ilmiöiden syvällisessä virtauksessa. Tämän ongelman olemuksen Lenin muotoili selkeästi ja lakonisesti: ”Kaikki kansat tulevat sosialismiin, se on väistämätöntä, mutta kaikki eivät tule aivan samalla tavalla, kukin tuo omalaatuisuutta demokratian tiettyyn muotoon, proletariaatin diktatuurin tiettyyn muunnokseen, yhteiskunnallisen elämän eri puolien sosialististen uudistusten tiettyyn vauhtiin. Ei ole mitään sen rujompaa teoriassa ja naurettavampaa käytännössä kuin kuvailla 'historiallisen materialismin nimessä' tulevaisuutta *tässä* suhteessa kauttaaltaan harmaanväriseksi.” (Lenin, Teokset, 23. osa, s. 62).

Käytäntö on osoittanut ihmiskunnan liikkeen sosialismia kohti tapahtuvan yleisten lakien mukaisesti. Se ei kuitenkaan anna perustetta yleisen jumaloimiseen tai sa-

laperäiseksi tekemiseen. Lenin huomauttaa, että itse "yleisen merkitys on ristiriitainen: se on eloton, se on epäpuhdas, vajaa etc., mutta vain se juuri on *askelma* konkreettisen tiedostamiseen, koska me emme milloinkaan tiedosta konkreettista täydelleen." (Lenin, teokset, venäjänkielinen laitos, viides painos, 29. osa, s.252). Kapitalismista sosialismiin siirtymisen yleiset lait antavat sisällön sosialistisen vallankumouksen teorialle, antavat mahdollisuuden siihen, etteivät marxilaiset puolueet eksy yksityisten tapahtumien ja tosiseikkojen loputtomassa paljoudessa, vaan pystyvät noudattamaan vallankumouksellisen linjan yleissuuntaa. Tämän rinnalla yleinen erikoisesta irrallaan ollen on eloton, vajavainen, kaavallinen. Se saavuttaa elinvoiman ja täydellisyyden vasta silloin, kun se lakkaa olemasta "abstraktisesti yleinen" ja "olennoi itsessään erikoisen, yksityisen, erillisen rikkautta." (Lenin, Teokset, venäjänkielisen laitoksen viides painos, 29. osa, s. 90). Se ei ole kokoelma jähmettyneitä kaavoja, säädöksiä, joita yhteiskunnallisen käytännön vaikutus ei ole koskettanut. Käytäntö kehittää ja rikastaa yleistä itseään. Siitä syystä diaklektiikka vaatii vallankumousteorian periaatteiden sellaista soveltamista, *"joka oikealla tavalla muuttelisi* muodoltaan näitä periaatteita *yksityiskohdissa,* oikealla tavalla sopeuttaisi niitä kansallisiin ja kansallisvaltiollisiin eroavuuksiin." (Lenin, Teokset, suomenkielinen laitos, 31. osa, s. 76).

Huomautamme Leninin puhuvan periaatteiden muodon muutoksista yksityiskohdissa. Se onkin ymmärrettävää. Kaikkein olennaisin on jo "siepattu" yleiseen ja siis ilmaistu teorian periaatteissa. Erikoinen ei kosketa pääasiallisinta, vaan on tekemisissä kehityksen yksityiskohtien ja muotojen kanssa. Tässä yhteydessä on arvokas Leninin sosialistisen rakennustyön kysymyksiä sivuava huomautus: "Yhtenäisyyttä pää- ja perusasiassa, oleellisessa ei riko, vaan sen juuri turvaakin *monipuolisuus* yksityiskohdissa, paikallisissa erikoisuuksissa, niissä menetelmissä, joilla työhön tartutaan. . ." (Lenin, Teokset 26. osa, s. 397). Näin ollen kysymys ei ole yleisen häviämisestä eri-

koisten ilmiöiden ja tapahtumien virtaan, vaan teorian periaatteiden kehityksestä, niiden rikastumisesta sen luokkataistelun historiallisesta kokemuksesta, joka on käynnissä siinä yhteiskunnallisen käytännön vuolaassa virtauksessa, joka alituiseen muuttelee vallankumouksellisen draaman lavastusta ja näytelmän henkilöitä.

Yleisen ja erikoisen dialektiikka on ruumiillistunut itse leninismin muotoutumisessa nykykauden marxilaisuutena. Leninin aatteellisessa perinnössä me kohtaamme ne samat vallankumouksellisen teorian periaatteet kuin Marxillakin: kapitalismin historiallisesti väistämätön tuho, proletariaatin maailmanhistoriallinen rooli kapitalismin haudankaivajana ja uuden yhteiskunnan luojana, työväenluokan liitto talonpoikaiston ja muiden työtätekevien kerrosten kanssa, proletariaatin diktatuuri sosialistisen vallankumouksen voiton ehdottomana edellytyksenä, kansainvälisyys vallankumouksellisen työväenliikkeen kehityksen lakina ja työväenluokan puolueen toimintaperiaatteena.

Mutta Lenin ei yksinkertaisesti toistellut Marxin teorian periaatteita. Hän sovelsi niitä proletariaatin yhteiskunnallisen vallankumouksen kypsymisen ja laajan kehittymisen aikakauden olosuhteisiin. Mutta hän ei soveltanut sitä kuin maalauskaavana, joka asetetaan historiallisen todellisuuden pinnalle, ja joka jättää avoimiksi vakiomallin edellyttämät kohdat ja peittää kaiken sen erikoisen, epätavallisen, jota ei sen valmistamisessa ole edellytetty.

Leniniläisen ajattelun laboratoriossa imperialismin aikakauden erikoisuudet saatettiin kaikinpuoliseen erittelyyn marxilaiselta näkökannalta, niistä erottui ja nostettiin yleisen tasolle se, mikä itse todellisuudessa muovautui lainmukaiseksi ja olennaisesti vaikutti sosialistisen vallankumouksen sisältöön ja luonteeseen. Pysyen uskollisena Marxin teorian periaatteille Lenin kohotti sen laadullisesti korkeammalle asteelle. Se olikin ainoa tie pysyä uskollisena marxilaisuuden periaatteille, jotka ovat historiallisia ja vaativat alituista vertailua kehittyvään yhteiskunnalliseen käytäntöön.

Kaksi periaatteisiin asennoitumista

Yleisen näkeminen, ei abstraktisesti, vaan todellisen historian prosessin elävässä virtauksessa, elimellisessä yhteydessä erikoiseen, on leniniläisen metodologian piirre. Se pistää silmään Leninin polemiikissa dogmaatikko-oikeaoppisten kanssa, jotka kuvittelevat marxilaisuuden yleiset periaatteet puhtaasti teoreettisiksi olettamuksiksi, mutta dialektinen asenne yleisen ja erikoisen keskinäiseen suhteeseen tuntui väkivallan yritykseltä periaatteita vastaan, marxilaisuuden revisioinnilta.

Kuvaava tässä suhteessa on polemiikki menševikkien kanssa proletariaatin ja talonpoikaiston vallankumouksellis-demokraattisesta diktatuurista. Tässä väittelyssä tuli korkokuvamaisesti esiin kaksi vastakkaista asennoitumista marxilaisen vallankumousteorian periaatteisiin.

Leninin asenne oli yleisten periaatteiden soveltamista Venäjällä vuonna 1905 kehittyneen porvarillis-demokraattisen vallankumouksen erikoiseen tilanteeseen. Luonteeltaan lähestymässä ollut vallankumous oli porvarillinen. Siihen menševikkien teoreetikoilta loppuivat kaikki probleemat. Oli olemassa valmis porvarillisen vallankumouksen kaava, joka oli vain täytettävä venäläisellä aineistolla. Lenin taas tutki konkreettista asiaintilaa, kaikkien luokkien asemaa ja mahdollisuuksia ja yhteiskunnallisten voimien todellista suhdetta. Sen tuloksena oli toteamus, ettei klassinen porvarillisen vallankumouksen kaava ollut sovellettavissa uuden aikakauden olosuhteisiin, joissa työväenluokka oli nousemassa vallankumouksellisen taistelun näyttämölle, porvaristo oli kadottanut entisen vallankumouksellisuutensa, ja maakysymyksen kärkevyys sysäsi talonpoikaisjoukkoja syvälle demokraattiseen pyörteeseen.

Noissa olosuhteissa kysymys vallasta sai erikoisen ratkaisun. Lenin lausui VSDTP:n 5. edustajakokouksessa: "Tällaisesta yhteiskuntavoimien suhteesta juontuu kiertämätön johtopäätös: porvaristo ei voi olla sen enempää vallankumouksen tärkeimpänä liikkeellepanevana voima-

na kuin johtajanakaan. Vain proletariaatti kykenee viemään vallankumouksen päätökseen, ts. täydelliseen voittoon saakka. Mutta tämä voitto voidaan saavuttaa vain ehdolla, että proletariaatin onnistuu viedä mukanaan suurin osa talonpoikaistosta. Venäjän nykyisen vallankumouksen voitto on mahdollinen vain proletariaatin ja talonpoikaiston vallankumouksellis-demokraattisena diktatuurina." (Lenin, Teokset, 12. osa, s. 446).

Mitä menševikit asettivat Leninin ajatusta vastaan? Plehanov piti Leninin johtopäätöstä "narodnajavoljalaisen vallanvaltaamisajatuksen" entisöimisenä. Plehanov sanoi VSDTP:n 4:ssä puoluekokouksessa: "Mikään kansan luova toiminta ei muuta parhaillaan kokemaamme porvarillisen vallankumouksen perusluonnetta. Mikä on se demokraattinen tasavalta, johon me nyt pyrimme? Se on porvarillinen tasavalta. Minä luulenkin, että jos me lujasti ja päättävästi omaksumme tämän näkemyksen, jos ymmärrämme porvarilliselle tasavallalle ominaisten luokkaristiriitojen väistämättömyyden, niin me emme niin helposti antaudu vallan valtaamisen idealisoimiseen."

Tässä järkeilyssä on menševistisen pedanttisuuden koko olemus: koska vallankumous on porvarillinen, niin valta siirtyy porvaristolle, ja jokainen muu asenne on marxilaisuuden revisiointia. Menševikki Levitski sanoi samassa 4. puoluekokouksessa: "Jos vallankumous on porvarillinen, niin marxilaisen käsityksen mukaan se merkitsee, että tapahtuu sellainen käänne sosiaalisissa suhteissa, joka ilmenee siinä, että poliittinen valta siirtyy porvarisluokalle, ja silloin ovat täysin vääriä ja epätieteellisiä puheet vallankumouksellisen kansan etujen asettamisesta porvariston etujen vastapainoksi, ja porvaristoa vastassa olevasta vallankumouksellisen kansan diktatuurista."

Menševikeillä ei ollut pyrkimyksen häivääkään ymmärtää 20. vuosisadan olosuhteita ja pohtia konkreettisesti yleisen ja erikoisen suhdetta Venäjän vallankumouksessa. Heillä yleinen peitti sen uuden, historiallisesti erikoisen, jonka käytäntö toi esiin. Menševikkien metafyysisen ajattelutavan totesi aivan oikein Leninin taistelutoveri, bolše-

vikki Lunatšarski: ”Toveri Plehanov ei tarkastellut sen uuden olemusta, jota on etsitty, minkä puolueen virein ja aktiivisin osa on tuonut esiin. Hän kuuli joitakin vanhoja nuotteja ja kavahti; narodnikkilaisuuden uuden nousun pelossa hän alkoi pelätä uusia päättäviä, rohkeita tunnuslauseita. Hän ilmaisi sitä neofobiaa, sitä uuden pelkoa, joka usein on ominaista vanhoille ja karaistuneille veteraaneille.”

Menševikeillä yleinen on kuin verho, joka erottaa historiallisen erikoisen ymmärtämisestä. Lenin havaitsi heti menševistisen metodologian Akilleen kantapään: kyvyttömyyden suhtautua yleisen ja erikoisen dialektiikkaan käytännön kannalta. Hän paljasti Plehanovin pyrkimysten metodologisen kestämättömyyden, tämän pyrkiessä puolustelemaan kadettipuolueen (perustuslaillis-demokraattisen puolueen) tukemista vetoamalla strategian ja taktiikan yleiseen periaatteeseen. ”Ne jotka ratkaisevat konkreettista kysymystä tämän oppositiomielisen ja vallankumouksellisen porvariston *määrätyn osan* tukemisesta nykyaikana, eivät kiellä yleistä väittämää opposition tukemisesta. Plehanovin virhe on siinä, että hän korvaa *konkreettisen* historiallisen kysymyksen *abstraktisella* käsityksellä. Se ensiksi. Ja toiseksi, tov. Plehanovin virheenä on hänen kerrassaan *epähistoriallinen* mielipiteensä porvarillisesta demokratiasta Venäjällä. Plehanov unohtaa sen, miten tämän porvarillisen demokratian eri kerrosten asema muuttuu sitä mukaa kuin vallankumous menee eteenpäin.” (Lenin, Teokset, 10. osa, s. 471).

Väittely puhkesi uudelleen VSDTP:n 5. puoluekokouksessa vuonna 1907, kun käsiteltiin suhtautumista porvarillisiin puolueisiin. Puhuessaan Plehanov muistutti pikemminkin esitelmöivää yliopiston professoria: puhe sisälsi sekä sitaatteja Marxilta että viittauksia Hegeliin, sekä maininnan Rafaelin ”Madonnasta”. ”Totta tosiaankin!” huomautti Lenin ironisesti. ”Hienoa, liehakkaan kohteliasta, vaikutustehoa tavoittelevaa polemiikkia... Mutta kysyisin Plehanovilta kuitenkin: Madonna Madonnana, mut-

ta mitä ajattelette kysymyksen *olemuksesta?* (Keskustan ja bolševikkien suosionosoituksia). Se on huono juttu, jos Madonna on tarpeen kysymyksen oleellisen erittelyn kiertämiseksi." (Lenin, Teokset, 12. osa, s. 459). Ja Lenin osoitti, että yleisen periaatteen abstraktinen soveltaminen opposition tukemispolitiikkaan tekee menševikeistä porvariston välikappaleita.

VSDTP:n 5. edustajakokouksessa käyty väittely oli kuvaava siinäkin suhteessa, että se osoitti menševistisen metodologian sukulaisuuden trotskilaisuuden kanssa. Trotski sanoi kokouksessa, että vallankumouksen voitto Venäjällä on mahdollinen joko proletariaatin voittona, tai se ei ole lainkaan mahdollinen. Ensinäkemältä tämä kanta on päinvastainen kuin menševikkien kanta. Niillä on kuitenkin sama metodologinen juurensa: yleisen asettaminen erikoisen vastakohdaksi. Menševikit pitävät kiinni yleisestä kaavasta kääntäen selkänsä uudelle käytännölle. Trotskilaisuus taas panee tilanteen erikoisuudet palvelemaan, tarkastelee niitä vailla yhteyttä yleiseen ja kieltää yleisen puolustellakseen periaatteettomuutta ja voluntarismia. Menettelytapojen samanlaisuus johtaa myös samanlaisuuteen poliittisen toimintaohjelman tärkeimmissä kohdissa — talonpoikaiston vallankumouksellisuuden kieltämiseen ja proletariaatin johtoasemaa demokraattisessa vallankumouksessa koskevan ajatuksen revisioimiseen.

Yleisen kriteeri

Yleiset periaatteet kaavaoppineiden tulkitsemina muistuttavat muumiota, jota siirrellään historian aikakaudesta toiseen. Yleinen esitetään kuin sulkeutuneena "esineenä sinänsä", jota on mahdotonta liittää elimellisesti reaaliseen käytäntöön. Tällaisesta metodologiasta oli lähtöisin menševikki-kaavaoppineiden kyvyttömyys perehtyä Venäjän ja maailman todellisuuteen 20. vuosisadan alussa. Yleinen ei kuitenkaan ole mitään tuonpuoleista ja ulkonaista suhteessa konkreettiseen erikoiseen. Se on aina mu-

kana tässä elävässä vallankumouksellisessa uuden luomisessa. Ei riitä vielä se, että tuntee yleisen olemuksen teoreettisesti, vaan historian käänteissä on tarpeen tuntea ja ymmärtää se erikoisessa konkreettisessa muodossa. Silloin yleinen ei enää näytä kivettyneeltä muumiolta, vaan pysyen prosessin syvällisenä olemuksena aivan kuin uudelleen ilmestyy siitä esiin.

On tietenkin aina olemassa vaara joutua erikoinen-käsitteen viehätyksen valtaan ja kadottaa sen erikoislaatuisuuden taakse vallankumouksen yleiset lait. Sellainen on marxilaisen teorian periaatteiden revisioinnin eräs metodologisista juurista. Noita periaatteita vastaan hyökkäillessään revisionistit järkeilevät erikoisesta historian vaiheesta (tieteellis-tekninen vallankumous, kapitalismin "muuntuminen"), erikoisista kansallisista tai alueellisista olosuhteista. Erikoisen absolutisoimisesta kasvaa myös erilaisia "kansallisen kommunismin" variaatioita.

Totta kyllä erikoisen liioittelusta vastapainona yleiselle tulee periaatteiden revisiointia tavallisesti silloin, kun ollaan tekemisissä tuota vastakkainasettelua lujittavien revisionismin luokkajuurien kanssa. Väliaikaiset harhaantumiset tavallisesti korjaa nopeammin tai hitaammin käytäntö, joka jatkuvasti tarkistaa yleisen ja erikoisen määrän. Kuitenkin myös metodologisella selkeydellä on melko tärkeä merkitys, kun arvioidaan yleisen vallankumousprosessissa erottautumisen peruskriteerejä.

Ennen muuta yleiselle ovat ominaisia kaikki objektiivisen lain perustuntomerkit: siinä ilmenevät välttämättömät ja olennaiset yhteydet, siteet, joille on luonteenomaista vakavuus ja toistuvuus. Kun esimerkiksi puhutaan työväenluokan liitosta työtätekevien ei-proletaaristen kerrosten kanssa sosialistisen vallankumouksen lakina ja marxilais-leniniläisen puolueen strategian ja taktiikan yleisenä periaatteena, niin lähdetään siitä, että olennaiset piirteet noiden sanojen väittämässä lähentävät niitä työväenluokkaan, synnyttävät perusetujen ykseyden, sekä siitä, että käytännön kokemus luo poliittisen yhtenäisyyden tarpeen yhteisten etujen nimessä, ja siitä että kapitalisti-

sen yhteiskunnan sosiaalisen ja luokkarakenteen kehityksen erikoisuudet ja tendenssit tekevät vallankumouksen voiton mahdottomaksi ilman sellaista liittoa. Eräs tehokkaita yleisten lakien jäsentelymetodeja on sosialististen vallankumousten vertaileva analyysi. Se antaa mahdollisuuden löytää niiden ainutkertaisen omaperäisyyden, erikoisen muodon, sisällön erikoispiirteiden takaa toistuvat ja pysyvät syvälliset yhteydet.

Täydellisemmin vertaileva analyysi on sovellettavissa jo tapahtuneisiin vallankumouksiin. Kuitenkin useimmissa tapauksissa yleiset lait ja periaatteet asetetaan epäilyksenalaisiksi niiden maiden suhteen, joissa ei ole tapahtunut sosialistista vallankumousta. Abstraktiselta kannalta voidaan aina sanoa, että tapahtuneiden vallankumousten eräät yleiset lait omaavat rajoitetun yhteisyysasteen ja että laajemmin asian ottaen niitä on tarkasteltava erikoisina, jotka ovat ominaisia vain ryhmälle maita tai tietylle historian jaksolle. Siitä syystä vertaileva analyysi voi tässä suhteessa antaa hyödyllisiä tuloksia, koska se antaa mahdollisuuden verrata menneiden vallankumousten kypsymis- ja kehittymislakeja tulevien vallankumousten todennäköisen kulun ennusteisiin, jotka perustuvat niiden edellytysten tutkimiseen, luokkataistelun kehittymisolosuhteiden ja tendenssien tutkimiseen ei-sosialistisissa maissa. Kehittyneen kapitalismin maihin sovellettuna tällainen tutkimus vahvistaa sen, että työväenluokan ja työtätekevien ei-proletaaristen kerrosten liitolla sosialistisessa vallankumouksessa on yleisen lain voima tämänkin ryhmän maille, luonnollisesti tietyin muodonmuutoksin, joista puhumme tuonnempana.

Yleinen suhtautuu kokonaisuuteen, eikä vain sen erilliseen osaan. Siis yleisen ja erikoisen keskinäissuhdetta ei voida oikein todeta, jos rajoitutaan alueellisiin tai kansallisiin kehyksiin ottamatta lukuun kokonaisuuden dynamiikkaa. Niinpä on ilmeisen selvää, että jos yritetään määritellä sosialismiin siirtymisen yleisten lakien soveltuvuus kansallisen vapautuksen vyöhykkeeseen rajoittamalla tutkimuspiiri vain tähän vyöhykkeeseen, ei saavu-

teta menestystä. Juuri tässä piilevät syyt niihin F. Fanonin virheellisiin johtopäätöksiin, joista puhuttiin tämän kirjan ensimmäisessä luvussa. Irrottaessaan "kolmannen maailman" kansallisen vapaustaistelun maailman vallankumousprosessista tuo vasemmistoradikalismin teoreetikko päätyy työväenluokan maailmanhistoriallisen roolin kieltämiseen. Ei voida ajatella päästävän selville yleisen ja erikoisen dialektiikasta minkä tahansa sosialistisen vallankumouksen kehityksessä tarkastelematta sitä työväenluokan yhteiskunnallisen maailmanvallankumouksen elimellisenä osana. Ei ole ajateltavissa, että voitaisiin ratkaista oikein kysymys vallankumouksellisen liikkeen yleisistä laeista ja erikoisuuksista yksittäisessä maassa tarkastelematta sitä maailman vallankumousprosessin osana. Yleisen erikoisesta erottamisen mutkikkuus selittyy osittain yhteiskuntaelämän äärettömällä monipuolisuudella, varsinkin vallankumouskausina. Vieläpä silloinkin, kun jokin teoreettinen konseptio virheellisesti pitää yksittäisiä yhteyksiä yleisenä lakina, voidaan löytää joukko tosiseikkoja, jotka näyttäisivät vahvistavan luulotellun lain. Siitä syystä tutkittaessa konkreettisesti yleistä ja erikoista eivät tosiseikat sinänsä ole tärkeitä, vaan niiden yhteys, tosiseikkojen sisäinen objektiivinen logiikka.

Mutta ei tämäkään metodologinen asenne varjele virheellisiltä johtopäätöksiltä. Kysymys on siitä, että vallankumousprosessissa vaikuttavat yleisten lakien rinnalla taistelevat sivutendenssit, jotka saatetaan erheellisesti luulla tai tarkoituksellisesti esittää yleiseksi laiksi. Reformistit selittävät esimerkiksi suunnitelmallisuuden piirteiden voimistumistendenssin valtiomonopolistisen kapitalismin kehityksessä yhteiskunnan evolutionisen sosialismia kohti etenemisen yleisenä lakina. Samoin myös yksittäiset poikkeukset laeista ovat mahdollisia erityisen asianhaarojen yhteensattuman ollessa kyseessä. Lenin huomautti: "Onko olemassa sellaisia vallankumousta koskevia historian lakeja, joista ei olisi poikkeuksia? Vastauksena olisi ollut: ei, sellaisia lakeja ei ole olemassa. Nämä lait tarkoittavat vain tyypillistä, sitä, mitä Marx

sanoi kerran "ideaaliseksi', tarkoittaen keskinkertaista, normaalia, tyypillistä kapitalismia." (Lenin, Teokset, 28. osa, s. 228). Historian kehityksen virtauksessa havaitaan myös poikkeamia tyypillisestä. Niiden todellinen perusajatus voidaan ymmärtää vain keskinäisyhteydessä kokonaisuuteen.

Järjestelmällinen suhtautuminen

Yleisen ja erikoisen dialektiikan tutkimus ei tarvitse vain yksinkertaisesti tosiseikkojen tietyn joukon tai tietyn kokonaisuuden logiikkaa, vaan sen järjestelmän objektiivisen logiikan selvittämistä, jonka mukaan ristiriitaiset tosiseikat ja tendenssit saavat oman paikkansa ja rationaalisen selityksensä.

Järjestelmäasennoitumisella on se etu, että se antaa mahdollisuuden ratkaista ne vaikeudet, jotka liittyvät yleisen ja erikoisen tasojen monilukuisuuteen. Se mikä on jossakin konkreettisessa prosessissa, sanokaamme vaikkapa kansallisessa vallankumouksessa yleistä, saattaa osoittautua erikoiseksi samankaltaisissa historiallisissa olosuhteissa tapahtuvien vallankumousten sarjalle, ja sitäkin suuremmalla syyllä koko maailman vallankumousprosessille. Järjestelmän logiikka antaa mahdollisuuden saada mukaan yleisen ja erikoisen eri tasojen koko hierarkisen portaikon ja siten välttää rajoittuneen yleisen nostamisen korkeammalle askelmalle.

Järjestelmällinen suhtautuminen sosialistiseen vallankumoukseen on suhtautumista järjestelmään dynaamisena yhdistelmänä, prosessina. Olkoonpa kysymyksessä maailman vallankumousliike kokonaisuudessaan tai vallankumous kansallisessa mitassa, niin yleisen ja erikoisen keskinäissuhde ei ole liikkumaton. Kehityksen kulussa erikoisesta saattaa tulla yleinen ja päinvastoin.

Lokakuun sosialistisen vallankumouksen edellä Lenin esitti kirjassaan "Valtio ja vallankumous" sen väittämän, että eri maiden siirtyessä kapitalismista sosialis-

miin syntyy valtava määrä poliittisia muotoja, mutta niiden olemus tulee tällöin olemaan sama: proletariaatin diktatuuri. Lokakuun vallankumouksen voitto synnytti neuvostot proletariaatin diktatuurin erityiseksi muodoksi. Lokakuun vallankumouksen maailmanhistoriallinen merkitys vallankumouksellisen aikakauden alkuna antoi neuvostoille kuitenkin kauas erikoisen puitteiden ulkopuolelle ulottuvan tehtävän. Lokakuun vallankumouksen synnyttämän vallankumouksellisen nousun kaudella neuvostot saivat yleismerkityksen siihen aikaan tosiasiallisesti ainoana mahdollisena voitollisen proletariaatin diktatuurin muotona. Lenin piti neuvostovaltaa rinnan proletariaatin diktatuurin kanssa kommunistisen liikkeen yleisperiaatteena. Neuvostojen muodostuminen kaikkialle, muun muassa lukuisiin maihin ja proletaarisen vallan elimiksi, viittasi tuon johtopäätöksen paikkansapitävyyteen.

Neuvostovallan voiton mahdollisuus muissa maissa ei monista syistä tuohon aikaan toteutunut. Olosuhteiden muutos johti siihen, että maailman vallankumousprosessin seuraavissa vaiheissa syntyi muita proletariaatin diktatuurin muotoja. Neuvostovalta oli jälleen Venäjällä erityisenä, tai tarkemmin sanottuna sosialistisen maailmanvallankumouksen ensimmäiselle vaiheelle erityisenä, työväenluokan diktatuurin muotona.

Yleisen ja erikoisen keskinäisillä siirtymisillä on rajansa. Ei ole syytä liioitella niiden merkitystä. Ne koskevat pikemminkin yleisen "reunaman" piiriä, yksittäisten lakien vaikutuspiiriä. Yleisimmillä laeilla on syvällinen ja pysyvä perusta, johon ympäristödynamiikka vähemmässä määrin kajoaa. Tällä alalla sen vaikutus ilmenee yleisten lakien esiintymismuotojen muuttumisena, niiden tiettynä modifikaationa. Yleisen ja erikoisen keskinäissuhteeseen vallankumousprosessissa liitämme täydessä määrin käytännön kriteerit. Käytäntö ratkaisee viime kädessä kaikki kiistat ja väittelyt erottaen näkyviin vallankumousliikkeessä olevan todella yleisen merkityksen. Jos asia rajoittuisi kysymyksen tiedostamispuoleen,

niin voitaisiin täysin tyytyä tähän ja antaa ajan tehdä työtä. Vallankumouksellinen aikakausi vaatii kuitenkin työväenluokalta, marxilais-leniniläisiltä puolueilta vallankumouksellista toimintaa tänään. Yleisen ja erikoisen keskinäissuhteen oikein ymmärtämisellä on luokkataistelussa päivänkohtainen poliittinen merkitys. Se siirtää kysymyksen käytännön kriteereistä päivänpolitiikan tasolle, politiikan, joka ei voi olla toimettomana siihen hetkeen asti, kunnes historia tekee yhteenvedon vallankumouksellisesta kokemuksesta, jaoittelee sen osiin yleisyysastetta vastaavasti.

Vallankumouksellisen luokan politiikan tarpeet jo tänään tuovat käytännössä esille yleisen ja erikoisen määrän luokkataistelussa. Se ei ole pragmatismin kriteeri, jolle välitön käytännöllinen menestys on tärkeä riippumatta sen saavuttamisen keinoista ja aiheutuvista seuraamuksista ja joka elää tässä päivässä, vailla näköaloja ja poliittista ohjelmaa. Marxilais-leniniläisen politiikan voima, sen kyky missä tahansa erityistilanteessa löytää, tunnustella yleiset suuntaviitteet, yleisen näköalan, pohjautuu vaalivaan suhtautumiseen kasaantuneeseen vallankumoukselliseen kokemukseen ja teorian johtopäätöksiin, joihin sen olennaisimmat tulokset ovat kiteytyneet. Teoreettisesti ymmärretty kokemus ja sen luokkataistelun yleiset tarpeet, joka tapahtuu eri maiden työväenluokan ja kommunististen puolueiden monenkaltaisissa toimintaolosuhteissa — sellainen on niiden toiminnan ja politiikan yhteisyyden perusta. Niin kuin Engels huomautti, "... ei ole enää pyrkimystä dogmaattiseen oikeaoppisuuteen, doktrinääriseen päällikkyyteen, vaan on yhteinen toimintasuunnitelma... joka helposti sopeutuu kunkin kansakunnan ja kunkin paikkakunnan erilaisiin olosuhteisiin ja kuitenkin säilyttää kaikkialla peruspiirteensä turvaten siten päämäärän yhtenäisyyden ja tämän yhteisen päämäärän saavuttamista varten käytettävien menettelytapojen yleisen yhdenmukaisuuden."

Työväenluokan eri kansallisten osastojen ja marxilaisleniniläisten puolueiden toimintaolosuhteet ovat nyky-

maailmassa monipuolisemmat kuin koskaan aiemmin. Tästä johtuu erilaisten vallankumouksellisten voimien kokemukseen perehtymisen merkitys, sen huomioon ottaminen yleisessä poliittisessa taistelusuunnitelmassa.

Eri maiden työväenluokan poliittisen linjan ja toiminnan yhteys ei perustu spekulatiivisiin todisteluihin, vaan johtuu liikkeen tarpeista. Tällainen yhteisyys ja siihen pohjautuva ykseys on pysyvä "yksityisen ja yleisen, teorian ja käytännön, uuden ja vanhan yhteyden turvaamista", niin kuin Syyrian kommunistisen puolueen pääsihteeri Bagdash sanoi kommunististen ja työväenpuolueiden neuvottelukokouksessa vuonna 1969. Tämä on kaikkien kansallisten osastojen kokemuksen monimutkainen synteesi sen jo hankitun, teoreettisesti omaksutun kokemuksen kanssa, joka on vahvistettuna teorian periaatteissa.

Vallankumouksen lait ja niiden muunnokset

Sosiaaliselta ja taloudelliselta kehitystasoltaan eritasoisten ja kansallisilta erikoisuuksiltaan erilaisten maiden kokemuksen tarkistamat kapitalismista sosialismiin siirtymisen yleiset lait ovat muotoiltuina kommunististen ja työväenpuolueiden vuoden 1957 neuvottelukokouksen julkilausumassa. Näiden lakien ilmenemismuodot eivät voi olla samanlaiset ensimmäisen imperialistiseen järjestelmään tehdyn murroskohdan kaudella ja nykytilanteessa. Ne eivät voi olla identtisiä kehittyneen kapitalismin maissa ja kansallisen vapautuksen vyöhykkeessä, joka edustaa klassisiin kaavoihin mahtumattomia erilaisten aikakausien ja yhteiskuntamuotojen valtaisia sekoittumia ja päällekkäin kasautumia.

Mikä sitten on niiden muodonmuutosten asteikko, joita tapahtuu sosialistisen vallankumouksen objektiivisten lakien suhteen? Revisionistin näkemyksessä olosuhteiden erikoislaatuisuus on perusteena lakien tarkistukselle. Moninaisuus erikoisessa ymmärretään yleisen kieltämisenä,

ja ilmiöiden muuttuvuus tulkitaan vakaantuneisuuden puuttumiseksi. Kaavaoppineen näkemyksessä lait ja teorian periaatteet pimentävät todellisuuden ja yleisen kaavan myyttinen reaalisuus saa siitä riippumattoman olemassaolon. Erikoinen ahdetaan kuolleeseen kaavaan. Lait siirretään muutosten ja kehityksen prosessin ulkopuolelle.

Olisi helppoa taistella revisionismia ja dogmaattisuutta vastaan, jos voitaisiin rajata pysyvät ja muuttuvat suureet vallankumousprosessissa, minkä jo tuo prosessin pelkkä olemus eliminoi. Mutta kaikesta huolimatta jakolinja on olemassa. Sen määritteleminen konkreettisissa paikan ja ajan olosuhteissa on tehtävä, joka yhä uudelleen ja uudelleen nousee marxilaisen teorian eteen ja joka ratkaistaan joka kerta kärkevässä taistelussa revisionistisia ja dogmaattisia virtauksia vastaan.

Olosuhteet, joissa sosialistinen vallankumous tapahtuu, eivät esiinny puhtaana ulkoisena ympäristönä, joka on tunteeton sen sisältöön nähden. Ne vaikuttavat sen kaikkeen kehitykseen. Niin kuin aiemmin on jo todettu, maailman vallankumousprosessin dynaamisuus muuttaa tilannetta alituiseen ja yhä perinpohjaisemmin. Näillä muuttumisilla rinnan kansallisten erikoisuuksien kanssa on vaikutuksensa ennen muuta vallankumouksen muotoon. Se ei kuitenkaan rajoitu puhtaasti ulkoisiin piirteisiin. Koska muoto on aina sisällyksekäs, niin vallankumouksen muodon omaperäisyys sivuaa myös sen sisältöä. Syvällisimmät muodon muutokset pystyvät vaikuttamaan myös eräisiin sisällön olennaisiin puoliin. Näin muodostuu perusta vallankumousprosessin lakien muunteluille.

Edellä osoitettiin kuinka niiden muutosten tuloksena, joita kapitalismissa on tapahtunut yhteiskunnallisen ja tieteellis-teknisen vallankumouksen molemminpuolisesta ja keskinäisessä yhteydessä tapahtuneesta vaikutuksesta, reformien ja vallankumousten keskinäissuhteen lait ovat kokeneet muutoksia. Se koskee myös luokkien keskinäissuhteiden lakeja vallankumouksessa.

Näihin saakka tapahtuneissa sosialistisissa vallanku-

mouksissa työväenluokan pääliittolaisena on ollut talonpoikaisto. Kahden luokan liitto, jossa johtava osuus on työväenluokalla, on noiden vallankumousten kehityslaki. Talonpoikaiston ominaispaino ja rooli kapitalismin yleisen kriisin ensimmäisessä ja toisessa vaiheessa olivat poikkeuksellisen suuret kaikissa maissa. Jopa itse vallankumouksetkin tapahtuivat pääasiallisesti sellaisissa maissa, joissa talonpoikaisto oli väestön enemmistönä. Ei ole epäilystäkään, etteikö useimmissa Aasian, Afrikan ja latinalaisen Amerikan maissa talonpoikaisto olisi työväenluokan pääliittolainen tulevissa taistoissa sosialismin puolesta. Se esittää suurta osaa myös kehittyneen kapitalismin maissa. Talonpoikaisväestön osuus koko väestöstä tässä osassa maailmaa kuitenkin pienenee jatkuvasti. Monissa maissa maataloudesta toimeentulonsa saavan väestön määrä ei ylitä 4—7 prosenttia. Samalla noissa maissa lisääntyy edistyksellistä sivistyneistöä, varsinkin teknisten alojen sivistyneistöä edustavien yhteiskuntakerrosten lukumäärä ja vaikutus. Viimeksi kuluneiden 20 vuoden aikana "kaulusköyhälistön" määrä USA:ssa on lisääntynyt 80 %:lla. 30-luvulla insinöörien, teknikkojen ja toimenhaltijoiden osuus palkkatyöntekijöistä oli USA:ssa 17,7 % ja Englannissa 15 %. 60-luvun puoliväliin tultaessa nuo prosenttimäärät olivat jo 28 ja 22. Tieteellis-teknisen vallankumouksen jatkuminen lisää näiden osuutta ja vaikutusta entisestään. Näiden väestökerrosten edut lähentyvät yhä suuremmassa määrin työväenluokan etuja. On havaittavissa pyrkimystä saada edistyksellisestä sivistyneistöstä erittäin tärkeä liittolainen työväenluokalle. Henkisen ja ruumiillisen työn tekijöiden liitosta on tullut merkittävä voima taistelussa rauhan, demokratian ja sosialismin puolesta.

Kapitalistisen yhteiskunnan sosiaalisessa rakenteessa tapahtuneiden muutosten seurauksena muuntuu eräs vallankumouksen tärkeistä laeista. Työväenluokan ja talonpoikaiston liitto täydentyy liittojen järjestelmällä muiden, nopeasti kasvavien yhteiskunnallisten ryhmien kanssa ja se tuo esiin yleisemmän lain: sosialistisen vallan-

kumouksen voittoa varten tarvitaan työväenluokan liitto ei-proletaaristen työtätekevien kerrosten kanssa.

Proletariaatin johtoasema

Työväenluokan johtoasema on nykykauden vallankumousliikkeen tärkeimpiä lainmukaisuuksia. Sekin on kokenut maailmassa viimeksi kuluneiden vuosikymmenien aikana tapahtuneiden muutosten vaikutuksen. Kapitalististen maiden työväenluokan rakenteessa ja asemassa on tapahtunut muutoksia. Sosialismin voittojen ja oman luokkataistelun ansiosta se on nykyisin muuttunut luokasta, jolla ei ollut menetettävänään muuta kuin kahleensa, kansainvälisen työväenluokan yhdeksi voimakkaaksi osastoksi, maailman edistyksen johtajaksi. Sitkeällä taistelulla se on saavuttanut korkeamman elintason ja monia sosiaalisia ja poliittisia oikeuksia. Sen sisälle on kasvanut korkeasti ammattitaitoisten ja valistuneiden työläisten kerrostuma. Työväenluokan lukumäärä palveluammattien piirissä on voimakkaasti lisääntynyt.

Sen ohessa poliittiseen kenttään on tullut uusia yhteiskunnallisia kerroksia ja ryhmiä, joilla kullakin on oma erikoinen asennoitumisensa, omat katsomuksensa, psykologiset erikoisuutensa. Kehitysmaissa on tapahtunut pikkuporvarillisen demokratian merkittävää radikalisoitumista. Joissakin noissa maissa se on jopa vallannut etujoukon aseman vallankumousliikkeessä ja sysännyt taka-alalle pienilukuisen ja poliittisessa kehityksessään takapajulla olevan työväenluokan.

On selvää, etteivät proletariaatin johtoaseman sisältö enempää kuin muodotkaan tai sen puolesta käytävän taistelun menetelmät voi nykyajan vallankumousliikkeessä pysyä samanlaisina kuin ennen.

Proletariaatin hegemonia kehittyneen kapitalismin vyöhykkeessä vaatii nykyoloissa sellaista harppausta työläisten poliittisen tietoisuuden ja koko maailmankatsomuksen kehityksessä, joka veisi työväenluokan enemmistön

vanhojen taloudellisten vaatimusten puitteiden ulkopuolelle. Se katkaisisi kulutushyödykkeiden hankkimisen tavoittelua kaikkein tärkeimpänä pitävän elämänasenteen ja ajattelutavan kahleet, toisi jokapäiväisessä joukkotaistelussa etualalle vaatimukset yhteiskunnallisesta tasa-arvoisuudesta, osallistumisesta julkisten asioiden hoitamiseen, edellytysten luomisesta tuotannollisen työntekijän persoonallista kehittämistä varten. Proletariaatin hegemonian muotoon ja sisältöön painavat leimansa myös liittolaisten sosiaalisen olemuksen ja aseman erikoisuudet. Työväenluokan johtava rooli sivistyneistön edistyksellisiin kerroksiin nähden eroaa vastaavanlaisesta roolista poliittisesti kehittymättömiin ja monesti lukutaidottomiinkin talonpoikaisjoukkoihin nähden.

Kehitysmaissa proletariaatin johtoasema liittyy pikkuporvariston radikaalien kerrosten ja työväenluokan, vallankumouksellisen demokratian ja kommunistien keskinäissuhteita koskevan ongelman ratkaisemiseen. Proletariaatin hegemonia ei aina voi olla sosialistiseen suuntaan tapahtuvan kehityksen ennakkoehtona ja lähtökohtana. Tapahtuu vallankumousprosessin vaiheiden sekoittuminen, sen kaavan uudelleen järjestyminen. Vuoden 1969 neuvottelukokouksessa Tunisian edustaja M. Harmel viittasi siihen vaaraan, joka sisältyy ”uusien ilmiöiden aliarvioimiseen ja niiden tärkeyden ja merkityksen vähättelyyn, paluuseen klassisiin kaavoihin ja työväenluokan johtoaseman liikkumattomista ja luutuneista teorioista kiinnipitämiseen”. Hän jatkoi edelleen: ”Tapahtumat ovat osoittaneet, ettei edistyksellisten voimien sosiaalinen rakenne ole mikään paikalleen jähmettynyt, että se voi muuttua, muuntua ja laajeta. Ja se vuorostaan asettaa kysymyksen liittojen solmimisesta tällaisten voimien kanssa uusilla perusteilla, jotka antavat mahdollisuuden yhteistoimintaan kommunistien ja edistyksellisten voimien parhaan osan välillä pääkysymyksissä marxilaisuuden pohjalla.” Työväenluokan johtoaseman saavuttamisen tiet ja menetelmät sekä johtoaseman muodot kokevat muuttumisia näissä olosuhteissa.

Omat erikoisuutensa on kysymyksen asettelulla proletariaatin johtoasemasta latinalaisen Amerikan maissa. Kohdistaessaan huomiota ongelman metodologiseen puoleen Bolivian kommunistisen puolueen keskuskomitean jäsen R. Othero aivan oikein panee merkille erään virheen, mikä aikaisemmin oli olemassa tuossa maailman osassa. Työväenluokkaa "pidettiin tosiasiallisesti 'ratkaistuna kysymyksenä', 'luonnostaan' vallankumouksellisena, aina 'etujoukkona kulkevana' luokkana jne. Historiallisen kehityksen yleiset lainmukaisuudet sekoitettiin konkreettisen tilanteen kanssa, filosofisten totuuksien toteamisella korvattiin konkreettinen analyysi, julistettiin jo olemassaolevaksi se, johon oli määrä pyrkiä." Mutta kuten latinalaisamerikkalaiset kommunistit toteavat, työväenluokan vallankumouksellisen potentiaalin todellistaminen vaatii, että selkeästi tajutaan sen paikka monenkirjavien imperialisminvastaisten virtausten laajassa rintamassa, sitkeässä taistelussa sen johtavan aseman puolesta. Monissa latinalaisen Amerikan maissa pikkuporvarillisen demokratian vasen siipi on omaksunut hyökkäävän radikaalin asenteen. Sen politiikassa ilmenee heikkouksia, jotka ovat pikkuporvaristolle ominaisia, mutta useimmissa tapauksissa se edustaa aktiivista vallankumouksellista voimaa, joka pyrkii saattamaan voimaan oman johtoasemansa vallankumousliikkeessä. "Se on vallankumouksellinen virtaus, johon nähden vallankumouksellisen proletariaatin on omaksuttava suuremmassa määrin yhtenäisyysasenne kuin taisteluasenne", kirjoittaa Chilen kommunistisen puolueen pääsihteeri L. Corvalan. "Näiden kahden virtauksen välillä on käynnissä taistelu liikkeen johtoasemasta, ja se on tietyssä määrin ideologista taistelua. Mutta jokainen yritys kärjistää tätä taistelua ja tehdä se jommankumman vallankumouksellisen virtauksen "tuhoamistaisteluksi' ei ole mitään muuta kuin lahja imperialismille." Tie työväenluokan hegemoniaan siellä käy sitkeän taistelun ja yhteistyön kautta melko voimakkaan ja taisteluvalmiin kilvoittelijan – liittolaisen – radikaalin pikkuporvarillisen demokratian kanssa.

Tällä tavoin niiden työväenluokan vallankumouksellisten mahdollisuuksien todellistaminen, jotka johtuvat sen asemasta yhteiskunnallisen tuotannon järjestelmässä, sekä proletariaatin hegemonia vallankumousprosessissa muuttaa muotoaan paikan ja ajan olosuhteista riippuen.

Revisionistinen asenne

Onko olemassa rajoja vallankumouksen muunnoksille? On kyllä, kiistattomasti. Niiden tosiasiain tunnustaminen erottaa dialektisen asennoitumisen relativistisesta. Eri maiden tilanteen kaikista erityispiirteistä huolimatta sosialismi tarpeena syntyy ihmisyhteiskunnan kehityksen nykyvaiheen yleisistä ehdoista. Tällainen on sosialismiin siirtymisen yleisten lakien vakaa vaikutusperusta. Jos yleiset lait jossakin maassa yhtäkkiä kadottaisivat voimansa, merkitsisi se, että tuo maa putoaisi pois maailmanhistorian yleisestä virrasta, mikä sotisi kaikkea ihmiskunnan historiallista kokemusta vastaan ja sitä maailmantalouden ja politiikan tilaa vastaan, joka antaa vahvistuksen perusongelmien ykseydestä kaikille kansoille.

Relativismi ei suuntaudu vallankumouksen lakien muodonmuutosten tutkimiseen, vaan lakien vakaan perustan kieltämiseen. Se vei marxilais-leniniläisen teorian periaatteiden revisiointiin. Se on helposti havaittavissa myös sosialistisen vallankumouksen liikkeellepanevien voimien arvioimisessa. Oikeisto- ja vasemmistorevisionisteille muutokset kapitalistisen yhteiskunnan sosiaalisessa rakenteessa antavat aiheen kieltää täydelleen proletariaatin johtoasema vallankumousprosessin lainmukaisuutena.

Proletariaatin hegemonian ajatuksen kieltäminen on johtoajatuksena kiinalaisten teoreetikkojen teorioissa. ”Maailman maaseutu” -teoria antaa tämän roolin talonpoikaistolle. Oikeisto-opportunistiset ideologit järkeilevät työväenluokan vallankumouksellisuuden ”sammumisesta”. Jotkut puhuvat proletariaatin sulautumisesta ”keskiluokkaan”, toiset taas luokkavoimien ”historiallisesta liit-

toutumasta", jossa johtava osuus annetaan sivistyneistölle.

Ei ole epäilystäkään, etteikö henkisen työn tekijöiden lukumäärä ja rooli lisäänny, ja lisääntyy entistä nopeammin tieteellis-teknisen vallankumouksen kulussa. Uusimmilla tuotannonaloilla, jotka liittyvät elektroniikkaan ja automaatioon, heidän osuutensa on jo nyt ruumiillisen työn tekijöiden osuutta suurempi. Ranskan kommunistisen puolueen keskuskomitean jäsenen P. Juquinin mukaan tieteellis-tekninen sivistyneistö "on jollakin tavalla työväenluokan teknisen tulevaisuuden edeltäjä, mutta työväenluokka on voima, jossa ruumiillistuu sen sosiaalinen tulevaisuus ja sen vapautuminen." (La Nouvelle Critique, Octobre 1968, s. 7).

Sivistyneistö erityisenä yhteiskunnallisena ryhmänä ei edusta itsenäistä luokkaa, ja sen sosiaalinen ja poliittinen rooli yhteiskunnassa määräytyy suhteilla perusluokkiin. Ei ole oikein puhua sivistyneistöstä yhtenä kokonaisuutena ja jättää huomioon ottamatta ne sosiaaliset rajat, jotka jakavat sen ryhmiin, joista äärimmäiset ovat täysin vastakkaisia: toinen sulautuu porvaristoon, toinen liittyy elimellisesti työväenluokkaan. Nämä vastakkaisiin luokkiin sulautuvat ryhmät tosiasiallisesti edustavat juuri sitä samaa sivistyneistöä, joka suorittaa luokkatehtävää, ja josta Lenin sanoi, että sitä "juuri siksi nimitetäänkin sivistyneistöksi, että se tietoisimmin, päättäväisimmin ja tarkimmin kuvastaa ja ilmaisee luokkaintressien ja poliittisten ryhmitysten keskittymistä koko yhteiskunnassa." (Lenin, Teokset, 7. osa, s. 31).

Muutokset asenteissa koskevat pääasiassa niitä sivistyneistön ryhmiä, jotka sijaitsevat molempien napojen välissä. Kapitalistisessa yhteiskunnassa tällä sivistyneistöllä on, kuten Lenin mainitsi, omalaatuinen asema. "Osaksi se liittyy yhteyksiensä, katsomustensa ym. kannalta läheisesti porvaristoon, osaksi taas palkkatyöläisiin sitä mukaa kuin kapitalismi yhä enemmän ja enemmän riistää intelligentiltä itsenäisen aseman, tekee hänet riippuvaiseksi palkkalaiseksi ja uhkaa alentaa hänen elinta-

soaan." (Lenin, Teokset, 4. osa, s. 185). Tässä Leniniltä otetussa lainauksessa määritellään sivistyneistön arvioinnin metodologia ja sen kehitystendenssit: ei pidä tarkastella sivistyneistöä eristettynä muista luokista ja pitää nähdä muutosten suunta sen asemassa – porvaristosta proletariaattiin.

Pitemmälle nähtyinä työväenluokan ja edistyksellisen sivistyneistön väliset suhteet tulevat olemaan enemmän kuin liittosuhteet. Etäällä olevaa näkymää ei kuitenkaan tule pitää todellistuneena, kuten Roger Garaudy tekee. Nykyisen asiaintilan vallitessa kehittyneen kapitalismin maissa kysymys on edistyksellisen sivistyneistön kerrosten saamisesta työväenluokan puolelle. Tieteellis-teknisen vallankumouksen ja henkisen kulttuurin ominaispainon kasvamisen kaudella yhteiskunnan elämässä tämän tehtävän ratkaiseminen tulee työväenliikkeelle ensiarvoisen tärkeäksi. Sen menestyksellistä ratkaisemista varten vaaditaan kuitenkin proletariaatin hegemonian voimistamista vallankumousliikkeessä. Niin kuin jo todettiin, sivistyneistön sosiaalisesta asemasta kapitalistisessa yhteiskunnassa aiheutuu eräitä poliittisia heikkouksia. Noiden heikkouksien voittaminen ja ruumiillisen ja henkisen työn tekijöiden taistelukykyisen liiton muodostaminen on mahdollista vain, jos työväenluokalla on johtava rooli, jos sillä on poliittinen johtoasema.

Työväenluokka tänään

Revisionistit keinottelevat työväenluokkaan kuulumisen määrittelemisen ahtailla kriteereillä. Toisinaan työläisiksi lasketaan vain ne palkkatyöntekijät, jotka välittömästi tuotannossa suorittavat fyysistä työtä. Epäilemättä työväenluokka perinteisesti liittyy pääasiallisesti ruumiilliseen työhön. Ja vielä tänäänkin ruumiillinen työ on hallitsevassa asemassa sen toiminnassa. Mutta tuo kriteeri ei ole ehdoton. Karl Marx arvosteli Englannin tehdaslainsäädäntöä tahallisesta tilastollisesta petoksesta,

mikä ilmeni siinä, että tehdastyöläisten joukosta erotettiin insinöörit ja mekaanikot. Kaiken lisäksi sosiaalinen, sivistyksellinen ja tieteellis-tekninen edistys muuttavat työväenluokkaan lukeutumisperusteita. Jo nykyisellä tieteellis-teknisen vallankumouksen asteella työväenluokan keskuudessa syntyy omaa tuotannollista sivistyneistöä (automaattien asentajat ja huoltokorjaajat, tietokoneiden operatöörit ja ohjelmoitsijat). Heidän työssään on enemmän henkistä kuin fyysistä työtä.

Työväenluokan tuntumaan tulee ja siihen osittain sulautuukin palkkatyötä tekevien rinnakkaisosastoja, ryhmiä. Tähän kehityssuuntaan viitaten Lenin puhui piakkoin syntyvästä "insinööriproletariaatista". Pystyttäessään työväenluokan ympärille ruumiillisen työn erottavaa raja-aitaa revisionistit sijoittavat sen niiden kapitalistisen yhteiskunnan tuotantovoimien ja sosiaalisen rakenteen syvällisten muutosten ulkopuolelle, jotka johtavat tuotannollisen toiminnan piirissä jyrkkiin muutoksiin henkisen työn hyväksi. Revisionistista teesiä työväenluokan roolin vähenemisestä tuotannossa ja yhteiskunnassa perustellaan sellaisen työväenluokkaan kuulumiskriteerin esittämisellä, joka tosiasiallisesti ei ole ratkaiseva – nimittäin työtoiminnan laadulla (ruumiillinen työ asetetaan henkisen työn vastakohdaksi). Ostaessaan työvoiman pääoma kiskoo siitä irti lisäarvoa käyttämällä hyväkseen yhtä hyvin työläisen fyysistä kuin henkistäkin energiaa. Henkisen ja fyysisen työn määrä ja mitta työläisen työtoiminnassa riippuu yhteiskunnan tuotantovoimien tasosta, joka kuvastuu myös työntekijän yleissivistyksellisessä, tuotannollisen kulttuurin ja ammattikoulutuksen tasossa.

Torjuessaan marxilais-leniniläisen johtopäätöksen proletariaatin maailmanhistoriallisesta roolista Herbert Marcuse väittää, että tapahtuu "järjestyneen (eikä vain järjestyneen) työväenluokan yhdentyminen kehittyneen kapitalismin järjestelmään." (Herbert Marcuse, Ihmisen vapautuksesta, s. 23). Nykyajan kapitalismin mitä kärkevimmät ristiriidat Marcuse johdattaa luokkasuhteiden piirin

ulkopuolelle. Sen mukaan nykyajan tuotantovoimien yhteydessä oleva luokka ei enää koekaan itsessään niiden painoa ja rasitusta. Tämä johtopäätös on suoranainen seuraus irtautumisesta työväenluokasta, sen elin- ja taisteluolosuhteiden tuntemattomuudesta.

Revisionististen opinkappaleiden lähtökohtana on primitiivinen käsitys vallankumouksellisuudesta. Ne erottautuvat, suuntautuvat pois maailman prosesseista, kansainvälisen työväenluokan tärkeimmän saavutuksen ja poliittisen voiman vipusimen — sosialismin maailmanjärjestelmän — vallankumouksellisesta potentiaalista. Seurauksena on, että vallankumouksellisuuden lataus nykymaailmassa kadottaa pääasiallisimman edustajansa.

Historiallisen kehityksen kulussa vallankumouksellisuuskäsite rikastuu. Siihen kuuluu nykyisin työtätekevien joukkojen rakentava toiminta maailman uudistamiseksi vallankumouksellisesti. Vallankumous ei rajoitu vanhan järjestelmän murskaamiseen, vallan valtaamiseen. Siihen sisältyy uuden rakentamistehtävien ratkaiseminen. Ellemme me niitä ratkaise, eivät mitkään menestykset, mitkään voitot riistäjiä kukistettaessa, kansainvälisiä imperialisteja sotilaallisesti torjuttaessa, tuota mitään hyötyä, ja paluu vanhaan jää väistämättömäksi, korosti Lenin. Meidän aikanamme rakentamistehtävien ominaispaino maailman vallankumousprosessissa on suuresti lisääntynyt. Niiden ratkaiseminen onnistuneesti on mitä tärkein tekijä, jotta voimasuhde jatkuvasti muuttisi maailmassa sosialismin hyväksi.

Revisionististen oppien mukaan työväenluokan vallankumouksellisuuden pääoman maissa määrää sen vaikea taloudellinen asema. Kapitalismin vallitessa työväenluokka saa kokea ankaraa riistoa, sen kannettavaksi pannaan työttömyyden, talouspulien, inflaation, työn voimaperäistämisen, toimeentuloturvan puuttumisen aiheuttamat rasitukset. Työläisten elintaso on aina alle niiden mahdollisuuksien, jotka kapitalistisen yhteiskunnan tuotantovoimien kehitys on luonut. Siitä huolimatta vallankumouksellisuuden päälähteenä on työväenluokan asema kapita-

lismin tuotantosuhteiden järjestelmässä, siinä, että sen perusedut ovat ristiriidassa kapitalististen suhteiden koko järjestelmän kanssa. Välittömien taloudellisten tarpeiden osittainen tyydyttäminen ei lievennä tuota ristiriitaa, vaan kärjistää sitä. Siitä syystä muutokset työväenluokan asemassa ja rakenteessa eivät poista sen vallankumouksellisuuden yleistä perustaa.

Vasemmisto- ja oikeistorevisionistit vääristelevät ja paisuttelevat liiaksi kapitalistisen yhteiskunnan sosiaalisen rakenteen uusia piirteitä. Erikoinen asetetaan yleisen vastakohdaksi sosialistisen vallankumouksen teorian periaatteiden kaatamiseksi. Kuitenkin sinä tosiasiallisena tavoitteena, jonka parissa marxilainen teoreettinen ajattelu ponnistelee, on se että kasataan, kootaan nykyvaiheen erikoisuuksia, rikastetaan yleisiä periaatteita, tuodaan esiin vallankumouksellisen prosessin muodonmuutokset.

Vallankumousten tyypit

Yleisen ja erikoisen ongelmaan vallankumousprosessissa liittyy kysymys sosialististen vallankumousten tyypittämisestä.

Revisionistiset teoreetikot operoivat usein vallankumousten "mallien" käsitteellä. Oikeisto-opportunisteille se on keinona kieltää sosialistisen vallankumouksen lainalaisuudet. Jokaiselle maalle tai maiden ryhmälle on muka olennaista oma vallankumouksen "mallinsa". Se vie sosialistisen vallankumouksen lakien toistuvuuden kieltämiseen. Puhutaan esimerkiksi sosialismin ja demokratian yhdistävästä "mallista". Sillä tavoin uitetaan vaivihkaa sellaista ajatusta, että aiemmat vallankumoukset eivät olisikaan sisällöltään demokraattisia. Samanaikaisesti asetetaan kysymyksenalaiseksi proletariaatin diktatuurin välttämättömyys. Tuloksena on, että rakennetaan silta reformistisen yhteiskunnallisen evoluution ja "demokraattisen sosialismin" teorioihin. "Malli"-käsitteen avul-

la myös vasemmistovallankumouksellisuus tekee uskonkappaleen rajallisesta kokemuksesta ja antaa sille yleisen merkityksen.

Torjuttaessa vallankumousten "malli"-käsitteen väärä tulkinta ei voida olla näkemättä sosialististen vallankumousten tyypeittäin luokittelemisen positiivista merkitystä. Sellainen luokittelu sisältyi Kominternin ohjelmaan. Esitettiin kolme vallankumousten tyyppiä. Ensimmäinen tyyppi kehittyneen kapitalismin maita varten, joissa katsottiin mahdolliseksi "suora siirtyminen proletariaatin diktatuuriin". Toinen tyyppi niitä maita varten, joissa kapitalismin kehitys on keskitasoa, ja joissa voisi tapahtua suhteellisen nopea porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kasvaminen sosialistiseksi vallankumoukseksi, tai saattaisi syntyä proletaarinen vallankumous, johon sisältyisi suuri määrä luonteeltaan porvarillis-demokraattisia tehtäviä. Kolmas tyyppi niitä siirto- ja puolisiirtomaita ja riippuvia maita varten, joissa on teollisen kehityksen tietynlaisia ituja. Niissä siirtyminen proletariaatin diktatuuriin vaatisi kokonaisen esivalmisteluasteiden kauden. Sen lisäksi puhuttiin ei-kapitalistisen tien mahdollisuudesta taloudellisesti takapajuisia maita varten, joissa ei ollut paljon tai ei lainkaan palkkatyöläisiä ja joissa keskeinen merkitys oli taistelulla kansallisen vapautuksen puolesta.

Voitollisten sosialististen vallankumousten antama kokemus antaa nyt mahdollisuuden luokitella täsmällisemmin. Vallankumousten tyyppi-käsite tekee mahdolliseksi ymmärtää syvällisemmin sosialistisen vallankumouksen kypsymisen ja kehittymisen erikoisuudet samankaltaisten maiden ryhmissä nykykauden eri vaiheissa. Marxilaisessa tieteessä on vakiintunut lujaksi käsite vallankumouksen muodosta, joka kuvastaa vallankumousprosessin erityispiirteitä erillisissä maissa. Mutta kuten edellä todettiin, vallankumousprosessin erikoisuus aikakauden erilaisissa historiallisissa vaiheissa ulottuu kuitenkin yli muodon kehysten, sivuaa eräitä sisällön olennaisia puolia. Nämä syvällisemmät erikoisuudet luon-

nehtivat pääasiallisesti, ei maiden kansallista erikoisominaisuutta, vaan vallankumouksen omalaatuista kehitystä maailman vallankumousprosessin eri vaiheissa. Näiden laatuaan kansallisia erikoisuuksia korkeampitasoisten erikoisuuksien mukaan sosialistiset vallankumoukset voidaan jaotella useampiin tyyppeihin.

Sosialistinen maailmanvallankumous on havainnollinen osoitus yhtenäisyydestä ja moninaisuudesta. Käytäntö on synnyttänyt ja epäilemättä synnyttää tulevaisuudessakin erilaisia sosialistisen vallankumouksen tyyppejä. Ensimmäiseksi sellaiseksi tyypiksi tuli lokakuun vallankumous. Jotkut sen peruspiirteet ovat, kuten Lenin totesi, yleismerkityksellisiä. Ne ilmentävät sosialismiin siirtymisen yleisiä lakeja ja toistuvat vääjäämättä kaikissa maissa. Samalla siihen sisältyy paikan ja ajan, Venäjän historiallisten erikoisuuksien ja kapitalismin yleisen kriisin ensimmäisen vaiheen leima. Euroopan sosialistiset maat synnyttivät muunlaisen vallankumouksen tyypin, jota luonnehtii kehityksen monivaiheisuus, suhteellisen pitkällinen proletariaatin diktatuurin muotoutuminen ja sosialististen tehtävien kietoutuminen yhteen fasisminvastaisen taistelun yleisdemokraattisten tehtävien kanssa.

Omaperäisesti sosialistinen vallankumous kehittyi Kiinassa, Koreassa, Vietnamissa, Kuubassa. Voidaan aavistaa, ennakoida kehittyneen kapitalismin vyöhykkeessä muodostuvan edellytykset uutta tyyppiä olevalle sosialistiselle vallankumoukselle, joka kasvaa suhteellisen asteittaisista radikaaleista demokraattisista uudistuksista. Ainutkertaisia erikoisuuksia tiellä sosialismiin tulevat tuomaan esiin ne maat, jotka ovat vapautuneet siirtomaasorrosta ja suuntautuvat ei-kapitalistiseen kehitykseen. Ei ole, eikä voikaan olla yhtä yhtenäistä vallankumouksen kaavaa kaikille maille. Mutta tuo vallankumous on aina osana yhtenäistä maailman vallankumousprosessia, jonka lokakuun vallankumous pani alulle. Siitä syystä jokaisella sosialistisen vallankumouksen tyypillä on rinnan erikoispiirteiden kanssa kaikille niille yhteisiä piirteitä.

Yleisen ja erikoisen dialektiikka kuvastuu eräästä marxilais-leniniläisen metodologian keskeisiin kuuluvasta ongelmasta — teorian ja metodin keskinäissuhteen ongelmasta. Sosialistisen vallankumouksen teoria on tekemisissä vallankumouksellisen kapitalismista sosialismiin siirtymisen yleisten lakien kanssa. Marxilais-leniniläinen metodi laajassa mielessä ymmärrettynä on todellisuuden arvioimisen, tieteellisen tiedostamisen ja vallankumouksellisen uudistamisen menetelmä, tapa. Metodista puhuttassa ei painoteta kuten teoriassa yleistä, vaan sen soveltamista siihen erityiseen historian tilanteeseen, jossa työväenluokka ja sen puolue taistelevat päämääriensä puolesta.

Yleisen ja erikoisen toisistaan erottamattomuus vallankumousprosessissa ilmenee teorian ja metodin elimellisenä yhtenäisyytenä marxismi-leninismissä. Olemuksen kannalta se on yksi ja sama. Niiden dialektinen samuus on täsmällisesti esitetty Engelsin tunnetussa muotoilussa, jota Lenin mielellään toisti: meille teoria ei ole dogmi, vaan toimintaohje. Samalla marxilainen metodi ei ole mielivaltainen kokoelma ohjeita ja sääntöjä, vaan sopusuhtainen katsomusten järjestelmä, edistyksellisimmän luokan tieteellinen ideologia. Eroavuus teorian ja metodin välillä on eroavuutta samuuden sisällä, yhtenäisen opin eri puolien eroavuutta. Teoriassa on etutilalla todellisuuden tieteellisten käsitteiden logiikassa heijastumisen näkökohta. Metodissa etualalle asettuu päinvastainen yhteys todellisuuteen, kasaantuneita tietoja maailman uudistamisen keinona käyttävien vallankumouksellisen luokan ja sen puolueen aktiivinen suhtautuminen siihen. Nuo molemmat puolet ovat sulautuneina marxismi-leninismissä yhteen, eikä voida ajatella toista ilman toista.

Jos teoreettinen puoli irrotetaan metodologisesta, niin teoria muuttuu dogmiksi. Silloin katoaa käsitteiden järjestelmän elävä yhteys käytäntöön, kehittyvään todellisuuteen. Teoria saavuttaa käytännöstä riippumattoman

illusorisen olemisen, eikä joudu olemaan sen historiallisen kokemuksen alituisen tarkistuksen alaisena, joka vain ja juuri ravitseekin teoreettista ajattelua. Toisin sanoen metodi toimii teorian kehityksen lähteenä. Se asettaa sen ristiriitaan muuttuvan todellisuuden kanssa, havaitsee sen yksien väittämien vanhentuneisuuden, toisten epätäydellisyyden, sekä tarpeen kehitellä uusia käsitteitä, jotka vastaavat uusia syntyviä ilmiöitä ja prosesseja. Tämän ristiriidan alituinen syntyminen ja ratkaiseminen käytännön tulikokeessa antaa teorialle elämän.

Kun teoria syystä tai toisesta lakkaa toimimasta vallankumouksellisena metodina, yhteys käytäntöön häiriintyy ja käsitteistä tulee ikään kuin itsenäisiä ideaaliolemuksia. Todelliset vallankumousprosessit otetaan noiden absoluuttisten olemusten ilmauksina, samaan tapaan kuin Platonilla olioiden maailma esiintyy ideoiden maailman varjona. Erottaessaan teorian erilleen käytännön taistelun ristiriidoista kaavaoppinen ajattelu luo harhakuvitelman kaikkien kysymysten täydestä selkeydestä ja salpaa tien niiden oikeuden teoreettisten ja poliittisten ratkaisujen löytämiseen, joita ei voida löytää puhtaan ajattelun piiristä vertailematta käytännön kanssa, ilman toiminnoilla tapahtuvaa etsintäsuunnan tunnustelemista. Jäykistyneiden dogmien kokoelmaksi muuttuneesta teoriasta on lähtöisin nurjamielisyys tosiseikkoihin ja tapahtumiin, joita ei voi mahduttaa kaavoihin.

Kerrotaan, että 17. vuosisadalla väittelytilaisuudessa saksalaisen tähtitieteilijän Kircherin kanssa, joka oli havainnut pilkkuja auringossa, jesuiitat kieltäytyivät katsomasta kaukoputkella. Koska Aristoteleen teoksissa ei ollut mitään mainintaa auringonpilkuista, ei tosiseikalla ollut heille todistusvoimaisuutta. Dogmatisoidun teorian vahingollisuus on siinä, että se panee kieltoon tosiseikat, jotka ovat ristiriidassa vanhentuneiden tai täsmennystä kaipaavien käsitysten kanssa. Dogmaattinen tabu estää teorian tehokkaan käytännön sellaisen edistyksellisen vallankumouksellisen luokan henkisenä aseena, jonka tar-

vitsee nähdä ja tajuta maailma sellaisena kuin se todella on. Muodostuvan tyhjiön täyttävät viipymättä oikeisto- ja vasemmistorevisionistiset teoriat, jotka pyrkivät tyrkyttämään uusien ongelmien vääriä ratkaisuja eivätkä kohtaa vähääkään vakavaa vastarintaa.

Teoria ilman metodia on tuomittu kuolemaan. Vallankumousliikkeen aivoina olemisen sijasta siitä muodostuu kahleet sen jalkoihin. Vain yhtenäisyys metodin kanssa nostaa teorian vallankumouksellisen tieteen tasolle. Marxilais-leniniläisessä opissa metodi on sulautuneena teoriaan, valaisee sen lävitse ja määrittelee sille erikoiset lisäominaisuudet:

— tieteellisyys, ymmärrettynä käsitteiden järjestelmän yhtäpitävyytenä kehittyvän todellisuuden kanssa. Metodi on tämän yhtäpitävyyden tarkistamisen ja täsmentämisen keinona;

— uutta luova luonne, joka on tulosta ajattelun ja toiminnan keskinäisvaikutuksesta vallankumouksellisessa kokemuksessa. Sen ansiosta teoriasta ei tule sulkeutunut järjestelmä, vaan se on avoinna käytännön esiin tuomille ongelmille, menee niitä puolitiehen vastaan;

— tehokkuus, kyky vaikuttaa aktiivisesti vallankumousprosessiin. Joukkojen tietoisuuden vallattuaan teoria astuu ajattelun piirin ulkopuolelle, ja siitä tulee aineellinen voima, työväenluokan henkinen ase;

— puoluekantaisuus, joka ilmenee kykynä kuvastaa todellisuutta niiden etumaisten yhteiskunnallisten voimien kannalta, jotka edustavat historian edistyksellisiä tendenssejä. Liittäessään teorian noiden voimien taistelun käytäntöön vallankumouksellinen metodi antaa mahdollisuuden nähdä historian liikkeessä, antaa kriteerit ja aineiston taistelua varten revisionistisia virtauksia vastaan.

Metodi ja teoria

Vallankumousta koskevan marxilais-leniniläisen opin metodologinen aspekti vuorostaan on erottamaton teo-

reettisesta. Niiden välinen yhteys on kaksipuolinen. Tämä oppi suorittaa vallankumouksellisen ajattelun ja vallankumouksellisen toiminnan metodologian tehtävän vain sen avulla, että se on vallankumousprosessin olemukseen tunkeutuva tieteellinen teoria. Teoriasta irrallaan metodi kadottaa todellisen sisällön ja muuttuu mielikuvitusvaltaiseksi käsitteillä temppuiluksi. Se lakkaa antamasta objektiivisia suuntamerkkejä vallankumoustaistelun strategiaa ja taktiikkaa varten, siitä tulee subjektivismin ja voluntarismin välikappale. Vallankumouksellisen metodin periaatteet ulottavat juurensa teorian johtopäätöksiin.

Metodin pääperiaate — vallankumouksellisuus — ilmenee leppymättömyytenä kaikenlaista riistoa ja sortoa kohtaan, esiintyivätpä ne miten puhtaaksipestyissä muodoissa tahansa. Tämä periaate vaatii tilanteen ja tapahtumien arviointia vallankumouksellisista asenteista käsin. Tuomitessaan kiivaasti käytännöllisyyden seikoilla puolustellen reformistisen vallankumouksesta luopumisen Lenin samalla vastusti myös vallankumouksella leikkimistä, vastusti kevytmielistä suhtautumista siihen. "Oikeat vallankumoukselliset ovat taittaneet niskansa useimmiten silloin, kun ovat ryhtyneet käyttämään 'vallankumous'-sanassa isoa alkukirjainta ja ylentämään 'vallankumousta' milteipä joksikin jumaluudeksi, alkaneet mennä päästään pyörälle ja kadottaa kykynsä harkita, punnita ja tarkistaa mitä kylmäverisimmin ja tervejärkisimmin, minä ajankohtana, missä tilanteessa ja millä toiminta-alalla on osattava toimia vallankumouksellisesti ja minä ajankohtana, missä tilanteessa ja millä toiminta-alalla on osattava siirtyä reformistisiin menettelytapoihin." (Lenin, Teokset, 33. osa, s. 91). Vallankumouksellisuus vaatii tieteellis-teoreettista ajattelua. "Vallankumous on syvällinen, vaikea ja monimutkainen tiede." (Lenin, Teokset, 27. osa, s. 183). Se käsittää saatuun taistelukokemukseen perehtymisen, taidon määritellä tarkkaan luokkavoimien suhde ja viitoittaa vastaavat hetket toimintamuodoille, sekä liittää yhteen vallankumoukselliset voimat ja turvata niille johto. Se edellyttää selkeää teo-

reettista käsitystä aikakauden sisällöstä, tapahtumien perusolemuksesta ja niistä sosiaalisista voimista, jotka pystyvät tekemään vallankumouksen. Vallankumouksellisuus tarvitsee teoriaa vallankumouksesta.

Tarkastelemme metodin toista periaatetta — yhteiskuntaelämän tapahtumien luokka-arvioimista. "Ihmiset ovat aina olleet ja tulevat aina olemaan petoksen ja itsepetoksen tyhmiä uhreja politiikassa, kunnes he oppivat kaikenlaisten siveellisten, uskonnollisten, poliittisten ja yhteiskunnallisten korulauseiden, julistusten ja lupausten takaa etsimään näiden tai noiden luokkien *etupyyteitä*." (Lenin, Teokset, 19. osa, s. 7). Vallankumouksellinen strategia käsittää rinnan kriittisen riistojärjestelmään suhtautumisen kanssa taidon löytää, järjestää ja valistaa niitä luokkavoimia, jotka asemansa vuoksi yhteiskunnassa voivat syrjäyttää vanhan ja luoda uuden yhteiskunnallisen järjestyksen. Tämä luokka-asennoituminen johtuu suoraan työväenluokan maailmanhistoriallista roolia koskevan teorian johtopäätöksistä. Koska teoreettisesti on todistettu työväenluokan kutsumuksena olevan yhteiskunnan vapauttaminen riistosta ja yhteiskunnallisesta sorrosta, niin silloin myös edistyksellinen asennoituminen yhteiskunnallisiin ongelmiin on asennoitumista työväenluokan kannalta. Tässäkin teoria toimii metodin tieteellisenä perusteluna.

Marxismi-leninismin metodologiaan erottamattomasti kuuluvana periaatteena on kansainvälisyys. Se liittyy samoin teoriaan, joka tuo esiin proletariaatin luokkataistelun kansainvälisen luonteen, sosialistisen maailmanvallankumouksen yhtenäisyyden. Teoria ohjaa kansainväliseen asennoitumiseen, voimasuhteen arvioimiseen maailman mitassa ja strategian laatimiseen kansallisten vallankumouksellisten osastojen toiminnan yhdenmukaistamista varten yhteisten päämäärien saavuttamiseksi.

Edelläsanottu koskee myös vallankumouksellisen metodologian periaatteita laajemmassa, filosofis-sosiologisessa mielessä. Poliittisen ajattelun ja toiminnan dynaamisuus, dialektisuus — ne ovat kaikki teorian perustele-

mia periaatteita. Teoria määrittelee vallankumouksellisen metodin piirteet:

– niiden periaatteiden vakavuus, jotka eivät ole alttiita poliittisten suhdanteiden vaihteluille ja joilla on syvällinen perustansa vallankumousprosessin objektiivisissa laeissa;

– tehokkuus, joka saadaan aikaan sillä, että teorian johtopäätöksiin nojaava metodi oikealla tavalla suuntaa työväenluokkaa ja marxilais-leniniläisiä puolueita luokkataistelun mutkikkaissa käänteissä;

– yleisyys, joka on seurausta sen marxilais-leniniläisen vallankumousteorian yleisestä merkityksestä, joka kansallisesti ja historiallisesti erikoisessa tuo esille vallankumouksellisen kehityksen yleiset lait ja määrätietoisesti asettaa ne metodologian perustaksi.

Nykyisin on olemassa suunnaton joukko kysymyksiä, joista enempää Marx kuin Leninkään eivät maininneet sanallakaan. Mutta ne ovat antaneet työväenluokalle, vallankumouksellisille voimille pääasiallisen, todellisuuteen asennoitumisen periaatteet. Noita periaatteita ohjenuorana pitäen Lenin esitti nykyisen aikakauden tärkeimmät lainalaisuudet ja tendenssit. Siitä syystä Leninin aatteellinen perintö on tänäkin päivänä marxilaisille tieteellisenä perustana etsittäessä vastauksia syntyviin kysymyksiin.

Teorian ja metodin yhtenäisyys ja keskinäisvaikutus marxismi-leninismissä on luotettavana takeena myös "puhtaan järjen" mietiskelyä vastaan, joka on avuton vallankumoustaistelun tärkeimpiä ongelmia ratkaistaessa, samoin kuin ahdasta käytännöllisyyttä vastaan, joka johdattaa periaatteettomuuteen ja hapuilevaan etenemiseen. Tieteellis-teoreettinen ajattelu ja vallankumouksellis-kriittinen metodi muodostaa marxismi-leninismissä synteesin: ajatteleva käytännöllisyys vai tehokas järki. Teorian ja metodin, ajattelun ja käytännön, yleisen ja erikoisen dialektisen yhteensulautumisen ansiosta marxilais-leniniläinen oppi jatkuvasti tunkeutuu historian prosessiin ja kehittyy itse jatkuvasti ja luovasti tältä pohjalta.

Tilanteen konkreettinen analyysi

Teorian ja metodin ykseys olennoituu konkreettisen tilanteen konkreettisessa analyysissä. Tätä linjaa pitkin tapahtuu tämän päivän ajan ja paikan erikoisuuksia kuvastavan vallankumouksellisen kokemuksen saumautuminen menneisyyden, kokemusten tieteellisen yleistämisen kanssa.

Teoria ei voi sisällyttää piiriinsä kaikkea vallankumouksellisen prosessin rikkautta kaikessa konkreettisessa moninaisuudessaan. Se "parhaassa tapauksessa vain viitoittaa perusasian, yleisen, vain *lähestyy* elämän monimutkaisuuden käsittämistä." (Lenin, Teokset, 24. osa, s. 27). Tästä johtuu ainoa teorian käytännöllisen soveltamisen tapa, se, että analysoidaan konkreettisesti "*kyseessäolevaa* muutosta ehdollisena ja kehittyvänä." (Lenin, Teokset, 22. osa, s. 299). Kaavaoppisen asenteen harhailuna on se, että yleistä teoriaa lähtökohtana pitäen se pyrkii esittämään arviointeja ja antamaan valmiita ohjeita ulkopuolella tällaisen analyysin. Lenin huomautti, että venäläisten menševikkien kaavaoppinen järkeilytapa, "t.s. pyrkimys etsiä vastausta konkreettisiin kysymyksiin vallankumouksemme perusluonnetta koskevan yleisen totuuden yksinkertaisesta loogisesta kehittämisestä, on marxilaisuuden mataloittamista ja pelkkää pilkantekoa dialektisesta materialismista." (Lenin, Teokset, 3. osa, s. 12). Lenin tähdensi sitä, että yleistä totuutta pitää osata soveltaa. Millä tavoin sitten? "Eri luokkien aseman ja etujen konkreettisen analyysin on palveltava tämän totuuden tarkan merkityksen määrittelemistä, kun sitä sovelletaan johonkin kysymykseen." (Lenin, Teokset, 3. osa, s. 12).

Edellä on esitetty Leninin uudistuksellisuus hänen tuodessaan esiin rohkean ajatuksen proletariaatin ja talonpoikaiston diktatuurista. Loistavana dialektikkona Lenin vastusti lujasti niitä, jotka pyrkivät kaavallistamaan, dogmatisoimaan hänen aiemmin esittämänsä muotoilun. "Tämä kaava on jo vanhentunut. Elämä on tuonut sen

kaavojen valtakunnasta todellisuuden valtakuntaan, kasvattanut siihen lihan ja veren, konkretisoinut sen ja juuri siten muuttanut sen muotoa." (Lenin, Teokset, 24. osa, s. 27). Lenin asettaa muotoilemansa yleisen totuuden konkreettisen analyysin maaperälle. Porvariston herruutta tulee seurata proletariaatin ja talonpoikaiston diktatuuri – sellainen näkymä hahmottui tästä yleisestä totuudesta. Mutta käytännössä kävi toisin. Tapahtui ennakolta arvaamaton, omalaatuinen porvariston herruuden ja proletariaatin ja talonpoikaiston vallankumouksellis-demokraattisen diktatuurin yhteenkietoutuminen. Syntyi kaksoisvalta. Se ei mahtunut vanhoihin kaavoihin. Niinpä Lenin tekee johtopäätöksen: "On osattava soveltaa kaaviot elämään eikä toistettava järjettömiksi käyneitä sanoja 'proletariaatin ja talonpoikaiston diktatuurista' yleensä." (Lenin, Teokset, 24. osa, s. 28).

Näissä sanoissa Lenin esiintyy koko suuruudessaan, teorian ja käytännön uutta luovan ykseyden nerona, kaavoihin pitäytyvän oikeaoppisuuden leppymättömänä vastustajana. Leninin "Kirjeitä taktiikasta" on erinomainen esimerkki leninismin luovasta hengestä, jota kohtaan kommunistien tuntema uskollisuus tuli jälleen osoitetuksi vuoden 1969 neuvottelukokouksen julkilausumassa "V. I. Leninin syntymän 100-vuotispäivän johdosta".

Teorian yleiset kaavat "voivat parhaassa tapauksessa vain viitoittaa *yleiset* tehtävät, joiden muotoa historiallisen prosessin jokaisen erikoisen *vaiheen konkreettiset* taloudelliset ja poliittiset tilanteet välttämättä muuttavat." (Lenin, Teokset, 24. osa, s. 25).

Konkreettista analyysia ei kuitenkaan voida pitää sokeasti etsimisenä, ab ovo'na, vailla lähtökohdan arvioedellytyksiä. Jos niin olisi, niin teoria olisi tarpeeton. Analyysi edellyttää paitsi yleisten metodologisten periaatteiden, myös niiden yleisten aatteellisten suuntaviittojen läsnäoloa, jotka antavat mahdollisuuden tajuta konkreettisen tilanteen logiikan, ymmärtää se historiallisen prosessin jaksona, yleismaailmallisten yhteyksien järjestelmän renkaana. Konkreettisen analyysin päämääränä on

selittää erikoinen yleisen kautta, joka itsessään edustaa edeltäneen vallankumouksellisen kokemuksen lopputulosta, summaa, ja jossa kokemuksessa kuvastuvat vallankumouksen lait. Teoriassa yleistetty kokemus toimii analyysin edellytyksenä ja komponenttina. Teorian halveksuminen alentaa analyysin faktatietojen rekisteröimisen tasolle.

Jokaisessa konkreettisessa kokemuksessa on piirteitä, joilla ei ole olennaista eikä yleistä merkitystä. Yhtenä analyysin tehtävänä on estää se, etteivät nuo piirteet saisi yliotetta arvioitaessa tilannetta ja suunniteltaessa poliittista linjaa. Tässä ei tulla toimeen ilman marxismin-leninismin yleisiä totuuksia, joissa on tiivistettynä ajan tarkistama ja yleismerkittävyyden seulan lävitse siivilöity kokemus. R. Arismendi sanoo: "Toisenlainen asennoituminen veisi meidät relativismiin, ja nimenomaan kansainvälisen sosialistisen vallankumouksen käytännön tarkastelemiseen paikallisen kokemuksen yksinkertaisena yhteenlaskuna, mikä merkitsisi marxilais-leniniläisen teorian universaalin luonteen kieltämistä... Me vastustamme sellaista, että kaikenlaiset objektiivisilla syillä motivoidut mielipiteet pantaisiin yhteen kasaan ja sitä nimitettäisiin marxismi-leninismiksi."

Konkreettinen vallankumouksellinen kokemus konkreettisessa tilanteessa esittäytyy maailman vallankumousprosessin tekijänä, momenttina. Eikä tämän tekijän, momentin, oikea arviointi ja sille perustuva politiikka, ole mahdollinen ilman sellaista teoriaa, joka niin kuin Lenin sanoi "*kasvaa esiin* maailman kaikkien maiden vallankumouksellisen kokemuksen ja vallankumouksellisen ajattelun kokonaisuudesta." (Lenin, Teokset, venäjänkielisen laitoksen viides painos, 27. osa, s. 11). Konkreettisen analyysin ongelma on ennen muuta teorian johtopäätösten ja konkreettisen tilanteen luovan soveltamisen ongelma. Samanaikaisesti ratkaistaan toinenkin tehtävä — teorian sisältöä rikastuttavien konkreettisen kokemuksen arvokkaitten jyvästen punnitun valinnan tehtävä. Näin jatkuvasti muuttuvan todellisuuden konkreettisen analyysin

prosessissa toteutuu vallankumouksellisen työväenliikkeen teorian ja käytännön elävä vuorovaikutus.

VIIDES LUKU

Kansainvälinen ja kansallinen vallankumousprosessissa

Yleisen ja erikoisen dialektiikka vallankumousprosessissa punoutuu läheisesti kansainvälisen ja kansallisen dialektiikkaan. Lenin liitti suoranaisesti kommunismin yleisten periaatteiden sovellutuksen ja muotojen muuttumisen tehtävään "ottaa selville, tutkia, löytää, havaita ja oivaltaa ne kansallisesti erikoiset, kansallisesti omalaatuiset *konkreettiset* menetelmät, joiden avulla kussakin maassa ratkaistaan yhteinen kansainvälinen tehtävä — voitetaan opportunismi ja vasemmistolainen kaavaoppisuus työväenliikkeessä." (Lenin, Teokset, suomenkielinen laitos, 31. osa, s. 76).

Proletaarinen kansainvälisyys kehittyy

Proletaarinen kansainvälisyys on monisärmäinen ja paljon sisältävä käsite. Sen perustana on kaikkien maiden ja kansallisuuksien työväenluokan perusetujen yhteisyys. Tämän ykseyden selittää se, että kaikilla työväenluokan kansallisilla osastoilla on samanlainen asema kapitalistisen tuotannon järjestelmässä, niitä riistää kansainvälisenä voimana oleva pääoma. Kaikkien maiden työläisillä kaikesta kansallisen kulttuurin, psykologian, perinteiden omaperäisyydestä huolimatta on yhteinen vihollinen ja yhteiset taistelupäämäärät. Sille pohjautuukin proletaarisen kansainvälisyyden periaate, joka olennoi sitä työväenluokan kansainvälistä solidaarisuutta, joka on lakonisesti

muotoiltu kuuluisaan lauseeseen "Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!"

Proletaarinen kansainvälisyys ulottuu proletariaatin yhteiskunnallisen olemisen ja tietoisuuden kaikkiin puoliin. Se ilmenee moraalissa, psykologiassa, politiikassa, ideologiassa. Käytännössä se ilmenee eri maiden työläisten solidaarisuustekoina. Siveellisen ja poliittisen käyttäytymisen periaatteena proletaarisesta kansainvälisyydestä tulee marxilaisen teorian kohde, joka teoria tutkii sen juuria, varustaa proletariaatin luokkataistelun kansainvälisen yhtenäisyyden saavuttamisen teiden ja menetelmien ymmärtämisellä. Niin työväenluokan tunteet kuin ajatukset ja teotkin joutuvat proletaarisen kansainvälisyyden vaikutuspiiriin. Niin kuin työväenliikkeen historia osoittaa, tämän vaikutuksen aste ja kansainvälisen solidaarisuuden määrä riippuu työväenluokan poliittisen kypsyyden tasosta. Proletaarisen kansainvälisyyden muotoutuminen ja kehittyminen ei ole erotettavissa itse työväenluokan muotoutumisesta ja kehittymisestä, sen muuttumisesta "luokasta sinänsä" luokaksi "itseään varten".

Yksi proletaarisen kansainvälisyyden kehityksen peruslinjoja on eri maiden työväenluokan solidaarisuustoiminta. Työväenliikkeen alkuvaiheissa se ei ulottunut työpaikan ulkopuolelle, missä yhteiset työ- ja elinolosuhteet yhdistivät eri kansallisuuksia edustaneita työläisiä ja asettivat nämä kapitalisti-isäntää vastaan. Vaistonvaraisesti syntynyt solidaarisuuden tunne murti kansalliset raja-aidat ja sysäsi yhteistoimintaan. Työväenluokan ammatillisen järjestäytyneisyyden kasvu lähensi eri kansallisuuksien työläisiä laajemmassa mitassa kuin työskentely samassa tehtaassa. Muodostui perusta myötätunnolle ja sympatialle samaa ammattia tai rinnakkaisammatteja edustaneiden toisissa maissa käymälle taistelulle. Tästä on enää askel tuon taistelun suoranaiseen tukemiseen avoimin solidaarisuuden osoituksin ja lakkolaisille annetuin raha-avustuksin.

Sitä mukaa kuin työn ja pääoman välinen vastakohtaisuus kärjistyy ja työläisten edistyksellisin osa tiedostaa

niiden etujen vastakkaisuuden, muodostuvat olosuhteet työväenluokan kansainväliselle poliittiselle toiminnalle. Ratkaisevana merkkipaaluna tällä tiellä on proletariaatin poliittisen puolueen syntyminen, joka, niin kuin Marx ja Engels Kommunistisessa manifestissa totesivat, eri kansallisuuksia edustavien proletaarien käymässä taistelussa nostaa esiin ja puolustaa yhteisiä, koko proletariaatin kansallisuudesta riippumattomia etuja. Puolueen syntyminen merkitsee, että työväenluokka astuu sen vallankumouksellisen tehtävänsä tiedostamisen polulle, joka on olemukseltaan internationalistinen. Proletaarisesta kansainvälisyydestä tulee vallankumouksellisen työväenliikkeen poliittinen periaate.

II Internationaalin vararikko ja Leninin suorittama sosiaali-šovinismin ja sen opportunististen johtajien paljastaminen oli osoituksena siitä, että proletaarinen kansainvälisyys nousi luokkapolitiikan tasolle, yhtyi sosialistisen vallankumouksen teoriaan, strategiaan ja käytäntöön. Tämän ominaisuuden se sai Leninin luoman uudentyyppisen vallankumouksellisen proletaarisen puolueen toiminnassa. Tämä ominaisuus olennoitui ja kehittyi edelleen maailman kommunistisen liikkeen toiminnassa. Kommunistit liittivät kansainvälisyyden ja vallankumouksellisuuden yhteen kahdeksi puoleksi sitä proletariaatin luokkapolitiikkaa, joka suuntautuu maailman sosialististiseen uudistamiseen. Näiden toiminnassa proletaarinen kansainvälisyys tuli nostetuksi laadullisesti uudelle tasolle, ja siitä tuli käytännöllisen vallankumousliikkeen ase.

Lokakuun sosialistisen vallankumouksen voitto oli myös proletaarisen kansainvälisyyden voitto. Ensimmäisestä proletariaatin diktatuurin valtiosta tuli maailmanvallankumouksen tukiperusta ja valtiopolitiikan periaatteeksi tulleen proletaarisen kansainvälisyyden ase. Se ruumiillistui maailmanhistoriallisen merkityksen omaavan edistyksellisen vallankumouksellisen tehtävän — sosialismin rakentamisen — ratkaisemisessa käytännössä. Se ruumiillistui rauhan puolesta ja sosiaalisilta järjestel-

miltään erilaisten valtioiden rauhanomaisen rinnakkainolon puolesta toimimisen leniniläisessä politiikassa, sekä neuvostomaan antamassa tuessa kapitalististen maiden työväenluokalle, vallankumouksellisille voimille.

Sosialismin astuminen ulos yhden maan puitteista ja sosialistisen maailmanjärjestelmän muodostuminen avasi uuden suunnan proletaarisen kansainvälisyyden kehityksessä. Siitä tuli valtioiden välisten suhteiden periaate sosialistisen kansojenyhteisön sisällä, tasa-arvoisten suvereenisten sosialististen valtioiden poliittisen ja sotilaallisen liiton perusta. Kansainvälisyyden periaatteen pohjalta kehittyvät veljesmaiden sivistykselliset ja ideologiset yhteydet ja lujittuu niiden taloudellinen kanssakäyminen, jossa kehittyy tendenssi "yhtenäisen, kaikkien kansakuntien proletariaatin yhteisen suunnitelman mukaan sääntelemään maailmantalouden kokonaisuuden luomiseen..." (Lenin, Teokset, venäjänkielisen laitoksen viides painos, 41. osa, s. 164).

Proletaarisen kansainvälisyyden sisältö on saanut uusia piirteitä, jotka luonnehtivat sosialististen maiden suhteita siirtomaakahleet katkaisseiden riippumattomien valtioiden kanssa. Noille valtioille annettava sotilaallinen, taloudellinen, poliittinen ja sivistyksellinen apu ja tuki edustavat kansainvälisen työväenluokan ja kansallisen vapautusliikkeen internationalistisen liiton kehittymistä ja lujittumista.

Kansainvälinen tietoisuus

Jokaisella merkittävällä vaiheella proletaarisen kansainvälisyyden käytännön kehityksessä on edellytyksenään ja itseensä sisältyvänä laadullinen muutos myös proletariaatin poliittisessa tietoisuudessa. Samalla jokainen sellainen vaihe on perustana työväenluokan ideologian internationalistisen sisällön jatkuvalle kehittymiselle.

Ensimmäisenä tärkeänä hyppäyksenä proletariaatin kansainvälisen tietoisuuden muotoutumisessa oli siirty-

minen eri kansakuntien työläisten emotionaalis-psykologisessa muodossa, tunteiden ja vaistollisten herätteiden tasolla tapahtuneesta luokkaetujen yhtenäisyyden tajuamisesta poliittisen ajattelun tasolle tapahtuvan luokkasolidaarisuuden sisällön ymmärtämiseen. Tämä hyppäys oli osana sosialistisen tietoisuuden muotoutumisprosessia, joka liittyy työväenluokan poliittisten puolueiden muodostumiseen ja aktiiviseen toimintaan, leppymättömään taisteluun porvarillista ideologiaa ja revisionistisia virtauksia vastaan.

Internationalistisen tietoisuuden juurruttaminen työväenliikkeeseen liittyy ideologiain taisteluun, porvarillisen propagandan ja elämänmuodon viljelemien nationalististen ennakkoluulojen voittamiseen. Porvarillinen nationalismi on yksi niitä ideologisia keinoja, joiden avulla pääoma pyrkii alistamaan työväenliikkeen henkisesti ja poliittisesti. Proletaarisen kansainvälisyyden ja porvarillisen nationalismin sekä vallankumouksellisen ja reformistisen ideologian välissä olevat erottavat linjat periaatteessa yhtyvät. Reformistinen sovitteluasenne suuntautuu kansallisiin puitteisiin, porvariston ja proletariaatin yhteisten kansallisten etujen löytämiseen. Siitä syystä se on kansallisesti rajoittunutta ja, niin kuin II Internationaalin reformististen puolueiden historia osoittaa, vie nationalismiin ja sosiaali-šovinismiin. Vallankumouksellinen asenne taas on luokka-asenne, johon kytkeytyy työtätekevien kansainvälinen solidaarisuus ja joka siis sulautuu kansainvälisyyteen. Tämä kansainvälisyyden ja vallankumouksellisuuden yhteensulautuma on leninismiin erottamattomasti kuuluva piirre. Leninismin voitto reformismista ja sosiaali-šovinismista ja siltä pohjalta tapahtunut kommunistisen liikkeen syntyminen merkitsi uutta hyppäystä työväenluokan kansainvälisen tietoisuuden kehityksessä.

Myöhempiä maailman vapautusliikkeen historian suuria vaiheita seurasivat samoin muutokset työväenluokan kansainvälisessä tietoisuudessa. Sosialismin maailmanjärjestelmän muodostuminen nostatti esiin kysymyksen sii-

tä, että kunkin sosialistisen maan työväenluokka tiedostaa kuuluvansa paitsi tiettyyn kansakuntaan, myös kansainväliseen yhteisöön, järjestelmään. Tämä muutos tietoisuudessa tapahtuu ristiriitojen voittamisen tietä, taistelemalla nationalististen tunteiden ja käsitysten purkauksia vastaan, jotka toisinaan saavat vaarallisia isolationismin ja šovinistisen johtopyrkimyksen muotoja. Ainakin yhtä mutkikkaita kansainvälisen tietoisuuden kehityksen ongelmia syntyy tieteellis-teknisen vallankumouksen kehityksen myötä, se nopeuttaa tuotantovoimien, tieteen ja kulttuurin kansainvälistä yhdentymistä. Noita ongelmia syntyy myös imperialismia vastaan taistelevien vallankumouksellisten joukkovoimien koostumuksen laajentumisen ja myös ns. kolmannen maailman kohtaloiden takia.

Proletaarisen kansainvälisyyden kehittyminen ilmenee myös niiden yhteiskunnallisten voimien piirin laajentumisena, jotka ovat sen vaikutuksen alaisena. Aluksi se oli pelkästään työväenluokan ideologian ja käytännön periaatteena. Imperialismin kaudella sen piiriin tulivat siirtomaiden sorretut joukot. Meidän päivinämme kehitys on edennyt pitemmälle. Talonpoikaisjoukot, pikkuporvaristo ja kaupunkien keskikerrokset, tieteellis-tekninen sivistyneistö, toimenhaltijat, kulttuurin alan, terveydenhoitoalan ja palveluammattien työntekijät osallistuvat yhdessä työväenluokan kanssa imperialisminvastaiseen taisteluun, käyvät käytännössä kansainvälisyyden koulua, ja tulevat omasta kokemuksestaan tajuamaan kansainvälisen solidaarisuuden työväenluokan, maailman sosialismin kanssa olevan välttämättömän. Perun kommunistisen puolueen pääsihteeri del Prado mainitsi NKP:n 24. edustajakokouksessa, että vapautusliikkeen voimakas pyörre on aiheuttanut monissa latinalaisen Amerikan maissa "olennaisia muutoksia sotilashenkilöiden huomattavan osan, myös päällystön, tietoisuudessa." Yhä suurempi osa sotilaista on joutunut kansainvälisyyden aatteiden vaikutuksen alaiseksi, ja he alkavat ymmärtää todellisen isänmaallisuuden ja kansainvälisyyden välisen yhteyden ja

sen, että on välttämätöntä taistella päättävästi imperialismia vastaan, että imperialisminvastaisten voimien kansainvälinen solidaarisuus on välttämätöntä.

Luonnollista on, että ei-proletaariset kerrokset omaksuvat kansainvälisyyden periaatteet ristiriitojen tietä, internationalististen aatteiden kärkevässä taistelussa nationalistisia ennakkoluuloja vastaan, joita on mainittujen yhteiskuntaluokkien ja ryhmien edustajien merkittävän osan tietoisuudessa ja psykologiassa.

Kansainvälisyyden piirin laajentuminen kuvastuu myös sen tunnuslauseen muotoilussa. Imperialismin kaudella Lenin teki lisäyksen tunnuslauseeseen "Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!" Siitä tuli sen jälkeen "Kaikkien maiden proletaarit ja sorretut kansat, liittykää yhteen!" Meidän päivinämme kansainvälinen kommunistinen liike, ottaessaan huomioon imperialismisvastaisen liikkeen laajentumisen, on laajentanut tuon tunnuslauseen sisältöä: "Sosialististen maiden kansat, pääoman maiden proletaarit ja kaikki demokraattiset voimat, vapautuneet ja sorretut kansat, liittykää yhteiseen taisteluun imperialismia vastaan, rauhan, kansallisen riippumattomuuden, sosiaalisen edistyksen, demokratian ja sosialismin puolesta!" (Kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous).

Puolueiden välisten suhteiden normit

Puolueiden välisten suhteiden internationalististen normien kehitys näkyy selvänä kansainvälisen kommunistisen liikkeen historiassa. Kommunistinen internationaali syntyi kansainväliseksi keskusjärjestöksi, johon eri puolueet kuuluivat osasto-oikeuksin. Kominterniin liittymisessä vaadittiin 21 ehdon hyväksymistä. Niissä oli muotoiltuna vallankumouksellisen työväenliikkeen aatteellispoliittisen toimintaohjelman peruskohdat. Se vastasi sen ajan tilannetta, joka vaati kansainvälisen proletariaatin vallankumouksellisten voimien mahdollisimman suurta

yhteenliittyneisyyttä maailman porvariston, opportunismin ja vastavallankumouksen rintamaa vastaan. Se vastasi kommunistisen liikkeen omaa tilaa ja tarpeita, liikkeen, joka vasta oli päässyt jaloilleen ja tarvitsi nopeaa bolševismin kokemuksiin perehtymistä ja suoranaista apua Leninin puolueen taholta, sekä päättävää pesäeroa reformismin ja sosiaali-šovinismin kanssa.

Korostettakoon, että puolueiden keskinäissuhteissa Kominternissa vallitsi demokraattisuus. "Sen kongressit, täysi-istunnot ja lukuisat jaostokokoukset sujuivat laajan ja vapaan keskustelun vallitessa, jossa jokainen saattoi puolustaa näkökantaansa ja kysymyksen tajuamistapaansa", kirjoittaa NKP:n sihteeri Ponomarev Kominternin toiminnasta. "Jokaisella kommunistisella puolueella oli täysi oikeus ja rajattomat mahdollisuudet osallistua Kominternin yleislinjan sekä järjestöperiaatteiden laatimiseen, ja asiakirjat vahvistavat, että veljespuolueet käyttävät aktiivisesti tätä oikeutta ja näitä mahdollisuuksia. Samalla koko maailma tietää, miten vastuullisesti ja uhrautuvasti eri maiden kommunistit, Kominternin jäsenet toteuttivat käytännössä kollektiivisesti tehtyjä päätöksiä. Heidän toiminnassaan ei ollut hiukkaakaan sokeaa fanaattisuutta, jollaista käsitystä viholliset niin mielellään levittävät. Se oli sanan varsinaisessa mielessä välttämättömäksi tiedostettua kurinalaisuutta, jonka saneli yhteisesti tehdyn päätöksen ymmärtäminen oikeaksi ja uskollisuus sitoumuksille veljespuolueita kohtaan."

Leniniläisten periaatteiden rikkominen Kominternin toiminnassa, jollaista ilmeni 30-luvulla, aiheettomat vainotoimenpiteet eräitä kommunistisessa liikkeessä toimineita vastaan, sekä Puolan ja Latvian kommunististen puolueiden hajottamiset olivat ristiriidassa sen toiminnan normien kanssa ja olivat osoituksena noiden normien parantamisen pakottavasta tarpeesta. Puolueiden toimintaolosuhteiden suuri erilaisuus vaikeutti yhä enemmän konkreettisten tehtävien ja taistelumuotojen suunnittelua yhdestä keskuksesta käsin. Pitkälle viety keskitys alkoi kahlita puolueiden aloitteellisuutta ja toimin-

nan joustavuutta. Samaan aikaan kommunistiset puolueet olivat vahvistuneet ja kasvaneet. Ne saattoivat itsenäisesti ratkaista edessään olleet tehtävät. Tämän johdosta Kominternin 7. kongressi päätti siirtää poliittisen toiminnan painopisteen osastoihinsa. Se pani alulle sen kommunististen puolueiden välisten keskinäissuhteiden normien syvällisen uudelleenjärjestämisen, mikä lopulta johti Kominternin lakkauttamiseen ja sellaisten puolueidenvälisten internationalististen yhteysmuotojen kehittelemiseen, jotka paremmin vastasivat liikkeen korkeaa kypsyysastetta. Nämä muodot muotoutuivat lopullisesti sodanjälkeisellä kaudella, jolloin kävi selväksi, ettei keskitetty organisaatio vastaa kommunististen puolueiden kypsyneisyyden tasoa, kokemusta ja itsenäisyyttä, eikä niiden toimintaolosuhteiden lisääntyvää moninaisuutta.

Puolueiden välisten suhteiden nykytilannetta vastaavat normit muotoiltiin vuoden 1960 Moskovan neuvottelukokouksen lausunnossa:

— kaikki marxilais-leniniläiset puolueet ovat riippumattomia ja tasa-arvoisia;

— ne suunnittelevat politiikkansa marxismin-leninismin periaatteiden pohjalta pitäen lähtökohtana omien maittensa olosuhteita; kukin puolue on vastuussa oman maansa työväenluokalle, työtätekeville;

— samalla työväenluokan asian menestyminen kussakin maassa ja kansainvälisessä mitassa vaatii marxilais-leniniläisten puolueiden kansainvälistä solidaarisuutta, ne ovat vastuussa koko kansainväliselle kommunistiselle ja työväenliikkeelle;

— tarpeen mukaan puolueet järjestävät neuvonpitoja pohtiakseen ajankohtaisia kysymyksiä, vaihtaakseen kokemuksia, perehtyäkseen toistensa näkemyksiin ja asenteisiin, valmistellakseen yhteisiä näkemyksiä neuvottelutietä, rikastaakseen marxilais-leniniläistä teoriaa, laatiakseen yhteisiä kannanottoja ja yhteisiä toimenpiteitä taistelussa yhteisten päämäärien puolesta;

— mikäli jossakin puolueessa nousee esille toisen puolueen toimintaa koskevia kysymyksiä, sen johto ottaa

yhteyden asianomaisen puolueen johtoon ja tarpeen mukaan niiden välillä järjestetään tapaamisia ja neuvonpitoa;

— kommunistiset ja työväenpuolueet noudattavat neuvottelutilaisuuksissa yhdessä tehtyjä arviointeja ja johtopäätöksiä, jotka koskevat yleisiä tehtäviä taistelussa imperialismia vastaan, rauhan, demokratian ja sosialismin puolesta;

— huolehtiminen kansainvälisen kommunistisen liikkeen yhtenäisyyden jatkuvasta lujittamisesta on marxilais-leniniläisten puolueiden korkein kansainvälinen velvollisuus;

— keskinäinen avun ja tuen antaminen edustaa kaikkien veljespuolueiden välisissä suhteissa proletaarisen kansainvälisyyden vallankumouksellisten periaatteiden käytäntöön soveltamista.

Kommunististen ja työväenpuolueiden vuoden 1969 neuvottelukokous vahvisti nämä normit. Käytännön tarpeita ilmaisten se täydensi niitä uusilla seikoilla.

Nykytilanne vaatii kehittelemään sellaiset muodot puolueiden välisille internationalistisille siteille, jotka pohjautuvat vapaaehtoisuuteen ja sulkevat pois alistamisen ja keskityksen. Kaikkien puolueiden yhtäläiset oikeudet todetessaan neuvottelukokouksen asiakirja korostaa: "Nykyaikana, jolloin kansainvälisessä kommunistisessa liikkeessä ei ole olemassa johtavaa keskusta, kasvaa erityisesti niiden toimintojen vapaaehtoisen yhdensuuntaistamisen merkitys niiden edessä olevien tehtävien menestyksellistä ratkaisemista silmälläpitäen." Asiakirja sisältää myös sellaiset kommunistien kansainvälisen yhteydenpidon muodot kuin yhteiset solidaarisuustoimet, puolueiden välisten kontaktien kehittäminen, nykytodellisuuden kollektiivinen analysointi. Käytäntö tulee varmaankin synnyttämään tarpeen kehittää vielä laajemmin kansainvälisiä yhteydenpitomuotoja kommunistisen liikkeen sisällä.

Kansainvälisyyden kriteerit

Proletaarisen kansainvälisyyden kehittyminen mutkistaa sen objektiivisia kriteereja. Tässä on kysymys niistä reaalisista kiintopisteistä, joiden avulla työväenluokka ja marxilais-leniniläiset puolueet voivat määritellä solidaaristen toimenpiteidensä suunnan taistelussa yhteisten päämäärien puolesta. Kansainvälisyyden objektiiviset kriteerit kehitellään analysoimalla maailman vallankumousprosessin lainalaisuuksia, voimien tilaa kansainvälisessä kentässä ja kunkin vallankumouksellisen osaston asemaa näiden voimien yhteisessä rintamassa.

Kansainvälinen solidaarisuus ulottaa piiriinsä kaikkien maiden työväenluokan osastot. Maailman vallankumousprosessin kehityksen epätasaisuuden sekä muiden historiallisten syiden johdosta ei kaikilla osastoilla kuitenkaan ole samanarvoista asemaa vapautusliikkeessä. Kun Lenin ja Komintern lokakuun vallankumouksen voiton jälkeen asettivat kansainvälisyyden pääkriteeriksi ensimmäisen sosialistisen valtion puolustamisen, he pitivät ohjenuoranaan sitä, että Neuvosto-Venäjästä oli objektiivisesti tullut maailman vallankumousprosessin keskus, ja sen ympärille ryhmittyi niin kehittyneen kapitalismin maiden työväenliike kuin myös sorrettujen kansojen kansallinen vapausliike.

Niin kauan kuin maailmassa oli olemassa yksi sosialismin maa, pidettiin suhtautumista siihen tietenkin kansainvälisyyden pääkriteerinä. Kominternin 7. kongressin päätöslauselmassa sanotaan: ”... Neuvostoliiton lujittamisen, sen mahdin voimistamisen, sen voittojen turvaamisen edut kaikilla aloilla ja kaikilla taistelun lohkoilla käyvät täysin yksiin ja ovat erottamattomat koko maailman työtätekevien eduista näiden taistelussa riistäjiä vastaan, ne käyvät yksiin imperialismia vastaan taistelevien siirtomaakansojen ja sorrettujen kansojen etujen kanssa ja ovat määräävinä ja myötävaikuttavina tekijöinä proletaarisen maailmanvallankumouksen voittokululle, sosialismin voitolle koko maailmassa.” Neu-

vostoliitto oli, Kominternin toimeenpanevan komitean puhemiehistön jäsenen Dmitri Manuilskin osuvaa sanontaa käyttäen, kuin ”valtaisa uuden, sosialistisen yhteiskunnan rakentamisen laboratorio. Siinä ruumiillistui kansainvälisen työväenluokan vallankumouksellisten voimien korkein saavutus, ja se oli sosialistisen maailmanvallankumouksen tukikohta.”

Maailman vallankumousprosessin ollessa mitoiltaan nykyisenlainen ja sen koostumuksen ollessa epähomogeeninen, erilajinen ja sen tehtävien ollessa erilaiset, sen osastojen edessä olevat tehtävät ja proletaarisen kansainvälisyyden objektiivisten kriteerien määritteleminen vaativat ottamaan huomioon kaikkien imperialisminvastaiseen taisteluun osallistuvien osastojen edut. Etujen ottaminen huomioon ei kuitenkaan ole jonkin laskuopillisen keskiarvosuureen johtaminen. Maailmassa taistelevien vallankumouksellisten voimien dynaamisessa yhteenpunoutumisessa erottuu keskeinen solmukohta, johon poliittisen ja aatteellisen taistelun kaikki langat maailmassa johtavat. Sellainen solmukohta on sosialismin maailmanjärjestelmä, jonka asemien lujuudesta ratkaisevassa määrin riippuu maailman vapautusliikkeen vakavuus ja sen kaikkien osastojen menestys.

Pyrkimys sellaiseen, että ei oteta lukuun todellista voimien tilaa nykymaailmassa, vie subjektivismiin, joka on proletaarisen kansainvälisyyden kriteerien mielivaltaisen tarkistamisen ja yhtä mielivaltaisen ”uuden tyyppisen kansainvälisyyden” teorioiden rakentelun pohjana. Tässä pannaan paino ”vallankumouksellisen aloitteellisuuden itsenäiseen ja rinnakkaiseen kehittämiseen”. Siten muotoilevat ”uuden kansainvälisyyden” olemuksen Italian kommunistisesta puolueesta erotetun Manifesto-ryhmän revisionistit. Sentapainen asenne ansaitsee pikemminkin nimityksen vallankumouksellisten voimien hajottamisen teoria, ja juuri sellaisena se esiintyykin äärivasemmistolaisainesten hajotustoiminnassa.

Vapautusliikkeen erilaisten kansallisten osastojen vallankumouksellisen aloitteellisuuden ilmentämismahdolli-

suuksien ja -muotojen laajentumista nykyoloissa revisionistit käyttävät asettaakseen nuo osastot sosialismin maailmanjärjestelmän ja sen päävoiman — Neuvostoliiton — vastapainoksi. Todellisuutena olemassaoleva sosialismi, kansainvälisen työväenluokan korkein saavutus, näytetään heitettävän pois laskuista ja torjuttavan sen muotoutumislakien yleismerkityksellisyys, ja sosialististen maiden sisä- ja ulkopolitiikan mitä tärkeimmät teot kuvataan toisinaan haitaksi vallankumousliikkeen menestykselliselle kehitykselle ei-sosialistisessa osassa maailmaa.

Sosialistinen maailmanjärjestelmä ja ennen muuta Neuvostoliitto on kaikkien imperialisminvastaisten voimien tukilinnake. Siitä syystä hyökkäilyjen tarkoituksena olemassa olevaa sosialismia, Neuvostoliittoa vastaan on tosiasiallisesti maailman vallankumousprosessin perustan horjuttaminen. Ne kohdistuvat sen kaikkia osastoja vastaan. Nykyoloissa neuvostovastaisuus on taistelukeino paitsi Neuvostoliittoa ja NKP:ta, myös kaikkia vallankumouksellisia voimia vastaan. Kommunististen ja vallankumouksellis-demokraattisten puolueiden edustajat NKP:n 24. edustajakokouksessa sanoivat oikeutetusti, että neuvostovastaisuus on rikos työväenluokan periaatteita vastaan, kansainvälistä vapausliikettä vastaan.

Revisionistinen proletaarisen kansainvälisyyden kriteerien tarkistaminen pohjautuu maailman vallankumousprosessin, sen dynamiikan kokonaiskuvan vääristelyyn.

Ne uudet tiet ja taistelumuodot, uudet asennoitumiset vallankumouksellisten tehtävien ratkaisemiseen, jotka nykyisin ovat avautuneet useissa ei-sosialistisen maailman maissa, ovat käyneet mahdollisiksi sosialismin voittojen ansiosta, sen vaikutus- ja arvovallan kasvun, taloudellisen voiman sekä esimerkin voiman ansiosta. Juuri nämä tekijät määräävät voimasuhteen maailmassa, luovat yhä suotuisamman tilanteen kaikkien vallankumouksellisten osastojen toiminnalle.

Nykyinen kehityksen kulku asettaa proletaarisen kansainvälisyyden tärkeimmäksi kriteeriksi sosialismin maail-

manjärjestelmän lujittamisen, sen puolustamisen ja tukemisen. Tämä johtopäätös on vahvistettu vuoden 1969 neuvottelukokouksen asiakirjassa, jossa sanotaan: "Sosialismin puolustaminen on kommunistien kansainvälinen velvollisuus."

Historiallinen asennoituminen proletaariseen kansainvälisyyteen on välttämätön kaavaoppisten käsityskantojen voittamiseksi, joiden mukaan tämä vallankumouksellisen työväenliikkeen keskeinen periaate on kuin liikkeestä irti temmattu ajaton kategoria. Noiden luutuneiden käsityskantojen kääntöpuolena on pessimistinen "internationalismin kriisin" teoria. Tämän teorian kannattajat pitävät proletaarisen kansainvälisyyden sisällön rikastumista, sen kriteerien monimutkaistumista ja siihen liittyvää eräiden vanhentuneiden katsomusten särkemistä itse kansainvälisyyden kriisinä.

Vallankumouksellisten voimien koostumuksen laajentuminen, niiden välisten keskinäissuhteiden monipuolistuminen, työväenluokan kunkin osaston kansallisten tehtävien painokkuuden lisääntyminen vaatii ehdottomasti korkeampitasoista toimintojen yhdensuuntaistamista ja kaikkien osastojen monipuoliseen kokemukseen perehtymistä kansainvälisessä mitassa. Tämän tehtävän ratkaisussa tulee esiin erilaisia näkökantoja. Mutta kaikkien maiden työväenluokan etujoukkovoimien välisissä suhteissa on etutilalla se, mikä niitä yhdistää. Se luo perustan vallankumouksellisten voimien kansainvälisen solidaarisuuden lujittumiselle sekä proletaarisen kansainvälisyyden sisällön ja muotojen edelleen kehittymiselle. Eteenpäin pääsemisen tällä suunnalla määrää paljolti kansainvälisen ja kansallisen keskinäissuhdetta koskevan kysymyksen oikea ratkaiseminen proletariaatin luokkataistelussa.

Mihin dialektiikan loukkaaminen vie

Proletariaatin perusetujen kaikesta yhteisyydestä huolimatta sen toiminta tapahtuu maailmassa, jota historial-

lisesti muodostuneet kansalliset ja valtiolliset raja-aidat jakavat. Se on tosiasia, josta ei pääse mihinkään. Kunkin maan työväenluokka ei ole ainoastaan kansainvälisen proletariaatin osasto, vaan myös kansallisen ykseyden erottamaton tekijä. Kansakunnan taloudellisen, poliittisen ja sivistyksellisen elämän suhteellinen itsenäisyys johtaa vääjäämättä siihen, että kunkin maan työväenluokan taistelu tapahtuu kansallisella maaperällä. Kansainvälisyys aivan kuin taittuu kansallisten olosuhteiden prisman lävitse. Tällainen on kansainvälisen ja kansallisen ykseyden lähtöedellytys proletariaatin luokkataistelussa. Tämän ykseyden katkeaminen vie proletaarisen kansainvälisyyden kuoleutumiseen.

Se näkyy selvästi Kautskyn teoriasta, joka vetoaa kansalliseen reaalisuuteen ja lykkää proletariaatin vallankumouksellisen toiminnan kansainvälisyyden "ultraimperialismin" kauteen, jonka Kautskyn mukaan pitäisi eliminoida kansallisten erilaisuuksien kärkevyyden. "Valtioiden liitto, eikä kansallisuuksien valtio tai siirtomaaimperiumi, on se suurten imperiumien muoto, jota kapitalismi tarvitsee saavuttaakseen viimeisen korkeimman kehitysasteensa, jolloin proletariaatti toteuttaa lopullisen päämääränsä." (Karl Kautsky, Kansallisvaltio, imperialistinen valtio ja valtioiden liitto). Siinä kansainvälisyys on ajateltuna kansallisen piirin ulkopuolella. Lenin havaitsi heti ja antoi oikean nimityksen Kautskyn II Internationaalin opportunististen johtajien suorittamaa proletaarisen kansainvälisyyden pettämistä puolustelevalle teorialle. Lenin kirjoitti: "'Teorian' ydinajatuksena on se ja *vain* se, että *toivomalla uutta* kapitalismin rauhanomaista kautta Kautsky puolustaa opportunistien ja virallisten sosialidemokraattisten puolueiden yhtymistä porvaristoon ja niiden kieltäytymistä vallankumouksellisesta (siis proletaarisesta) taktiikasta *nykyisen myrskykauden* aikana..." (Lenin, Teokset, 21. osa s. 215).

Se näkyy selvästi myös "vasemmistolaisten" doktrinäärien antamasta esimerkistä, kun he pyrkivät tulkitsemaan kansainvälisyyden kansallisen kieltämiseksi. Näistä

asenteista lähtien Buharinin, Pjatakovin ym. ryhmä bolševikkipuolueessa vastusti Leniniä. Pjatakov kuvitteli proletaarisen solidaarisuuden kaikkien maiden proletaarien yhteistoimintana näiden hävittäessä porvarillisen valtion rajoja, siirtäessä rajapaaluja, räjäyttäessä kansallista ykseyttä ja pystyttäessä luokkaykseyden. Torjuessaan halveksien kansallisen ja julistaessaan kansallista "indifferentismiä", välinpitämättömyyttä, vasemmistokaavaoppineet irrottivat proletaarisen kansainvälisyyden todellisuudesta. Sanoissa ne olivat "puhtaan" kansainvälisyyden kannattajia, mutta käytännössä taas karsivat siitä pois politiikan ja muuttivat sen pilvissä leijuvaksi mielikuvitukseksi, jolla ei ole enempää kansallista kuin luokkapohjaakaan. Leninin sanonnan mukaan se merkitsi, "että nyt, tällä haavaa, parastaikaa niin kuin aina kierretään poliittista taistelua..." (Lenin, Teokset, 23. osa, s. 4).

Kautskylaiset ja vasemmistokaavaoppineet olivat tosiasiallisesti yhteisellä metodologisella perustalla: kansainvälistä tarkasteltiin täysin irrallaan kansallisesta ja se muuttui abstraktiseksi sisällöttömäksi käsitteeksi.

Lenin viittasi myös toiseen kautskylaisen ja vasemmistokaavaoppisen "abstraktisen internationalismin" metodologian virheellisyyteen. Se oli ristiriidassa sosialistisen maailmanvallankumouksen olosuhteiden moninaisuuden ja kehityksen epätasaisuuden kanssa. Edellämainittua Pjatakovin väittämää arvostellessaan Lenin kirjoitti: "'kaikkien maiden proletaarien yhteisestä toiminnasta' haaveileminen on sosialismin lykkäämistä ad Kalendas graecas, ts. ainiaaksi." (Lenin, Teokset, 23. osa, s. 50). Kaavaoppineiden hengettömän abstraktion vastapainoksi Lenin asettaa uuden metodologisen kannanoton: imperialismin kaudella proletaarinen kansainvälisyys edellyttää mahdollisimman tehokasta kunkin maan eteen avautuvien vallankumouksellisen toiminnan mahdollisuuksien hyväksi käyttämistä.

Lokakuun vallankumouksen voitto ja vallankumousliikkeen tila toisissa maissa osoitti selvästi vallankumous-

prosessin kansallisten renkaiden suhteellisen itsenäisyyden. "Vasemmistolaiset" kaavaoppineet eivät halunneet antaa sille merkitystä. Niinpä Brestin rauhan solmimisen vastustajat vetosivat internationalismiin. Eräässä keskuskomitean kokouksessa Buharin sanoi: "Meidän on välttämättä tarkasteltava sosialistista tasavaltaa internationalismin näkökannalta". Puolueen huomattava toimihenkilö Uritski moitti Leniniä siitä, että tämä katselee asiaa Venäjän eikä kansainväliseltä kannalta. "Vasemmistokommunistien" puheiden huolellinen erittely osoittaa, että heidän kansainvälisyytensä ei ottanut huomioon enempää yksittäisten maiden erikoisolosuhteita kuin proletariaatin yhteiskunnallisen vallankumouksen kehityksen epätasaisuuttakaan. Ei olekaan sattuma, että Uritski muistutti Leninin jo vuonna 1915 ottaneen samanlaisen "virheellisen" asenteen. Varmaankin siinä tarkoitetaan väittelyä Euroopan Yhdysvallat -tunnuslauseesta ja johtopäätöstä sosialistisen vallankumouksen voiton mahdollisuudesta aluksi yhdessä maassa. "Puhtaan" kansainvälisyyden kannattajat eivät voineet sitä hyväksyä. He uskovat maailmanvallankumoukseen ulkokansallisena kysymyksenä. He eivät tajua kysymystä vallankumouksen menemisestä eteenpäin ja sen tulosten lujittamisesta kansallisessa mitassa.

Joko proletaarinen maailmanvallankumous tai nojautuminen kotimaisiin yhteiskunnallisiin voimiin ja irtautuminen internationalistisista luokka-asemista — siinä on se pulmallinen valinta, jonka leniniläisen politiikan vastustajat selvästi asettivat. Buharin sanoi, että säilyttämällä oman sosialistisen valtiomme me menetämme kansainvälisen liikkeen onnistumismahdollisuudet. "Vasemmistokommunistien" katsomukset yhtyivät Trotskin näkökantaan, joka oli sitä mieltä, että vaikkapa Venäjän vallankumous muserrettaisiinkin, ei se olisi historiallinen tappio, koska Euroopan proletariaatti on suuresti kypsynyt sosialismia varten. "Vasemmistolaisten" kannan mukaan Venäjän vallankumouksella ei ollut itsenäistä merkitystä. Se katsottiin vain kipinäksi, joka sytyttää maailmanpalon.

Tällaisessa väittämässä kansainvälisyys on vailla kansallisia juuria.

Ulkoiset ja sisäiset näkökohdat

Millaisista metodologisista asenteista käsin Lenin sitten osallistui väittelyyn? Hän asetti proletaarisen kansainvälisyyden periaatteen maailman vallankumousprosessin reaaliselle perustalle, prosessin, joka kehittyi epätasaisesti ja ristiriitojen tietä ja jakaantui suhteellisen itsenäisiin osiin. Se vaati tilanteen ja voimien sijainnin konkreettista analyysia jokaisessa maassa, niiden suotuisien mahdollisuuksien käyttämisteiden etsimistä siellä, missä niitä avautui, sekä saavutettujen asemien vahvistamista. Lenin totesi vallankumouksellisen sodan kannattajien sanoneen, että me "herätämme Saksassa vallankumouksen. Mutta Saksahan on vasta raskaana vallankumouksesta, kun taas meille on jo syntynyt täysin terve lapsi — sosialistinen tasavalta —, jonka me sodan aloittamalla saatamme surmata." (Lenin, Teokset, venäjänkielisen laitoksen viidennen painoksen 35. osa, s. 256).

Lenin korostaa ulkoisen ja sisäisen dialektiikkaa sosialistisessa maailmanvallankumouksessa. Kussakin maassa se kehittyy sisäisten olosuhteiden pohjalta. Siirtyminen kansallisesta kansainväliseen on dialektinen, koska olosuhteet ja niiden dynamiikka eri maissa eivät osu yksiin. Ei pidä perustaa politiikkaa laskelmoinnille sisäisten prosessien vauhdin yksiinkäymisestä.

Vallankumousprosessin sisäisen ja ulkoisen puolen samastaminen on raivannut tietä epämarxilaiselle teorialle vallankumouksesta "vientitavarana". Vasemmistokaavaoppineet propagoivat maailmanvallankumouksen "sysäämistä eteenpäin" ja puolustelivat oikeutta "punaiseen interventioon". Lenin taas, rajatessaan täsmällisesti sosialistisen vallankumouksen sisäiset ja ulkoiset puolet, asettaa kysymyksen vallankumouksellisen työväenliikkeen monimutkaisista välillisistä vuorovaikutuksen muodoista

eri maissa. Muotoillessaan Venäjän proletariaatin poliittista tehtävää Lenin kirjoitti, että neuvostotasavallan taktiikan perustaksi pitää asettaa "se periaate, miten voitaisiin oikeammin ja taatuimmin turvata sosialistiselle vallankumoukselle mahdollisuus lujittua tai vaikkapa edes säilyä yhdessä maassa niin kauan, kunnes toiset maat yhtyvät siihen." (Lenin, Teokset, suomenkielinen laitos, 26. osa, s. 431). Leniniläinen menettelytapa suuntautui voittaneen maan kotimaisten voimavarojen kokoamiseen, sellaisen kotimaisten joukkovoimien liiton saamiseen työväenluokan taakse, joka pystyy olemaan sosialististen uudistusten tukipilarina ja käynnistäjänä. Internationalistinen politiikka liittyy siinä vallankumouksen kansallisten tehtävien ratkaisemiseen.

Lenin hajotti fraasivallankumouksellisten valeinternationalismin pilvilinnat ja pudotti internationalistisen politiikan pilvissä leijuvista utukuvista reaaliselle maaperälle, kärkevän luokkataistelun piiriin, johon liittyy uskomattomien vaikeuksien voittaminen. "Jos et osaa mukautua oloihin, etkä suostu ryömimään vatsallasi kurassa, niin sinä et ole vallankumouksellinen, vaan lörpöttelijä, enkä minä ehdota tätä kulkutapaa sen vuoksi, että se minua miellyttää, vaan siksi, että toista tietä ei ole, sillä historia ei kehity niin otollisesti, että vallankumous kypsyisi kaikkialla samanaikaisesti." (Lenin, Teokset, 27. osa, s. 86).

Lenin osoitti, että "vasemmistolaisten" vastoinkäymisten juurena oli kansainvälisyyden abstraktinen ymmärtäminen. "Suurta tunnusta: 'Me panemme luottamuksemme sosialismin voittoon Euroopassa' ei pidä muuttaa korulauseeksi. Se on totuus, kun pidetään silmällä sosialismin lopulliseen voittoon johtavaa pitkää ja vaikeaa tietä. Se on kiistaton, filosofinen ja historiallinen totuus, kun otetaan 'sosialistisen vallankumouksen aikakausi' kokonaisuutena. Mutta jokainen abstraktinen totuus muuttuu korulauseeksi, jos sitä sovelletaan *mihin tahansa* konkreettiseen tilanteeseen." (Lenin, Teokset, 27. osa, s. 47). Tähän Leninin lausumaan aivan kuin sisältyy yh-

teenveto väittelystä vasemmistodoktrinäärien kanssa. Ei ole olemassa kansainvälisyyttä "yleensä", konkreettisen historian tilanteen ulkopuolella, kunkin maan työväenluokan konkreettisen taistelun ulkopuolella, vallankumouksellisen työväenliikkeen kansainvälisten ja kansallisten tehtävien ykseyden ulkopuolella.

Proletariaatin kansainvälisten luokkaetujen kansallisiin etuihin ja kansalliseen ympäristöön liittämistehtävä käy meidän aikanamme entistä ajankohtaisemmaksi. Kapitalistisen yhteiskunnan sosiaalisten ja luokkavastakohtien syveneminen myötävaikuttaa siihen. Riistäessään ja orjuuttaessaan erilaisia yhteiskuntakerroksia suurpääoma tosiasiallisesti saattaa itsensä kansakunnan vastakohdaksi. Sellaisten perinpohjaisten uudistusten tarve, jotka pystyisivät tekemään lopun monopolien kansanvastaisesta politiikasta, saa yhä suuremmassa määrin yleiskansallisen luonteen.

Kun kapitalismin varhaisimmissa vaiheissa porvaristo onnistui esiintymään kansakunnan etujen edustajana, niin meidän aikanamme työväenluokasta, jolla on keskeinen asema monopolien vastaisessa taistelussa, tulee objektiivisen asemansa vuoksi monopolien valtaa vastustavan yleiskansallisen liikkkeen johtaja. Proletariaatin johtamana tuo liike pystyy valmistamaan ehtoja sosialistiselle vallankumoukselle, vetämään siihen mukaan kansakunnan enemmistön, ja antamaan sille selvästi ilmenevät yleiskansalliset piirteet. Yliolkaisuus kansallisiin tekijöihin nähden haittaa näiden suotuisten mahdollisuuksien todellistamista taistelussa proletariaatin luokkapäämäärien saavuttamiseksi.

Luokkaetujen korkein vaikutuspiiri

Kommunistisen internationaalin strategiaa ja taktiikkaa kehitellessään Lenin pyrki pitämään linjana kansainvälisyyden "juurruttamista" kansalliselle maaperälle. Leninin kuoltua tätä linjaa ei aina noudatettu johdon-

mukaisesti. Työväenluokan ideologian ja politiikan kansainvälisen sisällön painottamista, mikä on oikein, seurasi toisinaan kansallisten erikoisuuksien aliarvioiminen, erikoisuuksien saadessa ikään kuin toissijaisen merkityksen. Leniniläisestä dialektiikasta irtaantumiset ajoittain myötävaikuttivat siihen, että kansalliset tunteet ja pyrkimykset joutuivat fasismin ja muiden taantumusvoimien keinottelun kohteiksi. Kaikki tämä ei kuitenkaan anna perustetta sellaisiin päätelmiin, joihin jugoslavialainen sosiologi M. Markovic on tullut. Hänen sanontansa mukaan kansainvälisen kommunistisen liikkeen teoriassa ja käytännössä on viimeksi kuluneiden 40—50 vuoden aikana "tapahtunut eräänlainen kansainvälisyydestä vieraantuminen". Edelleen Markovic sanoo: "Läheisessä kosketuksessa vallitsevaan teoriaan ja käytäntöön kansainvälisyys saa jalansijaa yleisten, luokka- ja ylikansallisten etujen 'korkeimpana vaikutuspiirinä', joka on työväenluokan kansallisten etujen piirin ulko- ja yläpuolella."

Yksipuolinen asennoituminen kansainvälisen ja kansallisen välistä suhdetta koskevaan kysymykseen ei suinkaan ollut pääpiirteenä Kominternin ja sen osastojen politiikassa. Palautamme mieliin, että Kominternin 7. kongressi tuomitsi päättävästi kansallisen nihilismin ilmaukset. Sen aineistossa on korostetusti annettu merkitystä kommunististen puolueiden isänmaallisille asenteille ja niiden taistelulle kansojensa demokraattisten perinteiden puolesta. Kominternin pääsihteeri Georgi Dimitrov sanoi kongressissa, että "Proletaarisen kansainvälisyyden täytyy niin sanoakseni 'akklimatisoitua' (mukautua ympäristöön) jokaiseen maahan, jotta se ulottaisi juurensa syvälle kotimaahan. Proletaarisen luokkataistelun ja työväenliikkeen kansalliset muodot eri maissa eivät ole ristiriidassa proletaarisen kansainvälisyyden kanssa. Päinvastoin juuri näissä muodoissa voidaan menestyksellisesti puolustaa *myös proletariaatin kansainvälisiä etuja*... Sosialistinen vallankumous tulee merkitsemään *kansakunnan pelastusta* ja avaa sille tietä korkeammalle

nousuun. *Sillä*, että työväenluokka nykyisin rakentaa luokkajärjestöjään ja lujittaa asemiaan, että se suojelee demokraattisia oikeuksia ja vapautta fasismilta, että se taistelee kapitalismin kukistamiseksi, *juuri sillä* se jo taistelee kansakunnan tällaisen tulevaisuuden puolesta."

Nämä ajatukset olennoituivat käytännössä kommunististen puolueiden taistelussa fasismia vastaan toisen maailmansodan vuosina. Kansainvälisen ja kansallisen ykseyden periaatteita on meidän aikanamme kehitelty edelleen kansainvälisen kommunistisen liikkeen asiakirjoissa ja käytännössä.

Jugoslavialainen sosiologi on oikeassa korostaessaan kansainvälisen ja kansallisen vuorovaikutusta vallankumouksellisessa työväenliikkeessä. Mutta vuorovaikutus ei tee tasapäiseksi näiden kahden tekijän merkitystä, eikä sulje pois kansainvälisyyden etusijaa kansalliseen nähden. Yleisten, kansainvälisten luokkaetujen asettaminen yksityisten, kansallisten etujen yläpuolelle on proletaarisen kansainvälisyyden alkeisvaatimus. Lenin sanoi, että todellisen internationalistin ei tule ajatella "ainoastaan omaa kansakuntaa, vaan on asetettava kaikkien edut, kaikkien yleinen vapaus ja tasa-arvoisuus *sitä korkeammalle*... hänen on taisteltava pikkukansallista ahdasmielisyyttä, sulkeutuneisuutta ja eristyneisyyttä *vastaan*, ja sen puolesta, että otettaisiin huomioon kokonaisuus ja kaikkiyhteisyys, asetettaisiin kokonaisuuden edut osan etuja korkeammalle." (Lenin, Teokset, 22. osa, s. 338).

Työväenluokan, työtätekevien etujen ja päämäärien kansainvälisen yhteisyyden tiedostaminen ei synny omaehtoisesti kansallisten puitteiden rajoittamasta liikkeestä. Omaehtoisesti tältä pohjalta syntyy nationalismi. Kansainvälisen tietoisuuden muodostumiseksi on tarpeen astua ulos kansallisista puitteista, mikä edellyttää tavattoman suurta marxilais-leniniläistä puolueiden aatteellista kasvatustyötä, teorian viemistä joukkoliikkeeseen. Internationalistiseen asennoitumiseen liittyy aina ehdottomasti tieteellis-teoreettinen näkökohta. Kansainvälisen kokemuksen käsittävän teorian omaksuminen antaa mahdolli-

suuden kansallisen kokemuksen ymmärtämiseen maailman vallankumousprosessin osana.

Kansainvälisyys ei sulaudu kansallisiin etuihin. Se asettaa kunkin maan työväenluokalle, sen vallankumoukselliselle etujoukolle velvoitteen, joka liittyy kansallisten etujen alistamiseen luokkaeduille, kansallisiin uhrauksiin kansainvälisen proletariaatin yleisten päämäärien hyväksi. Paljastaessaan opportunistiset ja poroporvarillis-pasifistiset kansainvälisyys-käsitteen ja kansainvälisyyspolitiikan vääristelyt Lenin kirjoitti: "Pikkuporvarillinen nationalismi julistaa kansainvälisyydeksi kansakuntien tasa-arvoisuuden tunnustamisen ja siinä kaikki, säilyttäen (puhumattakaan siitä, että tuo tunnustaminen on luonteeltaan puhtaasti sanallinen) koskemattomana kansallisen itsekkyyden, kun taas proletaarinen kansainvälisyys vaatii ensiksikin yhdessä maassa käytävän proletaarisen taistelun etujen alistamista tämän taistelun eduille maailman mitassa; toiseksi se vaatii porvaristosta voiton saaneelta kansakunnalta kykyä ja valmiutta suostua mitä suurimpiin kansallisiin uhrauksiin kansainvälisen pääoman kukistamiseksi." (Lenin, Teokset, venäjänkielisen laitoksen viides painos, 41. osa, ss. 165—166). Vaikka kunkin maan työväenluokan taistelu tapahtuu kansalliselta pohjalta ja siitä syystä on erottamaton kansakunnan eduista ja ongelmista, niin kuitenkin proletariaatilla on nimenomaan kansainvälisten luokkaetujen "korkein vaikutuspiiri". Tämän ansiosta se on kansainvälisen työväenluokan osasto.

Itse kansalliselta maaperältä "kasvamisen" tarpeen aiheuttaa se, että työväenluokan tehtävänä on saada liikkeeseen oman kansakuntansa energia yhteisen kansainvälisen tehtävän ratkaisemiseen osallistumista varten. Viime kädessä tämä osoittautuukin ainoaksi kansallisten tehtävien radikaalin ratkaisemisen keinoksi kansakuntien valtaenemmistön edun mukaisesti. Tätä kansainvälisen etusijaa kansalliseen nähden niiden ykseyden puitteissa Antonio Gramsci korosti kirjoittaessaan näin: "Kehitys tietenkin kulkee kansainvälisyyden suuntaan, mutta läh-

tökohta on 'kansallinen', ja tästä lähtökohdasta onkin pidettävä kiinni. Kuitenkin näkymä on kansainvälinen, eikä voi olla olematta sellainen. Siitä syystä on tarpeen tutkia tarkkaan niiden kansallisten voimien yhdistelmää, joita kansainvälisen luokan tulee johtaa ja joita sen täytyy kehittää kansainvälisyyden näkymiä ja kansainvälisyyden kehityksen vaatimuksia vastaavasti."

Kansainvälisen ja kansallisen yhteys proletariaatin luokkataistelussa ei sulje pois, vaan edellyttää tulemista kansainvälisen työväenluokan etujen "korkeimpaan vaikutuspiiriin". Vain siten proletariaatti voi ottaa itsenäisen luokkakannan myös taistelussa kansakunnan etujen puolesta. "Korkeimman vaikutuspiirin" etujen sulautuminen kansalliseen etuun merkitsisi luokkaedun alistamista kansallisen edun alaiseksi ja luisumista porvarillisen nationalismin kannalle.

Dialektinen ykseys

Asettaessaan velvoituksia kullekin työväenluokan kansalliselle osastolle kansainvälisyys ei esiinny ulkoisena voimana. "Me emme pidä kansainvälisyyttä taakkana, myönnytyksenä tai ristinä, jota meidän on kannettava", sanoi USA:n kommunistisen puolueen pääsihteeri Gus Hall vuoden 1969 neuvottelukokouksessa. "Se ei muistuta sitä kuorrutusta, jolla kaakku koristellaan vain sen maun ja ulkonäön parantamiseksi. Se on sinä peruskomponenttina, joka antaa luokkataistelulle välttämättömän vallankumouksellisen sisällön."

Kansainvälinen ja kansallinen ovat proletariaatin luokkataistelun kaksi puolta. Jos hylätään kansainvälisyys, niin kadotetaan luokkakanta, ja silloin juhlii nationalismi, jonka taakse pääoman edut kätkeytyvät Jos hylätään kansalliset tehtävät, niin kadotetaan reaalinen taistelupohja, jäljelle jää avuton vallankumouksellinen korulause, joka luottaa messiaan tuloon. Kansainvälinen ja kansallinen vaikuttavat toisiinsa vallankumouksellisessa

työväenliikkeessä, ja niitä on mahdoton mekaanisesti erottaa. Niiden ykseys ilmenee proletariaatin luokkataistelun peruspäämäärien yhteisyyden optimaalisessa ja tehokkaassa yhdistämisessä kyseessä olevalle maalle ja kyseessä olevalle aikakaudelle parhaiten sopiviin saavuttamismenetelmiin.

Päämäärien ja menetelmien rajaaminen politiikassa on tietenkin suhteellista ja ehdollista. Vallan valtaaminen on työväenluokan poliittisen taistelun päämäärä. Laajemmassa mitassa valta on kuitenkin sosialistisen vallankumouksen tehtävien ratkaisun keino. Siksi ei olisikaan oikein liittää kansainvälisyyttä vain liikkeen ihanteisiin ja lopullisiin päämääriin. Se avaisi ovet kansainvälisyyden mielivaltaisille, epäselville tulkinnoille, joissa kansainvälisyys on irrotettu luokkataistelun jokapäiväisestä käytännöstä. Kansainvälisyys tunkeutuu myös proletaarisen taistelun menetelmiin. Eri maiden työväenluokan ja marxilais-leniniläisten puolueiden vallankumouksellisen toiminnan menetelmien moninaisuudesta ja erikoisuuksista tulee näkyviin eräitä yleisiä olennaisia piirteitä, jotka eivät ole kansallisten tai historiallisten erikoisuuksien sanelemia, vaan proletariaatin kansainvälisten päämäärien olemuksen ja vallankumousliikkeen yleisten lakien sanelemia. Tästä johtuu, että on tärkeää tutkia kansainvälistä kokemusta ei ainoastaan taistelun päämäärien näkökulmasta, vaan myös käytännön politiikan, proletaarisen vallankumoustaistelun jo käytännössä koeteltujen keinojen ja menettelyjen tarkan valinnan ja taitavan soveltamisen näkökulmasta.

Kansainvälisen ja kansallisen ykseys nostattaa esiin kysymyksen työväenluokan voimien yhdensuuntaistamisesta kansainvälisessä mitassa. Mekanistisesti asennoituen maailman luokkataistelu paloittuu erillisiin kansallisiin sektoreihin, lohkoihin. Yhteydet niiden kesken jäävät taka-alalle. Syntyy ahdaskatseisia ja yksipuolisia työväenluokan kansallisten osastojen keskinäissuhteita.

Kominternin III. kongressissa "vasemmistolaista" kantaa edustanut Saksan kommunistisen työväenpuolueen

edustaja Zaks sanoi, että Neuvostoliiton taloudelliset sopimukset kapitalististen maiden kanssa käyvät ristiin noiden maiden työväenluokan etujen kanssa. Siitä hän veti sen johtopäätöksen, että on muka olemassa "ristiriita länsimaiden vallankumouksellisten työläisten ja etujen ja neuvostovallan etujen välillä." Ristiriitana tässä esitetään vaikeus yhdensuuntaistaa toiminta kansainvälisellä tasolla ja erillisten maiden puitteissa. Ongelma ei ole suinkaan yksinkertainen. Tässä tai tuossa historian kehityksen mutkassa yhdessä maassa käytävän taistelun taktiset edut voivat tilapäisesti joutua ristiriitaan maailmanmittaisen luokkataistelun tarpeiden kanssa. Sellaiset seikat ovat mittapuuna vallankumouksellisten joukkojen kansainvälisestä kypsyydestä, niiden pätevyydestä suostua väliaikaisiin taktisiin menetyksiin kansainvälisen proletariaatin yleisten luokkaetujen vuoksi, sen strategian voiton vuoksi, joka viipymättä alkaa tuntua myös kansallisessa mitassa.

Työväenluokan kansallisten osastojen kansainvälinen solidaarisuus sulkee pois kulutusmentaliteettia edustavan suhtautumisen kansainvälisyyteen. Puheessaan vuoden 1969 neuvottelukokouksessa. A. Arismendi aiheellisesti arvosteli niitä vallankumouksellisia, jotka arvioidessaan suhtautumistaan NKP:hen käyttävät hyötyopillista mittapuuta: "...Niitä saavutuksia, jotka johtuvat historiallisista uudistuksista sosialistisissa maissa, he pitävät omina ansioinaan, kun taas kiertämättömät seuraamukset luokkataistelusta kansainvälisellä areenalla, sosialistisen järjestelmän puolustamiseen liittyvät tarpeet, jotka samoin ovat maailman vallankumousprosessin kehityksen edellytyksiä, nämä henkilöt näkevät haittana omille menestyksilleen. On vaikea uskoa senkaltaisten arviointien vastaavan proletaarista kansainvälisyyttä, ja vielä vaikeampaa uskoa, että ne takaisivat tämän tai tuon puolueen muuttumisen todella kansalliseksi poliittiseksi voimaksi."

Itsenäisyys ja kansainvälinen vastuu

Nykyoloissa veljespuolueiden riippumattomuuden, tasa-arvoisuuden ja itsenäisyyden periaatteet ovat saaneet vankan jalansijan kommunistisessa liikkeessä. Se vastaa puolueiden taisteluolosuhteiden ja niiden kokemusten monipuolisuutta, niille liikkeen yleisessä rintamassa kuuluvan paikan objektiivisia eroavuuksia, niiden pyrkimystä saavuttaa oman kansakuntansa, oman maansa kaikkien vallankumouksellisten ja demokraattisten voimien poliittinen johtajuus. Samalla kansainvälisen ja kansallisen objektiivinen dialektiikka vaatii noiden periaatteiden tarkastelemista proletaarisen kansainvälisyyden näkökulmasta, eikä niiden asettamista sen vastakohdaksi. Vuoden 1969 neuvottelukokouksen asiakirjassa tähdennetään: "Jokainen kommunistinen puolue on vastuussa toiminnastaan omalle työväenluokalleen ja kansalleen, ja samalla kansainväliselle työväenluokalle. Jokaisen kommunistisen ja työväenpuolueen kansallinen ja kansainvälinen vastuu ovat toisistaan erottamattomat. Marxilais-leniniläiset ovat samalla sekä isänmaanystäviä että internationalisteja, he torjuvat niin kansallisen ahdaskatseisuuden, kuin myös kansallisten etujen kieltämisen tai aliarvioimisen, sekä pyrkimyksen johtoasemaan."

Tämä teoreettisesti täsmällinen ja poliittisesti punnittu muotoilu antaa ainoan oikean lähtökohdan arvioitaessa kunkin kommunistisen puolueen itsenäisyyden määrää proletaarisen kansainvälisyyden puitteissa. Puolueen itsenäisyydellä ja riippumattomuudella on ikään kuin kaksi ulottuvuutta: kansallinen ja luokkaulottuvuus. Ensiksi mainittu luonnehtii puolueen todellisen vaikutuksen suuruutta joukoissa, sen asemien lujuutta maassa. Jälkimmäinen on osoituksena luokkariippumattomuudesta toisista poliittisista puolueista ja järjestöistä, jotka edustavat toisten luokkien ja sosiaalisten ryhmien etuja. Itsenäisyyden luokkanäkökohta on perustana yhtenäisyyden ja solidaarisuuden lujittamiselle toisten marxilais-leniniläisten puolueiden kanssa. Mikäli molemmat vakiosuureet on

oikealla tavalla otettu huomioon, niin itsenäisyyden ja riippumattomuuden lisääntyminen ei heikennä, vaan voimistaa kommunistista liikettä kokonaisuudessaan. Puolueidenväliset suhteet tulevat monipuolisimmiksi ja monivivahteisimmiksi, mutta niiden sisältö rikastuu, mistä hyötyy koko liike. Kasvaessaan leveys- ja syvyyssuuntaan se muistuttaa jykevää puuta, joka kurottaa oksansa yhä laajemmalle muodostaen kuitenkin yhteisen latvuksen ja saa ravintonsa yhtenäisen juuriston avulla.

Kansojen kansallisen itsetunnon kohoaminen nykymaailmassa ja nationalististen mielialojen kasvaminen sen sivutuotteena houkuttelevat toisinaan valtaamaan asemia maassa kulkien vähemmän vastuksen tietä. Tämä tie on kansansuosion tavoittelu korostamalla puolueen kansallista itsenäisyyttä, luokka-asennoitumisen vahingoksi, kansainväliseen proletariaattiin nähden, solidaarisuuden periaatteiden vahingoksi sosialistiseen järjestelmään ja toisiin puolueisiin nähden. Tällä tiellä kansallinen itsenäisyys asetetaan vastapainoksi luokkaitsenäisyydelle, mikä synnyttää proletaarisesta kansainvälisyydestä etääntymisen ja porvarilliseen nationalismiin lankeamisen vaaran. Luuloteltu itsenäisyys kääntyy aatteellis-poliittiseksi riippuvuudeksi porvaristosta.

Työväenluokan vallankumouksellisen puolueen todelliseen itsenäisyyteen sisältyy luokkariippumattomuus porvaristosta, sen politiikasta ja ideologiasta. "Meidän riippumattomuutemme ja suvereenisuutemme perustuu riippumattomuuteen porvarillisesta ja reformistisesta ideologiasta, kapitalistiluokasta", sanoi Kanadan kommunistisen puolueen pääsihteeri N. Kashtan NKP:n 24. edustajakokouksessa.

Historian kokemus osoittaa, ettei proletaarisen puolueen itsenäinen politiikka voi rakentua sellaiselle pohjalle, että ei oteta huomioon kommunistisen liikkeen yleisiä tehtäviä. Niiden ratkaisemisesta riippuu eteenpäin ajatellen kaikkien maiden kommunistien menestyminen. "Puolueettomuus"-asenne suhtautumisessa kommunistisen liikkeen yhteisiin ja yleisiin asioihin saattaisi merkitä

vain yhtä asiaa, nimittäin porvarillis-nationalistisen "itsenäisyys"-tulkinnan omaksumista vastakohtana proletaariselle kansainvälisyydelle. Ei ole sattuma, että porvarillinen propaganda ei kitsastele kehujaan niiden suhteen, jotka pyrkivät hankkimaan poliittista arvovaltaa "kritikoimalla" äänekkäästi niitä puolueita, jotka kantavat raskaimman ja päävastuun kansainvälisen kommunistisen liikkeen yhtenäisyydestä ja yhteisestä tilasta. Noiden tekopyhien kehujen taakse on kätkettynä antikommunismin myrkkypiikki, joka tähtäytyy proletaarisen kansainvälisyyden periaatteita vastaan.

Loppujen lopuksi luokkaitsenäisyyden kadottaminen horjuttaa myös puolueen kansallisia asemia, koska puolueen poliittinen arvovalta omassa maassaan on suoraan riippuvainen sen kansainvälisten yhteyksien runsaudesta ja lujuudesta. Pyrkimykset sulkeutua pelkästään kansallisten tehtävien piiriin merkitsee samalla eristäytymistä sellaisesta poliittisen voiman elävöittävästä lähteestä, jollainen koko liike jokaiselle puolueelle on. L. I. Brežnev sanoi vuoden 1969 neuvottelukokouksessa: "Proletaarisen puolueen voima on taidossa käyttää täydelleen hyväkseen kotimaiset mahdollisuudet taistelussa oman kansan etujen, maansa kehityksen puolesta, ja samalla kertaa taistelussa vallankumouksen ja sosialismin yhteisen kansainvälisen asian puolesta. Sen sijaan pyrkimykset 'lujittaa' puolueiden asemia kommunistisen liikkeen toisten osastojen yhteisen toiminnan kustannuksella johtavat vain siihen, että sellainen puolue kadottaa ideologisen riippumattomuutensa porvaristosta ja väistämättä aiheuttaa vahinkoa tämän puolueen poliittiselle arvovallalle."

Erillisten puolueiden riippumattomuudella ja itsenäisyydellä ymmärretään vastuullisuutta kansainvälisen kommunismin yhteisestä asiasta, kommunistien rivien yhtenäisyydestä, kyvystä ajaa politiikkaa, jossa otetaan huomioon koko maailman luokkataistelun keskeisten solmukohtien johtava rooli, joista viime kädessä ratkaisevasti riippuu vallankumouksellisen työväenliikkeen me-

nestys kussakin maassa. Tällainen on todella itsenäisen luokkapolitiikan vaatimus. Puolueiden riippumattomuuden ja itsenäisyyden lisääntyessä lisääntyy myös tämä kansainvälinen vastuu.

Se miten kukin marxilais-leniniläinen puolue tiedostaa itsensä kansainvälisen liikkeen itsenäisenä renkaana, sen osana, ilmenee solidaarisuutena kokonaisuuteen. Tämän kysymyksen toisena puolena on liikkeen kunkin osaston kansainvälinen tuki koko liikkeelle. Tämä periaate saa erityisen merkityksen maailman sosialistisen kansojenyhteisön maiden keskinäissuhteissa. Sen jokainen rengas, osa, on tärkeä maailman luokkavoimien suhteen tekijä. Tämän tai tuon renkaan irtoamisen vaara uhkaa koko yhteisön, koko työväen ja kommunistisen liikkeen elinetuja. Apuun rientäminen vaaratilanteeseen joutuneelle sosialistisen maan työväenluokalle ja kansalle on sosialististen maiden kansojen kansainvälinen velvollisuus.

Sosialismin maiden yhteisöä yhdistävät kohtalonyhteys ja luokkaveljeyden siteet turvaavat kullekin niistä koko järjestelmän tuen, mutta samalla asettavat kullekin niistä kansainvälisen vastuun sisä- ja ulkopolitiikasta ja vaativat pitämään lähtökohtana paitsi osan, myös kokonaisuuden etua, ottamaan lukuun paitsi omat tarpeet myös koko sosialistisen järjestelmän tarpeet. Sosialististen maiden väliset suhteet rakentuvat todellisen tasa-arvoisuuden periaatteille. Mutta rikkoessaan sosialistisen solidaarisuuden normeja tämä tai tuo maa saattaa ajautua ristiriitaan järjestelmän kanssa ja saada aikaan jännittyneisyyttä suhteissa toisiin maihin. Minkä tahansa maan kieltäytyminen yhteisön jäsenen kansainvälisistä velvoituksista rikkoo ehdottomasti tasa-arvoisuussuhteita ja heikentää tämän maan solidaarisuussiteitä koko yhteisöön. Se saattaa aiheuttaa vahinkoa maailmansosialismin eduille ja kunkin sosialistisen maan kansallisille eduille. Sosialistisen yhteisön valtioiden politiikan määräävät kaikkien siihen kuuluvien maiden yhteiset kansainväliset luokkaedut.

Keskipakoistendenssien alkulähteet

Itsenäisyyden yksipuolisessa tulkinnassa ja asettamisessa kommunistien kansainvälisen yhtenäisyyden vastapainoksi ilmenee keskipakoistendenssien esiintyminen kansainvälisessä kommunistisessa liikkeessä. Niitä ei voida pitää satunnaisina, ne kuvastavat muuttunutta maailmantilannetta, muutoksia vallankumousvoimien sosiaalisessa koostumuksessa, vaikeuksia uusiin tehtäviin perehtymisessä ja erilaisissa olosuhteissa toimivien puolueiden toiminnan yhdensuuntaistamisen todellisia vaikeuksia.

Kommunistisessa liikkeessä, kuten sanottu, heijastuu imperialisminvastaisten voimien koostumuksen monenlaistuminen, laajojen puoliproletaaristen ja pikkuporvarillisten joukkojen liittyminen mukaan taisteluun. Lenin huomautti, että uusien ja uusien "alokkaiden", yhä uusien työtätekevien kerrosten mukaantulosta työväenliikkeeseen on väistämättä seurauksena horjuntaa teorian alalla ja taktiikassa, vanhojen virheiden uusiintumista, ajoittain palaamista vanhentuneisiin katsomuksiin ja vanhentuneisiin menetelmiin jne. "Alokkaiden' opettamiseen kunkin maan työväenliike käyttää jaksottaisesti suurempia tai pienempiä energiavaroja, huomiota ja aikaa." Kommunistiseen liikkeeseen sodanjälkeisellä kaudella tulleiden "alokasjoukkojen" määrä on ollut sellainen, ettei sillä ole mitään vertauskohtaa menneisyydessä. Tämän joukon "kouluttamiseen" välttämätön energian, huomion ja ajan kulutus on monin verroin aikaisempaa suurempi. Tämä synnyttää valtaisia vaikeuksia kommunistiselle liikkeelle, aiheuttaa tiettyjä kulunkeja taistelussa oikeistorevisionismia, pikkuporvarillista radikalismia ja nationalismin erilaisia muunnoksia vastaan, johdonmukaisen kansainvälisen luokkapolitiikan noudattamisen puolesta, proletaarisen kansainvälisyyden periaatteille uskollisuuden puolesta.

Kansainvälisten ja kansallisten tehtävien keskinäissuhdetta koskevien kysymysten oikeaa ratkaisemista vai-

keuttavat puolueiden käytännöllis-poliittisen kokemuksen olennaiset eroavuudet puolueiden toimintaolosuhteiden lisääntyvän moninaisuuden johdosta. Suuret eroavuudet puolueiden käytännön kokemuksessa synnyttävät oman kokemuksen yliarvioimisen mahdollisuuden kommunistisen liikkeen yleisten tehtävien määrittelyssä. Syntyy vaara ahtaasti kansallisesta asennoitumisesta proletaariseen kansainvälisyyteen ja nationalististen tai eristäytymistendenssien ilmaantumisesta.

Tällaisia ovat eräät niistä objektiivisista syistä, jotka synnyttävät keskipakoistendenssien mahdollisuuden kommunistisessa liikkeessä. Antikommunismin ideologit väittävät näiden tendenssien olevan peruuntumattomia ja että niiden vaikutuksesta kommunistinen liike kokee "polysentrisen rappiotilan". Muuan kommunismin "asiantuntija" Richard Lowenthal sanoo kommunistisen liikkeen muka olevan "kompromissiin pohjautuvan pragmaattisen yhtenäisyyden ja hajaannuksen johtavan ideologisen taistelun välisen" väistämättömän valinnan edessä. (Richard Lowenthal. World Communism. N.Y. 1966, s. 256). Keskipakoistendenssien voimistuminen on todella eräs maailman kommunistisen liikkeen uuteen, korkeampaan kehitysvaiheeseen siirtymisen ongelmia, se on sellaisen yhtenäisyyden luomisen ja lujittamisen ongelma, joka vastaa nykytilannetta.

Tietenkin sivusta katseleminen ja passiivisuus keskipakoistendensseihin nähden voi vain edistää niiden kasvamista vaarallisiin mittoihin. Aktiivinen vastustus rajoittaa niiden vaikutuspiiriä ja luo edellytykset kommunistisen liikkeen yhtenäisyyden lujittumiselle. Tämän johtopäätöksen vahvistaa viime vuosien kokemus. Esitetyistä pessimistisistä ennakkoarveluista huolimatta NKP ja muut marxilais-leniniläiset puolueet ryhtyivät valmistelemaan ja järjestivät vuonna 1969 kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälisen neuvottelukokouksen, josta tuli tärkeä askel keskipakoisvirtausten voittamisen ja kommunistien kansainvälisen yhteenliittyneisyyden suuntaan. Neuvottelukokouksen asiakirjoihin sisäl-

tyvät edellytykset kommunistisen liikkeen yhteenliittyneisyydelle, mukaanluettuna myös näköpiiri ideologisten erimielisyyksien voittamiseen. Neuvottelukokouksen hyväksymässä ideologisessa asiakirjassa "100 vuotta V. I. Leninin syntymästä" korostetaan sitä, että kaikki neuvottelukokoukseen osallistuneet puolueet ilmaisivat uskollisuutensa marxismi-leninismin periaatteille. Se luo perustan veljespuolueiden välisten erimielisyyksien selvittämiselle. Puhuessaan siitä, että kommunistit tunnustavat marxilaisuuden perusperiaatteet Lenin mainitsi, että "siltä pohjalta erimielisyydet eivät ole pelättäviä: ne ovat kasvunkipuja, eivätkä vanhuuden raihnaisuutta." Neuvottelukokouksesta kulunut aika on osoittanut, että kommunistisen liikkeen riveissä vuosi vuodelta lisääntyy pyrkimys aatteelliseen yhtenäisyyteen.

Tämä on ilmennyt siinä päättävässä vastustuksessa, jota Kiinan johdon erillinen ideologinen toimintaohjelma on kohdannut marxilais-leniniläisten puolueiden taholta, samoin kuin voimistuneessa taistelussa revisionistisia virtauksia vastaan, sekä veljespuolueiden aktiivisessa teoreettisessa yhteistoiminnassa. Kaikki ne merkitsevät käytännössä tapahtuvaa etenemistä tiellä kohti aatteellista yhtenäisyyttä. Poliittinen ja aatteellinen yhtenäisyys ovat keskinäisessä yhteydessä. Juuri se on ollut lähtökohtana NKP:n 24. edustajakokouksen päätöslauselmassa, jossa asetettiin tehtäväksi "pyrkiä yhä lujempaan kommunistisen liikkeen yhtenäisyyteen ja sen marxilais-leniniläiseen aatteelliseen yhtenäisyyteen."

Tapahtumien kulku on osoittanut vääräksi sen pragmaattisen käsityksen, että kommunistisen liikkeen yhtenäisyys olisi vain käytännöllisiä yhteisiä toimintoja. Se olisi yhtenäisyyttä ilman kaikille puolueille yhteistä teoriaa, ilman yhtenäistä maailmankatsomusta ja yhtenäistä todellisuuden erittelyn ja uudistamisen metodia. Näin ymmärrettynä yhtenäisyys jää vaille teoreettista tietoisuutta ja siis todellista kansainvälistä perustaa, se jää vaille strategiaa, joka pystytään laatimaan vain aikakauden, voimasuhteen, tendenssien kehittymisen yhteisen

arvioinnin pohjalta. Ja loppujen lopuksi tällaisen asennoitumisen vallitessa puolueiden yhteiset toiminnot ennemmin tai myöhemmin väistämättä kadottaisivat tehokkuutensa, koska toimintayhtenäisyyttä ei saa irrottaa ideologisesta perustasta. Yhteiset toiminnot ja ideologiset periaatteet ovat kommunistisen liikkeen kansainvälisen luokkayhtenäisyyden toisiinsa sitoutuvia aineksia. Vuoden 1969 neuvottelukokouksen asiakirjassa sanotaan: *”Uskollisuus marxismi-leninismille, proletaariselle kansainvälisyydelle, oman kansan etujen, sosialismin yhteisen asian antaumuksellinen ja uskollinen palveleminen on kommunististen ja työväenpuolueiden yhteistoimien tehokkuuden ja oikein suuntaamisen välttämätön ehto ja menestyksen tae niille historiallisten päämäärien saavuttamisessa.”*

Virheellinen on myös toinen äärimmäisyys, se että asetetaan aatteellinen yhtenäisyys ennakkoehdoksi yhteisille toiminnoille. Tämä asennoituminen kuvastaa lahkokuntalais-kaavaoppista asetelmaa ”kaikki tai ei mitään”, mutta vain kohdistettuna kommunistisen liikkeen sisälle päin. Tällaisen asetelman kannattajat, jotka kannattavat sanoissa elimellistä yhtenäisyyttä, tukevat käytännössä hajaannusta, koska sulkevat imperialisminvastaisten yhteisten toimien kautta johtavan tien ideologisten erimielisyyksien voittamiseen. Vieläpä itse aatteellinen yhtenäisyyskin esittäytyy tältä näkökannalta katsottuna katsantokantojen elottomana yhtäpitävyytenä, josta kaikenlainen ajattelun liike on suljettu pois.

Tuskinpa olisi oikein eri puolueiden vallankumouksellisen toiminnan erilaisten olosuhteiden vallitessa ja niiden kokemusten ollessa erilaisia kuvitella yhtenäisyys täydelliseksi yksimielisyydeksi kaikissa kysymykissä. Olosuhteiden ja kokemusten erilaisuudesta syntyy toisinaan erilaisia asennoitumisia, arviointeja ja mielipiteitä. Niiden vertailu, kun yhtenäisyys vallitsee pääasiassa, on omiaan edistämään maailman kommunistisen liikkeen teorian ja politiikan kehittymistä. Tällä tavoin tapahtuu työväenliikkeen kaikkien osastojen vallankumouksel-

lisen kokemuksen ja vallankumouksellisen ajattelun yleistäminen ja synteesi. Kansainvälisen kommunistisen liikkeen yhteiset teoreettiset ja poliittiset arvioinnit suoritetaan keskinäisen kokemuksen vaihdon kulussa, ongelmien kollektiivisessa uutta luovassa pohdiskelussa, yhteistoiminnassa, taistelussa yhteisten päämäärien puolesta. Tällaisen taistelun käytäntö, varsinkin kärjistyneiden kriisien hetkinä, jotka vaativat selkeiden luokka-asenteiden omaksumista, tuo näkyviin eri mielipiteiden ja asenteiden suhteellisen arvon, paljastaa erilaiset opportunistiset, nationalistiset ja revisionistiset katsomukset ja liittävät proletariaatin etujoukkovoimia yhteen niiden edustamalla luokkaperustalla, voimia, jotka ovat omaksuneet oikeat kansainväliset asenteet.

Taistelu yhtenäisyyden puolesta

Kommunistisessa liikkeessä laajaa tunnustusta osakseen saanut dialektinen asennoituminen yhtenäisyyteen muotoiltiin täsmällisesti kommunististen ja työväenpuolueiden edustajien maaliskuussa 1965 järjestetyn neuvoa-antavan tapaamistilaisuuden tiedonannossa. Tapaamiseen osallistuneet ilmaisivat käsityksenään, että se, mikä kommunistisia puolueita yhdistää, on paljon voimakkaampi kuin se, mikä niitä tällä hetkellä erottaa. Vieläpä silloinkin, kun on erimielisyyksiä poliittisesta linjasta ja monista teorian ja taktiikan tärkeistä kysymyksistä, on täysin mahdollista ja välttämätöntä pyrkiä toimintayhtenäisyyteen taistelussa imperialismia vastaan, kansojen vapausliikkeen kaikinpuolisessa tukemisessa, taistelussa yleisen rauhan ja sosiaalisilta järjestelmiltään erilaisten valtioiden rauhanomaisen rinnakkainolon puolesta — riippumatta siitä, onko kysymys suurista tai pienistä maista — taistelussa työväenluokan ajankohtaisten etujen ja historiallisten päämäärien puolesta. Yhteinen toiminta näiden yhteisten päämäärien puolesta on varmin tie vallitsevien erimielisyyksien poistamiseksi. Kokouk-

sessa hahmoteltiin ääriviivat sille kommunistisen liikkeen yhtenäisyyden teorialle, jota on kehitelty vuoden 1969 neuvottelukokouksessa ja marxilais-leniniläisten puolueiden yhteydenpidossa viime vuosina.

Proletaarisen kansainvälisyyden sosiaalisen perustan laajentumisesta johtuen on olemassa, kuten mainittiin, vaara kommunistisen liikkeen yhtenäisyyden sulautumisesta imperialisminvastaisten voimien laajempaan yhtenäisyyteen. Koko nykyajan kokemus puhuu sen puolesta, että nämä kaksi yhtenäisyyden lajia vaikuttavat toisiinsa. Imperialisminvastaisten voimien epäyhdenlainen luokkapohja vaatii ensisijaisesti niiden ytimen — työväenluokan — ja sen vallankumouksellisen etujoukon, marxilais-leniniläisten puolueiden vakaannuttamista. Vaikka proletaarinen kansainvälisyys on astunut varsinaisesti työväenliikkeen puitteiden ulkopuolelle, sen syvimmät alkulähteet ja sen vakavuus ovat työväenluokan vallankumouksellisessa taistelussa, marxilais-leniniläisten puolueiden toiminnassa. Lahkokuntalainen ahdaskatseisuus on meidän päivinämme entistäkin vieraampaa kansainvälisyydelle. Ja juuri siitä syystä luokka-asennoituminen siihen on erityisen välttämätöntä.

Kommunistinen liike on proletaarisen kansainvälisyyden periaatteiden elävä ruumiillistuma. Se edustaa vallankumouksellista luokka-asennoitumista kansainvälisyyteen. Tanskan kommunistisen puolueen edustaja Jespersen sanoi vuoden 1969 neuvottelukokouksessa: ”Taistelu kaikkien imperialisminvastaisten voimien yhtenäisyyden lujittamiseksi ei millään muotoa voi merkitä ponnistelujen heikentämistä maailman kommunistisen liikkeen yhtenäisyyden lujittamiseksi. Kommunistien yhtenäisyys on ratkaiseva edellytys laajalle yhtenäisyydelle imperialisminvastaisessa taistelussa ja muodostaa sen tarvitseman voiman ja tiiviyden. Koko kansallinen ja kansainvälinen kokemus vahvistaa tämän.”

Tällaisen asennoitumisen oikeutus tuli havainnollisesti esille NKP:n 24. edustajakokouksessa, jossa vieraina oli paitsi kommunististen veljespuolueiden edustajia, myös

muiden imperialisminvastaisten liikkeiden edustajia. Edustajakokouksen päättäjäispuheessaan L. I. Brežnev sanoikin: "Ei liene koskaan ennen historian aikana ollut koolla niin edustavaa maailman vallankumouksellisten, vapautuksellisten ja edistyksellisten voimien foorumia." Erittäin selväksi kävi se, miten oikeaan aikaan kokoontui kommunististen ja työväenpuolueiden vuoden 1969 neuvottelukokous, joka valmisteli imperialisminvastaiselle taistelulle taisteluhenkisen poliittisen yhteistoimintaohjelman. Tuon ohjelman peruskohdat ovat tänään saaneet laajaa tunnustusta ja niistä on tullut muiden imperialisminvastaisten joukkovoimien kommunistisen liikkeen ryhmittymisen tekijä. Kommunistien ponnistelut, se että he toteuttavat etujoukkorooliaan nykymaailmassa, tuottaa tuntuvia tuloksia. Kaikki se panee kommunistiselle liikkeelle entistä suuremman vastuun ja vaatii niitä tehostamaan taistelua riviensä yhtenäisyyden puolesta.

Kansainvälisen kommunistisen liikkeen yhtenäisyyden dialektinen teoria on tänään olennoitunut niiden käytännön toimenpiteiden järjestelmänä, jotka tähtäävät vallitsevien erimielisyyksien voittamiseen:

— niitä ovat yhteistoiminnat imperialismia vastaan, mikä lähentää kaikkien maiden kommunisteja toisiinsa ja auttaa suorittamaan oikean arvion erilaisista katsomuksista;

— niitä ovat veljespuolueiden välisten yhteyksien ja kontaktien laajeneminen, niiden toimenpiteistä sopimis- ja asenteiden vertailemismekanismin kehittely;

— niitä ovat puolueiden teoreettisen työn yleistäminen, sen yhdessä suorittamisen metodien ja keinojen parantelu, keskinäisen tietojenvaihdon parantaminen, toistensa kokemuksiin perehtyminen, järjestelmällisen mielipiteiden vaihdon järjestäminen, mukaan luettuna myös kansainväliset teoreettiset konferenssit.

Veljespuolueiden antaman tunnustuksen mukaan marxilais-leniniläisten puolueiden lujittamisprosessin keskellä on NKP. Kommunistisen liikkeen kaikki puolueet

ovat tasa-arvoisia, eikä yksikään niistä voi vaatia erikoisasemaa. Mutta silti, kuten Unkarin sosialistisen työväenpuolueen keskuskomitean ensimmäinen sihteeri Kadar totesi, *"vaikka me olemmekin tasa-arvoisia, niin meidän vastuumme ja kannettavaksemme pantu taakka eivät ole samanlaiset.* Vaikkapa vielä ottaisimme huomioon kaikki määräsuhteet, niin suoraan puhuen meidän pitää sanoa, että *Neuvostoliiton kommunistinen puolue ja neuvostokansa, jolla on samat oikeudet kuin meilläkin ja jotka eivät vaadi enempää, kantavat mittaamattomasti suuremman* vastuun kuin yksikään meistä. Toimien kansainvälisyyden hengessä, pyyteettömästi, ne ovat uhranneet ja uhraavat enemmän kuin kukaan muu kommunismin asian, kansojen vapauden, maailmansodan ehkäisemisen hyväksi, ihmiskunnan onnellisen tulevaisuuden nimessä."

Nyt on jo laadittu nykytilannetta vastaavat muodot kommunististen puolueiden kansainväliselle yhtenäisyydelle. Niiden vakiinnuttaminen käytännössä on mutkikkaampi asia kuin noiden muotojen teoreettinen perustelu ohjelmallisissa asiakirjoissa. Toisaalta se liittyy menneisyyteen vetovoimaa tuntevien konservatiivisten käsitysten murtamiseen ja toisaalta revisionistiseen äärimmäisyyteen, joka pyrkii hautaamaan vanhentuneiden muotojen mukana myös itsensä kommunististen puolueiden kansainvälisen yhtenäisyyden. Tällaisia ovat uusiin yhtenäisyyden muotoihin siirtymisen ristiriidat. Niiden poistaminen liittyy ideologiseen taisteluun oikeistolaista ja "vasemmistolaista" opportunismia vastaan, nationalismin ilmenemistä vastaan, ja vaatii tietenkin aikaa. Yhtenäisyyden tarve johtuu kuitenkin kommunistisen liikkeen luokkaetujen yhtenäisyydestä, sen asemasta maailman vallankumousprosessissa.

Tämä kansainvälisen yhtenäisyyden voimakas tarve saa marxilais-leniniläiset puolueet yhä tarmokkaammin ja sinnikkäämmin toimimaan kommunististen rivien yhdistämiseksi. Tämän tehtävän ratkaisemisesta riippuu

kommunistisen liikkeen etujoukkoaseman vahvistuminen maailman vallankumousprosessissa.

Miten korkean kehitys- ja kulttuuritason yhtenäinen kommunistinen sivilisaatio saavuttaneekin, ihmiset tulevat herkistynein mielin tutkimaan kapitalismista sosialismiin siirtymisen sankarikautta. Siitä, lokakuun suuresta vallankumouksesta saa alkulähteensä todellinen ihmiskunnan historia, ihmiskunnan, joka vuosituhansien työllä ja taistelulla on hankkinut oikeuden ohjailla omia kohtaloitaan ja joka on kypsynyt ratkaisevaan pesäeroon riistoa, sortoa, hajotusta ja sotia sisältäneestä esihistoriasta.

Ankaran taistelun ja uutteran etsinnän dialektiikka etsittäessä teitä yhteiskuntarakenteen kommunististen muotojen vakiinnuttamiseksi, tulee aina tekemään voimakkaan vaikutuksen historiantutkijoihin. Epäilemättä he tulevat käymään paljonkin teoreettisia väittelyjä jonkin aikakauden merkityksestä, joidenkin nykyhistorian prosessien merkityksestä, ennen kuin he pystyvät kehittelemään kyllin eheän, monipuolisen ja dialektisen arvioinnin, joka kuvastaa vallankumouksellista aikakautta kaikessa monitahoisuudessaan ja ristiriitaisuudessaan.

Meidän aikamme marxilais-leniniläisille ei vallankumousprosessin dialektiikan tutkiminen läheskään rajoitu puhtaasti tiedostavaan akateemiseen kiinnostukseen. Tämä on vallankumouksellisen käytännön päivänkohtainen kysymys, kysymys siitä miten työväenluokka, kommunistiset puolueet menestyksellisesti ratkaisevat edessään olevat todellisuuden uudistamisen tehtävät.

SISÄLTÖ

TYÖVÄENLIIKKEEN TIETOKIRJOJA · TASKUSARJA





Karl Marx · Friedrich Engels
KOMMUNISTISEN PUOLUEEN MANIFESTI

Friedrich Engels
SOSIALISMIN KEHITYS UTOPIASTA TIETEEKSI

Karl Marx
KANSANTALOUSTIETEEN ARVOSTELUA

Josef Schleifstein
Johannes von Heiseler
LENIN JA TROTSKI

Karl Marx
PARIISIN KOMMUUNI

Friedrich Engels
ANTI-DÜHRING

Tuure Lehén
MARXILAISUUDEN ALKUKYLVÖÄ SUOMESSA

A. I. Borisov
"VASEMMISTO"-RADIKALISMI JA TYÖVÄENLIIKE
kehittyneissä kapitalistisissa maissa

Tuure Lehén
TYÖVÄENLUOKAN MAAILMANKATSOMUS

V. I. Lenin
VALTIO JA VALLANKUMOUS

J. A. Krasin
VALLANKUMOUSPROSESSIN DIALEKTIIKKA

32. 4.

ISBN 951-615-001-2